

Міністерство внутрішніх справ України
ДНПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

**для написання курсових та наукових робіт
з навчальної дисципліни
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»
(для здобувачів вищої освіти
юридичного факультету
та Навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації)**

Колектив авторів

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Лариси НАЛИВАЙКО

Дніпро
2021

УДК 340
Б 59

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, протокол №3 від 19.11.2020*

Рецензенти:

- Балинська О.М.** – проректор Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;
- Бобровник С.В.** – професор кафедри теорії та історії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор.

Укладачі:

- Наливайко Л.Р.** – проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;
- Грицай І.О.** – професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;
- Наливайко О.І.** – науковий співробітник секретаріату Вченої ради Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;
- Чепік-Трегубенко О.С.** – доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.

Б 59 **Бібліографічний покажчик для написання курсових та наукових робіт з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави та права»** (для здоб. вищ. освіти юрид. ф-ту та Навч.-наук. ін-ту заоч. навч. та підвищ. кваліфікації) / кол. авт. ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 304 с.

Бібліографічний покажчик розрахований на широке коло читачів: студентів, слухачів, курсантів, аспірантів, викладачів, а також усіх, хто займається науковими дослідженнями.

© Укладачі, 2021

© ДДУВС, 2021

З М І С Т

ВСТУП	4
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	6
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	17
ТЕМА 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА.....	18
ТЕМА 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ.....	35
ТЕМА 3. ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	92
ТЕМА 4. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВИ, ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	121
ТЕМА 5. ПРАВО ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	152
ТЕМА 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ.....	169
ТЕМА 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	190
ТЕМА 8. ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	245
ТЕМА 9. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	267
ДСТУ 8302:2015 «ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРАВИЛА СКЛАДАННЯ».....	281
ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ В СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У НАУКОВІЙ РОБОТІ.....	301

ВСТУП

Пошук, обробка та аналіз опублікованих джерел надає можливість виявити рівень дослідженості конкретної теми, створити список використаних джерел. Для цього доцільно використовувати бібліографічні покажчики, які є джерелом актуальної та систематизованої інформації. Сучасний процес розвитку науки характеризується системним накопиченням інформації, що вимагає її систематизації та детального опрацювання. Будь-які дослідження базуються на вже існуючих досягненнях науки. Невипадково кожна наукова робота включає в себе посилання на попередні дослідницькі здобутки. Доповідь, реферат, курсова робота, стаття, монографія, дисертація тощо також мають містити огляд літератури за темою.

Бібліографічний покажчик з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави та права» підготовлено на основі матеріалів із теорії держави і права та інших суміжних наук. Бібліографічний покажчик є корисним для підготовки наукових статей, тез доповідей, курсових та конкурсних та інших наукових робіт, рефератів, доповідей на семінарські та практичні заняття. Усього до покажчика включено понад 3000 бібліографічних джерел. У бібліографічний покажчик включено інформацію про нормативно-правові акти до кожної теми з урахуванням останніх законодавчих змін. До видання зібрані, проаналізовані і систематизовані такі бібліографічні описи джерел, як: монографії, статті наукових фахових видань, підручники, навчальні посібники, довідкові видання, словники, енциклопедії, дисертації та автореферати дисертацій, підготовлені та видані як в Україні, так і в інших державах.

Метою цього навчального видання є ознайомлення здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних з нормативно-правовими актами та останніми науковими дослідженнями, які сприяють формуванню базових знань з теоретичних і практичних питань державотворення та правотворення.

Бібліографічний покажчик з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави та права» є унікальним систематизованим виданням, підготовленим завдяки творчій роботі науково-педагогічних працівників кафедри загальноправових дисциплін. При підготовці цього видання укладачі дотримувалися принципів об'єктивності та неупередженості у підборі наукових доробків, не віддаючи перевагу роботам тих чи інших дослідників, наукових шкіл та ін. Такий підхід надасть можливість якомога ширше ознайомитися читачам з різними науковими позиціями. Симбіоз теоретичних здобутків вітчизняних та зарубіжних науковців – представників різних наукових шкіл, поколінь у сфері

державотворення та правотворення надасть можливість здобувачам вищої освіти пізнати всебічно різні аспекти цих явищ й головне застосовувати їх у подальшому на практиці.

Матеріал розташовано за темами, а в межах теми прізвища авторів та назви публікацій – в алфавітному порядку. Кожна тема містить докладний змістовний опис. Показчик містить видання українською, англійською та російською мовами.

Відомості про джерела, включені до бібліографічного показника, надані відповідно до вимог міжнародних і державного стандартів, зокрема: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

- Nalyvaiko L. R. State System Guarantees: Theoretical and Legal Characteristics / The issues of improving legal knowledge in the XXI century: the unity of theory and practice: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 131-150.
- Nalyvaiko L. R., Chepik-Tregubenko O.S. Main Directions of Effective Interaction of Public Authorities and Institutes of Civil Society / Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development: Collective monograph. Frankfurt (Oder): Izdavniceba «Baltija Publishing», 2019. 360 p. P. 197-214.
- Nalyvaiko L. R., Oliynyk V. M. Theoretical and legal basis of the interaction of judicial authorities and the civil society institutions: foreign experience / Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 3. Lublin: Izdavniceba «Baltija Publishing», 2017. 372 p. P. 165-181.
- Chepik-Trehubenko O. S. The Political System of Society: Features and Prospects of Development in Ukraine / The issues of improving legal knowledge in the XXI century: the unity of theory and practice: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 33-51.
- Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу: навч. посіб. / Авт.-упоряд.: М. О. Баймуратов та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2015. 625 с.
- Актуальні проблеми теорії держави та права: навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ: О. С. Ліпкан, 2010. 260 с.
- Аніщук Н. В., Афанасьєва М. В., Бакаєнова Н. М. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
- Антошкіна В. К., Мурзіна О. А. Інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України: проблеми теорії та практики: навч. посіб. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 252 с.
- Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів: навч. посіб. Київ: Фонд «Європа ХХІ», 2007. 256 с.
- Бабін Б. В., Ковбан А. В. Права людини та громадянське суспільство: навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2014. 258 с.
- Бабкіна О. В., Волинка К. Г. Теорія держави та права у схемах і визначеннях: навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 144 с.
- Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська та ін.; відп. ред. І. О. Голубовська, І. Ю. Штиченко. Київ: Київський університет, 2012. 543 с.

- Барабаш Ю. Г., Дахова І. І., Євсєєв О. П. та ін. Конституційна юрисдикція: підруч. Харків: Право, 2012. 168 с.
- Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навч. посіб. Київ: КНТ, 2011. 352 с.
- Бойкова М. А., Омельченко О. Ф. Діалектична методологія ефективного державотворення і прогнозування розвитку країни: моногр. Київ: К.І.С., 2011. 128 с.
- Бондаренко Б. Д. Закономірності як предмет загальної теорії права: моногр. / [наук. ред. С. В. Бобровник]. Київ: Дакор, 2020. 265 с.
- Боняк В. О. Конституційне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 295 с.
- Бурдяк В. І. Політика і права людини: підруч. Чернівці: Рута, 2011. 536 с.
- Васильєв А. С., Борщевський І. В., Іванов В. В., Канзафарова І. С., Притченко Р. С., Труба В. І. Теорія права і держави: підруч. Харків: Одіссей, 2007. 447 с.
- Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. Київ: ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.
- Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 333 с.
- Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. 848 с.
- Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. 1128 с.
- Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. 952 с.
- Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я / за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-е вид., переробл. і допов. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с.
- Веніславський Ф. В. Конституційне право України в схемах і таблицях: навч. посіб. Харків: Право, 2014. 376 с.
- Волинка К. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: МАУП, 2006. 240 с.
- Волошин Ю. О., Папаяні С. В. Зовнішня політика України в умовах європейської інтеграції: проблеми конституційно-правового забезпечення. Одеса: Фенікс, 2015. 231 с.
- Ганич О. А. Правотворчість в державному управлінні: навч. посіб. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 414 с.

- Гапоненко Л. В., Осадча Л. В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: навч. посіб. Ірпінь: НУДПСУ, 2012. 130 с.
- Гараджаев Д. Я. Оглы Конституционные принципы прав человека: на практике Конституционного Суда Азербайджана и Европейского Суда по правам человека: моногр. Киев: Нормы права, 2020. 305 с.
- Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Персонал, 2011. 227 с.
- Головін А. С. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України: підруч. 2-е вид, допов. та перероб. Київ: Логос, 2017. 398 с.
- Головка О. М. Теорія держави та права: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2010. 277 с.
- Голубовська І. О. та ін. Багатомовний юридичний словник-довідник. Київ: Київський університет, 2012. 543 с.
- Гомонай В. В. Конституційно-правове забезпечення набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору: моногр. Херсон: Гельветика, 2020. 259 с.
- Гринюк Р. Ф. Конституційне право України: навч. посіб. Донецьк: ДонНУ, 2014. 281 с.
- Губань Р. В. Основи правового регулювання адміністративно-територіального устрою України: навч. посіб. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 278 с.
- Гусарев С. Д. Теорія права і держави: навч. посіб. Київ: Правова єдність, 2008. 270 с.
- Гусарева С. Д., Тихомирова О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
- Демків Р. Я. Конституційне право України: курс лекцій. Львів: [б.в.], 2012. 331 с.
- Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: моногр. / І. О. Кресіна, О. В. Скрипнюк, А. А. Коваленко, Є. В. Перегуда, О. М. Стойко та ін.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Логос, 2007. 314 с.
- Джунь В. В. Соціологія конституційного права: моногр. Київ: Ін Юре, 2015. Кн. 2: Соціокультурні підстави європейського конституціоналізму. 2018. 597 с.
- Дроботушенко Е. В. Основы социального государства и социального права: учеб. пособ. Чита: ЗабГУ, 2013. 276 с.
- Дудченко О. С. Теорія держави і права: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 99 с.
- Дягілев О. В. Конституційно-правовий інститут лобізму: вітчизняний та зарубіжний досвід: моногр. Харків: Майдан, 2011. 252 с.
- Єловських У. О. Конституційне право України: навч.-методолог. посіб. Луганськ: ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 182 с.

- Загальна теорія держави та права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. / О. Л. Копиленко, О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
- Загальна теорія держави та права: навч. посіб. / Р. А. Каложний, С. М. Тимченко, Н. М. Пархоменко, С. М. Легуша. Київ: Паливода А. В., 2007. 296 с.
- Загальна теорія права: [навч.-метод. посіб.] / [О. О. Орлова, А. М. Кучук, О. В. Мінченко]. Суми: Цьома С. П., 2020. 236 с.
- Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави та права. Академічний курс: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
- Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження: моногр. / ред.: О. В. Зайчук, С. В. Бобровник. Київ: ЮСТІНАН, 2004. 211 с.
- Зозуля Є. В., Іванов І. В., Гончаров А. В. Теорія держави і права: підготовка до державної атестації: навч. посіб. / за заг. ред. Є. В. Зозулі. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 163 с.
- Івашова Л. М. Контролінг в органах державної влади й органах місцевого самоврядування: навч. посіб. Миколаїв: НАДУ, 2015. 175 с.
- Камінська Н. В. Словник міжнародно-правових термінів. Київ: КУТЕП, 2013. 150 с.
- Карий О. І. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування: навч. посіб. Київ: ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 176 с.
- Каркач П. М. Основні конституційні функції прокуратури України: навч. посіб. Харків: Право, 2014. 246 с.
- Каркач П. М. Функції прокуратури України: навч. посіб. Харків: Право, 2015. 247 с.
- Кармаліта М. В., Старостюк А. В. Теорія держави: навч. посіб. Ірпінь: [б. в.], 2013. 152 с.
- Карпунов В. М. Теорія держави та права: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. 208 с.
- Каткова Т. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. 2-ге вид., допов. Харків: Право, 2020. 96 с.
- Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: підруч. Київ: Кондор, 2006. 477 с.
- Кириленко Є. В. Новітня концепція реформування судової влади України: навч. посіб. / За наук. ред. О. А. Кириченка. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. 59 с.
- Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави та права: модульний курс: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2010. 264 с.

- Комаров С. А. Общая теория государства и права: учеб. 7-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 512 с.
- Конституційне право зарубіжних країн: підруч. / [І. О. Бондаренко та ін.; за заг. ред. Н. В. Мішиної, В. О. Міхальова]. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 641 с.
- Конституційне право України: підруч. / [Алмаші І. М. та ін.; уклад. В. В. Берч]. 10-те (ювіл.) вид., перероб. та допов. Ужгород: Рік-У, 2020. 500 с.
- Конституційне право України: підруч. / [Т. М. Слінько та ін.]; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 590 с.
- Конституційне право України: підруч. 8-е вид. перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 410 с.
- Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш та ін.]. 5-е вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2018. 387 с.
- Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.]; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
- Конституційне право: підруч. / [О. С. Бакумов та ін.]; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 483 с.
- Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська та ін.; за ред. Т. Є. Кагановської. Харків: Право, 2017. 303 с.
- Концепція удосконалення інституту юридичної відповідальності держави перед громадянським суспільством та особою в Україні / Н. М. Оніщенко та ін. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. 111 с.
- Костас П. Захист внутрішньо переміщених осіб відповідно до Європейської Конвенції з прав людини та інших стандартів Ради Європи: посіб. Харків: Право, 2017. 151 с.
- Коталейчук С. П. Теорія держави та права: навч. посіб. для підготов. до держ. іспитів. Київ: КНТ, 2009. 320 с.
- Котюк В. О. Загальна теорія держави та права: навч. посіб. Київ: Атіка, 2005. 592 с.
- Кравцова З. С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні: моногр. Київ: Ліра-К, 2019. 427 с.
- Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підруч. для юрид. ВНЗ. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 581 с.
- Кудрявцев Ю. А. Государственные режимы: моногр. Санкт-Петербург: Юридический центр-Пресс, 2012. 540 с.

- Кузнецов И. А. Теория государства и права: учеб. 4-е изд., доп. и перераб. Волгоград: Волгоградского фил. ФГОБУ ВПО РАНХиГС, 2013. 319 с.
- Кузьмін С. А., Карпенко Д. М. Теорія держави та права в питаннях і відповідях: посіб. Київ: Паливода А. В., 2010. 128 с.
- Кулі-Іванченко К. К. Конституційне право. Загальна частина: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2019. 104 с.
- Курило Л. В. Дотримання прав людини (на основі практики Європейського суду з прав людини щодо України): практ. посіб. / За заг. ред. В. К. Грищука. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 91 с.
- Лациба М. В. Місцева демократія в Україні: нові стандарти. Київ: Агентство «Україна», 2013. 232 с.
- Лебідь І. В. Освіта і сучасне суспільство: посіб. Умань: Сочінський, 2012. 98 с.
- Левченко К. Б. Людина. Свобода. Демократія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 621 с.
- Лемак В. В. Загальна теорія держави та права: навч. посіб. Ужгород: Медіум, 2003. 251 с.
- Любчик, О. А. Конституційне право: навч.-метод. посіб. для підгот. до іспиту за кредитно-модульною системою. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. 342 с.
- Майданник О. О. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Алерта, 2011. 380 с.
- Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування: навч. посіб. Дніпро: Гельветика, 2018. 360 с.
- Мальчин Ю. М. Історія місцевого самоврядування України: навч. посіб. Київ: АМУ, 2015. 296 с.
- Марченко В. В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: підруч. Харків: Вид-во ХНАДУ, 2018. 291 с.
- Мельниченко В. І. Інституційний розвиток держави: навч.-метод. посіб. Київ: НАДУ, 2012. 199 с.
- Міхневич Л. В. Конституційне право України: практикум. Київ: КНЕУ, 2013. 266 с.
- Моделі та методи стратегічного управління в органах виконавчої влади України: навч. посіб. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 152 с.
- Мушенко В. В. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 227 с.
- Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с.
- Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

- Наливайко Л. Р., Грицай І. О. Неурядові правозахисні організації України: навч. посіб. (2-ге вид., перероб. та допов.). Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 245 с.
- Наливайко Л. Р., Касяненко Є. В., Обушко В. В., Сеньків О. М., Чепік-Трегубенко О. С. Конституційне право України в тестових завданнях: навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпроп. держ. унів. внутр. справ, 2019. 436 с.
- Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посіб. Дніпро: Дніпр. держ. унів. внутр. справ, 2019. 184 с.
- Наливайко Л.Р., Костицький В. В., Грицай І. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Про громадські об'єднання». Київ: АртЕк, 2015. 228 с.
- Нерсисянц В. С. Загальна теорія права і держави: підруч. для юрид. вуз. і фак. Москва: НОРМА ИНФРА, 2010. 552 с.
- Нестерович В. Ф. Конституційне право України: навч. посіб. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 207 с.
- Нестерович В. Ф. Практикум з Конституційного права України: практ. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 640 с.
- Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. / В. Г. Ротань та ін.; відп. ред. В. Г. Ротань. Харків: Право, 2013. 751 с.
- Оніщенко Н. М. та ін. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: моногр. Київ: Кондор, 2012. 614 с.
- Орзіх М. В., Афанасьева М. В., Барський В. Р. та ін. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 272 с.
- Орзіх М. П. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2012. Вип. 2: Конституційні перетворення в Україні. 430 с.
- Орленко В. І. та ін. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 527 с.
- Осауленко О. І. Загальна теорія держави та права: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Істина, 2007. 336 с.
- Павликов С. Г., Умнова И. А. Конституционное право: учеб. пособ. Москва: Альфа-М; ИНРФА-М, 2015. 575 с.
- Палант Б. Білль про права (практика застосування): наук.-попул. вид. Харків: Право, 2018. 264 с.
- Пендюра М. М. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: О. С. Ліпкан, 2013. 302 с.
- Пересада О. М. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Дакор, 2020. 248 с.
- Петришин О. В., Шевчук О. В., Дашковська О. Р. та ін. Проблеми теорії права і конституціоналізму у працях М. В. Цвіка. Харків: Право, 2010. 272 с.

- Письменицький А. А., Слинсько Д. В., Спаський А. С. Теорія держави та права: навч. посіб. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 242 с.
- Плавич В. П. Проблеми сучасного праворозуміння: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 215 с.
- Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. Київ: Ліра-К, 2012. 576 с.
- Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдне право України: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2006. 366 с.
- Постовой Н. В. Муниципальное управление. Планирование, собственность, компетенция: учеб. Москва: Юриспруденция, 2014. 141 с.
- Потапова А. А. Муниципальное право: конспект лекций. Москва: Проспект, 2014. 101 с.
- Право народу на спротив: конституційно-правове дослідження: моногр. / М. М. Орос [та ін.]. Ужгород: РІК-У, 2020. 231 с.
- Правова доктрина України: у 5-ти т. / редкол.: В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / [О. В. Петришин та ін.]; за заг. ред. О. В. Петришина. 2013. 975 с.
- Правові системи сучасності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2012. 490 с.
- Практикум з конституційного права: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Дніпро: ДДУВС, 2020. 799 с.
- Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. 5-те вид., зі змін. Київ: Атіка, 2001. 176 с.
- Ришелюк А. М. Законотворчість в Україні: навч. посіб. Київ: Ін-т законодавства, 2013. 383 с.
- Розвадовський В. І. Проблеми конституційно-правового статусу учасників конституційного провадження: монограф. Івано-Франківськ: [б. в.], 2019. 384 с.
- Рудик П. А. Основи теорії держави: навч. посіб. Київ: Алерта, 2013. 206 с.
- Савич С. С., Попов А. А., Пащук Т. В. Судочинство у Європейському суді з прав людини: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 163 с.
- Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 327 с.
- Селіванов А. О. Конституційне правосуддя в Україні: (авт. спецкурс): навч.-метод. посіб. Харків; Київ: Логос, 2018. 91 с.
- Селіванов А. О. Теорія і практика застосування конституційного права України. Київ: Логос. 2016. 174 с.
- Сergygin В. О. Конституційне право України: навч. посіб. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 368 с.
- Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій): навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ун-т «Україна», 2013. 197 с.

- Сиренко В. Ф. Государство: демократическое, правовое, социальное: очерки. Дискуссионные вопросы. Киев: Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2013. 340 с.
- Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підруч. 4-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність; Алерта, 2014. 524 с.
- Скірський І. В. Теорія держави та права: навч. посіб. Вінниця: [б. в.], 2006. 292 с.
- Скрипнюк О. В. Конституційне право України: академічний курс: підруч. Київ: Ін Юре, 2010. 669 с.
- Сливка С. С., Левицька О. В. Проблеми конституційного права = Problems of constitutional law: навч. посіб. Львів: Галицька видавнича спілка, 2020. 189 с.
- Словник юридичних термінів і понять: навч. посіб. / [В. Г. Гончаренко та ін.]; за ред. В. Г. Гончаренка та З. В. Ромовської. Київ: Юстініан, 2013. 597 с.
- Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
- Станкус Т. Бюджетний процес. Державні закупівлі в органах місцевого самоврядування: практ. посіб. Харків: Фактор, 2016. 107 с.
- Стасус державного службовця органів прокуратури в Україні: посіб. Київ: [б. в.], 2018. 290 с.
- Стрижак А. А. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналіт. огляд та комент.). Київ: Ін Юре, 2010. 631 с.
- Субботін В. М., Філонов О. В. та ін. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 327 с.
- Тацій В. Я., Петришин О. В., Барабаш Ю. Г. та ін. Конституція України: наук.-практ. коментар. Харків: Право, 2011. 1128 с.
- Тацій В. Я., Тодика Ю. М., Данильян О. Г. Конституційно-правові засади становлення української державності: моногр. Харків: Право, 2003. 328 с.
- Тацій В. Я. та ін. Правова доктрина України: у 5-ти томах. Харків: Право, 2013. Битяк Ю. П. та ін. Т. 2: Публічно-правова доктрина України 2013. 863 с.
- Теорія держави і права в схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; ред. Л.Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2020. 296 с.
- Теорія держави і права в тестових завданнях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 715 с.
- Теорія держави і права: навч. посіб. / [С. К. Бостан та ін.]. Київ: Академія, 2013. 346 с.
- Теорія держави і права: навч. посіб. для підготов. до держ. іспитів / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський, Г. О. Христова; за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 198 с.

- Теорія держави і права: підруч. / [О. М. Бандурка та ін.]; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 415 с.
- Теорія держави і права: практикум / О. М. Гришко, В. І. Риндюк, Ю. М. Рижук; за заг. ред. Ф. П. Шульженка. Київ: КНЕУ, 2013. 308 с.
- Теорія держави та права: навч. посіб. / [С. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
- Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. унів. внутр. справ, 2019. 252 с.
- Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с.
- Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. Київ: Ліра-К, 2016. 615 с.
- Фрицький Ю. О. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2018. 220 с.
- Хахуліна К. С., Малига В. А., Стаднік І. В. Теорія держави та права в схемах та визначеннях: навч. посіб. Донецьк: Донбас, 2011. 340 с.
- Чайковська Н. П. Захист права людини на безпечні умови життєдіяльності: основні завдання та повноваження державних органів: навч.-практ. посіб. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. 198 с.
- Чижмарь К. І., Лавринович О. В. Конституція України: наук.-практ. коментар. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 290 с.
- Чушенко В. І., Заяц І. Я. Конституційне право України: підруч. Київ: Ін Юре, 2009. 547 с.
- Шамрай В. В. Конституційне право в умовах глобалізації та міждержавної інтеграції: теоретико-методологічний аспект: моногр. Одеса: Фенікс, 2018. 358 с.
- Шаповал В. М., Шаповал Т. В. Політичні права і свободи (теоретичний і конституційний аспекти). Київ : Вид-во Людмила, 2019. 80 с.
- Шаповал В. Н., Корнеев А. В. История Конституции Украины: Дніпропетровськ: Акцент, 2012. 127 с.
- Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України: навч. посіб. Дніпропетровськ: Лізунов Прес, 2012. 472 с.
- Шемшученка Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с.
- Шемшученко Ю. С. Правові системи сучасності: навч. посіб. Київ: Юридична думка, 2012. 490 с.

- Шемшученко Ю. С. Проблеми теорії конституційного права України. Київ: Парламентське вид-во, 2013. 616 с.
- Шемшученко Ю. С., Шаповал В. М., Кресіна І. О. та ін. Правове забезпечення державного суверенітету України. Київ: Юридична думка, 2011. 300 с.
- Шестопалова Л. Теорія права та держави: навч. посіб. Київ: Паливода А. В., 2012. 256 с.
- Шугрина Е. С., Нарутто С. В., Заболотских Е. М. Ответственность органов публичной власти: правовое регулирование и правоприменительная практика: учеб. Москва: Юрайт, 2014. 346 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. Том 1: А-Г. 672 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. Том 2: Д-Й. 744 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. Том 3: К-М. 792 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. Том 4: Н-П. 720 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. Том 5: П-С. 736 с.
- Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. Том 6: Т-Я. 768 с.
- Юринець Ю. Л. Конституційне право України: навч. посіб. Ужгород: Бреза, 2014. 367 с.
- Ющик О. І., Бошицький Ю. Л., Риндюк В. І. Конституційні основи розвитку законодавства України: навч. посіб. Київ: Юридична думка, 2015. 155 с.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва теми	Всього	Кількість годин, відведених на:		
			Лекції	Семінари	Самостійну та індивідуальну роботу
	Всього	120	20	20	80
1.	Істрико-методологічні аспекти теорії держави і права	16	4	2	10
2.	Актуальні проблеми сучасного державного ладу України	14	2	2	12
3.	Функції сучасної Української держави	14	2	2	10
4.	Співвідношення держави, політичної системи суспільства, громадянського суспільства	12	2	2	8
5.	Право як феномен розвитку цивілізації	12	2	2	8
6.	Сучасні проблеми правореалізації	12	2	2	8
7.	Актуальні проблеми загальної теорії прав людини	16	2	4	10
8.	Правопорушення та юридична відповідальність	14	2	2	10
9.	Основні правові системи сучасності. Еволюція правової системи України	12	2	2	8
	Форми підсумкового контролю	Залік			

ТЕМА 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Поняття та система теорії держави і права, її об'єкт, предмет, ознаки. Функції теорії держави і права: поняття, види та їх характеристика.

Методологія і методи в пізнанні держави і права. Загальні (філософські) підходи до дослідження держави і права. Загальнонаукові методи пізнання держави і права. Спеціальні та власні методи правознавства.

Понятійно-категоріальний апарат і концепція теорії держави і права. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Актуальні проблеми теорії держави та права та суспільні науки: питання взаємодії. Актуальні проблеми теорії держави та права як навчальна дисципліна: поняття, система, завдання.

Теорія держави і права є фундаментальною юридичною наукою, що включає систему методологічних юридичних знань про державно-правову дійсність, які відображаються у свідомості людини і досліджуються у процесі виникнення, розвитку, функціонування, призначення та розгляду сутності державно-правових явищ. Ця наука є джерелом правового прогресу з широкого спектра правової дійсності: у правотворчості, у практиці вдосконалення державного апарату, у правореалізації, у правовому вихованні та інших аспектах практичної діяльності, в наступних наукових дослідженнях та оволодінні юридичними реаліями.

Теорії держави і права притаманні такі *ознаки*:

- є загальною наукою, оскільки визначає загальні закономірності та тенденції розвитку та функціонування юридичних явищ і процесів, досліджує лише найбільш істотні проблеми, важливі для юриспруденції в цілому;
- є юридичною наукою, оскільки вивчає юридичну дійсність як складову соціальної, формулює базові юридичні поняття;
- виступає синтетичною (інтегративною) наукою, оскільки спирається не лише на власні наукові здобутки, а й на досягнення інших юридичних наук, узагальнює та синтезує їхні висновки;
- є методологічною наукою, оскільки розробляє систему методів, які використовуються іншими юридичними науками при дослідженні ними їх власного предмета та вирішенні своїх завдань;
- є фундаментальною наукою, юриспруденції тобто концептуально універсальною. Сформульовані нею положення призначені для застосування всіма або більшістю юридичних наук; її висновки є актуальними для різних суспільств і різних епох¹.

¹ Загальна теорія держави і права: підруч. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

Теорія держави і права, як і будь-яка наука, що відображає сферу людської діяльності, має на меті виробити і теоретично систематизувати об'єктивні знання про дійсність, у першу чергу про державу і право, які посідають важливе місце у житті суспільства.

Об'єкт теорії держави та права – держава і право як взаємопов'язані та взаємодіючі явища соціокультурної реальності. Кожна юридична наука, досліджуючи державу і право загалом, акцентує увагу на окремих аспектах державно-правової дійсності, що і складають предмет цієї науки. Тобто предметом конкретної юридичної науки є відповідна частина об'єкта юридичних наук – держави та права. Саме предмет науки є підставою для диференціації юриспруденції на різні галузі наукових знань¹.

Предметом теорії держави і права є вивчення системи загальних та окремих специфічних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права, що розглядаються як цілісні інститути суспільства².

Предмет теорії держави і права слід відрізнити від її **об'єкта**, яким виступає вся юридична дійсність, тобто сукупність усіх правових і державних явищ та процесів.

Методологія теорії держави і права – це зумовлена особливостями правової реальності цілісна та узгоджена система методів (підходів, засобів та прийомів) пізнання юридичної дійсності.

Значення загальної теорії держави і права визначається особливостями її предмета і, відповідно, функціями цієї науки.

Функції теорії держави і права є головні напрями її впливу на юридичну дійсність та розвиток інших юридичних наук.

Теорія держави і права має досить широкий спектр дослідно-функціональних можливостей. У науковій і навчальній юридичній літературі розглядається різна кількість її функцій, проте не в усіх друкованих джерелах відповідні функції мають ідентичні назви.

Виокремлюють загальні функції теорії держави і права, спільні для всіх юридичних наук, та спеціальні (власні) функції, які властиві тільки теорії держави і права, що відображають її специфіку³.

Понятійно-категоріальний апарат теорії держави і права є системою погоджених та взаємозалежних понять і категорій (позначених словами і словосполученнями), необхідних для теоретичного пізнання праводержавних явищ і процесів.

¹ Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

² Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2018. 193 с.

³ Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

Теорія держави і права, вивчаючи державно-правові явища і процеси, спирається на філософські знання як на знання найвищого, теоретичного рівня, оскільки філософія вивчає загальні властивості та закономірності розвитку природи, суспільства, мислення. **Філософські категорії** – явище і суть, форма і зміст, аналіз і синтез, причина і наслідок, свідоме і несвідоме, право і безправ'я тощо – є початковими знаннями, які в теорії держави і права конкретизуються відповідно до державно-правових процесів. Разом з тим, застосування філософських категорій у цій конкретній сфері дозволяє науково достовірно обґрунтувати загальнотеоретичні знання про державу і право у вигляді категорій (понять) теорії держави і права.

Загальнотеоретичні юридичні поняття є формою конкретного мислення, що вкладається в логічно оформлену систему узагальнюючих ідей про групи (класи) юридичних явищ, відображених у їх відмітних ознаках.

Як фундаментальна, методологічна, узагальнююча наука, теорія держави і права посідає провідне місце в юриспруденції. У своїх дослідженнях вона спирається на досягнення інших дисциплін, систематизує та синтезує їх висновки з метою більш глибоких загальнотеоретичних узагальнень, які, у свою чергу, використовуються цими науками. Таким чином, між теорією держави і права та іншими юридичними науками існують двосторонні зв'язки.

У системі юридичних наук загальна теорія держави і права допомагає визначити не тільки ті чи інші державно-правові явища, але і їх суть, закономірності їх розвитку. Теорія держави і права дає теоретичну базу для вивчення окремих галузей права, а також допомагає правильно реалізовувати чи застосовувати норми права, закони, приймати обґрунтовані рішення. Тому загальна теорія держави і права й виступає в системі юридичних наук як наука методологічна за своїм характером.

Ключові поняття:

наука, юриспруденція, теорія, закономірність, теорія держави і права, риси теорії держави і права, теорія держави і права як наука, предмет теорії держави і права, структура предмета теорії держави і права, юридичні закономірності, юридичні тенденції, загальні юридичні поняття, метод теорії і держави права, методологія теорії держави і права, структура методології теорії і держави права, загальні (філософські) підходи, загальнонаукові методи, спеціальні методи, власні методи, функції теорії держави і права, загальні функції теорії держави і права, політична функція, онтологічна функція, пізнавальна функція, ідеологічна функція, евристична функція, гносеологічна функція, аксіологічна функція, прогностична функція, функція допомоги практиці, світоглядна функція, навчальна функція, науково-прикладна функція, спеціальні (власні) функції теорії держави і права, узагальнююча функція, інтеграційна функція, системотворча функція, методологічна функція, комунікативна функція,

понятійно-категоріальний апарат теорії держави і права, дефініція, філософські категорії, загальнотеоретичні юридичні поняття, юридичні категорії, концепція теорії держави і права, юридичний позитивізм, система юридичних наук, теоретичні юридичні науки, історичні юридичні науки, галузеві юридичні науки, прикладні юридичні науки, науки міжнародного права, історія вчень про державу і право, історія держави і права, порівняльне правознавство, філософія права, соціологія, політологія, економічна теорія, теорія держави і права як навчальна дисципліна, завдання теорії держави і права, система навчального курсу теорії держави і права.

Дисертації, автореферати:

1. Андріюк В. В. Теоретико-методологічні основи юридичного прогнозування: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2006. 207 с.
2. Баланаєва О. В. Лексико-семантична, словотворча і синтаксична структура сучасної юридичної терміносистеми (на матеріалі російської, української, німецької термінологій): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2013. 20 с.
3. Баранова Ю. О. Методологічні правила порівняльно-правових досліджень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 24 с.
4. Бигич О. Л. Порівняльне правознавство: природа та методологічне значення: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 208 с.
5. Бутенко В. О. Феноменологічні, методологічні та практичні основи правової експертизи юридичних документів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 19 с.
6. Вербенец М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2004. 242 с.
7. Воронов І. О. Правова держава як предмет політології: історія, теорія, методологія дослідження: дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 2003. 399 с.
8. Габаковська Х. В. Дослідницький підхід як елемент методології у сучасній юриспруденції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2018. 20 с.
9. Гетьман О. М. Теоретико-методологічні проблеми історико-правової науки в працях українських вчених ХІХ - початку ХХ сторіччя: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 177 с.
10. Гиляка О. С. Юридичний документ: поняття, особливості, види: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 20 с.
11. Глухарёва Л. И. Права человека в системе теории права и государства: общетеоретические, философско-правовые и методологические проблемы: дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2004. 417 с.
12. Горгота О. Б. Методологія історико-філософського дослідження: від раціоналістичного монізму Г.В.Ф. Гегеля до комунікативного плюралізму К. Ясперса: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2007. 185 с.

13. Грачёв М. В. Иоганн Вольфганг Гёте как гносеолог и методолог: дис. ... канд. филос. наук. Москва, 2003. 168 с.
14. Дубов Г. О. Становлення методології юридичних досліджень: особливості радянського та сучасного етапів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 16 с.
15. Иванов В. Ф. Методология та методика дослідження змісту масової комунікації: дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 1996. 467 с.
16. Кельман М. С. Методология сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2013. 35 с.
17. Корнев А. В. Консервативная и либеральная теории государства и права в России (XIX – начало XX вв.): дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2004. 428 с.
18. Корчевна Л. О. Проблема різноджерельного права: дослід порівняльного правознавства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2005. 36 с.
19. Коцюбинська О. Ю. Теорія держави і права: системний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2012. 199 с.
20. Кривцова І. С. Методологічна роль синергетики у порівняльно-правовому пізнанні: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2008. 233 с.
21. Кузенко О. В. Структуралістська методологія та її роль в соціально-гуманітарних дослідженнях: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2006. 166 с.
22. Кучук А. М. Феномен правового поліцентризму: загальнотеоретичний і методологічний аспекти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Івано-Франківськ, 2017. 36 с.
23. Лисенко О. М. Порівняльне правознавство як наука та його місце в системі юридичних наук: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2001. 19 с.
24. Литвинов О. М. Філософія права: осмислення права і держави в контексті суспільного ідеалу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 20 с.
25. Лобода Ю. П. Цінність держави як її соціальна сутність (теоретико-методологічні аспекти дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 20 с.
26. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2005. 32 с.
27. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.
28. Меленко О. В. Методология правознавства в науковій спадщині Б. О. Кістяківського: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2008. 196 с.
29. Мірошкина Н. В. Природничо-наукові аспекти цивілізаційних досліджень (методологічний та філософсько-історичний аналіз): дис. ... канд. філос. наук. Одеса, 1999. 162 с.
30. Неженець Е. В. Варіантність російських термінів юриспруденції в системному та комунікативно-прагматичному аспектах: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпро, 2003. 23 с.

31. Ноздрін О. М. Правове життя як категорія сучасної юридичної науки: теоретико-методологічне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2013. 20 с.
32. Паночко М. М. Розвиток української юридичної термінології в Західній Україні (1772-1918 рр.): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2013. 20 с.
33. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2009. 32 с.
34. Пучков О. А. Юридическая антропология и развитие науки о государстве и праве (теоретические основы): дис. ... д-ра юрид. наук. Екатеринбург, 2001. 502 с.
35. Рижков А. Г. Юридична термінологія корейської мови: структура та семантика: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2007. 253 с.
36. Рустемов О. Д. Юридична термінологія кримськотатарської мови: еволюція розвитку, сучасний стан, способи кодифікації: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2012. 19 с.
37. Чистякова Ю. В. Методологічна роль семіотичного підходу у порівняльно-правовому пізнанні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2013. 24 с.
38. Шапиро Е. А. Системный анализ методологических проблем теории государства и права как науки: дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2000. 220 с.
39. Шипков К. А. Когнитивно-деривационный и интерпретационный потенциал языка права (на материале терминосферы «теория государства и права»): дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь, 2004. 182 с.
40. Яковлев А. В. Институциональный подход в юридической теории государства: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2009. 194 с.

Монографії:

1. Гацалов Р. Р. Лидерская теория происхождения государства и права: актуальные проблемы теории и практики: моногр. Санкт-Петербург: Полетихнинский ун-т, 2013. 111 с.
2. Гетьман І. В. Концепція правового спілкування: зміст, витоки, перспективи. Харків: Право, 2007. 240 с.
3. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність: моногр. Харків: Право, 2008. 288 с.
4. Колодій А. М. Принципи права України: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
5. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: моногр. Львів: Тріада-плюс, 2010. 211 с.
6. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: моногр. Харків: Права людини, 2015. 277 с.

7. Оніщенко Н. М. Вступ до теорії правових систем: моногр. Київ: Юридична думка, 2006. 432 с.
8. Оніщенко Н. М. Правова система і держава в Україні: моногр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 132 с.
9. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): моногр. Харків: Право, 2008. 240 с.
10. Сердюк О. В. Соціологічний підхід у сучасному правознавстві: пізнання соціальності права: моногр. Харків: Яшма, 2007. 320 с.
11. Сырых В. М. Метод правовой науки. Москва: Юридическая литература, 1980. 176 с.
12. Тягнирядно Є. В., Яворська Г. Х. Риторичні вміння правників: теорія і практика: моногр. Одеса: ОДУВС, 2009. 188 с.
13. Цимбалюк М. М. Онтологія правосвідомості: теорія та реальність: моногр. Київ: Атіка, 2008. 288 с.

Наукові статті:

1. Абасов Г. Г. Проблеми визначення та структурні елементи методології дослідження гарантій прав місцевого самоврядування. *Юрист України*. 2012. № 1-2. С. 29-34.
2. Айтов С. Ш. Історична антропологія та пізнавальний потенціал синергетики. *Гуманітарний журнал*. 2014. № 1-2. С. 64-67.
3. Арнаутова Л. П. О. В. Сурілов про призначення та функції теорії держави і права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 214-221.
4. Бабкін В. Д. Філософія права та загальна теорія держави і права: проблеми взаємодії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2013. Вип. 12. С. 3-8.
5. Батрименко О. В. Методологія дослідження бюрократії як феномену суспільно-політичного життя. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія*. 2014. Вип. 1. С. 54-57.
6. Білас І. Г., Білас Ф. І. Трансформація загальної теорії держави і права у сучасну юриспруденцію та її функціональне призначення у формуванні праворозуміння юристів. *Наше право*. 2015. № 4. С. 5-16.
7. Бобрик В. І. Методологічні підходи до поняття «диференціація» в юридичній науці. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 14-18.
8. Бобровник С. В. Юридична антропологія: становлення та науковий статус. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 111-118.
9. Богуцька Н. М. Методологічне значення юридичних конструкцій у контексті методу правознавства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 5. С. 10-17.

10. Буга Г. С., Буга В. В. Історичні витоки та сучасність юридичної освіти та науки в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1. С. 14-20.
11. Буран В. В. Місце науки поліцейського права в сучасній системі юридичних знань та правовій системі України. *Наука і правоохорона*. 2016. № 2. С. 229-235.
12. Варламова Н. Методологія юридичної науки: спокуса постмодерном. *Право України*. 2014. № 1. С. 69-77.
13. Ветютнев Ю. Методологічні проблеми розуміння істини як правової цінності. *Право України*. 2014. № 1. С. 106-112.
14. Вільчинська С. Проект методології нового типу (підхід філософської антропології). *Університетська кафедра*. 2018. № 7. С. 93-98.
15. Войтанович О. Й. Ідеологія глобалізації у сучасному світі та її вплив на державу і право: аспекти теорії. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія: *Юридичні науки*. 2013. № 3. С. 36-42.
16. Гаврилук Р. Чи можливо наукове неklasичне пізнання права? *Право України*. 2014. № 1. С. 94-105.
17. Гальченко М. С. Методологічна природа мислення в еволюції пізнавальних дискурсів. *Гілея*. 2018. Вип. 131. С. 251-255.
18. Ганьба Б. Системний підхід та його застосування в дослідженні державно-правових явищ. *Право України*. 2000. № 3. С. 41-44.
19. Голюк В. Я. Методологія системного аналізу та його використання у формуванні державної економічної політики. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: *Економічні науки*. 2016. Вип. 19 (1). С. 32-35.
20. Гоменюк З. П. Філософський зміст функціонування правової держави у державознавчій теорії Б. Кістяківського. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 373-384.
21. Гоменюк З. П. Онтологічні підходи Б. Кістяківського до з'ясування взаємозалежності права і держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія: *Юридична*. 2013. Вип. 1. С. 438-446.
22. Горбань В. І. Щодо розбіжностей у визначенні форми держави між теорією та історією держави і права. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Серія: *Право*. 2012. Вип. 18. С. 5-12.
23. Григоренко Є. І. Відмежування предмету філософії права від предмету загальної теорії держави і права та галузевих юридичних наук. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: *Право*. 2014. № 1137. Вип. 18. С. 46-49.
24. Гриценко Д. До питання методології наукових досліджень. *Гуманітарні науки*. 2010. № 2. С. 154-158.

25. Гусарєв С. Діяльнісний підхід у структурі методології сучасного правознавства. *Право України*. 2011. № 8. С. 160-166.
26. Гусарєв С., Колодій А. Фундаменталізація теорії держави і права. *Право України*. 2009. № 4. С. 194-196
27. Денисов С. Використання діалектико-матеріалістичного методу в пізнанні права. *Право України*. 2014. № 1. С. 86-93.
28. Дубов Г. О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретацій та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 48-51.
29. Дубов Г. О. Дослідження юридичної методології у період виникнення та становлення юридичної науки незалежної України. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 128-132.
30. Єрмоленко І. Проблеми методології дослідження правових феноменів у творчості Б. Кістяківського. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 8. С. 126-129.
31. Жаровська І. М. Сучасна теорія держави і права: традиційність та новаторство підходів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 252-257.
32. Жаровська І. М. Теорія держави і права як фундаментальна та світоглядна дисципліна. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 15-18.
33. Жаровська І. М. Щодо проблем методології теорії держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 138-141.
34. Жуков В. Н. Место теории государства и права, философии права и истории политических учений в системе высшего юридического образования. *Государство и право*. 2000. № 12. С. 99-102.
35. Журбелюк Г. В. Основні концептуальні підходи викладання історії держави і права: спадщина і перспективи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: *Історія*. 1999. Вип. 1. С. 163-168.
36. Завальнюк В. В. Антропологія в системі цінностей права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 68. С. 31-37.
37. Завальнюк В. В. Предмет юридичної антропології та теорії держави і права: особливості взаємодії. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 53. С. 259-363.
38. Завальнюк В. В. Юридична антропологія та інші напрями антропологічного знання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 342-345.
39. Завальнюк В. В. Юридична антропологія та правозначуща поведінка. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 3-15.
40. Завальнюк В. Юридична антропологія та типологія сучасного праворозуміння. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 14-18.

41. Завальнюк В. Юридична антропологія влади. *Юридичний вісник*. 2013. № 4. С. 5-9.
42. Завальнюк В. Юридична антропологія у формуванні правової культури сучасного українського суспільства. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2014. Svazek 1., 6. vydání. С. 38-46.
43. Завгородній В. А. Інтерпретація поняття «юридична практика» у сучасній теорії права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 11-14.
44. Зякун А. І., Дегтяр Р. О. Методологічні основи юридичної психології як науки. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 6. С. 7-10.
45. Іваненко О. В. Метод загальної теорії держави та права: окремі питання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 14 (1). С. 8-11.
46. Івашев Є. В. Антропологія як підґрунтя аксіології права: людські потреби – інтереси – цінності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 298-305.
47. Кабанець Н. І. Науковий статус контрактної теорії держави в загальній теорії права. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 15. С. 65-73.
48. Калюжний Р. А. Теорія держави і права в основі регулювання інформаційного суспільства. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 4. С. 200-202.
49. Калюжний Р. А. Теорія держави і права – основа формування професійної компетентності майбутніх правників. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2017. № 1. С. 194-196.
50. Кампо В. Філософія і розвиток інноваційної методології досліджень у сфері конституційної юстиції в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 3. С. 33-38.
51. Кельман М. Осмислення методологічних підходів у сучасному правознавстві. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2018. Вип. 18. С. 24-30.
52. Кельман М. С. Методологічна ситуація у сучасному правознавстві та тенденції розвитку його методології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 4-8.
53. Кельман М. С. Методологічні проблеми у сучасному правознавстві, перспективи та тенденції розвитку його методології. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Сер. : Юридична*. 2015. Вип. 2. С. 23-32.
54. Кельман М. С. Переосмислення методології сучасного правознавства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 258-264.
55. Кельман М. Аналіз традиційності і новацій у розвитку теорії держави і права. *Право України*. 2006. № 9. С. 38-42.
56. Кельман М. С., Кельман Р. М. Методологія як форма мислення. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 5. С. 38-44.

57. Ковальчук С. О. Методологія вчення про речові докази у кримінальному процесі. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право.* 2017. № 4. С. 184-190.
58. Козюбра М. Загальнотеоретичне правознавство: стан та перспективи. *Право України.* 2010. № 1. С. 32-43.
59. Козюбра М. І. Місце філософії права в системі суспільствознавства (до питання про дисциплінарний статус філософії права). *Проблеми філософії права.* 2003. Т. 1. С. 27-32.
60. Козюбра М. Методологія правознавства та методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України.* 2014. № 1. С. 22-32.
61. Козюбра М. І. Правознавство, наука, методологія: еволюція підходів до їхніх взаємозв'язків. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Юридичні науки.* 2018. Т. 1. С. 3-8.
62. Копейчиков В. В. Проблеми загальної теорії держави та права. *Право України.* 1993. № 4. С. 91-92.
63. Коростей В. На захист конституційного вчення про державу і права. *Право України.* 2002. № 3. С. 25-27.
64. Косович В. Юридичний техніко-технологічний інструментарій та верховенство права (методологія дослідження). *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична.* 2018. Вип. 66. С. 14-26.
65. Костицький М. В. Нормативізм як методологія юриспруденції. *Філософські та методологічні проблеми права.* 2016. № 1. С. 18-30.
66. Кравец К. А. Синергетика – теорія самоорганізації. *Управління розвитком.* 2013. № 14. С. 141-142.
67. Кравчук М. Сучасна методологія пізнання юриспруденції. *Підприємництво, господарство і право.* 2008. № 12. С. 114-117.
68. Кресін О. Розвиток методології порівняльного правознавства: історичний аспект. *Право України.* 2006. № 2. С. 128-130.
69. Кресін О. Формування теоретико-методологічних засад порівняльного правознавства у працях Пауля Йоганна Анзельма фон Файєрбаха. *Право України.* 2012. № 1-2. С. 380-394.
70. Кривчик Г. Г. Методологічні принципи як норми етичного і професійного кодексу історика. *Проблеми політичної історії України.* 2018. Вип. 13. С. 270-280.
71. Кротов К. В. Теологія як антропологія у філософії неопротестантизму. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2016. Вип. 9. С. 50-54.
72. Крушельницька Т. А. Теорія синергетики – нова методологія розвитку податкової системи. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління.* 2010. № 2. С. 25-29.
73. Кудін С. В. Теоретико-методологічні аспекти порівняльного правознавства у працях М. К. Ренненкампа. *Публічне право.* 2013. № 2. С. 274-280.

74. Кукарцев О. В. Значення методу типологізації у методології порівняльного історико-соціологічного дослідження імперій Ш. Айзенштадта. *Гілея*. 2018. Вип. 131. С. 387-391.
75. Кунєв Ю. Методологія дослідження державно-правових явищ як актуальна проблема. *Право України*. 2009. № 11. С. 118-123.
76. Кунєв Ю. Об'єкт правознавства: системодіяльний підхід. *Право України*. 2008. № 3. С. 32-35.
77. Курінний Є. Об'єкт права: доктринальні питання визначення категорії. *Право України*. 2003. № 10. С. 33-36.
78. Куринная А. Ф., Медуница А. Н., Мороко Л. В. Синергетика как эвристический инструмент в работе над словом. *Горизонти освіти*. 2013. № 3. С. 29-34.
79. Кучук А. М. Методологія правознавства: пропедевтичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 4 (1). С. 21-24.
80. Кучук А. М. Моделі розвитку юридичної науки: філософсько-правовий дискурс. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 62-67.
81. Кучеренко Д. С. Правничі поняття і термінологія у методології юридичної науки. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. № 2. С. 30-38.
82. Лобода Ю. Плюралізація методології правової науки і проблема розмежування наукових дисциплін: до питання про дисциплінарну приналежність досліджень правової традиції у науці радянського періоду та сучасній вітчизняній правовій науці. *Юридична Україна*. 2009. № 5. С. 4-7.
83. Луцький Р. П. Юридико-лінгвістична теорія як нова парадигма пізнання права. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 117-118.
84. Максимов С. Антропологічні передумови правової теорії: досвід класичної філософії права. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2002. Вип. 37. С. 64-69.
85. Мамченко Н. Теорія та філософія права: проблема розмежування. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 12. С. 3-5.
86. Манжул І. В. Визначення методів пізнання в науковій літературі. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 11. С. 11-17.
87. Мельник П. П. Синергетика як складова методології системи екологічного менеджменту. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.2. С. 292-298.
88. Мерник А. М. Державно-правові явища – об'єкт розгляду теорії держави та права й політології права як міждисциплінарного напрямку юридичного дослідження. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2 (1). С. 37-40.

89. Минченко О. Герменевтика как философско-правовая основа юридической лингвистики. *Leges si Viata*. 2018. № 3, ч. 2. С. 97-100.
90. Михайлюк О. В. Соціокультурний підхід як методологія історичного дослідження. *Український селянин*. 2016. Вип. 16. С. 9-14.
91. Мінченко О. В. Плюралізм методологічних підходів у юридико-лінгвістичному дослідженні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 2. С. 51-62.
92. Мірошніченко М. Системно-інформаційний підхід у контексті методологічного забезпечення наукового аналізу проблем теорії правової системи України. *Право України*. 2007. № 6. С. 22-25.
93. Молодцов О. В. Методологічні аспекти теорії інституціональних матриць у контексті динаміки інституціональних змін. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_1_8
94. Оборотов Ю. Аспекти розгортання методології юриспруденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 33-39.
95. Оборотов Ю. Н. Актуализация методологической функции общетеоретической юриспруденции. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 99-105.
96. Онищук І. Техніка юридичного письма: понятійно-категоріальний. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 87-94.
97. Оніщенко Н. М. Методологія теорії держави і права (деякі аспекти розгляду). *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 3-20.
98. Павлишин О. Методологічне значення семіотики права та її місце у структурі правового пізнання. *Право України*. 2014. № 4. С. 160-165.
99. Павлов С. Методологія наукового пізнання правових традицій. *Право України*. 2007. № 10. С. 17-21.
100. Панов М. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. *Право України*. 2014. № 1. С. 50-60.
101. Панов М. Проблеми формування понятійного апарату юридичної науки: методологічні аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 2-3. С. 47-51.
102. Пацурківський П. Методологія правопізнання Євгена Ерліха: некласична парадигма: [австр. вчений-правознавець]. *Право України*. 2012. № 9. С. 383-391.
103. Пендяга Г. Щодо питання організації та методології проведення правової практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 4. С. 15-18.
104. Погрібний І. Прогностична функція правової політики. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2015. Вип. 61. С. 65-71.
105. Подорожна Т. Конституційно-правові категорії в системі понятійно-категоріального апарату конституційного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 12. С. 15-17.

106. Поліщук Н. Прагматизм: деабсолютизація філософської методології (історико-філософський аспект). *Філософська думка*. 2008. № 4. С. 100-121.
107. Почтовий М. М. Стадії, критерії ефективності, форми та функції правової політики держави: співвідношення понять у загальній теорії держави і права. *Юридична наука*. 2014. № 11. С. 7-12.
108. Рабінович П. Загальна теорія права та держави: стан, тенденції. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 364-374.
109. Рабінович П. М. Загальнотеоретичне право та державознавство в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 16-26.
110. Рабінович П. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: деякі сучасні тенденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 11-21.
111. Рабінович П. Пріоритетна функція загальнотеоретичного праводержавознавства. *Право України*. 2010. № 1. С. 25-31.
112. Рабінович П. Проблема формування універсальної теорії права як спільної концептуальної основи теорій національного права і міжнародного права. *Право України*. 2013. № 5. С. 240-244.
113. Рабінович П. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4 (31). С. 3-14.
114. Ракітянська Л. М. Наукові підходи як теоретико-методологічне підґрунтя педагогічних досліджень. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 163. С. 124-129.
115. Руденко С. В. Основні принципи історико-філософської концепції З. А. Каменського (методологічні та методичні аспекти). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія*. 2014. Вип. 2. С. 24-28
116. Саїдов А. Методологічні проблеми антропології права. *Право України*. 2014. № 1. С. 56-165.
117. Саїдов А. Порівняльне правознавство та закономірності розвитку права в умовах глобалізації. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 463-472.
118. Салихов М. М. Методологія дослідження проблем впливу права на государство в світлі соціологічних досліджень. *Аграрне і земельне право*. 2013. № 9. С. 111-116.
119. Семеніхін І. До питання про співвідношення і взаємодію правової доктрини та юридичної науки. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 64-72.
120. Сердюк О. В. Типологія підходів у методології сучасного правознавства. *Форум права*. 2008. № 3. С. 458-463.

121. Сердюк І. А. Визначення предмету теорії держави і права: доктринальні підходи та правове закріплення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 37-48.
122. Сивий Р. До методології системного дослідження приватного права у структурі позитивного права: формально та діалектико-логічний аспект. *Право України*. 2004. № 12. С. 58-68.
123. Ситар І. М. Предмет порівняльного правознавства (методологічний плюралізм). *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 64. С. 42-51.
124. Скакун О. Загальна теорія права і держави: проблематизація та переосмислення метатеорії. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 27-36.
125. Скиба Е. К. Принцип методологічного плюралізму як інструмент дослідження концепту «гендерна ідентичність». *Грані*. 2018. Т. 21. № 1. С. 12-18.
126. Скрипнюк О. В. Міжнародно-правова діяльність інституту держави і права: питання теорії і практики. *ScienceRise. Juridical Science*. 2019. № 2. С. 4-8.
127. Скрипнюк В. М. Методологія компаративного аналізу в сучасних конституційно-правових дослідженнях. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 85-90.
128. Скрипнюк О. Методологічні проблеми теорії конституційного права. *Право України*. 2013. № 5. С. 253-261.
129. Сорока М. В. Методологічні засади дослідження історії української політичної філософії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія*. 2014. Вип. 3. С. 26-32.
130. Стеценко С. Біоюриспруденція – фундаментальна частина сучасного загальнотеоретичного правознавства. *Право України*. 2013. № 9. С. 194-216.
131. Тимошина О. Методологічні підстави соціології права: Л. Петражицький vs. Є. Ерліх. *Право України*. 2014. № 1. С. 195-202.
132. Тихомиров О. Компаративний метод: постнекласична інтерпретація. *Право України*. 2014. № 4. С. 197-203.
133. Тихомиров О. Д. Проблеми компаративної саморефлексії порівняльного правознавства як юридичної компаративістики. *Право України*. 2019. № 3. С. 30-48.
134. Тихомиров О. Методологія юридичної компаративістики: проблеми філософського осмислення. *Право України*. 2006. № 2. С. 32-34.
135. Тімочко О. Проблеми розвитку методології сучасного правознавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 10-13.
136. Тімочко О. Ю. Про предмет і об'єкт теорії держави та права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2007. Вип. 2. С. 64-70.

137. Токарчук О. Співвідношення держави і права в науково-теоретичній спадщині українських учених у еміграції. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 198-205.
138. Токарчук О. В. Теоретичні засади взаємодії держави і права в концепціях українських інтелектуалів у зарубіжжі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 73-78.
139. Толстенко В. Л. Методологічні основи аналізу форми держави й розвиток сучасної теорії держави та права. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. № 1. С. 24-35.
140. Торяник В. М. Філософські погляди А. Шопенгауера на деякі питання теорії держави та права. *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 42-45.
141. Удовика Л. Г. Формування теорії правової системи у юридичній науці (частина 1). *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 12-20.
142. Фальковський А. О. До визначення поняття аксіологічного дослідницького підходу в методології юриспруденції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 40. С. 59-64.
143. Фальковський А. О. Підходи в сфері посткласичної методології юриспруденції. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 54-59.
144. Федіна Н. В. Концепція соціальної справедливості в теорії держави і права. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 66-72.
145. Халилова Р. М. Специально-юридическая методология исследования реализации права человека на защиту закона. *Современное право*. 2013. № 6. С. 25-28.
146. Хахуліна К. С. Теорія держави і права як основа буття юриспруденції. *Правничий часопис Донецького університету*. 2013. № 1. С. 116-121.
147. Цвік М. Основні напрямки наукових досліджень в галузі теорії та історії держави і права. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 2-3. С. 25-37.
148. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Антропологія права і влади як філософсько-правова проблема. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 2. С. 7-20.
149. Честнов І. Посткласична методологія права. *Право України*. 2014. № 1. С. 78-85.
150. Чорноморденко І. Позанаукова і наукова методологія. Постановка проблеми. *Університетська кафедра*. 2018. № 7. С. 85-92.
151. Шай Р. Я. Питання типології держави і права з позиції формаційного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 175-180.
152. Шайтан О. Теорія держави та права (проблеми вивчення). *Історія України*. 2001. № 6. С. 6-8.

153. Шафіров В. Людиноцентристський підхід як методологічна основа наукових досліджень у правознавстві. *Право України*. 2014. № 1. С. 148-155.
154. Шевченко М. Є. Деякі аспекти методологічного комплексу сучасної методичної науки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2017. Вип. 58. С. 178-183.
155. Шмоткін О. В. Філософія права як фундаментальна юридична наука. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 307-320.
156. Шутак І. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 81-86.
157. Ющик О. До питання методології пізнання законодавчого процесу в Україні. *Право України*. 2009. № 10. С. 89-95.
158. Ющик О. До проблеми розвитку методології права. *Право України*. 2014. № 1. С. 40-49.
159. Ющик О. Правознавство і теорія права: проблема узагальненого знання. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 2. С. 25-35.
160. Яцино К. С. Соціологія права: деякі аспекти методології. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 160-169.
161. Яценко В. А. До питання про методологію теорії держави та права. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2014. Вип. 20. С. 38-44.

ТЕМА 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ

Поняття та ознаки держави. Сутність та соціальне призначення держави.

Поняття та ознаки державного ладу України. Принципи державного ладу України: поняття, види та їх характеристика. Функції Української держави та їх характеристика. Об'єктні функції сучасної Української держави.

Механізм Української держави: поняття, ознаки та структура. Система державних органів в Україні.

Держава – це форма організації політичної влади, що покликана впорядкувати суспільні відносини на певній території. Держава, займаючи особливе місце в політичній системі громадянського суспільства, має характерні ознаки, що відрізняють її від інших політичних інститутів влади. Вона виникла на певному етапі розвитку людства і зберігається до теперішнього часу. Пізнання ознак держави є складним, оскільки залежить від постійної зміни економічних, соціальних, класових, духовних, релігійних, національних та інших чинників, що визначають її сутність і зміст¹.

Будь-якій сучасній державі притаманні такі основні **ознаки**:

- **територія** – наявність певної території, що визначається кордонами, які можуть бути морськими, сухопутними та повітряними, на яку поширюється влада держави, а закони мають загальнообов'язкову силу;
- **державний суверенітет** – властивість державної влади, що полягає у самостійності, повноті, єдності та верховенстві у межах даної держави та незалежності зовні;
- **населення** – сукупність людей, що проживають на території певної держави і підпорядковуються державній владі;
- **наявність публічної влади** – влада, що поширюється на всіх людей, які проживають на території держави;
- **наявність системи права** – право і законодавство держави, без яких неможливо активно керувати суспільством, а також забезпечувати виконання прийнятих рішень;
- **наявність податкової системи** – держава має систему оподаткування та фінансового контролю для формування загальнонаціонального бюджету, утримання державного апарату;
- **право на монопольне застосування примуса** – можливість держави легально застосовувати примус не тільки до громадян, а й до людей, які

¹ Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / [О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін.]; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

перебувають на території даної держави.

Держава як особлива форма організації суспільства, покликана представляти інтереси населення, забезпечувати, охороняти права і свободи людини, надавати простір її активності й творчості, виконувати різноманітні функції, та реалізуються через державний апарат, що має складну структуру.

Важливою складовою конституційного ладу є державний лад. У найбільш загальному значенні конституційні **основи державного ладу України** – це система основоположних конституційних цінностей, принципів, правил і режимів організації та діяльності Української держави, які визначають соціальне призначення держави у тріаді «людина – суспільство – держава»¹.

Державний лад – це система основних політико-правових, економічних, соціальних відносин, які закріплюються державно-правовими (конституційно-правовими) нормами. Державний лад може бути конституційним, якщо мова йде про конституційну державу, тобто державу, яка впливає на суспільний лад правовим шляхом (встановлюючи або санкціонуючи правові норми, забезпечуючи їх реалізацію на основі конституції та інших легітимних джерел права), виконує певні обов'язки перед людиною і суспільством, і неконституційним – державний лад тоталітарної держави².

За своєю суттю, змістом і формами він є багатограним явищем. Зокрема, державний лад України, як і будь-якої іншої держави, охоплює структурні (організаційні) і функціональні основи держави, у складі яких можна розрізнити політичну, економічну, соціальну, культурну та інші основи держави. Наприклад, політичну основу державного ладу України становить політичний механізм і відповідна політична функція держави; соціальну основу – соціальний механізм і відповідна функція держави; культурну основу – культурний механізм і відповідна функція держави. Водночас сучасний державний лад України має низку особливостей, свою специфіку³. Політичними основами державного ладу України є насамперед політичний механізм і відповідна політична функція (функції) держави; економічними основами – економічний механізм і відповідні функції держави тощо⁴.

Конституція України визначає основні засади, принципи державного ладу України, що є керівними засадами організації та діяльності держави та її основних інститутів; органів державної влади, основних функцій держави, інших елементів (атрибутів) держави. Основними **принципами державного ладу** України є принцип суверенності та незалежності держави; принцип демократизму держави; принцип соціальної і правової держави; принцип унітарності (єдності, соборності) держави; принцип республіканської форми

¹ Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.

² Подвірна О. В. Теоретико-правова характеристика конституційного ладу України та його роль у розбудові держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 17-20.

³ Майданник О. О. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Алерта, 2011. 380 с.

⁴ Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.

державного правління тощо¹.

Реформування держави, спроба побудувати демократичну правову державу, вимагають детального з'ясування сутності, поняття та генези її механізму. Крім того, вивчення політико-правового знання про механізм держави дозволяє виділити пріоритетні напрями його подальшого реформування².

Держава не може розглядатися як застигла, статична система. Вона функціонує і розвивається як єдина система зі своїми елементами. Саме механізм держави уособлює в собі «конструкцію» держави у вузькому значенні – як устрій, організацію держави. Поняття «*механізм держави*» дозволяє пов'язувати елементи держави у структурно-функціональний «вузол» і надавати їм динамічного смислу.

Ключовою категорією, яка слугує фундаментом побудови теоретичної конструкції «механізм держави» є дефініція «механізм», її значення в різноманітних наукових сферах, що має свою специфіку тлумачення залежно від того, про які галузеві механізми йдеться мова. Тому, у літературних джерелах існує велика кількість підходів щодо розуміння терміна «механізм».

У Новому тлумачному словнику української мови «механізм» визначається як внутрішня будова, система чого-небудь; устрій.³

В енциклопедичній довідковій літературі «механізм» тлумачиться як сукупність проміжних станів чи процесів; устрій, що передає рух.⁴

У тлумачних словниках іншомовних слів «механізм» (від грец. *mechane* – машина) також визначається як «внутрішня будова, система чогось; устрій або сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище»; «система, що визначає порядок якого-небудь процесу, діяльності, будь-яких явищ».

Це поняття було запроваджено в науковий обіг для визначення, перш за все, фізико-математичних, фізико-технічних явищ. При фізико-математичному розумінні поняття «механізм» є похідним від категорії «механіка». Остання має іноземне походження й означає: 1) знаряддя, споруду, машину; науку про закони механічного руху; 2) прихований, складний устрій чого-небудь. У фізико-технічному значенні «механізм» – це система з'єднаних між собою деталей машин, які можуть виконувати певні рухи завдяки споживанню механічної енергії, або складна прихована будова чого-небудь; структура.

¹ Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. Ю., Батан Ю. Д. Конституційне право: прагматичний курс: навч. посіб. Одеса: Юрид. літ., 2017. 256 с.

² Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. / Л. Р. Наливайко. Харків : Право, 2009. 598 с.

³ Новий тлумачний словник української мови / уклад.: В. Яременко, 236. О. Сліпущко. 2 вид. випр. Київ : Аконті, 2006. Т. 2. 926 с.

⁴ Украинский Советский Энциклопедический Словарь: в 3 т. / редкол.: А. В. Кудрицкий (отв. ред.) и др. Київ : Гл. ред. УСЭ, 1988. Т. 2. 1988. 768 с.

У філософському вимірі теорію «механізму» та похідних від нього категорій вивчає наука «механіцизм». Для механіцизму в цілому як для світоглядної установки є характерним зведення складного до простого, цілого як суми частин, заперечення якісно своєрідних законів в об'єктів з різним типом системної організації.¹

Резюмуючи вищезазначене, слід зауважити, що при розгляді первинного походження поняття «механізм», можна виділити декілька необхідних та визначальних властивостей механізму як абстрактної категорії. Ними є наступні: динаміка об'єктів; взаємодія частин механізму; взаємообумовленість частин механізму; системна організація частин механізму; наявність простих і складних частин механізму, які обумовлюють його структуру. Зазначені властивості з певними корегуваннями можна спостерігати й в «юридичних механізмах».

Аналіз існуючих в юридичній літературі наукових точок зору щодо визначення поняття «механізм держави» є їх умовний поділ на *п'ять підходів*. *Перший* з них – це широке і вузьке тлумачення механізму держави, згідно з яким у вузькому сенсі він визначався як апарат державної влади, а широкому – як політична система суспільства. Згідно з *другим підходом* «механізм держави» і «державний апарат» розглядаються як тотожні поняття. Прихильники *третього підходу* ототожнюють «механізм держави» з «державним апаратом» у його широкому розумінні. Відповідно до *четвертого підходу*, механізм держави характеризується як система всіх державних органів, організацій, підприємств і установ, а апарат держави визнається здебільшого як система державних органів, тобто поняття механізму держави є більш широким порівняно з поняттям державного апарату, який визнається частиною механізму держави. Прихильники *п'ятого підходу* пропонують розглядати механізм держави в динаміці, як сукупність засобів, чинників і принципів функціонування системи державних органів.

Систематизація та ґрунтовний аналіз наукових підходів визначення поняття механізму держави дозволяє сформулювати його визначення. *Механізм держави* – це нормативно визначена ієрархічна система державних інститутів – органів, підприємств, установ та інших структур, забезпечених необхідними організаційними, матеріально-технічними та фінансовими засобами з метою практичної реалізації функцій держави.

Механізм держави включає в себе *чотири складові*:

- *правову* – сукупність правових норм, що визначають систему державних інституцій, їх повноваження, форми і методи діяльності, способи реалізації завдань і функцій держави;
- *структурну* – сукупність державних організацій: органів держави,

¹ Всемирная энциклопедия: Философия 523. / гл. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. М. : АСТ.: Минск: Харвест: Соврем. литератор, 2001.1312 с.

державних підприємств, державних установ;

- **функціональну** – система визначених функцій, для реалізації яких створені відповідні державні організації;

- **інструментальну** – система визначених законодавством повноважень, способів, методів, прийомів й засобів реалізації державних функцій. Ці складові знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності.

З метою подальшої об'єктивації представлення правової природи державного механізму, доцільно провести аналіз його характерних ознак. Вони окреслюють фундамент побудови механізму держави як певного устрою, завдяки функціонуванню якого реалізуються, перш за все, функції держави, її політика. В такому контексті механізм уявляється динамічною системою, сукупністю елементів, якими є суб'єкти (або державні інститути), що взаємодіють між собою. Ознаки механізму держави дають можливість визначити ключові категорії, без яких існування будь-якого механізму неможливо.

Ознаками механізму держави є ті властивості, які характеризують, перш за все, його юридичну природу, зокрема визначають зміст і правові межі функціонування, висвітлюють внутрішньоорганізаційні зв'язки між елементами, визначають правову сутність, виокремлюючи серед інших юридичних механізмів, розкривають зв'язки з іншими соціальними системами, підкреслюють його особливості, специфіку, пріоритети, тенденції розвитку як соціальної системи, яка реагує на зовнішні процеси демократичної суспільної трансформації, глобалізації та інтеграції¹.

Ключові поняття:

конституційний лад України, принципи конституційного ладу, демократія, демократична держава, правова держава, соціальна держава, світська держава, громадянське суспільство, політичний плюралізм, ідеологічний плюралізм, економічний плюралізм, верховенство права, верховенство закону, гарантії конституційного ладу, нормативно-правові гарантії конституційного ладу, організаційно-правові гарантії конституційного ладу, гарантії конституційного ладу України, державний лад України, принципи державного ладу, суверенітет, державний суверенітет, національний суверенітет, форма держави, механізм держави, державний апарат, функції держави, об'єктні функції держави, технологічні функції держави, система державних органів, державний орган, суспільний лад України, принципи суспільного ладу, система суспільного ладу України, політична система суспільства, суб'єкти політичної системи, політичні партії, громадські об'єднання, економічна система суспільства, власність, форми власності, підприємницька діяльність, фінансова система, податки,

¹ Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 535 с.

бюджетний процес, банківська система, соціальна система суспільства, соціальне забезпечення, духовно-культурна система суспільства, релігійні організації, концепція відкритої держави, концепція відкритого суспільства.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.
- ❖ Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
- ❖ Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
- ❖ Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 46. Ст. 617.
- ❖ Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 799.
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.
- ❖ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
- ❖ Про Державний Гімн України: Закон України від 6 березня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 163.
- ❖ Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.
- ❖ Про Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження від 24 червня 2016 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 474-р.
- ❖ Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 6. Ст. 46.
- ❖ Про державні символи України: Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 45. Ст. 241.
- ❖ Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79.

- ❖ Про економічну самостійність Української РСР: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 3 серпня 1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 34. Ст. 499.
- ❖ Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
- ❖ Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 1. Ст. 2.
- ❖ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.
- ❖ Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 529.
- ❖ Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. *Голос України*. 2018. № 122.
- ❖ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
- ❖ Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.
- ❖ Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397.
- ❖ Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.
- ❖ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» 28 лютого 2018 № 2-р/2018. *Вісник Конституційного Суду України*. 2018. № 2. Ст. 102.
- ❖ Про деякі заходи щодо запобігання порушенням конституційного ладу та забезпечення невторчання Національного банку України у дії, які загрожують конституційному правопорядку: Постанова Верховної Ради України від 3 квітня 2007 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 23. Ст. 304.

Дисертації, автореферати:

1. Авсеєвич В. П. Верховна Рада у конституційному процесі в Україні. 1990-1996 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Запоріжжя, 2002. 19 с.
2. Акрамова А. Т. Учение И. Берлина о политической свободе, либерализме и плюрализме: дис. ... канд. полит. наук. Уфа, 2009. 145 с.

3. Андрушко І. П. Особливості застосування категорії «інтерес» у конституційному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 19 с.
4. Антонов О. В. Соціально-філософський аналіз державної влади у контексті суспільних відносин: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Одеса, 2016. 18 с.
5. Артеменко І. В. Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у формуванні й реалізації молодіжної політики: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Дніпро, 2017. 20 с.
6. Бабенко К. А. Принцип поділу державної влади та сучасні проблеми його реалізації в Україні (конституційно-правовий аналіз): дис. ... канд. юрид. наук. Острог, 2004. 212 с.
7. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Харків, 2017. 20 с.
8. Бартків В. П. Місцевий державний апарат російської імперії і селянська реформа 1861 р. в Україні (історико-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. Харків, 2002. 218 с.
9. Баштанник А. Г. Механізми регулювання діяльності органів державної влади в умовах децентралізації: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Львів, 2017. 20 с.
10. Бевзенко В. М. Суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2010. 35 с.
11. Берназюк О. О. Конституційно-правовий статус допоміжних органів при вищих органах державної влади України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2016. 20 с.
12. Берченко Г. В. Конституційні засади громадянського суспільства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.
13. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: проблеми становлення, розвитку та функціонування: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2006. 40 с.
14. Бойчук М. А. Демократичний процес в Україні: проблема вибору і механізмів реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 32 с.
15. Бортун М. І. Становлення правового регулювання органів прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
16. Бочарніков Д. І. Суспільний та державний лад Київської Русі в історичній спадщині М. Грушевського: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1999. 184 с.
17. Братковський М. Л. Формування механізмів реалізації публічної влади на підставі довіри: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Донецьк, 2011. 34 с.
18. Бриль К. І. Адміністративно-правове забезпечення децентралізації державної влади в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 39 с.
19. Бульба О. Ю. Конституційно-правові аспекти реалізації принципу поділу влади в Україні: національна традиція та сучасність: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 214 с.

20. Бурда В. Ю. Місцеві ради УСРР в утвердженні монополії більшовиків на державну владу (1920-ті рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2016. 16 с.
21. Буханевич А. І. Публічний контроль за діяльністю органів державної влади: теоретико-методологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. наук. Київ, 2011. 20 с.
22. Вавженчук С. Я. Конституційні основи розвитку виконавчої влади в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 18 с.
23. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 20 с.
24. Ващук О. М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 17 с.
25. Веніславський Ф. В. Конституційні основи взаємовідносин законодавчої та виконавчої влади в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2000. 240 с.
26. Вінцукевич К. В. Теоретико-правові основи організації та діяльності політичних партій в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 15 с.
27. Возний С. О. Механізми взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної виконавчої влади щодо формування дієздатних територіальних громад: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2017. 20 с.
28. Волянська Г. М. Народний суверенітет та форми його реалізації в Україні: конституційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1995. 22 с.
29. Воронько Л. О. Теоретико-організаційні основи культури праці державних службовців України: дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2004. 192 с.
30. Гейда О.В. Теоретико-правові основи організації та діяльності політичних партій в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 16 с.
31. Головатий С. П. Верховенство права: ідея, доктрина, принцип: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2008. 44 с.
32. Гончарук Н. Т. Управління керівним персоналом у сфері державної служби України: автореф. дис. ... д-ра наук. Київ, 2008. 36 с.
33. Грегірчак Д. Б. Інституційні засади становлення та функціонування місцевих органів публічної влади на Закарпатті у складі Першої Чехословацької Республіки: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Львів, 2010. 19 с.
34. Гречко Т. К. Механізм забезпечення ефективності діяльності державних службовців: дис. ... канд. наук з держ. упр. Донецьк, 2006. 184 с.
35. Григор'єв В. А. Становлення публічної самоврядної (муніципальної) влади в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2002. 18 с.

36. Грицак В. М. Губернатор в державному механізмі Російської імперії в другій половині XIX ст. (на матеріалах Харківської губернії): історико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1999. 180 с.
37. Губа О. П. Удосконалення діяльності керівника в органах державної влади: теоретико-методологічний аналіз: дис. ... канд. наук з держ. упр. Дніпропетровськ, 2004. 214 с.
38. Дзейко Ж. О. Правовий статус вищих органів державної влади Української Народної Республіки (1917-1920 р.р.): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1996. 248 с.
39. Дикун І. М. Специфіка політичного плюралізму в умовах сучасної партійної системи України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2010. 18 с.
40. Діордіца І. В. Кримінально-правова відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 20 с.
41. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 20 с.
42. Довбуш Т. Н. Принципы правового государства и механизма их реализации: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2005. 183 с.
43. Дякина И. А. Федеральный государственный служащий: правовое обеспечение нормативного статуса: дис. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2001. 176 с.
44. Ерохов С. В. Европейский парламент: эволюция правового статуса и компетенция: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1995. 128 с.
45. Жувака С. О. Історико-теоретичний аналіз розвитку функцій прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 19 с.
46. Жук Н. А. Стримування і противаги в системі поділу влади в Україні (загальнотеоретичні проблеми): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2006. 221 с.
47. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 19 с.
48. Заєць А. П. Правова держава в Україні: концепція і механізми реалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 1999. 36 с.
49. Замогильний А. Г. Взаємодія державної влади і державного управління (історико-теоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2010. 20 с.
50. Ізотова М. О. Правовий статус керівника місцевої прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 20 с.
51. Кабанець О. С. Демократія як явище правової дійсності (теоретико-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.

52. Калінкін А. С. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практик: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2016. 17 с.
53. Каневський О. С. Доктрина розподілу влади: від теоретичної концепції до політико-конституційного принципу: дис. ... канд. політ. наук. Севастополь, 1999. 171 с.
54. Карпунець А. С. Механізм реформування державної служби України: соціокомунікативний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Чернігів, 2018. 20 с.
55. Клименко О. М. Співвідношення публічного та приватного інтересів у аспекті примусового відчуження об'єктів права приватної власності, зумовленого суспільною необхідністю (конституційно-правовий аналіз): дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2012. 473 с.
56. Ковалев С. М. Верхние палаты парламентов федеративных государств: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 197 с.
57. Ковальова С. Г. Еволюція судової системи і судочинства на українських землях Великого князівства Литовського: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 20 с.
58. Колишко Р. А. Децентралізація публічної влади в унітарній державі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 16 с.
59. Копцева Ю. В. Двухпалатный парламент в отечественной и зарубежной практике: сравнительно-правовой анализ: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 158 с.
60. Кошова О. В. Судова влада як соціокультурний феномен: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 193 с.
61. Кравченко Ю. Ф. Свобода як принцип демократичної правової держави: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2003. 35 с.
62. Крет О. В. Інституалізація транспарентності державної влади: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці, 2010. 20 с.
63. Кройтор А. В. Демократизація внутрішньопартійної взаємодії як чинник політичної трансформації в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2013. 18 с.
64. Крусян А. Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 1999. 19 с.
65. Куненко І. С. Конституційний процес в Україні: актуальні питання правового забезпечення: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 210 с.
66. Курусь Т. В. Теоретико-правові засади нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у їх взаємодії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 20 с.
67. Кухтик С. В. Трансформація держави під впливом глобалізації (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 22 с.

68. Лабуш Н. С. Силовой механизм государства и общества: политико-социологический анализ: дис. ... д-ра полит. наук. Санкт-Петербург, 1999. 430 с.
69. Ладиченко В. В. Гуманістичні основи організації державної влади: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2008. 439 с.
70. Литвин І. І. Адміністративно-правове регулювання статусу державного службовця в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2009. 20 с.
71. Литвиненко Н. І. Інституціональні чинники розвитку сучасної соціально-економічної системи: дис. ... д-ра економ. наук. Дніпропетровськ, 2016. 487 с.
72. Литвинов О. М. Республіканська форма правління як засада конституційного ладу України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 20 с.
73. Лобода Ю. П. Цінність держави як її соціальна сутність (теоретико-методологічні аспекти дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 16 с.
74. Луппов І. Ф. Специфика парламентаризма в условиях федеративного государства: дис. ... канд. полит. наук. Санкт-Петербург, 2005. 191 с.
75. Людвік В. Д. Принцип народного суверенітету в історії політико-правової думки, теорії права та політичній практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.
76. Мазур М. В. Акти органів судової влади як джерело конституційного права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.
77. Мазурик С. В. Інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Тернопіль, 2017. 20 с.
78. Манжула А. А. Державне управління на місцевому рівні: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2003. 200 с.
79. Мартинюк О. Г. Адміністративна діяльність органів прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Тернопіль, 2018. 20 с.
80. Марчук М. І. Державний лад Республіки Польща: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2020. 31 с.
81. Матвеев С. В. Юридичний механізм взаємодії органів державної влади в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Луганськ, 2011. 22 с.
82. Мацола М. І. Політична та державна влада: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 211 с.
83. Миколенко В. А. Правова модернізація органів прокуратури України в умовах європейської міждержавної інтеграції: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Івано-Франківськ, 2017. 36 с.
84. Микшта Д. А. Государственный аппарат в политической системе государства: дис. ... канд. юрид. наук. Омск, 2009. 195 с.
85. Милусь В. І. Державна влада і православна церква на Волині у другій половині 40-х - 50-ті роки ХХ ст.: дис. ... канд. іст. наук. Луцьк, 2002. 248 с.

86. Мильчакова О. В. Парламент в европейских странах Содружества Независимых Государств: на примере Верховной Рады Украины: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 176 с.
87. Минина Н. В. Законодательная база становления и функционирования политических партий России в начале XX века: дис. ... канд. юрид. наук. Воронеж, 2007. 246 с.
88. Митко А. М. Роль засобів масової комунікації у формуванні іміджу публічної влади (на прикладі Волинської області): автореф. дис. ... канд. політ. наук. Львів, 2010. 20 с.
89. Митровка Я. В. Конституційні засади поділу державної влади в Україні та Чеській Республіці: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2007. 197 с.
90. Мухаметшин Ф. Х. Представительные и исполнительные органы власти Республики Татарстан как фактор стабилизации социальных процессов в период реформирования политической системы: дис. ... канд. социол. наук. Казань, 1996. 179 с.
91. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 535 с.
92. Нехвядович Э. А. Государственный механизм и местное самоуправление: проблемы соотношения и взаимодействия: дис. ... канд. юрид. наук. СПб., 2000. 186 с.
93. Нечипоренко В. О. Філософсько-правовий аналіз легітимації правової держави: автореф. дис. ... канд. філософ. наук. Київ, 2003. 16 с.
94. Нечипорук С. В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 17 с.
95. Никифорак М. В. Державний лад і право на Буковині в 1774-1918 рр.: дис. ... д-ра юрид. наук. Чернівці, 2004. 420 с.
96. Нікольська О. В. Застосування норм Конституції України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
97. Носик О. А. Розвиток служби управління персоналом державного органу на засадах компетентнісного підходу: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 20 с.
98. Окіс О. Я. Професійний розвиток державних службовців центральних органів виконавчої влади як фактор стабілізації державної служби України: автореф. дис. ... канд. наук. Київ, 2009. 20 с.
99. Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 225 с.
100. Павшук К. О. Демократичні засади конституційного ладу України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 20 с.
101. Падалка Г. М. Громадянська компетентність як чинник демократизації державної влади: автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Донецьк, 2011. 15 с.

102. Панчук І. О. Правосвідомість як фактор утвердження демократичних основ державного та суспільного ладу України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
103. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 203 с.
104. Погорелий С. С. Довіра громадян до органів публічної влади як суспільно-політичний феномен: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Одеса, 2011. 19 с.
105. Потапов И. В. Государственный аппарат и гражданская служба Великобритании во второй половине XIX века: институциональный и деятельностный аспекты: дис. ... канд. истор. наук. Санкт-Петербург, 2007. 230 с.
106. Потураєв М. Р. Консенсусний потенціал політичної комунікації в умовах ідеологічного плюралізму: автореф. дис. ... канд. політ. наук.: Дніпро, 2005. 18 с.
107. Прієшкіна О. В. Конституційний лад України та його роль у становленні та розвитку місцевого самоврядування: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2009. 40 с.
108. Проценко Т. О. Діяльність органів виконавчої влади в регіоні України: організаційно-правові засади: дис. ... канд. юрид. наук. з держ. упр. Ірпінь, 2002. 184 с.
109. Процюк І. В. Законодавча влада в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1999. 196 с.
110. Радченко О. О. Генезис легітимації інститутів публічної влади в Україні: державно-управлінський аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2017. 20 с.
111. Ракул О. В. Теоретичні засади удосконалення діяльності державного апарату в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 19 с.
112. Реньов Є. В. Цінності конституційного ладу України та їх правова регламентація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 20 с.
113. Ремескова Ю. О. Судова влада в системі поділу влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2013. 20 с.
114. Ригіна О. М. Верховний суд США: становлення, особливості компетенції та роль у формуванні конституційного ладу держави (1787-кінець XX ст.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 16 с.
115. Різник С. В. Забезпечення державою конституційного права людини і громадянина на підприємницьку діяльність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 25 с.
116. Родченко І. Ю. Розвиток механізмів самовпорядкування в системі державного управління: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 21 с.

117. Роман В. Ф. Механізми державного управління процесами децентралізації влади: досвід країн ЄС для України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Львів, 2017. 20 с.
118. Савенко Д. Л. Верховенство права і законність в організації та діяльності прокуратури України: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 22 с.
119. Савченко О. В. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2016. 20 с.
120. Савчин М. В. Конституційний суд України як гарант конституційного ладу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 17 с.
121. Савчин М. В. Конституційний Суд України як гарант конституційного ладу: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 218 с.
122. Саніахметова Н. О. Регулювання підприємницької діяльності в Україні (організаційно-правові аспекти): автореф. дис. ... канд. юр. наук. Одеса, 1998. 34 с.
123. Серьогін В. О. Конституційний принцип гласності у діяльності органів державної влади України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1999. 20 с.
124. Серьогін С. М. Державний службовець у взаємовідносинах влади і суспільства: дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2004. 380 с.
125. Ситникова И. Е. Политический плюрализм и правотворчество в современном российском государстве: дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2010. 231 с.
126. Скомороха В. Є. Конституційний Суд України в механізмі державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 19 с.
127. Скупінський О. В. Конституційно-правові засади економічної системи України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2011. 20 с.
128. Славич Д. Д. Проблема підстав і принципів оптимальної організації державної влади в теоретико-політичній спадщині Івана Франка: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 1996. 175 с.
129. Сліденко І. Д. Тлумачення Конституції України: питання теорії і практики в контексті світового досвіду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 22 с.
130. Солов'євич І. В. Державна влада в Україні і місце в ній правоохоронної діяльності: конституційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1997. 16 с.
131. Старуха Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2016. 180 с.
132. Стефанчук М. М. Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади реалізації прокуратурою України представницької функції: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 40 с.

133. Стойка А. В. Механізми ефективної взаємодії органів державної влади і громадських об'єднань на регіональному рівні: автореф. дис. ... канд. наук. Донецьк, 2006. 19 с.
134. Сушинський О. І. Теоретико-методологічні засади контролю у сфері публічної влади: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2003. 36 с.
135. Таран Д. П. Форми захисту конституції на сучасному етапі: порівняльно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 217 с.
136. Тарануха В. П. Звернення громадян як засіб забезпечення законності в діяльності місцевих органів виконавчої влади: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 233 с.
137. Теплюк М. О. Конституційно-правові проблеми організації публічної влади в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 21 с.
138. Тимошук О. В. Охоронний апарат Української Держави (квітень-грудень 1918 р.): історико-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2000. 474 с.
139. Тимцуник В. І. Реформування системи влади та державного управління в УРСР: зміст, особливості, наслідки (1953-1964 рр.): дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2004. 461 с.
140. Топалова С. О. Політичні партії як суб'єкти державної влади: компаративістський аналіз: дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2004. 210 с.
141. Торяник В. М. Взаємна політична відповідальність державної влади і громадянина в сучасній правовій державі: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Дніпро, 2006. 17 с.
142. Туркіна І. Є. Місце та роль конституційно-судової гілки влади в демократичному політичному процесі: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2005. 20 с.
143. Усаченко О. О. Розвиток системи базових механізмів державного управління: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 20 с.
144. Ушакова Ю. А. Поняття, зміст та форми права власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
145. Федоренко Г. О. Законодавча влада в системі розподілу державної влади в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 18 с.
146. Філатов Б. А. Держава та церква в період становлення конституційного ладу в США: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 1997. 21 с.
147. Фрицький Ю. О. Теоретичні засади державної влади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2009. 38 с.
148. Хромова Ю. О. Організаційно-правовий механізм державного регулювання виборчого процесу в Україні: автореф. дис. ... канд. наук держ. упр. Одеса, 2014. 24 с.
149. Циганок С. В. Адміністративно-правовий статус регіональної прокуратури в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 18 с.

150. Циц С. В. Професійна діяльність державних службовців як складова організаційно-правового механізму управління органів виконавчої влади: регіональний рівень: автореф. дис. ... канд. наук. Львів, 2010. 21 с.
151. Чепік-Трегубенко О. С. Теоретико-правова характеристика сучасного суспільного ладу України: поняття, сутність, принципи, система: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2017. 250 с.
152. Черничко В. В. Конституційне право на об'єднання у політичні партії в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аналіз: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2016. 235 с.
153. Чехович Т. В. Державна влада як інститут конституційного права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 19 с.
154. Якоб М. М. Ідея соціально-правової держави у філософських концепціях Т. Гоббса і Дж. Локка: автореф. дис. ... канд. філософ. наук. Київ, 2003. 16 с.
155. Яценко С. С. Ділова комунікація державних службовців як складова частина механізму функціонування державного управління: автореф. дис. ... д-ра філософ. в галузі держ. упр. Київ, 2008. 23 с.

Монографії:

1. Айленд Д. Новые технологии государственного управления в зеркале канадского и российского опыта: моногр. Москва, 2013. 267 с.
2. Антонова Н. А. Правотворчество органов местного самоуправления: моногр. Москва: ЮНИТИ, 2008. 165 с.
3. Барабаш Ю. Г. Демократичні засади організації і функціонування вищих органів державної влади України: моногр. Харків: Право, 2013. 269 с.
4. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: моногр. Харків: Право, 2008. 220 с.
5. Беха В. П. Громадські організації у дискусії демократизації суспільства: моногр. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 680 с.
6. Битяк Ю. П. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції: моногр. Харків: Право, 2010. 384 с.
7. Битяк Ю. П., Данильян О. Г., Битяка Ю. П., Данильяна О. Г. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції: моногр. Харків: Право, 2010. 384 с.
8. Букач В. В., Олійник А. Ю. Конституційні політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: моногр. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 172 с.
9. Висоцький О. Ю. Технології легітимації політичної влади: теорія та практика: моногр. Дніпропетровськ: Пороги, 2010. 318 с.
10. Войналович В. Релігійні чинники у процесах націє- та державотворення: досвід сучасної України: моногр. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 272 с.

11. Дерещ В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські відносини: моногр. Київ: Юридична думка, 2007. 180 с.
12. Длугопольський О. В. Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем: моногр. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2016. 204 с.
13. Жаровська І. М. Державна влада: правові категорії: моногр. Львів: СПОЛОМ, 2012. 195 с.
14. Жаровська І. М. Правова природа державної влади: теоретико-правове дослідження: моногр. Львів: СПОЛОМ, 2013. 533 с.
15. Карпунцов В. В. Процесуальна компетенція органів прокуратури України: адміністративно-правовий аспект. Київ: Логос, 2018. 376 с.
16. Качний О. С. Інноваційні механізми державного управління соціально-економічним розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика: моногр. Київ: [б. в.], 2018. 626 с.
17. Квітка С. А. Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень: моногр. Дніпро: Грані, 2017. 266 с.
18. Ковальчук В. Б., Панчук І. О. Правосвідомість як фактор утвердження демократичних основ державного та суспільного ладу України: моногр. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Остроз. акад.», 2016. 209 с.
19. Ковтун В. І. Гарантії державного суверенітету України: конституційні аспекти: моногр. Харків: Фактор, 2014. 216 с.
20. Козачук О. С. Військові прокуратури в Україні: організаційно-правові засади функціонування: моногр. Київ: [б. в.], 2018. 242 с.
21. Коломієць Ю. М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн: моногр. Харків: Основа. 1998. 245 с.
22. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
23. Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект: моногр. Київ: Академія, 2013. 560 с.
24. Любашиц В. А. Государственная власть: теоретико-методологические и правовые аспекты: моногр. Москва: Юрлитинформ, 2012. 463 с.
25. Мартинюк Р. С. Реалізація принципу поділу влади в сучасній Україні: політико-правовий аналіз: монограф. Острог: Острозька академія, 2007. 352 с.
26. Межі державної влади: моногр. дослідж. О. І. Верник та ін.; за заг. ред. В. П. Самохвалова. Київ: Укр. Центр духов. культури, 2001. 215 с.
27. Менджул М. В. Цивільно-правовий статус громадських організацій: моногр. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2010. 200 с.
28. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с.
29. Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

30. Онацький Є. Основи суспільного ладу. 2-ге вид. Буенос Айрес: [б. в.], 1949. 71 с.
31. Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: теоретико-правовий аналіз: моногр. Харків: Крок, 2009. 300 с.
32. Павшук К. О. Демократичні засади конституційного ладу України: моногр. Харків: Юрайт, 2016. 200 с.
33. Погорілка В. Ф. Органи державної влади України: моногр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. 592 с.
34. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): моногр. Харків: Право, 2009. 37 с.
35. Прієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення, інституціоналізації та розвитку: моногр. Одеса: Фенікс, 2008. 280 с.
36. Процюк І. В. Поділ державної влади в умовах різних форм державного правління: моногр. Харків: Право, 2012. 583 с.
37. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: моногр. Ужгород: Право, 2018. 440 с.
38. Селіванов О. А. Конституційний судовий контроль за актами органів державної влади України: моногр. Київ: Парлам. вид-во, 2018. 184 с.
39. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування: моногр. Дніпропетровськ: Середняк Т. К, 2014. 124 с.
40. Скрипнюк В. М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правові аспекти: моногр. Київ: Логос, 2010. 504 с.
41. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії та практики. До 10-річчя незалежності України: моногр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. 600 с.
42. Скрипнюк О. В. Конституція України та її функції: проблеми теорії та практики реалізації. До 10-річчя прийняття Конституції України: моногр. Київ: Акад. Правових наук України, 2005. 168 с.
43. Тимощук О. В. Охоронний апарат Української Держави (квітень-грудень 1918 р.). Харків: Вид-во Ун-ту внутрішніх справ, 2000. 460 с.
44. Тодыка Ю. Н. Основы конституционного строя Украины: моногр. Харьков: Факт, 2000. 176 с.
45. Устименко В. А. Конституційні засади економічної системи України: моногр. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 258 с.
46. Устименко В. А. Публічна власність: проблеми теорії і практики: моногр. Київ: Інститут економіко-правових досліджень НАН України, 2014. 308 с.
47. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 560 с.
48. Шарина Л. А. Территориальная организация местного самоуправления Российской Федерации. Київ: СФУ, 2012. 168 с.

49. Шатіло В. А. Теоретичні проблеми конституційного механізму державної влади: співвідношення організаційних структур та функцій (вітчизняний і світовий досвід): моногр. Київ: Юридична думка, 2017. 363 с.
50. Шемшученка Ю. С. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи: моногр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 656 с.

Наукові статті:

1. Nalivayko L. R. Performance problems of the Ukrainian state in social. *European Journal Of Natural History*. 2006. № 5. P. 85-86.
2. Авер'янов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог. *Право України*. 2003. № 9. С. 24-31.
3. Агафонов С. Проблеми регулювання принципів правової держави в Україні та шляхи їх вирішення. *Юридичний журнал*. 2006. № 1. С. 71-73.
4. Агафопова Н. В. Президент України як суб'єкт конституційної реформи і гарант додержання Конституції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 4. С. 12-17.
5. Адашис Л. Теоретичні уявлення про політичні партії: історичний і методологічний аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С. 138-140.
6. Альфьоров С. М. Теоретико-правові засади гарантій державного ладу України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 3-10.
7. Андрійко О. Ф. Органи державної влади як суб'єкти державного управління. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 35-38.
8. Андрійчук Т. Принцип прозорості комунікації органів державної влади з населенням: понятійно-концептуальне бачення. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 4. С. 48-51.
9. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України. *Форум права*. 2006. № 2. С. 18-21.
10. Артемчук Д. О. Законодавча влада: одноосібний та колегіальний аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2 (1). С. 65-68.
11. Ахмеров О. О. Теоретичні аспекти децентралізації влади як дієвого механізму демократизації політичної системи: проблемні питання та шляхи їх вирішення. *Політичне життя*. 2019. № 3. С. 5-10.
12. Бабенко К. А. Конституційно-правовий вимір реалізації принципу поділу державної влади. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 7 (105). С. 19-27.
13. Бабенко К. А. Правовий статус апеляційних адміністративних судів. *Форум права*. 2016. № 4. С. 16-19.

14. Баклан О. В. Про контрольні функції громадськості у сфері підприємництва. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 8. С. 92-99.
15. Баклан О. Громадський контроль і громадська думка у сфері підприємництва: теоретично-прикладні питання. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 58-60.
16. Бакумов О. С. Проблеми зловживання правами громадян у процесі реалізації форм безпосередньо. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 125-132.
17. Балаклацький А. І. Державна влада та апарат її здійснення як основні ознаки сучасної держави. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 56-60.
18. Баликіна Л. І. Парламентаризм – система політичної організації держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 100-106.
19. Барабаш Ю. Г. Двадцять років незалежного поступу: втома від демократії чи утвердження нового конституційного проекту. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 5-13.
20. Барабаш Ю. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктності Українського народу. *Право України*. 2019. № 10. С. 66-81.
21. Барон І. Г. Системно-структурний аналіз економічної безпеки держави. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 9. С. 29-36.
22. Барсукова В. Н. Понятие принципа уважения чести и достоинства личности в деятельности государственного аппарата и пути повышения эффективности его реализации. *Современное право*. 2012. № 11. С. 52-55.
23. Батанов О. В. Конституційний лад України: протиріччя, конфліктогенний потенціал, виклики сучасності. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 38-42.
24. Батанов О. Проблеми конституційної регламентації компетенції місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах. *Право України*. 2015. № 9. С. 104-113.
25. Батракова Д. Визначення компетенції місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування: проблема співвідношення. *Юридичний вісник*. 2016. № 1. С. 17-21.
26. Баштанник А. Г. Механізми державного регулювання трансформаційних процесів у системі судової влади України. *Грані*. 2013. № 8. С. 174-179.
27. Бедрій Р. Б. Об'єкти комунальної власності в Україні: конституційно-правовий аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 75-83.
28. Безпалюк В. А. Відповідальність виконавчої влади в Україні (на прикладі Кабінету Міністрів України). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1. Т. 2. С. 36-39.

29. Белобров Б. Стратегія українського державотворення: соціальні пріоритети. *Людина і політика*. 2000. № 1. С. 4-8.
30. Беляєва М. В. Регламентация політичної функції держави в конституційному законодавстві України. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2005. № 3. С. 21-28.
31. Берченко Г. В. Внутрішня організація політичних партій як предмет конституційного регулювання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 12 (98). С. 111-117.
32. Белов Д. М. Відображення нормами інституту основ конституційного ладу реальних суспільних відносин у державі: порівняльно-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 341-344.
33. Белов Д. М. Окремі особливості структури правової норми, що закріплює основи конституційного ладу. *Форум права*. 2012. № 2. С. 53-58.
34. Белов Д. Реформування конституційного ладу: позитиви та негативи. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 101-104.
35. Бистрик Г. Механізм держави в системі сучасних теоретико-правових досліджень. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 8-16.
36. Бистрик Г. Поняття правових форм діяльності держави: теоретико-методологічні аспекти аналізу. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 142-149.
37. Бистрик Г. Принципи організації і функціонування механізму держави: теоретико-правові аспекти. *Юридична Україна*. 2013. № 11. С. 9-16.
38. Бідей О. Деякі проблеми розвитку державної служби. *Підприємство, господарство і право*. 2012. № 6. С. 7-11.
39. Більовський О. А. Механізми соціальної детермінації безпеки суспільства і держави: досвід історико-філософської рефлексії. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2014. Вип. 24 (2). Т. 22. С. 14-21.
40. Богатир В. В. Пошук Концепції побудови держави в сучасній Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 12 (98). С. 29-38.
41. Богів Я. Безпосередня демократія як форма реалізації народного суверенітету. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 22. С. 205-213.
42. Богів Я. С. Представницька демократія як форма реалізації народного суверенітету. *Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 21. С. 244-253.
43. Богініч О. Реалізація принципу верховенства права у сучасній Україні. *Право України*. 2009. № 5. С. 99-102.
44. Бондар Н. М. Організаційно-економічний механізм партнерських взаємодій держави і приватного бізнесу у транспортній галузі. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. Серія: Технічна. 2012. Вип. 9. С. 260-263.

45. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки. *Право України*. 2003. № 4. С. 18-21.
46. Бондаренко К. В. Деякі принципи державного управління адміністративно-політичною сферою. *Право і суспільство*. 2015. № 5, 2. С. 158-163.
47. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект. *Право України*. 2003. № 4. С. 12-18.
48. Борисова В. Релігійна організація – функціональний вид невідприємницьких організацій. *Право України*. 2014. № 2. С. 123-130.
49. Братасюк М. Г. Співвідношення принципу верховенства права та принципу законності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 1. С. 11-17.
50. Бруслик О. Ю. Деволюція й референдна демократія як фактори обмеження суверенітету Парламенту Великобританії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4(1). С. 55-60.
51. Буглак Ю. О. Значення розмежування компетенції та повноважень органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2018. № 1. С. 75-80.
52. Буличев А. Проблемні питання встановлення взаємозв'язку понять «публічний службовець», «державний службовець» і «військовослужбовець». *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 8. С. 138-142.
53. Булкат М. С. Деякі питання теоретико-правової природи та сутності судової влади. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 97-108.
54. Булкат М. С. До питання про співвідношення розвитку інституту судочинства та наукової доктрини судової влади. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 111-115.
55. Булкат М. С. Функції держави у взаємодії з категоріальним апаратом теорії держави. *Право і Безпека*. 2011. № 2. С. 70-73.
56. Бульба В. Г. Соціальні функції держави: сучасні моделі реалізації у державному управлінні. *Публічне управління*. 2006. № 5. С. 64-74.
57. Бульба О. Деякі аспекти реформування моделі поділу влади в Україні. *Право України*. 2004. № 4. С. 27-30.
58. Бурак О. В. Конституційні основи організації судової влади у зарубіжних країнах. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. Число 1. С. 163-167.
59. Бутинський В. Я. Особливості цивільно-правового статусу релігійних організацій в Україні. *Юридичний вісник*. 2012. № 2. С. 75-79.
60. Бутко Б. О. Визначення інноваційної детермінанти у моделях циклічного розвитку економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 6. С. 6-10.

61. Валькова А. І. Правова природа конституційного контролю та його місце в державно-правовому механізмі. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 2. С. 9-12.
62. Василенко В. Юридична регламентація статусу офіційної (державної) мови у практиці європейських держав. *Право України*. 2016. № 3. С. 74-83.
63. Веніславський Ф. В. Політико-правова культура соціуму як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу України. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2013. № 3. С. 223-225.
64. Веніславський Ф. Взаємодія гілок державної влади як принцип основ конституційного ладу України. *Право України*. 1998. № 1. С. 34-38.
65. Веніславський Ф. Конституційний лад та суспільний ідеал: до питання про базові цінності конституційного ладу України. *Право України*. 2010. № 2. С. 120-128.
66. Веніславський Ф. Правове обмеження державної влади – необхідна передумова стабільності конституційного ладу. *Право України*. 2010. № 6. С. 108-116.
67. Веніславський Ф. Судова влада як гарантія стабільності конституційного ладу України. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5, Iss. 4. С. 216-223.
68. Вінник О. Інноваційні відносини: ключові проблеми вдосконалення правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 2. С. 36-41.
69. Власов А. Реалізація демократії як принципу конституціоналізму в Європейському Союзі. *Юридична Україна*. 2006. № 4. С. 26-29.
70. Вовк Ю. Розмежування сфери компетенції між Президентом і Прем'єр-міністром в Україні. *Право України*. 2009. № 5. С. 51-54.
71. Возна В. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері господарювання: удосконалення законодавчого забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 121-130.
72. Вознюк Н. Третейське самоврядування в Україні: проблеми та пропозиції реформування. *Юридична Україна*. 2014. № 3. С. 17-20.
73. Волкова А. О. Поняття та зміст інформаційної діяльності в органах державної влади та місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 163-168.
74. Волощук О. Т. Проблеми тлумачення теорії розподілу влад у світовій правовій доктрині. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 65-71.
75. Воронов М. М. Законодавча влада у системі державної влади. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 1997. № 2. С. 124-130.

76. Воронянський О. В. Роль національного суверенітету в легітимації державної влади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 2. С. 216-221.
77. Воронянський О. В. Суверенітет: проблема суб'єктності. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*. 2018. № 3. С. 15-19.
78. Вырлеева-Балаева О. С. Принцип разделения власти в системе правовых ограничений государственной власти. *Вопросы российского и международного права*. 2012. № 2. С. 15-31.
79. Гаврильців М. Т. Реалізація державного суверенітету та суверенних прав держави в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2017. Вип. 4. С. 89-98.
80. Гаєва Н. П. Закон України «Про громадські об'єднання»: деякі актуальні проблеми. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 97-104.
81. Гайворонський В. Яким має бути механізм впровадження принципу верховенства права. *Право України*. 2005. Вип. 2. С. 114-118.
82. Гайко О. С. Абсолютистський суверенітет і національний суверенітет: витоки формування національних держав. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2016. Вип. 30. С. 104-108.
83. Ганьба Б. Причини існування та засоби подолання елітарного правового нігілізму в умовах сучасних суспільств перехідного типу. *Юридична Україна*. 2011. № 5. С. 10-15.
84. Гапоненко В. А. Децентралізація як механізм створення передумов демократизації політичної системи в Україні. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*. 2018. № 3. С. 54-58.
85. Гаращук І. Реформування організації та функціонування місцевого самоврядування в країнах Балтії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 55-63.
86. Гаращук І. Теоретичні основи феномена публічної влади у сфері місцевого самоврядування. *Юридична Україна*. 2015. № 1. С. 10-17.
87. Гаращук І., Петришин О. Реформування організації та функціонування місцевого самоврядування в країнах Балтії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 55-63.
88. Гвоздецький В. Проблеми становлення конституційного ладу в Україні в умовах побудови громадянського суспільства і правової держави. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. № 4. С. 6-13.
89. Георгієвський Ю. В. Актуальні питання правового регулювання розподілу повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 11. С. 63-70.

90. Георгієвський Ю. В. Розмежування функцій органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: окремі проблемні питання здійснення та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2014. Вип. 29 (2). С. 34-38.
91. Георгієвський Ю. В. Специфіка розподілу функцій і повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Польщі. *Право і суспільство.* 2014. № 6, ч. 2. С. 44-48.
92. Георгіца А. Парламентарна форма державного правління: особливості та видові ознаки. *Право України.* 2009. № 10. С. 67-70.
93. Глипка А. О. Функції місцевого самоврядування в умовах трансформації політичної системи України. *Актуальні проблеми політики.* 2016. Вип. 58. С. 180-189.
94. Глущенко С. Розвиток законодавства про вищі спеціалізовані судові органи у новітній період історії України. *Право України.* 2012. № 11-12. С. 327-335.
95. Глущенко С. Участь вищих спеціалізованих судів у конституційному судочинстві. *Юридична Україна.* 2015. № 3. С. 55-62.
96. Голобутовський Р. З. Взаємодія судової влади з громадськістю: теоретико-прикладний аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2016. № 3. С. 43-49.
97. Голобутовський Р. З. Судова влада в контексті розуміння феномену державної влади. *Журнал східноєвропейського права.* 2019. № 64. С. 92-98.
98. Головатий С. Верховенство права (правовладдя): як його тлумачить Венеційська комісія. *Право України.* 2011. № 10. С. 154.
99. Головатий С. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини – як основа українського конституційного ладу. *Право України.* 2011. № 5. С. 159-174.
100. Головатий С. Україна – «соціальна» держава: що це? *Право України.* 2014. № 7. С. 199-233.
101. Голосніченко Д. І. Набуття повноважень органами законодавчої та виконавчої влади. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* Серія: Політологія. Соціологія. *Право.* 2014. № 1. С. 92-95.
102. Гончаренко В. Декларація про державний суверенітет України (1990 р.) та її роль в історії творення незалежної Української держави. *Вісник Академії правових наук України.* 2010. № 2. С. 85-95.
103. Гончаренко В. Правовий статус Верховної Ради України за Конституцією України 1996 року. *Вісник Академії правових наук України.* 2012. № 1 (68). С. 77-87.
104. Гончарук Н. Т. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування: правові та функціональні аспекти. *Теорія та практика державного управління.* 2011. Вип. 1. С. 321-329.

105. Горбатенко В. П. Історичний досвід функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування на Волині. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2013. Вип. 12. С. 138-139.
106. Горбунова Л. М. Правові основи розвитку громадянського суспільства в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 10. С. 6-11.
107. Гордієнко Д. Західноєвропейський досвід соціальної держави. *Людина і політика*. 2000. № 6. С. 62-65.
108. Горлов В. Г. Реалізація права на об'єднання громадян. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 3. С. 5-7.
109. Городовенко В. До питання визначення правової природи та системи принципів судового права. *Право України*. 2015. № 3. С. 42-52.
110. Городовенко В. Значення принципу верховенства права при здійсненні правосуддя. *Юридична Україна*. 2006. № 12. С. 4-8.
111. Григорьев В. Пути становления и конституционного закрепления принципа разделения государственной власти и местного самоуправления в Украине. *Юридический вестник*. 2001. № 1. С. 84-88.
112. Гризюк В. Поняття «правового державного ладу» та «правового громадянського суспільства» І. Канта у контексті розвитку правової держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 4. С. 5-9.
113. Гризюк В. Співвідношення природного і позитивного права та розвиток правової держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 2-3. С. 17-20.
114. Гринь О. Д. Орган державної влади як складова державного апарату. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2011. № 11. С. 11-13.
115. Гринюк Р. Ф. Конституційні аспекти співвідношення правової держави та форм узаконення державної влади. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 5. С. 5-15.
116. Гринюк Р. Ф. Обмежувальна роль Конституції у забезпеченні функціонування правової держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 6. С. 3-7.
117. Грובה В. П. Правовий статус та повноваження органів місцевого самоврядування Італії: перспективи для України. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 3. С. 3-8.
118. Грукач В. О. Створення й особливості функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування в Київському генерал-губернаторстві у ХІХ ст. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 456-463.
119. Гудзь Т. І. Конституційне закріплення суспільного ладу: основні підходи. *Право і безпека*. 2015. № 3. С. 21-25.
120. Гулак Л. Юридична природа та специфіка реалізації функцій органів місцевого самоврядування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 246-251.

121. Гуменний О. Правосуддя як основна функція судової влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2018. Вип. 20. С. 30-33.
122. Гусак І. Забезпечення дієвого функціонування механізму держави та державного апарату. *Актуальні проблеми державного управління.* 2014. Вип. 4. С. 78-80.
123. Давиденко А. О. Соціологічне забезпечення управління кадровими процесами у сфері державної служби: структура та функції. *Грані.* 2014. № 1. С. 11-18.
124. Данилюк Ю. В. Проблеми законодавчого визначення поняття «органи державної влади». *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2015. № 6. С. 11-15.
125. Дашковська О. Інтерпретаційні акти органів судової влади (на прикладі актів конституційного судочинства). *Вісник Академії правових наук України.* 2011. № 2. С. 26-34.
126. Демченко Т. Українська мова – правові проблеми. *Право України.* 1996. № 7. С. 47-50.
127. Джавахян Р. М. Судебная власть: сущность, структура и формы реализации. *Российский юридический журнал.* 2012. № 4. С. 122-128.
128. Джураєва О. О. Теоретико-правовий аспект суверенітету сучасної держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2015. Вип. 2(1). С. 25-28.
129. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. Вип. 11. С. 171-176.
130. Добош З. А. Конституційно-правовий статус судової влади в США: історико-правові аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2019. Вип. 21. С. 254-263.
131. Додина Е. Легалізація общественных организаций в Украине. *Юридический вестник.* 2001. № 3. С. 134-137.
132. Долішній М. Соціальна, правова держава: новизна погляду. *Віче.* 2001. № 5. С. 155-157.
133. Дорошенко Ю. Політичний статус засобів масової інформації за системи поділу влади (На тлі посттоталітарних процесів). *Людина і політика.* 1999. № 2. С. 5-9.
134. Древаль Ю. Д. Верховенство права як фундаментальний принцип публічного управління. *Актуальні проблеми державного управління.* 2019. № 1. С. 126-133.
135. Дроботов С. Поняття ідеологічної функції права і специфіка її реалізації у демократичній державі. *Юридична Україна.* 2011. № 2. С. 10-17.
136. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування у сфері житлово-комунального господарства: шляхи ефективною реалізації. *Право і суспільство.* 2015. № 3, ч. 2. С. 13-18.

137. Дрозд О. Ю. Система адміністративного законодавства у сфері проходження державної служби. *Держава та регіони*. 2016. № 4. С. 63-68.
138. Дрозд О. Ю. Характеристика окремих етапів проходження державної служби, що регулюються нормами адміністративного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 6. Т. 1. С. 70-73.
139. Друцул Т. Поняття органів публічної адміністрації як складової частини державного апарату. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С. 21-24.
140. Дудченко О. С. Теоретична визначеність і змістовне наповнення поняття «механізм держави». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. № 1. С. 10-12.
141. Дьячков Д. Принцип политической нейтральности прокуроров при осуществлении ими функций прокуратуры. *Leges si Viata*. 2018. № 3, ч. 2. С. 44-47.
142. Євграфова Є. Питання сучасного розуміння права і держави. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 167-173.
143. Євдокимов В. Розвиток ідей правової держави в умовах тоталітаризму та переходу суспільства до демократії. *Право України*. 1997. № 7. С. 3-4.
144. Євсєєв С. Є. Концепція народного суверенітету в ліберальному дискурсі XVIII - XIX століть. *Сучасне суспільство*. 2017. Вип. 2. С. 42-52.
145. Єрмолін В. До питання про співвідношення понять виконавчої влади і державного управління. *Право України*. 2002. № 9. С. 29-33.
146. Жадько В. А. Концепція відкритого суспільства Карла Поппера. *Культурологічний вісник*. 2012. № 29. С. 48-58.
147. Жаровська І. М. Правові підходи до встановлення місця публічної влади у концепті соціальної влади. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 153-159.
148. Жаровська І. М. Авторитетний ресурс у механізмі державно-владних відносин. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 289-295.
149. Жуган М. Принцип поділу влади: сучасні інтерпретації. *Право України*. 2011. № 2. С. 193-200.
150. Жук Н. А. Про конституційне реформування влади. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 3 (42). С. 76-83.
151. Жук Н. А. Роль політичних партій у здійсненні принципу поділу влади. *Вісник Академії правових наук України*. 2004. № 2 (37). С. 46-54.
152. Жук Н. А. Система стримувань і противаг у державному апараті: витоки та основний зміст. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4 (35). С. 52-62.
153. Журенок Т. В. Особливості правової процедури припинення громадських організацій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 107-114.

154. Завадяк О. П. Структура механізму адміністративно-правового забезпечення законності та дисципліни в органах виконавчої влади. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. Т. 1. С. 275-279.
155. Заворотченко Т. Обов'язки держави та державних органів і обов'язки громадян як гарантії конституційних прав і свобод людини. *Юридична Україна*. 2006. № 4. С. 4-8.
156. Загуменна Ю. О. Особливості реалізації правоохоронної функції держави органами внутрішніх справ України. *Європейські перспективи*. 2009. № 4. С. 187-194.
157. Задихайло Д. В. До концепції правового забезпечення механізму економічної політики держави. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 1. С. 1-11.
158. Задихайло Д. Правовий господарський порядок в Україні: десятилітній досвід конституційно-правового забезпечення. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 143-152.
159. Заєць А. Принцип верховенства права (теоретико-методологічне обґрунтування). *Вісник Академії правових наук України*. 1998. № 1. С. 3-13.
160. Залізнюк В. В. Деякі аспекти дефініції поняття «політична партія» в наукових працях та національному законодавстві України як відображення її функцій та ролі в суспільстві. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 99-103.
161. Запара С. Безпосередня участь народу у здійсненні правосуддя: імітація чи реальність? *Право України*. 2015. № 9. С. 114-119.
162. Заславська О. Органи державної влади України як відкрита інформаційна система. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2009. Вип. 13. С. 190-194.
163. Захарова Т. Приватна власність у сучасному українському суспільстві: соціологічний вимір. *Вісник Кіровоградського національного технічного університету*. 2011. № 3. С. 117-128.
164. Захарчук А. Політична система сучасної України: становлення, розвиток та особливості трансформації. *Юридична Україна*. 2006. № 4. С. 26-30.
165. Зварич Р. Національна держава в контексті глобалізації. *Юридична Україна*. 2009. № 2. С. 8-11.
166. Звоздецька І. В. Джерела парламентських процедур. *Право і суспільство*. 2015. № 5 (2), ч. 1. С. 58-63.
167. Зінченко Ю. Принцип пропорційності як складова верховенства права. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 14-17.
168. Зюзь Д. В. Сутність та чинники розвитку економічної системи. *Державне будівництво*. 2016. № 2. С. 1-12.
169. Ігонін Р. Адміністративно-правові засади державної судової політики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 2. С. 75-79.

170. Ігонін Р. В. Принципи судової влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. Число 1. С. 24-29.
171. Ільницький М. С. Становлення конституційного ладу в Україні. *Право.иа*. 2017. № 3. С. 10-15.
172. Іншин М. І. Місце органів прокуратури у системі органів державної влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. Число 1. С. 130-134.
173. Іншин М. І. Окремі аспекти правового регулювання державної служби нормами Конституції України. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 187-191.
174. Іщук С. І. Концептуальні засади реалізації права на свободу об'єднань в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2012. № 2. С. 1-12.
175. Кагадій М. І. Порівняння основ конституційного ладу Білорусії, Молдови, Росії, України. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 37. С. 31-41.
176. Капустинський В. Взаємозв'язок понять «судова влада», «правосуддя» і «судочинство у контексті сучасного реформування». *Право України*. 2012. № 9. С. 363-368.
177. Карабін Т. О. Розподіл контрольних повноважень місцевих органів публічної адміністрації. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 146-149.
178. Карпунцов В. В. Органи прокуратури в системі координат державної влади на сучасному етапі. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 14-17.
179. Кашуба О. М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 103-106.
180. Кельман М. Аспекти аналізу методологічних проблем співвідношення держави та права. *Право України*. 2009. № 2. С. 60-67.
181. Кельман М. Десять засад демократії. *Право України*. 1996. № 8. С. 7-10.
182. Кириленко І. Конституційне регулювання власності: порівняльний аналіз. *Право України*. 1997. № 9. С. 47-50.
183. Кіндратець О. Вирішення проблеми бідності в соціальній державі. *Людина і політика*. 2000. № 2. С. 69-72.
184. Кіндратець О. Традиційні і нетрадиційні форми взаємодопомоги у соціальній державі. *Людина і політика*. 2000. № 5. С. 82-86.
185. Кіріка Д. В. Вплив місцевого самоврядування на демократичну трансформацію державної влади в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 32-36.
186. Кісель В. Й. Генезис уявлень про сутність права власності: історія та сучасність. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 115-118.
187. Кіцак Т. М. Моделі підготовки державних службовців у країнах Європи та Північної Америки: досвід для України. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 30. С. 377-384.
188. Кічмаренко С. М. Адміністративно-правові аспекти місця і ролі судової влади в механізмі держави. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. Т. 2. С. 34-39.

189. Клименко О. І. Поняття конституційного права громадян на мирні зібрання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 6. С. 134-141.
190. Клименко О. М. До визначення поняття конституційного ладу та права власності в його системі. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 44-49.
191. Кобизаєв В. Є. Принципи виконання судових рішень в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 4. С. 133-137.
192. Кобрусєва Є. А. Адміністративний контроль і нагляд як адміністративно-правові гарантії прав громадян на мирні зібрання. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 134-141.
193. Ковалєв Я. Електронне правительство – будуще уже сьогодні. *Leges in Viata*. 2018. № 5, ч. 2. С. 86-88.
194. Коваль В. Актуальні проблеми функціонування судової системи України. *Право України*. 2003. № 12. С. 20-25.
195. Ковальов В. Наукові настанови суспільного перевлаштування існуючих економічних систем. *Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка*. 2018. № 5.
196. Ковальов Д. В. Політико-правові принципи конституційного ладу в Конституції Української Народної Республіки. *Політичне життя*. 2018. № 4. С. 11-16.
197. Ковальчук В. Б. Народний суверенітет та права людини в європейській доктрині конституціоналізму. *ScienceRise. Juridical Science*. 2019. № 1. С. 4-9
198. Ковальчук В. Громадянське суспільство та його правосвідомість як основа формування легітимної влади. *Право України*. 2014. № 4. С. 91-98.
199. Ковальчук В. Конституційно-правова доктрина народного суверенітету: історія становлення та сучасна інтерпретація. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2018. Вип. 18. С. 154-164.
200. Ковальчук В. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 78-89.
201. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи. *Право України*. 2010. № 3. С. 6-18.
202. Колісник В. Національний суверенітет та право нації на самовизначення. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 1. С. 33-39.
203. Колісник В. Відновлення дії Конституції України та зміна форми правління як засіб поновлення конституційного ладу. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 4. С. 103-108.

204. Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою. *Право України*. 2014. № 4. С. 9-16.
205. Коломоєць О. В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 5. С. 41-44.
206. Компанець К. В. Гарантії державного ладу та інші суміжні категорії: питання співвідношення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 71-77.
207. Компанець К. В. Ознаки гарантій державного ладу: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 96-103.
208. Кондратенко В. М. Реалізація принципів гласності та відкритості на окремих стадіях адміністративного судочинства. *Право і суспільство*. 2015. № 2. С. 159-164.
209. Кононенко Ю. С. Духовні основи конституційного ладу України. *Український селянин*. 2018. № 19. С. 113-118.
210. Константинова Т. В. Пліуралізм політичних груп як основа демократичного політичного вибору. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 47. С. 49-56.
211. Копейчиков М. Соціальна держава як політична реальність. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 2. С. 216-226.
212. Корнева О. В. Сучасні напрями розвитку інститутів місцевого самоврядування в державах Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 1. С. 27-31.
213. Корнієнко В. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві. *Право України*. 2001. № 2. С. 48-52.
214. Корольова Н. Передумови становлення теорії політичної системи в західній політології. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2016. Вип. 2. С. 108-110.
215. Косінов С. Види контролю в демократичній державі. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 3. С. 40-47.
216. Косінов С. Демократичні засади та цінності в організації публічної влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 128-135.
217. Косінов С. Контроль над публічною владою: теоретико-правова характеристика. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 49-57.
218. Костельнюк М. М. Зарубіжний досвід трансформації політичних систем та можливість його адаптації до українських реалій. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2019. Вип. 25. С. 101-110.
219. Костенко Н. И. Место прокуратуры в государственном механизме. *Государство и право*. 1995. № 11. С. 12-21.

220. Костицький В. Політичні партії в системі «громадянське суспільство і держава». *Право України*. 1995. № 12. С. 32-34.
221. Костін Ю. Про форми права власності. *Право України*. 2001. № 10. С. 75-77.
222. Котковський В. Р. Місцеві органи влади в системі органів державної влади України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 2. С. 92-97.
223. Кохановська О. Інформаційно-правова основа громадянського суспільства. *Право України*. 2015. № 4. С. 35-42.
224. Кравцова З. С. Зміст народного суверенітету та представницької демократії в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 75-79.
225. Кравчук В. М. Громадський контроль у сфері місцевого самоврядування: проблеми ефективності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 16-20.
226. Кравчук В. М. Місце і функціональне призначення прокуратури в системі державної влади. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 52. С. 359-364.
227. Кравчук В. Проблема меж державної влади в умовах формування громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 12. С. 7-9.
228. Краковська А. Є. Поняття соціальної функції держави в сучасній юридичній науці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 31. С. 14-19.
229. Краковська А. Конституційно-правові основи реалізації соціальної функції держави в Україні. *Юридична Україна*. 2009. № 7. С. 33-39.
230. Кресіна І. О. Держава і громадянське суспільство: проблеми взаємодії. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 378-383.
231. Крига А. А. Модель взаємодії законодавчої і виконавчої гілок влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 19. С. 130-132.
232. Кріцак І. В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України. *Форум права*. 2009. № 3. С. 365-372.
233. Кройтор А. В. Роль, місце та функції політичних партій у процесі формування паритетної демократії. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 47. С. 108-113.
234. Кротюк В. Конституційно-правове регулювання статусу Національного банку України і гарантії його незалежності. *Право України*. 1999. № 4. С. 21-26.
235. Крупчан О. Загальна характеристика змісту компетенції органів виконавчої влади. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 45-49.
236. Крупчан О. Методологія досліджень діяльності органів виконавчої влади в науці адміністративного права. *Юридична Україна*. 2013. № 9. С. 22-27.

237. Крупчан О. Формування компетенції місцевих органів публічної влади шляхом делегування повноважень. *Юридична Україна*. 2013. № 7. С. 14-20.
238. Крусян А. Громадянське суспільство в Україні як передумова сучасного українського конституціоналізму: поняття і тенденції розвитку. *Право України*. 2014. № 4. С. 17-25.
239. Крутій В. О. Зміни політичної системи суспільства в умовах гібридної війни. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2017. Вип. 78. С. 186-196.
240. Крутій В. О. Політична система незалежної України: вади і ризики. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2019. Вип. 85. С. 326-338.
241. Кубаенко А. Общественное доверие к органам Национальной полиции как ключевой фактор эффективности правоохранительной системы. *Leges si Viata*. 2018. № 3, ч. 2. С. 80-84.
242. Кудрявцева О. Класифікація та систематизація конституційних прав і свобод дитини в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 47-52.
243. Кузнєцова Н. Громадянське суспільство, держава, приватне право: проблеми співвідношення та взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 63-70.
244. Кузьменко Б. Правління права, політична демократія, громадянське суспільство: перспективи інтегративної ідеології. *Право України*. 1999. № 11. С. 20-26.
245. Кукуруз О. В. Взаємозумовленість політичної і правової систем: теоретико-методологічна основа. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2019. Вип. 84. С. 14-24.
246. Кулага Е. Органи внутрішніх справ України в системі поділу державної влади. *Право України*. 2004. № 9. С. 82-91.
247. Кулешов О. О. Питання вдосконалення законодавства щодо функцій органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій у сфері регіональної політики. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 4.
248. Кунцевич М. Функції виконавчої влади. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 9. С. 140-146.
249. Куракін О. М. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції право розуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2. С. 33-36.
250. Кучеренко С. Ю. Модернізація системи надання державних послуг місцевих органів влади в Україні у контексті реформи децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 39. С. 94-101.
251. Кушніренко О. Г. Соціальна держава як базова цінність та принцип конституційного ладу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2017. № 23. С. 53-58.

252. Куян І. До питання про абсолютність і обмеженість суверенітету держави. *Право України*. 2011. № 7. С. 148-155.
253. Куян І. До питання про поняття «народний суверенітет». *Право України*. 2010. № 6. С. 101-107.
254. Ладиченко В. В. Системна єдність державної влади гарантія конституційної стабільності. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2011. № 2. С. 62-66.
255. Ладиченко В. В., Ємельяненко К. О. Особливості правового регулювання місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1. С. 32-34.
256. Ладонько Л. С. Роль та функції місцевого самоврядування в системі публічної влади України. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 4. С. 157-162.
257. Ладченко В. В. Державна влада як правовий феномен. *Юридичний вісник. Повітряне космічне право*. 2009. № 2. С. 19-23.
258. Лазор В. Конституційні основи морально-релігійної освіти в Україні. *Право України*. 2001. № 10. С. 89-91.
259. Лазор К. П. Релігійні об'єднання в Україні: організаційно-правові основи діяльності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 50. С. 282-287.
260. Лардере Г. Короткий аналіз світового конституційного досвіду демократії. *Право України*. 1992. № 1. С. 11-12.
261. Леванчук О. М. Принцип розподілу державної влади. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 4. С. 18-26.
262. Левін Ю. Демократія як форма політичного режиму. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 244-248.
263. Лекарь С. І. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1. С. 15-20.
264. Лемак В. Принцип верховенства права в Україні: основні загрози. *Право України*. 2010. № 3. С. 44-48.
265. Лепський М. Поняття проблеми як критерій оцінки соціальних перспектив України. *Людина і політика*. 2000. № 6. С. 2-7.
266. Линецький С. Методологічні засади осмислення місця і ролі державного режиму в структурі державного ладу України. *Право України*. 2000. № 6. С. 19-23.
267. Линецький С. Теоретичні підходи до визначення та еволюції української моделі державного режиму. *Право України*. 1999. № 7. С. 17-20.
268. Литвинова Л. Проблемы формирования эффективных коммуникаций государственных служащих и общества в Украине: социально-психологический аспект. *Leges si Viata*. 2018. № 1, ч. 2. С. 72-75.
269. Лихачов С. В. Щодо функцій органів місцевого самоврядування в Україні. *Форум права*. 2010. № 2. С. 272-276.

270. Лісовий В. Поняття політичної культури і сучасний стан політичної культури в Україні. *Розбудова держави*. 1993. № 3. С. 52-57.
271. Лобойко Л. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод. *Право України*. 2015. № 3. С. 60-70.
272. Логвиненко І. А. Особливості формування та діяльності місцевих органів влади Української Держави (травень-грудень 1918 р.). *Право і Безпека*. 2012. № 4. С. 18-21.
273. Логущенко І. М. Соціальна відповідальність влади як чинник стійкості політичної системи. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2015. Вип. 67. С. 100-109.
274. Лоцихін О. М., Якубовський Д. Г., Янішевський А. В. Реформування місцевої влади як одна з засад і гарантій конституційного ладу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 1. С. 77-81.
275. Лук'янов В. Д. Політична система громадянського суспільства. *Загальна теорія держави і права*. 2009. С. 584.
276. Лукаш С. Політичний плюралізм як принцип конституційного ладу. *Віче*. 1997. № 7. С. 13-24.
277. Луцький Р. П. Соціально-економічне середовище як визначальний фактор формування та розвитку позитивного права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 6. С. 39-44.
278. Любченко П. Місцеве самоврядування як фактор забезпечення стабільності конституційного ладу і форма реалізації народовладдя в Україні. *Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 58-66.
279. Людвик І. В. Шляхи та перспективи удосконалення конституційно-правового статусу засобів масової інформації в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 3. С. 134-141.
280. Людвік В. Д. Принцип народного суверенітету в «Суспільному договорі» Жан-Жака Руссо: спроба критичного аналізу. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 29. С. 126-131.
281. Лялюк О. Ю. Державний апарат як елемент механізму реалізації публічної влади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. № 23. С. 81-92.
282. Лясковець О. В. Парламент – орган народного представництва в зарубіжних країнах. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 1. С. 13-17.
283. Майніна М. С. Співвідношення суверенітету і наднаціональності в політико-правовій практиці Європейського Союзу. *Гілея*. 2018. Вип. 131. С. 459-463.
284. Майніна М. С. Сучасні підходи до дослідження державного суверенітету в інтеграційному дискурсі Європейського Союзу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2018. Вип. 34. С. 87-94.

285. Макаренков О. Л. Розвиток концепції «відкритого суспільства» К. Поппера у вітчизняній та зарубіжній політико-правовій думці. *Право і Безпека*. 2006. № 5. С. 32-36.
286. Макаренков О. Ознаки права відкритого суспільства: концептуальний підхід. *Юридична Україна*. 2012. № 11 С. 12-19.
287. Макаренков О. Співвідношення генетичного і структурно-функціонального методів у дослідженні напрямів трансформації права відкритого суспільства. *Юридична Україна*. 2012. № 8 С. 12-19.
288. Максимов С. Конституційний принцип верховенства права: загальне та особливе. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 3. С. 127-134.
289. Малімон В. І. Співвідношення механізмів державного управління й механізмів державної підтримки. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 2. С. 127-133.
290. Малкіна Я. Д. Економічний зміст податків, їх роль та сучасний стан податкової системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 854-858.
291. Маллік Ю. О. Фактори та моделі зміни сутності суверенітету держав в умовах глобалізації. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 6. С. 246-254.
292. Малявін Є. В. Лоббїзм у політичній системі суспільства: плюси та мінуси. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 143(3). С. 46-49.
293. Мартинов А. Політична система Європейського Союзу після виборів Європейського парламенту 2019 року. *Європейські історичні студії*. 2019. № 14. С. 15-30.
294. Мартинюк Р. Проблеми визначення конституційно-правового статусу Президента України в умовах змішаної форми правління. *Право України*. 2009. № 5. С. 44-50.
295. Марчук М. І. Засади державного ладу Республіки Польща та особливості їх систематизації. *Право і Безпека*. 2017. № 4. С. 35-41.
296. Марчук О. До питання про припинення повноважень члена Вищої ради юстиції. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 9. С. 117-123.
297. Махновський І. Демократична, соціальна, правова держава і громадянське суспільство: єдність та обумовленість. *Право України*. 2005. № 7. С. 25-30.
298. Мацко А. Політика зайнятості та ринок праці в Україні крізь призму світового досвіду. *Розбудова держави*. 1995. № 3. С. 25-27.
299. Мацькевич М. Державотворчі процеси в Україні на сучасному етапі її розвитку: проблеми і перспективи. *Право України*. 2009. № 2. С. 74-78.
300. Мацюк А. Конституція – правова основа суспільного ладу, формування, організації та здійснення влади народу. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 223-230.

301. Медведчук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України. *Право України*. 2014. № 4. С. 26-35.
302. Медведчук В. Держава в умовах перехідного суспільства. *Право України*. 1998. № 3. С. 9-13.
303. Медведчук В. Держава і громадянське суспільство: український вибір. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 374-384.
304. Медведчук В. Доктринальні ідеї федералізму: ретроспектива і перспектива українського вибору. *Право України*. 2012. № 9. С. 302-309.
305. Медведчук В. СДПУ(о) і сучасні процеси державотворення. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 1. С. 40-57.
306. Мельник З. Поняття «правова система»: теоретичне питання. *Юридична Україна*. 2006. № 11. С. 8-12.
307. Мех Ю. В. Окремі аспекти співвідношення державного управління та публічної адміністрації в Україні: номінальні дефініції. *Право і суспільство*. 2015. № 5 (2), ч. 2. С. 134-137.
308. Милосердна І. М. Система політичної влади як умова стабільного розвитку політичного процесу: американська модель. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58.
309. Михалев В. Конституционность как фактор правового государства. *Юридический вестник*. 2001. № 4. С. 110-115.
310. Мінченко Р. М. Проблеми взаємодії державної влади і громадянського суспільства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 195-202.
311. Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження. *Право України*. 2002. № 4. С. 61-65.
312. Мірошниченко Ю. Проблеми конституційно-правового регулювання реалізації принципу народного суверенітету як фундаменту народовладдя в Україні. *Право України*. 2011. № 8. С. 262-273.
313. Моїсєєва Н. І. Ідея національного суверенітету в працях українських народників (М. Костомаров, М. Драгоманов, В. Антонович). *Сучасне суспільство*. 2017. Вип. 2. С. 149-156.
314. Моїсєєва Н. І. Ідея національного суверенітету у працях європейських філософів XVII–XVIII століть. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*. 2017. № 2. С. 16-19.
315. Морарь М. В. Політична опозиція як елемент політичної системи суспільства та демократії. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 141(3). С. 57-61.
316. Мороз О. М. Місце і роль громадських об'єднань у політичній системі сучасної демократичної держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9-1. С. 50-52.

317. Мороз О. Реорганізація інститутів публічної влади – пріоритетний напрям реформ в Україні. *Право України*. 1998. № 1. С. 6-9.
318. Москальчук К. М. Основні принципи служби в органах місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 45. С. 246-251.
319. Муравченко В. Б. Понятійно-категоріальний апарат інститута муніципальної служби. *Право і економіка*. 2012. № 2. С. 64-67.
320. Мурза В. В. Поняття та структура механізму реалізації наглядової функції держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 58-65.
321. Мухамедієв В. Є. Проблематика дієвого суверенітету: дія та утримання від дії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2017. Вип. 32. С. 35-40.
322. Набатнікова Т. С. Місце та роль людини в економічній системі. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2017. Вип. 2. С. 15-16.
323. Назаров І. Джерела судового права. *Право України*. 2015. № 3. С. 53-59.
324. Назаров І. Завдання та повноваження вищого судового органу (на прикладі європейських країн). *Право України*. 2012. № 11-12. С. 73-81.
325. Наливайко Л. Р. Верховенство права як принцип основ державного ладу України. *Актуальні проблеми політики*. 2006. Вип. 28. С. 117-122.
326. Наливайко Л. Р. Гарантії державного ладу України: проблеми визначення поняття. *Науковий вісник юридичної академії міністерства внутрішніх справ*. 2005. № 4. С. 153-159.
327. Наливайко Л. Р. До питання про визначення поняття «механізм Української держави». *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 10. С. 92-96.
328. Наливайко Л. Р. Історія становлення державного ладу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 31-35.
329. Наливайко Л. Р. Конституційно-правові засади та зміст екологічної функції Української держави. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 1. С. 181-185.
330. Наливайко Л. Р. Конституційно-правові основи економічної функції Української держави. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2007. Вип. XVIII. С. 29-34.
331. Наливайко Л. Р. Конституційно-правові основи механізму Української держави та його принципів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 11. С. 8-11.
332. Наливайко Л. Р. Концепції і підходи до розуміння поняття «державний лад». *Юридичні і політичні науки*. 2005. Спецвипуск, Т. 1. С. 176-181.
333. Наливайко Л. Р. Нормативно-правові гарантії державного ладу України. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2009. № 1. С. 24-27.

334. Наливайко Л. Р. Ознаки гарантій державного ладу України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 1. С. 7-14.
335. Наливайко Л. Р. Принцип соціальної держави як принцип державного ладу України. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 8-12.
336. Наливайко Л. Р. Регулююча роль Української держави в економічній сфері. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2007. № 2. С. 3-9.
337. Наливайко Л. Р. Реформування механізму держави в контексті євроінтеграційної орієнтованості зовнішньої політики України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 2 (33). С. 48-53.
338. Наливайко Л. Р. Роль принципів державного ладу у розбудові демократичної, соціальної і правової держави Університетські наукові записки. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2008. № 1. С. 11-15.
339. Наливайко Л. Р. Система організаційно-правових гарантій державного ладу України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 1. С. 3-12.
340. Наливайко Л. Р. Системний взаємозв'язок категорій «державний лад» та «суспільний лад». *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2007. Спецвипуск. С. 78-83.
341. Наливайко Л. Р. Системний взаємозв'язок категорій конституційний та державний лад: теоретико-методологічний підхід. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2006. № 4. С. 3-13.
342. Наливайко Л. Р. Современные политические процессы и развитие государственности в Украине. *Право: теория и практика [The law: theory & practice]*. 2006. № 5. С. 58-61.
343. Наливайко Л. Р. Содержание экологической функции современного государства: конституционно-правовые основы. *Российское право в Интернете*. 2006. № 2. URL: http://rli.consultant.ru/magazine/2006/const_law.
344. Наливайко Л. Р. Соціальна функція Української держави та її конституційно-правові основи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 2. С. 155-159.
345. Наливайко Л. Р. Співвідношення категорій «державний лад» і «політична система» в аспекті розробки загальної концепції розбудови Української держави. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2006. № 3. С. 17-24.
346. Наливайко Л. Р. Структурованість як невід'ємний атрибут конституційного механізму української держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2005. № 8. С. 5-15.
347. Наливайко Л. Р. Сучасний державний лад України: історія становлення і розвитку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 51-61.

348. Наливайко Л. Р. Теорія соціальної функції сучасної Української держави в умовах політичних та економічних перетворень. Університетські наукові записки. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2007. № 1. С. 13-17.
349. Наливайко Л. Р. Форми здійснення політичної функції Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 8. С. 3-7.
350. Наливайко О. І. Державний контроль у системі місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 2. С. 22-28.
351. Нарожний С. М. Формування механізмів взаємодії держави та бізнесу на засадах державно-приватного партнерства. *Державне будівництво*. 2013. № 2. С. 2-17.
352. Невідомий В. Структурні трансформації сучасного суспільства та реформування конституційних основ української держави. *Право України*. 2011. № 8. С. 274-282.
353. Невмержицький Є. Політико-правовий аналіз механізмів протидії зловживанням у державному апараті. *Віче*. 2012. № 21. С. 12-15.
354. Нестеряк Ю. В. Доступ до публічної інформації як механізм відкритої інформаційної політики держави. *Аналітика і влада*. 2011. № 4. С. 90-97.
355. Нікітін Ю. Конституціоналізм і національна безпека в контексті соціального виміру. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 103-112.
356. Ніколаєнко Н. Сутність поняття «соціальна солідарність» у працях Леона Дюгі та Максима Ковалевського. *Юридична Україна*. 2014. № 6. С. 14-21.
357. Ніколенко Л. М. Механізм вирішення конфліктів як засіб забезпечення ефективності діяльності місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 4. С. 31-38.
358. Новіков В. В. До питання про правовий статус і види релігійних організацій. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 88-97.
359. Носач А. В. Державний суверенітет і територіальна цілісність – фундаментальні національні інтереси України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 244-249.
360. Олейников С. М. Функції держави та правові форми її діяльності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 23. С. 150-161.
361. Олексенко Т. М. Правовий статус громадян у сфері виконавчої влади: між конституційним та адміністративним правом. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 3. С. 37-44.
362. Олинович Д. А. Принцип демократизма как принцип формирования государственного аппарата. *Сибирский юридический вестник*. 2012. № 3. С. 23-26.

363. Олійник В. М. Громадський контроль за діяльністю органів судової влади: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 88-94.
364. Олійник В. М. Принципи взаємодії судової влади з інститутами громадянського суспільства в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 24. С. 9-12.
365. Омарова А. А. Реалізація окремих положень Декларації про державний суверенітет України. *Право і суспільство*. 2015. № 6.2. С. 30-34.
366. Оніщенко Н. До питання про пошук балансу у співвідношенні громадянського суспільства та держави. *Право України*. 2014. № 4. С. 55-62.
367. Оніщенко Н. М. Нормотактика як складова державної правової політики. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 37-42.
368. Оніщенко Н. Формування громадянського суспільства: комунікативно-правовий чинник. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 88-96.
369. Оніщук М. Організація влади в Україні: шляхи конституційного удосконалення. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 9. С. 70-79.
370. Онуфрієнко О. В. Структура функцій держави: інструментальний підхід. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ*. 2002. № 4. С. 28-38.
371. Опришко В. Державно-правова реформа в Україні: основні напрями. *Право України*. 1998. № 1. С. 11-15.
372. Орзіх М. Президентська республіка – різновид республіканської форми правління. *Право України*. 2009. № 10. С. 72-75.
373. Остапенко М. Політичний плюралізм: багатогранність змісту. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 29-36.
374. Павленко Р. Парламент і уряд. Як оптимізувати механізм відносин. *Віче*. 2002. № 4. С. 7-14.
375. Павловський М. Стійкість економічної системи. Від риторики до дії. *Віче*. 2001. № 3. С. 18-33.
376. Павшук К. О. Демократія в системі цінностей конституційного ладу сучасної держави (загальнотеоретичні аспекти). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2012. Вип. 4. С. 42-49.
377. Падалка Р. О. Верховенство права як основоположний принцип демократичної та правової держави. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 24. С. 365-371.
378. Падалко Г. В. Служба в органах місцевого самоврядування у зарубіжних країнах: європейські стандарти організації та функціонування. *Форум права*. 2013. № 1. С. 751-757.

379. Палагнюк Ю. В. Механізми формування державної євроінтеграційної політики України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 141-146.
380. Палінчак М. М. Мережа релігійних організацій в Україні: стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 205-214.
381. Пальшков К. В. Визначальні віхи трансформації політичної системи України. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 59. С. 142-158.
382. Панкевич О. Соціальна держава: до загальнотеоретичної характеристики. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 2-3. С. 29-34.
383. Пархоменко Н. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини та громадянина. *Право України*. 2014. № 4. С. 116-125.
384. Паршак С. А. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження у контексті правозахисної функції держави. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 157-162.
385. Патерило І. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації через призму радянської юридичної доктрини. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 3. С. 142-148.
386. Пахаренко О. Формування інтелектуального капіталу в контексті інноваційної економічної системи. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4. С. 25-33.
387. Пацурківський Ю. П. Основні підходи до визначення поняття та природи власності в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. № 628. С. 59-64.
388. Пекарчук В. М. Становлення законодавчої влади в Україні: тенденції 90-х рр. ХХ ст. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2017. № 2. С. 62-72.
389. Пелих Н. Конституційний Суд – гарант конституційного ладу в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 3. С. 25-27.
390. Перегуда Є. До проблеми законодавчої регламентації багатопартійності в Україні. *Право України*. 2001. № 4. С. 69-74.
391. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 24-27.
392. Петришин О. Демократія як основа правової, соціальної держави. *Право України*. 2014. № 5. С. 73-82.
393. Петришин О. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. *Право України*. 2009. № 10. С. 57-61.
394. Петришина-Дюг Г. Г. Поняття та сутність політичних партій. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. № 538. С. 58-62.
395. Петришина-Дюг Г. Деякі питання організаційно-правового механізму реалізації законодавчої функції Верховної Ради України. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 9. С. 91-97.

396. Петров О. С. Електронно-цифровий підпис як механізм електронної взаємодії держави з фізичними та юридичними особами. *Інформаційна безпека*. 2013. № 2. С. 117-122.
397. Петков С. В. До питання про право, як основу суспільного ладу. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 206-209.
398. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 10-14.
399. Пильгун Н. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави. *Юридичний вісник*. 2012. № 25. С. 30-34.
400. Пильгун Н. В., Хомченко О. В. Особливості механізму держави в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 24. С. 62-67.
401. Пількевич В. Конституційно-правові основи управління державним майном. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1. С. 82-90.
402. Погорілко В. Актуальні проблеми демократії управління і бюрократії в Україні. *Право України*. 2001. № 9. С. 124-125.
403. Погорілко В. Нова Конституція України – втілення національної ідеології державотворення. *Право України*. 1997. № 1. С. 46-47.
404. Погорілко В. Функції Української держави та їх правові основи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 1. С. 9-14.
405. Погребняк С. Втілення принципу рівності в юридичних актах. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 8-19.
406. Подгорний С. Проблеми соціальних держав. *Нова політика*. 2001. № 2. С. 15-16.
407. Подгорний С. Соціально-правова держава: історичні етапи становлення. *Нова політика*. 2001. № 3. С. 20-23.
408. Подкопаєв С. В. Проблеми формування сучасної концепції організації та діяльності прокуратури України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 177-183.
409. Подорожна Т. С. Конституційно-правові проблеми удосконалення механізму державної влади: світовий досвід. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 32-37.
410. Покутя І. Забезпечення верховенства права в умовах судової реформи України. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 198-206.
411. Политанский В. Доктрина поняття електронного управління. *Leges et Viata*. 2018. № 1, ч. 2. С. 98-101.
412. Полякова Л. І. Парламентський контроль – як один із механізмів взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади в Україні (1991-2004 рр.). *Економіка та держава*. 2011. № 12. С. 114-116.
413. Полякова Л. Конституційний механізм взаємодії законодавчої і судової влади в Україні (1996-2004 рр.). *Південний архів. Серія: Історичні науки*. 2010. Вип. 31-32. С. 194-202.

414. Полякова Ю. О. Політико-правова еволюція місця й ролі органів забезпечення діяльності Президента України в механізмі держави. *Публічне право*. 2014. № 4. С. 256-262.
415. Поплавський В. Ю. Сучасні наукові підходи до класифікації державно-службових відносин. *Право і суспільство*. 2015. № 3 (2). С. 133-136.
416. Потіп М. М. Сучасні підходи до принципів розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 1. С. 47-54.
417. Предместніков О. Поняття та ознаки органів юстиції України як органів виконавчої влади. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 3. С. 97-106.
418. Прилуцька М. О. Поняття «державна служба» в історико-правовому аспекті. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 149-155.
419. Прилуцький С. В. Адвокатура як інститут громадянського суспільства в умовах становлення правової держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 12. С. 47-55.
420. Прилуцький С. В. Вища рада правосуддя – самостійний орган судової влади України!? (актуальні питання новітнього конституційного формату). *Публічне право*. 2017. № 4. С. 9-18.
421. Прилуцький С. В. Судова влада в Україні: сучасні проблеми легальності. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 56-77.
422. Прилуцький С. Судове право як концептуальна основа судової влади України. *Право України*. 2015. № 3. С. 26-41.
423. Примуш М. В. Функції та форми діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. *Правничий часопис Донецького університету*. 2018. № 1-2. С. 133-144.
424. Примуш М. Порядок утворення і діяльності політичної партії. *Віче*. 2001. № 5. С. 143-154.
425. Примуш М. Правова регламентація ідеологічних та організаційних засад політичних партій. *Право України*. 2000. № 11. С. 25-29.
426. Присяжнюк А. Й. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти державного контролю. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 333-343.
427. Прієшкіна О. В. Основи конституційного ладу в системі Конституції України. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 93-96.
428. Прієшкіна О. Розподіл єдиної державної влади як принцип засад конституційного ладу України. *Юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 162-168.
429. Прокопець Л. Соціальна держава як політична реальність. *Право України*. 2000. № 12. С. 16-32.
430. Прокопов Д. Є. Правовий вимір функціонування публічної влади у політичній системі сучасної України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 41-50.

431. Прудов Ю. Соціальні виплати та пільги в українському законодавстві. *Юридична Україна*. 2006. № 1. С. 49-53.
432. Пустовой В. С. Категорії централізації та децентралізації державної влади в державознавстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 49. С. 358-364.
433. Пушкіна О. Пріоритетні проблеми конституційно-правового регулювання основ конституційного ладу і форм територіального устрою України. *Юридична Україна*. 2012. № 3. С. 31-36.
434. Радченко О. І. Особливості застосування принципу розподілу державної влади у змішаних республіках. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 202-209.
435. Реньов Є. В. Проблемні питання визначення поняття та сутності конституційного ладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10-1. С. 78-81.
436. Репецька А. Взаємодія інститутів законодавчої та виконавчої влади в сучасній Україні. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2017. Т. 35-36. С. 351-356.
437. Репецька А. Співпраця законодавчої та виконавчої гілок державної влади в контексті сучасної політичної системи України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. Т. 39. С. 192-197.
438. Рибчак В. І. Аналіз сучасних підходів до державного регулювання підприємницької діяльності. В Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 1. С. 41-45.
439. Ринажевський Б. Взаємодія військової служби правопорядку в Збройних силах України з органами державної влади, місцевого самоврядування і громадськістю. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16). С. 149-154.
440. Різак М. В. Діяльність уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо захисту персональних даних. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. Т. 1. С. 45-49.
441. Руденко Б. Глобалізаційний аспект у дослідженні сучасних правових систем. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 2. С. 13-17.
442. Рунова Н. О. Державна служба як різновид публічної державної служби в Україні: проблеми інституалізації. *Публічне право*. 2013. № 2. С. 241-246.
443. Рутар С. Держава як основний елемент політичної системи. *Розбудова держави*. 1993. № 7. С. 57-63.
444. Рябовол Л. Т. Гарантії конституційного ладу України як предмет дослідження: реалізація системного підходу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 29-32.
445. Рябовол Л. Т. Засади конституційного ладу України як предмет дослідження: обґрунтування необхідності впорядкування термінологічного апарату. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 49-52.

446. Рябовол Л. Т. Конституційний лад України: наукова дискусія щодо визначення поняття і структурування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 37-41.
447. Сааданбеков Ж. Превратности идеологий в многопартийном политическом пространстве (на примере Кыргызстана). *Людина і політика*. 2000. № 3. С. 69-75.
448. Савченко О. Принцип верховенства права – нормативна основа громадянського суспільства і правової держави. *Юридична Україна*. 2006. № 12. С. 17-22.
449. Сажнев І. В. Суб'єкти реалізації правоохоронної функції сучасної держави: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2002. № 1. С. 36-46.
450. Салієнко О. О. Визначення поняття «механізм взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади в Україні». *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 4. С. 200-207.
451. Салієнко О. О. Процес оцінювання ефективності механізму взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади в Україні. *Право та державне управління*. 2013. № 1. С. 181-185.
452. Салієнко О. О. Форми взаємодії законодавчої та виконавчої влад в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 1. С. 214-223.
453. Сахно В. О. Структура місцевих державних адміністрацій як органів державної виконавчої влади України. *Форум права*. 2013. № 3. С. 535-540.
454. Свірський Б. М. Ідеологічний (політичний) плюралізм як складова конституційного ладу України. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2011. № 1. С. 45-50.
455. Святоцька В. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. *Право України*. 2015. № 12. С. 83-91.
456. Святоцький О. Питання пошуку оптимальної моделі форми державного правління для України. *Право України*. 2009. № 10. С. 61-65.
457. Селіванов А. Законодавча влада і конституційне правосуддя в Україні. *Право України*. 2009. № 5. С. 23-29.
458. Селіванов А. Конституційність як критерій суспільної довіри до судової влади. *Право України*. 2014. № 5. С. 92-96.
459. Селіванов А. О. Незалежність як умова політичного самовизначення народу. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 8. С. 5-10.
460. Селіванов А. Суверенітет народу і його забезпечення публічною владою. *Право України*. 2009. № 11. С. 66-70.
461. Селіванов А. Судове право як самостійна галузь системи сучасного українського права. *Право України*. 2015. № 3. С. 9-17.
462. Сенчук В. Правові гарантії демократизму державного ладу в Україні: проблеми теорії і практики. *Юридична Україна*. 2009. № 5. С. 8-14.

463. Сергеева Г. И. Законодательные аспекты повышения эффективности государственной службы. *Государственная служба*. 2011. № 1. С. 10-13.
464. Сергеев К. О. Законодавча діяльність як спосіб реалізації влади. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 22-28.
465. Середюк В. Міжнародно-правові стандарти свободи масової інформації та їх національна імплементація. *Юридична Україна*. 2009. № 9. С. 9-13.
466. Серьогіна С. Розвиток форми правління: діалектико-формаційний підхід. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. 2006. С. 55-58.
467. Сидорчук Л. А. Правові аспекти становлення інституту місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу та Україні. *Правові системи*. 2016. № 3/4. С. 11-22.
468. Сисоєва В. Г. Сценарії взаємодії місцевого самоврядування та органів державної влади. *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 35. С. 236-247.
469. Сікора В. Держава як духовно-економічний організатор суспільства. *Розбудова держави*. 1992. № 2. С. 11-12.
470. Сіренко В. До питання про конституційні основи форм власності в Україні. *Право України*. 2015. № 9. С. 97-103.
471. Сітнікова Н. С. Методи та механізми правового регулювання як специфічний спосіб владного впливу держави на розвиток олімпійського руху України. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2013. № 3. С. 83-90.
472. Скриль С. А. Розвиток політичних систем в умовах регіоналізації. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 139-148.
473. Скрипник О. Демократія як механізм державного управління. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 3. С. 3-8.
474. Скрипнюк В. Громадянське суспільство і система державної влади в Україні: проблеми взаємодії у сучасних умовах. *Право України*. 2014. № 4. С. 81-90.
475. Скрипнюк В. Праволюдінна парадигма в діяльності органів виконавчої влади сучасної України. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 13-19.
476. Скрипнюк О. В. Двопалатний парламент як конституційна модель структурної організації вищого законодавчого органу влади. *Юрист України*. 2011. № 2. С. 19-25.
477. Скрипнюк О. В. Державна влада в Україні: питання вдосконалення її організації та розвитку на сучасному етапі. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 8-11.
478. Скрипнюк О. В. Конституційні основи розвитку громадянського суспільства в Україні: досвід і перспективи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 2. С. 15-20.

479. Скрипнюк О. Вплив інститутів громадянського суспільства на становлення і розвиток демократичного політичного режиму. *Право України*. 2001. № 5. С. 12-17.
480. Скрипнюк О. Демократизація політичної системи України як фактор європейської інтеграції: проблеми і перспективи. *Юридична Україна*. 2013. № 2. С. 26-30.
481. Скрипнюк О. Ідея соціальної справедливості в контексті теорії соціальної, правової держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 2. С. 17-24.
482. Скрипнюк О. Конституційний лад в Україні: методологічні проблеми розвитку та вдосконалення в контексті конституційної модернізації. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 123-134.
483. Скрипнюк О. Конституційний лад України: ознаки, принципи, гарантії. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 4. С. 46-51.
484. Скрипнюк О. О. Теоретичні підходи до розгляду поняття «народний суверенітет». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4(1). С. 41-44.
485. Скрипнюк О. Особливості здійснення місцевого самоврядування та виконавчої влади в місті Києві: питання теорії і практики. *Юридична Україна*. 2012. № 12. С. 14-21.
486. Скрипнюк О. Політичні та організаційні фактори в системі гарантій принципу народного суверенітету в Україні. *Юридична Україна*. 2015. № 7-8. С. 22-28.
487. Скрипнюк О. Проблема соціальної держави в контексті концепції «державного мінімалізму». *Право України*. 2000. № 11. С. 17-20.
488. Скупінський О. Конституційно-правові принципи економічної системи України. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 2. С. 196-206.
489. Слободяник Т. М. Реформування законодавства щодо забезпечення відповідальності органів місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 45-50.
490. Слюсар І. В. Історія виникнення та перспективи розвитку судової влади України. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право*. 2019. Вип. 7. С. 123-127.
491. Смокович М. Вищий адміністративний суд України як суд першої інстанції: проблеми та перспективи. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С. 25-31.
492. Смокович М. Судова влада: місце в суспільстві та судовий контроль. *Юридична Україна*. 2012. № 10. С. 99-108.
493. Смолянчук В. Міжнародні гарантії незалежності України – політична виправданість і необхідність. Та чи достатність? *Віче*. 2001. № 2. С. 55-63.
494. Снігур І. Законодавчі пропозиції у сфері регулювання організації та діяльності політичних партій в Україні (правовий аналіз). *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 4. С. 7-10.

495. Сокурєнко В. Гуманістичний зміст концепції соціальної держави. *Право України*. 2000. № 11. С. 21-23.
496. Солодка О. М. Окремі аспекти юридичного механізму захисту прав людини при забезпеченні інформаційної безпеки держави. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2013. № 2. С. 43-46.
497. Соляр С. Громадянське суспільство: загальнотеоретичні підходи до визначення. *Вісник Академії правових наук України*. 2013. № 1. С. 271-279.
498. Ставнійчук М. І. Конституційні аспекти поглиблення і демократичного розвитку конституційного ладу, як основа консолідації українського суспільства. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2017. № 77. С. 70-86.
499. Стародубцева І. А. Особенности конституционной системы «сдержек и противовесов» в России и Франции: от теории к развитию в законодательстве. *Конституционное и муниципальное право*. 2011. № 3. С. 30-34.
500. Старушенко О. А. Удосконалення взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні на основі використання досвіду Франції. *Право та державне управління*. 2016. № 2. С. 69-72.
501. Стеценко С. Громадянське суспільство та соціальна держава: проблеми взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 71-80.
502. Стретович В. Правова система України: загальна характеристика сучасного етапу формування. *Право України*. 1998. № 2. С. 3-6.
503. Стрілець В. Ідея державності України в державно-правових поглядах Української радикально-демократичної партії. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2 (65). С. 67-75.
504. Супрун В. Зарубіжний досвід організації взаємодії органів законодавчої і виконавчої влади. *Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право*. 2017. Вип. 2. С. 121-125.
505. Сухонос В. Взаємовплив громадянського суспільства та інституту глави держави: досвід СРСР і України. *Право України*. 2014. № 4. С. 99-106.
506. Талдикін О. В. Реальний суверенітет держави в умовах глобалізації.
507. Тарасюк Г. В. Міліція України як один із провідних органів державної влади в конституційно-правовому механізмі забезпечення екологічної безпеки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 334-340.
508. Тароєва В. В. Сучасна держава та принципи єдності і поділу влади. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 228-232.
509. Татарєнко В. Б. Співвідношення понять «державне управління» та «судова влада» в механізмі здійснення державної влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 1. С. 92-95.
510. Татєнов М. Механизмы взаимодействия высших органов государственной власти в некоторых странах мира. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 9. С. 97-106.

511. Татьков В. Конституційне та законодавче підґрунтя для застосування принципу спеціалізації як критерію у розмежуванні судових юрисдикцій. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1 (72). С. 198-211.
512. Тацій В. Утвердження і забезпечення прав та свобод людини – основний обов’язок демократичної, правової, соціальної держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 4. С. 3-8.
513. Телешун С. Поняття державного устрою України: проблеми теорії і практики. *Право України*. 2000. № 6. С. 14-18.
514. Телешун С. Проблеми формулювання національної ідеї в контексті збереження унітарного державного устрою України. *Людина і політика*. 2000. № 3. С. 76-78.
515. Темченко В. Функції держави із забезпечення прав людини у ринковій економіці. *Право України*. 2003. № 5. С. 47-51.
516. Тертишник В. М. Законодавча влада України: концептуальні проблеми вдосконалення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 11. С. 48-52.
517. Тертишник В. М. Законодавча влада: концептуальні проблеми гармонізації. *Право і суспільство*. 2011. № 5. С. 7-10.
518. Теслітський А. М. Класифікація громадських об’єднань в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. № 559. С. 44-47.
519. Тимошенко В. І. Особливості концепції громадянського суспільства в політико-правовій думці України кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 5. С. 160-168.
520. Тимошенко В. Формування ідей та елементів громадянського суспільства в Україні: ретроспективний аналіз. *Право України*. 2014. № 4. С. 36-44.
521. Тимчук О. Демократичний політичний режим в сучасному світі: порівняльний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 8. С. 25-28.
522. Тіщенко С. О. Організаційно-функціональна характеристика сучасного механізму української держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 90-96.
523. Ткаленко О. М. Форми й методи діяльності органів виконавчої влади щодо запобігання насильству в сім’ї щодо дітей. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 2. С. 137-142.
524. Ткаченко Ю. В. Конституційна законність як принцип конституційного ладу. *Форум права*. 2010. № 4. С. 875-883.
525. Тодика О. Категорія «публічний інтерес» в конституційному праві та проблеми здійснення народовладдя. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1. С. 67-75.
526. Тодика О. Політична об’єктивність держави в аспекті здійснення народовладдя. *Юридична Україна*. 2005. № 11. С. 14-18.

527. Тодика О. Проблеми народовладдя в умовах глобалізації. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. 2006. С. 58-59.
528. Тодоріко А. Антикорупційні реформи як механізм підвищення рівня довіри до інститутів політичної системи в Україні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2019. № 1. С. 64-77.
529. Толкованов В. В. Підвищення професійної компетентності державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. *Університетські наукові записки*. 2012. № 2. С. 23-29.
530. Толкованов В. В. Підготовка професійних кадрів для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування: сучасний стан та підходи до модернізації. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 1. С. 435-444.
531. Толстенко В. Інститути безпосереднього народовладдя у визначенні форми сучасної держави: правові аспекти. *Право України*. 2014. № 3. С. 171-179.
532. Толстенко В. Інститути представницької демократії як фактор розвитку форми держави. *Право України*. 2014. № 6. С. 187-196.
533. Толстенко В. Роль громадянського суспільства у генезі форми сучасної держави: теоретико-методологічні аспекти. *Право України*. 2014. № 4. С. 45-54.
534. Толстенко В. Форма держави в системі основ конституційного ладу: проблеми теорії і практики. *Право України*. 2014. № 2. С. 283-290.
535. Торяник В. М. Інформаційна безпека як складова національної безпеки держави. Роль ЗМІ в забезпеченні інформаційного суверенітету України. *Право і суспільство*. 2016. № 2 С. 151-156.
536. Трофименко Л. Роль суспільного устрою у політичній соціалізації жінки. *Юридический вестник*. 2001. № 1. С. 77-83.
537. Тупицький О. Конституційний і Верховний суди України та співвідношення їхніх правових позицій в аспекті здійснення інтерпретаційних функцій. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 2-3. С. 194-202.
538. Тупицький О. Повноваження Конституційного Суду України та ефективність національних засобів індивідуального доступу до конституційного правосуддя. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 6. С. 208-210.
539. Туркіна І. Є. Конституційні засади судової влади в Україні: теоретичний аналіз. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2011. № 2. С. 41-46.
540. Ущаповський Ю. В. Структура економічної системи: інституційний зріз. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2018. № 4. С. 20-24.
541. Фатхутдінова О. В. Вплив правової освіти на функціонування держави і державного апарату. *Гілея*. 2013. № 77. С. 260-263.

542. Федина Д. І. Судова влада як конституційно-правова категорія. *Право і суспільство*. 2015. № 5 (2), ч. 3. С. 39-45.
543. Філіпенко Д. Роль референдуму 1 грудня 1991 року в становленні політичної системи України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. Т. 40. С. 184-195.
544. Фолес А. М. Механізм сучасної правової держави: доктринальні аспекти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 37-43.
545. Фолес А. М. Особливості співвідношення категорій контролю і нагляду в механізмі сучасної української держав. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 5. С. 255-261.
546. Форостянко Д. В. Фіскальні органи як органи державної влади: теоретико-правова характеристика. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2017. Вип. 24. С. 229-232.
547. Француз А. Інститути громадянського суспільства у заходах запобігання і протидії корупції в Україні. *Право України*. 2014. № 4. С. 141-149.
548. Француз А. Політична опозиція у демократичній державі. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 5. С. 35-38.
549. Француз А. Правові основи конструювання політичних систем. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 4. С. 28-33.
550. Француз-Яковець Т. А. Окремі аспекти взаємодії законодавчої і виконавчої гілок влади: досвід Французької Республіки. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Вип. 27. С. 52-58.
551. Фрицький Ю. О. Особливості функціонування судової влади як окремої гілки державної влади в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 271-278.
552. Хоменко В. О. Принципи процедури прийняття адміністративних актів органами місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 2. С. 126-130.
553. Хорішко Л. С. Загальні аспекти структурного підходу в дослідженні ролі еліт у процесах модернізації політичної системи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2017. Вип. 31. С. 78-83.
554. Хорішко Л. С. Особливості інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи Німеччини (1949-1990 роки). *Політичне життя*. 2018. № 4. С. 52-56.
555. Хорішко Л. С. Перспективи інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи. *Політичне життя*. 2019. № 3. С. 130
556. Хрідочкін А. В. Особливості адміністративно-правового статусу контролюючих державних органів охорони інтелектуальної власності України. *Право і суспільство*. 2016. № 2 С. 156-161.

557. Целуйко М. Ф. Компетентно-правова культура працівників законодавчої влади України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип. 35 (2.1). С. 70-74.
558. Цесар І. А. Правові гарантії політичного плюралізму в процесі розвитку демократичної держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2010. № 2. С. 136-144.
559. Цесар І. А. Принцип децентралізації у становленні демократичної держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2010. № 4-5. С. 255-265.
560. Цимбалюк М. Громадянське суспільство як фактор утвердження демократичної правосвідомості. *Право України.* 2007. № 11. С. 21-25.
561. Чапала Г. Народовладдя, демократія, самоврядування – співвідношення понять. *Вісник Академії правових наук України.* 2006. № 1. С. 37-43.
562. Чапля О. В. Організаційно-правова форма місцевого самоврядування. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2016. № 1. С. 82-85.
563. Чемодурова Н. О. Система гарантій незалежності судів адміністративних судів. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2016. № 3. С. 199-203.
564. Чепульченко Т. О. Верховенство права як основоположний принцип сучасного право творення. *Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Політологія. Соціологія. Право.* 2012. Вип. 14. С. 185-188.
565. Чернега А. Принципи правової держави: наміри і реальність. *Юридична Україна.* 2010. № 12. С. 38-45.
566. Черниш О. Перспективи формування соціальної держави. *Людина і політика.* 2000. № 4. С. 88-91.
567. Черноіваненко А. В. Політичні партії: їх роль та функції у сучасних процесах державного будівництва в Україні. *Теорія та практика державного управління.* 2015. № 3. С. 91-99.
568. Чернушенко О. В. Судова влада як соціальний інститут. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2013. № 3. С. 112-116.
569. Чмелюк В. В. Роль місцевих державних адміністрацій та місцевих рад в системі органів виконавчої влади України. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2012. № 10. С. 142-148.
570. Чобану М. Роль інституту президента в організації державної влади: світовий досвід і Україна. *Державне управління та місцеве самоврядування.* 2013. Вип. 1. С. 71-79.
571. Чорна А. Підприємницька діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 5. С. 128-132.
572. Чорна В. Г. Правовий статус громадських об'єднань. *Порівняльно-аналітичне право.* 2013. № 4. С. 247-249.
573. Чернолуцький Р. В. Нормотворчість органів місцевого самоврядування: теологічні домінанти, що базуються на екзистенційних інтересах територіальної громади. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2016. № 5. С. 46-52.

574. Чушенко В. Форма державного правління в теорії та практиці українського державотворення. *Право України*. 2009. № 10. С. 78-82.
575. Шаповал В. Виконавча влада в Україні в контексті форми державного правління (досвід до прийняття Конституції України 1996 р.). *Право України*. 2016. № 3. С. 200-212.
576. Шаповал В. Виконавча влада в Україні у контексті форми державного правління. *Право України*. 2016. № 4. С. 72-88.
577. Шаповал В. Конституційний механізм державної влади в незалежній Україні: політико-правові проблеми організації виконавчої влади. *Право України*. 1997. № 1. С. 30-34.
578. Шаповал В. Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і конституційний аспекти. *Право України*. 2003. № 8. С. 25-30.
579. Шаповал В. Форма державного правління як конституційний *modus vivendi* сучасної держави. *Право України*. 2009. № 10. С. 38-41.
580. Шаповаленко М. В. Кризові явища політичної системи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2017. Вип. 32. С. 9-12.
581. Шатіло В. А. Доктринальні підходи щодо визначення поняття механізму державної влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2017. Т. 14, № 1. С. 18-25.
582. Шатіло В. А. Загальнонаукові підходи до визначення принципів права та їх вплив на розвиток конституційного механізму державної влади. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 9-14.
583. Шатіло В. А. Поняття та ознаки конституційного механізму державної влади. *Публічне право*. 2019. № 1. С. 9-17.
584. Шатіло В. А. Співвідношення функцій державного апарату та механізму державної влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2 (27). С. 5-11.
585. Шатіло В. А. Уряд та центральні органи виконавчої влади у структурі конституційного механізму державної влади. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 17-23.
586. Шатіло В. Принципи діяльності державної влади і методи їх здійснення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 1. С. 66-70.
587. Шатіло В. Проблеми співвідношення конституційного механізму державної влади та механізму реалізації її функцій. *Право України*. 2012. № 1-2. С. 336-344.
588. Шатіло В. Співвідношення політичної й адміністративної компоненти у функціонуванні державної влади. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 271-278.
589. Швець І. В. Конституційно-правовий статус дитини: поняття, елементи, види. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 116-124.

590. Шевченко А. А. Теоретичні аспекти правової форми діяльності держави. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 3. С. 50-58.
591. Шевчук С. В. Доктрина верховенства права та конституціоналізму: історична генеза. *Право України*. 2010. № 3. С. 52–61.
592. Шемшученко Ю. С. Проблеми подальшого розвитку конституційного процесу в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 7-8.
593. Шемшученко Ю. Теоретичні проблеми формування правової держави. *Право України*. 1995. № 12. С. 7-10.
594. Шимін Ю.В. Система гарантій конституційного ладу: актуальні питання теорії і практики. *Бюл. М-ва юстиції України*. 2003. № 11. С. 86-96.
595. Шинкарук В. Громадянське суспільство, держава, ідеологія. *Розбудова держави*. 1993. № 5. С. 51-52.
596. Шихненко Д. Институционализация инновационного лидерства на пути к демократизации государственного управления в Украине. *Leges si Viata*. 2018. № 4, ч. 2. С. 178-181.
597. Шкляр Т. Правова і економічна системи суспільства: основні напрямки взаємодії. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 12. С. 58-62.
598. Шумляєва І. Д. Розвиток взаємовідносин органів публічної влади та громадян на місцевому рівні в умовах формування правової держави. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 2. С. 157-165.
599. Щегорцова В. М. Управління мотивацією праці державних службовців в органах виконавчої влади України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 2. С. 356-363.
600. Юревич І. Судове право як гарантія єдності судової влади. *Право України*. 2015. № 5. С. 194-201.
601. Юрчишена Л. В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінансы. Учет. Банки*. 2016. № 1. С. 215-224.
602. Ющик О. Загальні теоретико-методологічні питання ефективного державного управління. *Право України*. 2015. № 6. С. 17-27.
603. Яковюк І. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 2. С. 25-33.
604. Яковюк І. Соціальна держава: до визначення змісту поняття. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 3. С. 37-46.
605. Ялі І. Політичні партії в сучасній державі. *Віче*. 2001. № 10. С. 153-155.
606. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134-140.

ТЕМА 3. ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Поняття та ознаки функцій держави. Співвідношення понять «функції держави», «функції державних органів», «функції державного управління» та «завдання держави». Критерії класифікації та види функцій держави. Об'єктні функції сучасної держави: внутрішні функції – політична, економічна, соціальна, екологічна, культурна; зовнішні функції – оборонна, зовнішньополітична, зовнішньоекономічна, екологічна, зовнішньокультурна (гуманітарна). Технологічні (владні, процесуальні, організаційні) функції держави: законодавча (правотворча), виконавча, судова, контрольна.

Форми реалізації функцій держави: правові форми – правотворча, правозастосовна, (правовиконавча, правоохоронна, договірна); організаційні (фактичні) форми: організаційно-регламентуюча, організаційно-економічна (організаційно-господарська), організаційно-ідеологічна. Методи реалізації функцій держави: загальні (загальнофункціональні) методи – примус, переконання, стимулювання; спеціальні – методи, необхідні для здійснення конкретно визначеної функції держави.

Механізм реалізації функцій держави: поняття та ознаки. Елементи механізму реалізації функцій держави та їх характеристика.

Аналіз функцій держави на сучасному етапі дозволяє виділити пріоритетні напрями в її діяльності, структури, що забезпечують реалізацію соціальних потреб, а також встановити рівновагу соціальних відносин і сприяти подальшому розвитку суспільного прогресу. Ця обставина пояснюється: 1) тим, що «функціональність є найбільш суттєвою стороною будь-якої організації» і, отже, у функціях безпосередньо відображається сутність держави; 2) саме вони є обов'язковою передумовою дослідження інших її зовнішніх проявів (механізму, форм, методів діяльності держави)¹.

Формулювання визначення поняття «функції держави», має велике значення для подальшого вивчення феномену держави в цілому та визначення закономірностей і перспектив її розвитку. У науковій літературі авторами пропонуються різні визначення поняття «функції держави», які часто є суперечливими. Так, у традиційному філософському значенні «функція» – це відношення двох об'єктів (груп), у якому зміна одного з них призводить до зміни іншого. «Функція» має значення з точки зору наслідків (позитивних чи негативних-дисфункціональних або нейтральних-функціональних), спричинених зміною одного параметра в інших параметрах, об'єкта (функціональність) або взаємозв'язку окремих частин у межах певного цілого (функціонування)

¹ Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монограф. Харків: Право, 2009. 600 с.

Для осмислення багатоаспектності і багатомірності поняття функцій держави необхідно зауважити, що в юридичній літературі чимало наукових праць присвячено проблемі теорії і практики функцій будь-яких інститутів. Наприклад, «функції держави», «функції державної влади», «функції державних органів», «функції управління», «функції конституційної юрисдикції», «функції територіальної громади», «функції політичних партій», «функції політичної системи», «функції конституційно-правової відповідальності» тощо. Правовий досвід щодо визначення поняття функцій тих чи інших інститутів має бути використаний при визначенні поняття «функції держави».

В юридичній науці можна виділити **два основні підходи** до визначення категорії «функції держави». **По-перше**, функція держави визначається головним чином через її соціальне призначення, що полягає в розв'язанні певних завдань і досягненні цілей. **По-друге**, поняття функції держави пов'язується або прямо ототожнюється з поняттям її діяльності. Зазначені підходи є основними і принципово різними напрямками в теорії функцій держави, кожен з них має свої переваги і недоліки.

Функції держави виражають соціальну природу держави, конкретизують її сутність і є найбільш важливими якісними характеристиками та орієнтирами держави. Існують спроби дослідження функції держави як сторони соціального призначення держави або взагалі їх повного ототожнення¹.

Функції держави являють собою основні напрями або види її діяльності, які виражають сутність і призначення держави, її роль і місце в суспільстві. До того ж, під основними напрямками розуміються найбільш загальні та постійні напрями або види діяльності (об'єктивні, постійні, системні) тобто ті, які найбільш змістовно й точно визначають функціональне призначення держави на відміну, наприклад, від завдань, мети. На відміну від функцій держави вони мають суб'єктивний характер, тобто визначаються під час свідомої діяльності суспільства².

Отже, функції держави мають комплексний, синтезуючий характер. Як основні напрями діяльності держави, вони не ототожнюються з діяльністю чи з окремими аспектами її діяльності. Зміст кожної функції держави складається з багатьох однорідних і однопорядкових аспектів її діяльності.

Визначення поняття «функції держави» дозволяють виділити деякі **характерні ознаки**, що мають загальний характер і у своїй сукупності складають певний інваріант визначення поняття.

1. У функціях держави найбільш повно проявляється її сутність та соціальне призначення. Деякі вчені вважають, що саме ця ознака є основною. Можна погодитися з тим, що між сутністю і соціальним

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

² Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

призначенням держави існує безпосередній зв'язок, який реалізується за допомогою відповідних функцій держави.

2. **Загальний, основоположний, предметний, об'єктивно необхідний характер напрямів та видів діяльності держави** (що відрізняє функції від інших напрямів та видів діяльності). Об'єктивний характер функцій держави пов'язаний із процесом їх виникнення та формування в конкретно-історичних умовах.

3. **Діяльність держави спрямована на виконання основних завдань і досягнення цілей**, які формуються на кожному конкретному історичному етапі розвитку суспільства. Цілі й завдання держави відрізняються від її функцій тим, що за своїм походженням вони мають здебільшого суб'єктивний характер, тобто визначаються в результаті свідомої діяльності суспільства, а функції держави виникають об'єктивно, хоча розвиваються й вдосконалюються також у результаті свідомого впливу на них.

4. **Постійний, стійкий характер**. Функції держави – це стійкі, постійні напрями та види її діяльності, які здійснюються протягом історично визначених періодів її існування й розвитку, протягом більш-менш тривалого часу або протягом всього періоду існування.

5. **Структурованість функцій держави**. Дослідження структури державних функцій пов'язано з двома її **основними характеристиками**: 1) елементами структури; 2) закономірними взаємозв'язками цих елементів між собою. Структурними елементами функції держави є: а) сутність та соціальне призначення держави (у межах об'єкта функції); б) напрям державної діяльності; в) об'єкт функції – те, на що спрямований вплив держави; г) мета, на досягнення якої спрямовано державний вплив; ґ) основні методи, форми, способи, принципи і засоби реалізації функції¹.

До основних **взаємозв'язків елементів структури функції держави** слід віднести:

- взаємовідносини і взаємозв'язки між об'єктивними вимогами функції і практичною діяльністю з реалізації призначення держави та об'єктивних потреб державного регулювання;
- взаємозв'язки між практичною діяльністю держави (і її результатом) та цілями, на досягнення яких спрямована функція;
- взаємозв'язки між вимогами завдань і цілей функції, з одного боку, та формами, методами, способами і засобами реалізації – з іншого.

Таким чином, структурний аналіз функцій в теоретичному плані створює передумови для конкретизації їх змісту, уникнення ототожнення з окремими структурними елементами, дозволяє побудувати чітку, об'єктивно обумовлену модель системи функцій держави. В практичному плані структурний аналіз функцій держави дозволяє вчасно виявляти порушення,

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

які перешкоджають їх оптимальній реалізації.

б. Реалізація функцій держави здійснюється в певних формах та конкретними методами. Функції держави реалізуються в конкретних діях суб'єктів державної влади. Ці дії носять різноманітний характер і можуть бути зведені в більш однорідні групи. Зовнішнє практичне вираження діяльності у сфері реалізації функцій держави в конкретних умовах називають формами здійснення.

Отже, функції держави – це об'єктивно необхідні, взаємопов'язані напрями та види її діяльності, спрямовані на реалізацію завдань, досягнення відповідної мети в конкретних формах за допомогою спеціальних методів, які виражають сутність, соціальне призначення держави, роль та місце її в суспільстві на конкретному етапі розвитку. За змістом функції держави – це сукупність однорідних напрямів її діяльності, що характеризуються внутрішньою єдністю та суттєвою відмінністю їх від інших напрямів. За формою функції держави – це сукупність основних видів державної діяльності.

Наукова **класифікація** будь-якого суспільного явища, у тому числі функцій держави, має здійснюватись за певними, об'єктивно існуючими ознаками, критеріями. У наукових і практичних цілях функції держави можуть бути класифіковані за різними критеріями, які часто розглядаються в юридичній літературі як рівнопорядкові, рівнозначні одне одному явища.

Виходячи із ступеня суттєвості і об'єктивного характеру виділяють наступні функції держави:

1. За об'єктами (сферами) діяльності держави – об'єктні (лінійні): внутрішні і зовнішні.

Внутрішні функції держави:

- **політична** (спрямована на забезпечення народовладдя, розвиток форм та інститутів політичного плюралізму, врегулювання політичних конфліктів)^{1 2};

- **економічна** (спрямована на забезпечення нормального формування, функціонування та розвитку економіки країни, захист існуючих форм власності та створення умов для їх розвитку);

- **соціальна** (створення умов, які забезпечують нормальні умови життя людини, її вільний розвиток, створення рівних можливостей для усіх громадян у досягненні суспільного добробуту, соціальну захищеність особистості)³;

- **екологічна** (спрямована на забезпечення екологічного добробуту

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Поняття політичної функції Української держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 10. С. 54-64.

² Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Конституційно-правові основи політичної функції української держави. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 63-69.

³ Наливайко Л. Р. Теорія соціальної функції сучасної Української держави в умовах політичних та економічних перетворень. *Університетські наукові записки*. 2007. № 1. С. 13-17.

громадян і екологічної безпеки країни);

- **культурна** (спрямована на підняття культурного і освітнього рівнів громадян, необхідних для цивілізованого суспільства, створення умов для їх участі в житті суспільства, користування відповідними культурними і науковими досягненнями, забезпечення науково–технічного розвитку суспільства).

Зовнішні функції держави: оборонна (захист цілісності і недоторканності власної території, виконання міжнародних зобов'язань, застосування у разі необхідності для розв'язання міжнародних конфліктів збройних сил), зовнішньополітична, зовнішньоекономічна, зовнішньокультурна (гуманітарна);

2. За способами діяльності держави – технологічні (владні, процесуальні, організаційні): законодавча (правотворча), виконавча, судова.

3. За тривалістю дії (за умовами діяльності держави): постійні та тимчасові.

4. За суб'єктами діяльності: загальнодержавні, функції суб'єктів федерації (у федеративних державах), функції органів державної влади тощо¹.

Класифікація функцій держави є передумовою подальшого наукового аналізу і сприяє їх глибокому і різнобічному вивченню, а також виведенню практичних рекомендацій щодо вдосконалення основних напрямів діяльності держави. Класифікація (групування, систематизація) функцій сприяє більш всебічному і цілісному уявленню як про кількість функцій держави, так і про їх характер.

Зміст функцій держави ще не дає сутнісного уявлення про функції держави як самостійну правову категорію в її повному обсязі. Відомо, що зміст будь-якого явища не може існувати поза відповідною формою. Це притаманно і функціям держави. У свою чергу, **форми і методи реалізації функцій держави** не можна розглядати у відриві від змісту діяльності держави та її сутності.

Наукова оцінка та класифікація форм і методів здійснення функцій держави у вітчизняній літературі проводилася з різних позицій: юридичних, управлінських, соціологічних, політологічних тощо. Але, як свідчить аналіз, в юридичній доктрині недостатньо уваги приділяється дослідженню форм і методів здійснення функцій держави в сучасних трансформаційних умовах. Проте, сьогодні ця наукова проблематика має як теоретичне, так і практичне значення для функціонування держави.

У сучасній юридичній літературі іноді, взагалі, ототожнюють поняття «форм» та «методів» здійснення функцій держави. Не зважаючи на певну термінологічну подібність «форм» і «методів» реалізації функцій держави, –

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

це різні за змістом поняття, що доповнюють одне одного¹.

Аналіз філософського визначення категорій «форма» і «метод» дозволяє вважати, що форма реалізації функцій держави завжди є засобом зовнішнього виразу напрямів та видів діяльності держави. Якщо це і спосіб, то тільки прояву змісту зовні. Проте метод супроводжує форму і є сукупністю прийомів, способів досягнення певних цілей при здійсненні функцій.

Форми реалізації функцій держави показують якого зовнішнього виразу набуває діяльність держави, яким чином вона оформлена. Форми реалізації функцій держави – це об'єктивація (зовнішній вираз) практичної діяльності держави щодо здійснення її функцій у конкретних умовах.

Ознаками форм реалізації функцій держави є:

- здійснюються уповноваженими на це суб'єктами – органами державної влади та іншими особами (органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами, на яких покладено виконання публічних функцій);

- мають юридичну значущість, тобто тягнуть за собою настання певних юридичних наслідків;

- мають правовий характер, що означає відповідність цих дій праву. Органи державної влади діють на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені конституцією та законами;

- їхні результати закріплюються у визначених законом правових актах (нормативно-правових, інтерпретаційно-правових, правозастосовних актах та ін.);

- здійснюється із додержанням процедури, передбаченої законом.

Доцільно виокремити **два підходи** щодо трактування форм реалізації функцій держави. Згідно з **першим підходом**, форми реалізації функцій держави є діяльністю основних складових механізму держави, специфічними видами державної діяльності. Такими формами є: законодавча, виконавча, судова, контрольно-наглядова діяльність.

Законодавча діяльність є формою реалізації функцій держави, яка полягає у прийнятті, зміні, призупиненні дії і скасуванні законів та підзаконних нормативно-правових актів законодавчим органом державної влади.

Виконавчою діяльністю є нормативно регламентована, оперативна, повсякденна реалізація органами виконавчої влади функцій держави в економічній, політичній, соціальній, духовно-культурній та інших сферах.

Судова діяльність є формою реалізації функцій держави шляхом здійснення правосуддя.

Контрольно-наглядова діяльність є реалізацією функцій держави шляхом здійснення всіх різновидів державного контролю і нагляду за

¹ Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с.

законністю.

Згідно з *другим підходом*, форми реалізації функцій держави – це однорідна за характером та змістом діяльність органів держави щодо здійснення її функцій. Відповідно до такого підходу, форми можна поділити на правові:

- **правотворча**, що спрямована на розробку, прийняття, зміну та скасування нормативно-правових актів;

- **правозастосовча (правовиконавча, правоохоронна, договірна)**, яка має своєю метою сприяння адресатам правових норм у реалізації їхніх прав і обов'язків, а також контроль за цим процесом;

- **організаційні (фактичні):** організаційно-регламентуюча, організаційно-економічна (організаційно-господарська), організаційно-виховна, організаційно-контролююча, організаційно-ідеологічна¹.

У змісті *організаційно-регламентуючої форми* присутні наступні складові: підбір, розстановка, виховання та визначення ефективності діяльності кадрів у сфері здійснення державних функцій; поточна робота певних структур щодо забезпечення функціонування державних органів (підготовка проектів документів, організація проведення засідань колегіальних органів), оперативна поточна організаторська робота визначених структур щодо забезпечення функціонування органів держави в розв'язанні певних конкретно-політичних завдань, у технічно-організаційному забезпеченні функціонування різних гілок державного механізму.

Організаційно-економічна форма – це організація матеріально-технічного забезпечення здійснення державних функцій, оперативно-технічна, поточна господарська робота (економічне обґрунтування, фінансування, контрольово-ревізійна діяльність, статистика), організація постачання матеріального забезпечення різних державних функцій тощо. Поряд із організаційно-економічною формою діяльності автори виокремлюють і організаційно-господарську. Це діяльність держави, що пов'язана із забезпеченням державних органів приміщеннями, іншими матеріальними ресурсами, розпоряджання грошовими коштами тощо².

Організаційно-контролююча форма – це організація недержавного контролю у сфері здійснення державних функцій. Мова йде про контроль громадянського суспільства за діяльністю державної влади, армії, діяльності правоохоронних органів тощо.

Організаційно-виховна форма – це організація виховання, пропаганди, агітації, інформування та іншого забезпечення виховного впливу на населення у сфері здійснення державних функцій.

¹ Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с.

² Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 535 с.

Організаційно-ідеологічна форма – це діяльність, пов'язана з ідеологічним та інформаційним забезпеченням функціонування державних органів, організація прес-конференцій, роз'яснення того чи іншого рішення державного органу, вплив на формування і розвиток у потрібному напрямі громадської думки; повсякденна оперативно-пояснювальна виховна робота з ідеологічного забезпечення виконання різних функцій держави, наприклад, роз'яснення змісту прийнятих законів та інших нормативних актів, формування суспільної думки; робота засобів масової інформації тощо.

Методи реалізації функцій держави – це система засобів, способів та прийомів здійснення напрямів та видів її діяльності.

У методах проявляється фактичний зміст діяльності з реалізації функцій держави. При цьому вони нерозривно пов'язані з формами їх здійснення. Якщо методи характеризують внутрішню сторону діяльності з реалізації функцій держави, то форми – зовнішню. Методи – це зміст діяльності, форми – зовнішній вираз цієї діяльності. Методи – це своєрідне наповнення форм здійснення функцій держави.

Аналіз різних підходів щодо розуміння методів реалізації функцій держави дозволяє здійснити їх **класифікацію** за таким критерієм, як особливості прояву волі держави (владно-організуючого впливу) при здійсненні функцій держави. Вони поділяються на: **загальні** (загальнофункціональні) методи – переконання, стимулювання, примус; **спеціальні** – методи, необхідні для здійснення конкретно визначеної функції держави.

Механізм реалізації функцій держави представляє собою сукупність методів, принципів, правових та організаційних засад їх здійснення. Завдання і функції держави здійснюються через спеціально створені інституції, які в сукупності формують механізм держави, за допомогою якого держава існує як така¹.

Таким чином, держава як суспільно-політичний феномен є багатофункціональним явищем системного характеру. Функції сучасної держави мають не лінійний характер, а є ієрархізованою динамічною системою. Враховуючи, що загальною функціональною цінністю сучасної держави є її служіння громадянському суспільству, то її (держави) найважливішим функціональним призначенням є каталізація процесів формування й удосконалення інститутів громадянського суспільства. Все це детермінує новелізацію переліку, змісту, форм та методів реалізації традиційних функцій держави, яка обумовлюється глобальними проблемами сучасності².

На сучасному етапі для глибокого та всебічного розуміння процесів, що

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

² Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с.

відбуваються, представники науки повинні аналізувати й узагальнювати розвиток функцій держави, прогнозувати державний та суспільний розвиток, мати науково обґрунтовані рекомендації для практики, діяльності органів державної влади, політичних і державних діячів, які виробляють і реалізують державну політику в усіх сферах життя. Тому комплексне, ґрунтовне дослідження функцій сучасної Української держави є вихідним у процесах державотворення і правотворення.

Ключові поняття:

поняття функції, функції держави, зміст функцій держави, об'єкт впливу функції держави, зміст впливу функцій держави, форма впливу функцій держави, метод впливу функцій держави, ознаки функцій держави, функції держави за змістом, функції за формою, класифікація функцій держави, внутрішні функції держави, зовнішні функції держави, економічна функція держави, соціальна функція держави, політична функція держави, екологічна функція держави, культурна функція держави, інформаційна функція держави, правоохоронна функція держави, фінансова функція, інформаційна функція, гуманітарна функція, забезпечення реалізації і захисту прав та свобод людини й громадянина, господарсько-стимулююча функція, господарсько-організаційна функція, науково-організаційна функція, національно-забезпечувальна функція, демократизаторська функція, правозахисна функція держави, функція співробітництва та інтеграції з сучасними державами, функція забезпечення миру та підтримка світового правопорядку, функція оборони, зовнішньополітична функція, зовнішньоекономічна функція, зовнішньо культурна функція, зовнішньо екологічна функція, технологічні функції держави, законодавча функція держави, виконавча функція держави, судова функція держави, постійні функції держави, тимчасові функції держави, загальнодержавні функції, функції органів державної влади, загальносоціальні функції держави, основні функції держави, похідні функції, додаткові функції держави, гуманітарні функції держави, функції державних органів, функції державного управління, завдання держави, форма реалізації функцій держави, ознаки форм реалізації функцій держави, правова форма здійснення функцій держави, ознаки правових форм здійснення функцій держави, правотворча форм здійснення функцій держави, правозастосовна форма здійснення функцій держави, правоохоронна форма здійснення функцій держави, контрольна форма здійснення функцій держави, інтерпретаційно-правова форма здійснення функцій держави, правоустановча форма здійснення функцій держави, договірна форма здійснення функцій держави, організаційні форми здійснення функцій держави, організаційно-регламентуюча форма здійснення функцій держави, організаційно-економічна форма здійснення функцій держави, організаційно-контролююча форма здійснення функцій держави, організаційно-виховна форма здійснення функцій держави, організаційно-

ідеологічна форма здійснення функцій держави, методи реалізації функцій держави, загальні методи, спеціальні методи, засоби державного впливу, заохочення, примус, переконання, механізм реалізації функцій держави, ознаки механізму реалізації функцій держави, елементи механізму реалізації функцій держави.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.
- ❖ Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
- ❖ Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
- ❖ Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 46. Ст. 617.
- ❖ Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 799.
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.
- ❖ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
- ❖ Про Державний Гімн України: Закон України від 6 березня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 163.
- ❖ Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.
- ❖ Про Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження від 24 червня 2016 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 474-р.
- ❖ Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 6. Ст. 46.
- ❖ Про державні символи України: Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 45. Ст. 241.

- ❖ Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79.
- ❖ Про економічну самостійність Української РСР: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 3 серпня 1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 34. Ст. 499.
- ❖ Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
- ❖ Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 1. Ст. 2.
- ❖ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.
- ❖ Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 529.
- ❖ Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. *Голос України*. 2018. № 122.
- ❖ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
- ❖ Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.
- ❖ Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397.
- ❖ Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.

Дисертації, автореферати:

1. Андрусяк В. Г. Правозахисна функція сучасної держави (на прикладі інституту прокуратури): загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 20 с.
2. Бабайцева И. К. Экономические функции государства и механизм их реализации в условиях рыночной экономики: дис. ... д-ра экон. наук. Саратов, 2006. 436 с.
3. Бамбізов Є. Є. Інформаційна функція Державної фіскальної служби України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 17 с.
4. Бермічева О. В. Соціальна функція держави в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 48 с.

5. Беспалова М. А. Становление правозащитной функции Российского государства в условиях современного строительства: дис. ... канд. юрид. наук. Белгород, 2011. 184 с.
6. Білокур Є. І. Функції державного управління: поняття, особливості, правове регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 23 с.
7. Бульба В. Г. Соціальні функції держави в умовах глобалізаційних трендів сучасності: державно-управлінський аспект: дис. ... д-ра наук з держ. упр. Харків, 2012. 401 с.
8. Бурдавицын С. В. Развитие социальной ответственности как функции государства в транзитивной экономике: дис. ... д-ра экон. наук. Саратов, 2001. 351 с.
9. Буховец А. Н. Идеологическая функция государства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2002. 18 с.
10. Бухтерева М. А. Формы реализации функций государства: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2002. 202 с.
11. Варич О. Г. Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 22 с.
12. Вашкович В. В. Адміністративно-правове забезпечення волонтерства як складова соціальної функції держави: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2019. 220 с.
13. Веклич В. О. Функція держави щодо забезпечення й захисту прав та свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 16 с.
14. Вишковська В. І. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
15. Волинець В. В. Система функцій сучасної держави: теоретико-правові аспекти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2013. 36 с.
16. Гвасалія Д. С. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави: автореф. дис. ... канд. экон. наук. Донецьк, 2014. 19 с.
17. Головченко М. Ф. Культурна функція сучасної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 19 с.
18. Гоменюк З. П. Концепція правової держави Б. Кістяківського: філософсько-правові виміри: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2018. 19 с.
19. Гордон М. В. Цільова функція економічної політики держави: питання теорії: автореф. дис. ... канд. экон. наук. Донецьк, 2007. 16 с.
20. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 20 с.
21. Гусарев С. Д. Становлення та розвиток внутрішніх функцій сучасної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 24 с.

22. Дергунова Н. В. Социальная функция государства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2001. 19 с.
23. Джураєва О. О. Функції сучасної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 20 с.
24. Дзевелюк М. В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 20 с.
25. Євенко Д. В. Конституційно-правове забезпечення оборонної функції України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2014. 20 с.
26. Завальнюк В. В. Функції сучасної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 15с.
27. Калентьева Т. А. Правовые формы реализации экономической функции Российского государства в условиях перехода к рыночным отношениям: дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2000. 235 с.
28. Капаев А. А. Банковская система как объект экономической функции правового государства: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2006. 188 с.
29. Кивлюк В. С. Формування політики і стратегії функціонування систем основних видів забезпечення оборонного комплексу України: дис. ... канд. екон. наук. Київ, 1999. 185 с.
30. Клименко А. И. Взаимосвязь правового и политического сознания в осуществлении идеологической функции государства: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2005. 200 с.
31. Климентьев О. П. Інформаційна функція Української держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 21 с.
32. Ковч В. В. Еволюція економічних функцій держави в умовах формування інноваційної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2012. 18 с.
33. Козьмініх А. В. Роль інституту адвокатури в реалізації правозахисної функції громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2008. 17 с.
34. Коломоєць О. В. Митна функція сучасної української держави: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2014. 20 с.
35. Котля Д. Х. Административно-правовое регулирование контрольной функции государства: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 171 с.
36. Кравченко В. В. Контрольно-наглядові функції вищих органів державної влади України: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 20 с.
37. Краковська А. Є. Еволюція соціальної функції сучасної держави: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 20 с.

38. Кузенко У. І. Політична функція держави та її реалізація в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2018. 20 с.
39. Лапшина О. С. Охранительная функция права в системе функций права и государства: дис. ... канд. юрид. наук. Тольяти, 2011. 180 с.
40. Лісений Є. В. Трансформація економічних функцій держави в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Харків, 2012. 16 с.
41. Лоцихін О. М. Теоретико-правові характеристики економічної функції сучасної держави: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2010. 453 с.
42. Магута Р. М. Активізація контрольної функції держави в умовах фінансової нестабільності: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2015. 19 с.
43. Межевська Л. В. Правове регулювання відсторонення від роботи осіб, які виконують функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2017. 17 с.
44. Мельниченко В. Л. Податкова функція сучасної держави: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2012. 228 с.
45. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна: дис. ... д-ра філос. наук. Київ, 2019. 478 с.
46. Михайлов А. О. Оптимізація причинно-наслідкового зв'язку функцій держави та механізмів державного управління в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2015. 20 с.
47. Наркізов М. М. Інституційне забезпечення реалізації економічних функцій держави: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Харків, 2015. 17 с.
48. Нестеренко Н. М. Адміністративно-правові засади реалізації екологічної функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
49. Нормантас А. А. Общепародное государство: становление, сущность и функции: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1982. 20 с.
50. Онопенко П. В. Правоохоронні функції Української держави: зміст і реалізація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 20 с.
51. Падалко Г. В. Функції держави у сфері місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 20 с.
52. Панов В. М. Адміністративно-правове забезпечення реалізації органами прокуратури України правозахисної функції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 19 с.
53. Парубчак І. О. Реалізація соціалізаційної функції держави як чинник демократичного державотворення в Україні: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2014. 40 с.
54. Пожарский Д. В. Контрольно-надзорная функция современного государства: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 222 с.
55. Радж П. Экономические функции социалистического государства (на примере ПНР): дис. ... канд. екон. наук. Ростов-на-Дону, 1984. 218 с.

56. Рогатюк О. В. Трансформація економічної функції держави в ринковій економіці: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Запоріжжя, 2016. 20 с.
57. Савка В. В. Видатки державного бюджету в системі фінансового забезпечення функцій держави: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів, 2015. 20 с.
58. Сало В. І. Внутрішні функції держави в умовах членства в Європейському Союзі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 22 с.
59. Самань В. В. Організаційно-правові засади забезпечення фіскальної функції держави органами публічної адміністрації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
60. Сизов В. Е. Экологическая функция государства и механизм ее реализации: теоретико-правовой аспект: дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2005. 367 с.
61. Стеценко С.Г. Трансформація держави під впливом глобалізації: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 199 с.
62. Тропіна В. Б. Фіскальне забезпечення реалізації соціальної функції держави в Україні: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 2009. 36 с.
63. Харлова С. Г. Трансформация социальной функции государства в современном российском обществе: дис. ... канд. филос. наук. Москва, 2010. 163 с.
64. Цивалидзе Д. Ю. Развитие экономических функций социалистического государства в современных условиях: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Москва, 1971. 14 с.
65. Шай Р. Я. Правоохоронна функція правової держави: теоретико-практичні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2012. 18 с.
66. Щедрова Г. П. Громадянське суспільство і соціальна, демократична, правова держава: становлення, функції, тенденції розвитку в сучасній Україні: автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 1996. 35 с.
67. Яковюк І.В. Внутрішні функції держави в умовах членства в Європейському Союзі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 22 с.

Монографії:

1. Білозьоров Є. В., Вишковська В. І. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні: моногр. Київ: Кандиба Т. П., 2015. 167 с.
2. Булкат М. С. Теоретико-правові питання зовнішніх функцій сучасної держави: моногр. Київ: Логос, 2014. 179 с.
3. Волинець В. В. Функції сучасної держави: теоретико-правові проблеми: моногр. Київ: Логос, 2012. 509 с.
4. Грицай Т. Захист суспільної моралі як функція сучасної держави: теоретико-правові аспекти: моногр. Київ: Правова Єдність, 2016. 215 с.

5. Загуменна Ю. О. Органи внутрішніх справ як суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави: моногр. Харків. 2012. 251 с.
6. Кіктенко О. В. Контрольна функція державного регулювання фондового ринку України: моногр. Запоріжжя: КПУ, 2013. 307 с.
7. Костицький В. В. Захист суспільної моралі як функція сучасної держави: моногр. Київ; Дрогобич: Коло, 2013. 171 с.
8. Лоцихін О. М. Економічна функція сучасної держави. Теоретико-правові аспекти: моногр. Київ: Юридична думка, 2008. 368 с.
9. Лоцихін О. М. Функції сучасної держави: нарис юридичної теорії: моногр. Київ: Логос, 2013. 228 с.
10. Мотиль І. І. Основні внутрішні функції Української держави: моногр. Київ: Аванпост-прим, 2008. 184 с.
11. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с.
12. Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.
13. Оніщенко Н. М. Правова система і держава в Україні: моногр. Київ: Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 132 с.
14. Онопенко П. В. Правоохоронні функції держави України: моногр. Київ: Варта, 2003. 128 с.
15. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи України в механізмі держави: моногр. Тернопіль: Астон, 2005. 199 с.
16. Савюк М. Ф., Галуцько В. В., Фрицький Ю. О. Адміністративно-правові засади інформаційного суспільства: моногр. Херсон: Інститут публічного права, 2016. 176 с.
17. Федоров В. А. Боргова функція сучасної держави: моногр. Одеса: Гельветика, 2017. 176 с.
18. Шатіло В. А. Теоретичні проблеми конституційного механізму державної влади: співвідношення організаційних структур та функцій (вітчизняний і світовий досвід): моногр. Київ: Юридична думка, 2017. 363 с.

Наукові статті:

1. Kolodkina A., Lazarenko V., Ponomarev O. State financial control: problems and solutions. *Sciences of Europe*. 2016. № 9, ч. 3. С. 25-28.
2. Nalyvaiko L. R., Oreshkova A. F. Mass Media as Actors of Public Control over the Activities of Judicial Authorities. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 47. С. 16-24.
3. Адубецька Н. В. Сутність та основні поняття причинно-наслідкового взаємозв'язку функцій держави та механізмів державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 2. С. 39-43.

4. Аносов А. В. Электронное правосудие как инструмент развития информационной функции государства. *Общество и право*. 2013. № 1. С. 239-241.
5. Аракелян М. Нова парадигма правозахисної функції сучасної демократичної держави. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 252-258.
6. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України. *Форум права*. 2006. № 2. С. 18-21.
7. Асірян С. Універсальний періодичний огляд, як основний механізм Ради ООН з прав людини. *Evropský politický a law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 46-51.
8. Баганець О. В. Принципи адміністративно-правового регулювання координаційної ролі як функції держави. *Соціальне право*. 2018. № 2. С. 117-122.
9. Байрамов Ф. Д. К вопросу о понятии «функции государства». *История государства и права*. 2003. № 5. С. 8-11.
10. Басс Д. Я. Про функції сучасної держави. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 1. С. 5-8.
11. Батраченко О. В. Форми правоохоронної діяльності Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. *Форум права*. 2016. № 2. С. 5-10.
12. Безпалова О. І. Законодавче забезпечення реалізації правоохоронної функції держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 22-32.
13. Безпалова О. І. Особливості взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. *Право і Безпека*. 2014. № 1. С. 21-28.
14. Безпалова О. І. Особливості реалізації правоохоронної функції держави інституціями громадянського суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 20. С. 4-7.
15. Безпалова О. І. Пріоритетні напрямки діяльності органів прокуратури України як суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1. С. 81-88.
16. Безпалова О. І. Роль відомчої нормотворчості в адміністративно-правовому забезпеченні реалізації правоохоронної функції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1 (1). С. 133-137.
17. Беляєва М. В. Конституційні конфлікти й їх вплив на реалізацію політичної функції Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 6. С. 3-5.
18. Беляєва М. В. Системно-структурні зв'язки політичної системи суспільства та політичної функції держави. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 1 (17). С. 12-15.

19. Береза В. Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом в сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 27-32.
20. Беріша Ф. Взаємозв'язок між суспільством, державою та правом. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 172-184.
21. Белов Д., Жежихова М. Роль і місце інституту адвокатури в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5, ч. 1. С. 19-25.
22. Бондаренко А. І. Європейський суд з прав людини в механізмі правозахисної функції держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6 (1). С. 11-14.
23. Бондаренко А. Форми реалізації правозахисної функції сучасної держави: до постановки проблеми. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 282-288.
24. Борденюк В. Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави. *Право України*. 2003. № 11. С. 17-23.
25. Ботвінов Р. Г. Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4. С. 156-163.
26. Булкат М. С. Загальна характеристика форм та методів реалізацій функцій держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. № 4. С. 107-113.
27. Булкат М. С. Сучасні підходи до класифікації зовнішніх функцій України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 60-65.
28. Булкат М. С. Функції держави у взаємодії з категоріальним апаратом теорії держави. *Право і Безпека*. 2011. Вип. № 2 (39). С. 70-73.
29. Бульба В. Г. Генезис трансформації соціальних функцій держави в європейській державній думці. *Державне будівництво*. 2010. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2010_1_48
30. Бульба В. Г. Історико-компаративний аналіз трансформації соціальних функцій держави в Німеччині кінця ХХ ст. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 2. С. 381-388.
31. Бульба В. Г. Наукові підходи до розуміння функцій держави у світовій політико-філософській спадщині ХVІІІ – ХХ ст. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 3. С. 207-214.
32. Бульба В. Г. Сутність і зміст функцій сучасних демократичних держав. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 16-24.
33. Бульба В. Г. Сучасний стан і проблеми реалізації соціальних функцій держави. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 1. С. 254-262.

34. Бульба В. Г. Сучасні наукові підходи до визначення сутності функцій держави. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 1. С. 38-46.
35. Бухтатий О. Є. Проблематика постановка інформаційної функції держави у працях давньогрецьких філософів. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 3 С. 88-96.
36. Вакулич В. М. Державна інформаційна політика як механізм реалізації інформаційної функції сучасної держави. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 97-107.
37. Варич О. Г. Шляхи та перспективи розвитку економічної функції сучасної Української держави. *Правова держава*. 2004. Вип. 15. С. 423-431.
38. Веклич В. О. Концептуальне бачення забезпечення й захисту прав і свобод людини і громадянина як головної функції сучасної держави в контексті юридико-лібертарного праворозуміння. *Форум права*. 2012. № 3. С. 94-100.
39. Веклич В. Форми й методи реалізації функції держави щодо забезпечення, захисту прав та свобод людини і громадянина. *Віче*. 2011. № 4. С. 10-13.
40. Венцель В. Т. Соціальна функція держави в умовах глобалізації та трансформації економіки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68). № 5. С. 7-12.
41. Виговська Н. Г. Контрольні функції держави в умовах глобалізації економіки. *Наукові праці НДФІ*. 2008. Вип. 3. С. 100-107.
42. Вишковська В. І. Основні завдання держави щодо реалізації правозахисної функції. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2018. Вип. 16. С. 58-63.
43. Волинець В. В. Аналіз функцій держави та специфіка їх співвідношення в державно-правовій теорії Т. Гоббса. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 95-102.
44. Волинець В. В. Функції держави і правове забезпечення її взаємодії з громадянським суспільством. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 59. С. 16-23.
45. Волинець В. Вчення Л. Дюгі про функції держави та реалізацію права. *Право України*. 2012. № 9. С. 392-400.
46. Волинець В. Забезпечення міжнародної інтеграції та співпраці як функція сучасної української держави: правові аспекти. *Юридична Україна*. 2013. № 2. С. 8-14.
47. Волинець В. Зв'язок системи функцій держави та її ідеї у державно-правовій теорії І. Ільїна. *Юридична Україна*. 2012. № 5. С. 16-22.
48. Волинець В. Охорона прав і свобод людини і громадянина як функція сучасної демократичної держави. *Юридична Україна*. 2013. № 4. С. 9-15.

49. Волинець В. Податково-фінансова функція української держави і проблеми його правового забезпечення. *Юридична Україна*. 2012. № 6. С. 4-10.
50. Волинець В. Поняття функцій держави у правовій теорії Г. Єллінека: теоретико-методологічні аспекти. *Право України*. 2012. № 7. С. 118-126.
51. Волинець В. Правова теорія «функцій державного владарювання» М. Коркунова в контексті дослідження публічної влади. *Юридична Україна*. 2012. № 3. С. 9-15.
52. Волинець В. Правові аспекти реалізації оборонної функції сучасної держави. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С. 4-10.
53. Волинець В. Правові основи забезпечення політичної функції сучасної демократичної держави. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 4-12.
54. Волинець В. Проблеми визначення функцій держави в консервативно-правовій теорії (П. Казанський, Л. Тихомиров). *Юридична Україна*. 2012. № 4. С. 4-10.
55. Волинець В. Проблеми правового забезпечення інформаційної функції держави у сучасній Україні. *Юридична Україна*. 2012. № 10. С. 4-10.
56. Волинець В. Роль правоохоронної функції у державотворчому і правотворчому процесах в Україні. *Юридична Україна*. 2012. № 7. С. 4-10.
57. Волинець В. Соціальна функція держави і соціальна політика: правові проблеми реалізації. *Юридична Україна*. 2012. № 9. С. 15-23.
58. Волинець В. Становлення вчення про функції і призначення держави в політико-правовій теорії Дж. Локка. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 5. С. 97-104.
59. Волинець В. Функції держави і проблеми організації публічної влади у правовій державі. *Юридична Україна*. 2012. № 6. С. 4-10.
60. Волинець В. Функція гарантування національної безпеки в контексті державно-правового розвитку сучасної України. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 9-16.
61. Вольська О. М. Інструмент виконання соціальної функції держави. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2012. Т. 8. № 4. С. 323-330.
62. Гбур З. В. Основні функції держави у сфері забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 2. С. 16-24.
63. Гвасалія Д. С. Соціальна функція держави та її складові. *Економіка і регіон*. 2011. № 2. С. 42-46.
64. Геєць І. В. Соціальна сутність та соціальна функція держави: порівняльно-правовий аспект. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 68. С. 73-79.
65. Головченко М. Ф. Культура як об'єкт культурної функції сучасної держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1 (1). С. 16-19.

66. Головченко М. Ф. Культурна функція як невід'ємна складова образу сучасної держави. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право.* 2016. Вип. 11. С. 8-20.
67. Головченко М. Ф. Основні способи здійснення культурної функції держави в зарубіжних країнах. *Митна справа.* 2013. № 5 (2.1). С. 15-20.
68. Горбач Д. О. Національна гвардія України як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2015. Вип. 1 (2). С. 181-185.
69. Данич О. Ф. До питання про роль правової системи у забезпеченні соціальної функції держави: глобалізаційний вимір. *Альманах права.* 2019. Вип. 10. С. 121-127.
70. Данич О. Ф. Форми та методи здійснення соціальної функції держави: загальнотеоретичний аспект. *Альманах права.* 2016. Вип. 7. С. 134-140.
71. Дембіцька С. Л. Профілактика правопорушень як спосіб встановлення та зміцнення правопорядку в суспільстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2017. № 1. Т. 2. С. 107-110.
72. Деєва Н. М. Особливості реалізації соціальної функції держави. *Економічний вісник Національного гірничого університету.* 2016. № 4. С. 39-49.
73. Джураєва О. О. Загальнотеоретичний аспект інноваційної функції сучасної держави. *Правова держава.* 2017. № 26. С. 5-9.
74. Джураєва О. О. Класифікація функцій сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права.* 2005. Вип. 25. С. 140-145.
75. Діденко Є. Впровадження та застосування міжнародного співробітництва в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. № 4, ч. 2. С. 99-103.
76. Дорош В. С. Сутність та елементи контрольної-наглядової функції держави. *Митна справа.* 2014. № 5 (2.2). С. 21-25.
77. Дронов В. Ю. Прозорість та відкритість як вихідні засади реалізації освітньої функції сучасної держави: теорія та законодавче регулювання. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2017. Вип. 2. С. 32-44.
78. Дулиба Е. Теоретико-правовые основы исследования фискальной функции государства: доктринальные аспекты. *Leges si Viata.* 2018. № 3, ч. 2. С. 40-43.
79. Євенко Д. В. Феноменологія функції оборони держави. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право.* 2013. Вип. 5. С. 190-196.
80. Єсімов С. С. Інформаційно-правова політика як складова інформаційної функції держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична.* 2016. Вип. 1. С. 167-178.

81. Жадан О. Функції держави в умовах глобалізації: соціально-трудоий аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. Вип. 3. С. 61-64.
82. Задихайло Д. Сучасні функції держави в контексті модернізації конституційно-правового регулювання. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 2. С. 232-240.
83. Іванова Т. В. Сутність екологічної функції держави в умовах глобальних викликів сучасності. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2013. Вип. 3. С. 59-65.
84. Каховська О. В. Еволюція концепції соціальності як результат функціонування соціальної держави. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 1. С. 40-47.
85. Кіріка Д. В. Вплив місцевого самоврядування на демократичну трансформацію державної влади в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 32-36.
86. Климентьев О. Перспективи розвитку інформаційної функції держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 101-104.
87. Ковальський В. Функції права: ціннісний та сутнісний виміри. *Юридична Україна*. 2012. № 9. С. 4-10.
88. Ковач М. Й. Глобалізація як передумова трансформації контрольних функцій держави. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.2. С. 253-259.
89. Козак Ю.-М. Р. Народ як системоутворюючий суб'єкт легітимаційних процесів державної влади. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 7-10.
90. Коломоєць О. В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 41-44.
91. Коляда Т. А. Узгодження діапазону соціальних функцій держави з фінансовими можливостями бюджету в умовах посткризового розвитку економіки України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 241-249.
92. Коляда Т. А. Фінансове забезпечення соціальних функцій держави: стан, тенденції та напрямки оптимізації. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 100-107.
93. Конопелько О. В. Особливості формування ідеологічної функції сучасної держави: постановка проблеми. *Право і Безпека*. 2013. № 1 (48). С. 18-23.
94. Конопелько О. В. Реалізація ідеологічної функції держави: досвід Німеччини. *Право і Безпека*. 2013. № 2 (49). С. 33-38.
95. Копча В. В. Правозахисна функція держави: доктринальні підходи до розуміння. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 132-140.
96. Копча В. В. Судовий захист конституції як особлива форма правозахисної функції сучасної держави: генезис, основні моделі. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 2. С. 7-24.

97. Корж І. Ф. Основні критерії інформації – предмета інформаційної функції держави як безпекової. *Право і суспільство*. 2016. № 5. С. 108-115.
98. Кормич А. І. Взаємозалежність функцій як елемент моделі сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 42-46.
99. Костецька Т. А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституційні аспекти. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 47. С. 113-119.
100. Костова Н. Доступ до публічної інформації: порівняльний аналіз українського законодавства і країн Європейського Союзу. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 2, ч. 2. С. 88-92.
101. Котляренко О. Військова служба правопорядку – суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 1. С. 116-121.
102. Кравець М. О. Органи доходів і зборів як суб'єкт реалізації економічної функції держави. *Фінансове право*. 2014. № 3. С. 21-25.
103. Краковська А. Є. Теоретико-методологічні підходи до вивчення змісту та еволюції соціальної функції держави. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 13. С. 83-94.
104. Кріцак І. В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України *Форум права*. 2009. № 3. С. 365-372.
105. Крюков О. І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 1. С. 31-37.
106. Кузенко У. Форми реалізації політичної функції держави: поняття, види. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 230-234.
107. Куракін О. М. Категорія «функція держави» в сучасній вітчизняній юридичній науці. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 2. С. 15-20.
108. Курило В. І. Про окремі напрями підвищення ефективності фіскальної функції держави. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 1. С. 41-46.
109. Курусь Т. В. Стан дослідження проблеми нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 21-24.
110. Лазюк С. В. Справляння мита як реалізація функцій держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 62. С. 198-204.
111. Лантух К. О. Бюджетне фінансування соціальних функцій держави: сутність, значення та складові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка*. 2019. № 15. С. 108-112.
112. Лапина М. А. Информационная функция государства в сети Интернет. *Информационное право*. 2013. № 4. С. 11-15.
113. Легеза Є. О. Напрями вдосконалення законодавства України в частині адміністративно-правового забезпечення реалізації економічної функції держави. *ScienceRise. Juridical Science*. 2019. № 2. С. 28-33.

114. Легеза Ю. О. Функції держави як зміст її функції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. № 2. С. 68-75.
115. Легеза Ю. О. Визначення змісту екологічної функції держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 95-100.
116. Легеза Ю. О. Характеристика адміністративно-правових методів публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1. С. 77-81.
117. Лисеный Е. В. Механизм влияния современных особенностей процесса глобализации на экономические функции государства. *Наука й економіка*. 2015. Вип. 1. С. 147-153.
118. Литвин Ю. О. Концепція захисної функції соціальної політики держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 11. С. 99-102.
119. Лісеный Є. В. Вплив економічних суб'єктів та економічних законів на формування економічних функцій держави. *Економіка і регіон*. 2012. № 1. С. 68-74.
120. Лоцихін О. М. Аналіз становлення наукової думки про функції держави в теорії держави і права. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2017. Т. 28 (67). № 1. С. 1-5.
121. Лоцихін О. М. Комунікативна функція у системі функцій сучасної держави. *Публічне право*. 2013. № 2. С. 263-268.
122. Лоцихін О. М. Конституція як правова основа розвитку економічних функцій держави: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2016. № 6. С. 6-11.
123. Майданник О. Контрольна функція парламенту: сутність, зміст, призначення. *Право України*. 2013. № 5. С. 280-286.
124. Марущак О. А. До питання про класифікацію функцій сучасної держави. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4. С. 25-31.
125. Марущак О. А. Формування та становлення наукової категорії «функції держави». *Форум права*. 2019. № 2. С. 59-69.
126. Матвєєва Л. О. Виконання контрольної функції в умовах президентсько-парламентської республіки: тенденції та ризики для української держави. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2013. № 1. С. 29-36.
127. Матвєєнко В. К. Економічна функція держави в умовах трансформаційної економіки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 248-255.
128. Мацюк А. До питання засадничих аспектів функціонування сучасної держави. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 2. С. 66-72.
129. Мацькевич М. Розвиток культурної функції держави як умова демократичних трансформацій українського суспільства. *Право України*. 2012. № 8. С. 210-217.

130. Межевська Л. В. Суб'єкти, що охоплюються поняттям «особи, які виконують функції держави». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 147-152.
131. Мельничук С. М. Нормативно-договірна правотворча форма реалізації функцій сучасної держави Україна. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 12-17.
132. Мельничук С. М. Правотворча діяльність – провідна правова форма здійснення функцій держави: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2016. № 1. С. 5-11.
133. Михайлов А. О. Особливості причинно-наслідкової детермінованості функцій держави та механізмів державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Сер. : Управління*. 2014. Вип. 3. С. 214-223.
134. Московець В. І. Поняття та значення правоохоронної функції держави. *Право і Безпека*. 2011. № 2 (39). С. 7-11.
135. Московець В. І. Система державних органів, які забезпечують правоохоронну функцію держави. *Право і Безпека*. 2012. № 3. С. 113-117.
136. Мотиль І. І. Сутність та класифікація функцій демократичної держави. *Право і суспільство*. 2011. № 3. С. 23-28.
137. Мурза В. В. Історико-правова характеристика становлення та розвитку наглядової функції держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 83-90.
138. Мурза В. В. Методологічні засади становлення та розвитку наглядової функції держави, її сутність і значення на сучасному етапі державотворення. *Право і Безпека*. 2012. № 3. С. 37-40.
139. Мурза В. В. Поняття та види функцій сучасної держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 4 (55). С. 42-50.
140. Мурза В. В. Поняття та структура механізму реалізації наглядової функції держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 58-65.
141. Мурза В. В. Проблеми відмежування наглядової функції від інших функцій держави. *Право і Безпека*. 2011. № 5 (42). С. 26-29.
142. Мурза В. В. Сутність та значення наглядової функції держави. *Форум права*. 2011. № 4. С. 505-509.
143. Наливайко Л. Р. Конституційно-правові засади та зміст екологічної функції Української держави. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 181-185.
144. Наливайко Л. Р. Культурна функція української держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 58-67.
145. Наливайко Л. Р. Політична функція Української держави. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 146-158.

146. Наливайко Л. Р. Теорія соціальної функції сучасної Української держави в умовах політичних та економічних перетворень. *Університетські наукові записки*. 2007. № 1. С. 13-17.
147. Наливайко О. І. Правові засади політичної функції сучасної Української держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 4-13.
148. Нижник О. С. Адміністративно-правове закріплення системи суб'єктів державної регіональної політики у сфері вищої освіти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 106-109.
149. Никитюк Г. Л. Функції держави як соціального інституту в сфері гуманітарного розвитку. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 38. С. 348-353.
150. Николюк Д. А. Екологічна функція в системі функцій сучасної держави. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 101-105.
151. Николюк Д. А. Екологічна функція держави: правові форми реалізації. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 218-222.
152. Николюк Д. А. Функції держави: еволюція сучасного розуміння. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 68. С. 86-98.
153. Ниязов Х. Право на інформацію и свобода информации. *Leges si Viata*. 2017. № 2, ч. 2. С. 84-88.
154. Новікова Н. А. Інформаційний простір як основа інформаційної функції сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 365-373.
155. Носіков Д. М. Сутність і зміст фіскальної функції держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 1 (1). С. 46-50.
156. Олейников С. М. Функції держави: методологічні складові і розвиток в умовах глобалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 25. С. 75-87.
157. Оліфіренко Л. Д. Нормоутворююча функція держави у механізмі взаємодії корпоративних структур із інституціональним середовищем. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 30. С. 234-240.
158. Ольхова Т. О. Загальнотеоретичні підходи до контрольної-наглядової функції держави. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. № 1. С. 163-169.
159. Оноприенко С. Развитие положений о роли информационной культуры в законодательстве Украины о культуре. *Leges si Viata*. 2017. № 2, ч. 2. С. 89-91.
160. Опанасюк В. В. Класифікація функцій держави: традиційні підстави в змінених умовах. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2019. Вип. 83. С. 115-127.
161. Орлова О. О. Право людини на сприятливе навколишнє середовище в аспекті реалізації екологічної функції сучасної Української держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 195-199.

162. Осауленко А. В. Соціальна функція в контексті розвитку теорії соціальної держави та її значення. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 26. С. 148-153.
163. Отрошко О. В. Реалізація економічних функцій держави: проблемні аспекти. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2016. Вип. 1. С. 109-114.
164. Павленко Ж. О. Поняття інформаційної функції держави. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 117. С. 202-211.
165. Падалко Г. В. Про деякі перспективи розвитку функцій держави у сфері місцевого самоврядування. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 10 (60). С. 134-143.
166. Петроє О. М. Соціальні й гуманітарні права людини та функції держави щодо їх забезпечення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 2. С. 192-199.
167. Петрук О. М. Глобалізація як передумова трансформації контрольних функцій держави. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2011. Вип. 8. С. 346-360.
168. Пирожкова Ю. В. Економічна функція адміністративного права крізь призму векторів сучасної економічної політики України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 81-84.
169. Погрібний С. О. Теоретико-правовий аналіз функціонування державної влади крізь призму світоглядних орієнтирів і духовно-культурних цінностей. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 196-202.
170. Полковніченко О. М. Шляхи удосконалення практичної діяльності Служби безпеки України щодо реалізації правоохоронної функції держави. *Форум права*. 2011. № 4. С. 571-576.
171. Померанський І. Декілька суджень щодо значення та співвідношення термінів «надзвичайний стан», «режим надзвичайного стану», «надзвичайна ситуація». *Право України*. 2016. № 4. С. 89-99.
172. Попов А. А. Поняття правозахисної функції держави – теоретико-правовий аспект. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 13. С. 19-26.
173. Походзіло Ю. М. Становлення податкової функції держави на українських землях у часи Київської Русі та феодальної роздробленості XII-XIV ст. *Право та інновації*. 2017. № 4. С. 69-74.
174. Примаков К. Ю. Адміністративно-правове регулювання масової інформації регіональної та місцевої сфери розповсюдження в Україні. *Держава та регіони*. 2017. № 1. С. 73-78.
175. Ревчун Б. Г. Роль і функції держави в розбудові сучасного креативного суспільства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2009. Вип. 16 (1). С. 21-29.

176. Ромащенко В. Правовое регулирование информационного общества: деятельность Европейского Союза. *Leges si Viata*. 2016. № 10, ч. 1. С. 104-108.
177. Савастеева О. М. Використання концепції детермінізму для побудови моделі системи реалізації економічної та соціальної функцій держави в частині бюджетоутворення. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 3. С. 250-257.
178. Савенко І. М. Сучасні підходи до поняття державного кордону та його охоронна функція: теоретичні аспекти. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 33. С. 111-116.
179. Свиридчук Н. П. Щодо правового регулювання економічної функції держави в умовах сучасних ринкових перетворень. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 1. С. 47-51.
180. Севрюков Д. Г. Соціальна функція держави. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 296-301.
181. Сердюк І. А. Функції держави та форми здійснення функцій держави: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 127-135.
182. Сидор І. П. Функції держави та необхідність їх бюджетного фінансування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2013. Вип. 24. С. 123-127.
183. Сковронський Д. М. Теоретичні аспекти змісту соціальної функції української держави. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2011. № 8. С. 164-173.
184. Соколенко О. Л. Захист прав громадян як основна функція правової держави. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 118-121.
185. Соколенко О. Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. *Форум права*. 2012. № 4. С. 847-852.
186. Стасюк О. Л. Сутність адміністративно-правового забезпечення реалізації правозахисної функції української держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 172-175.
187. Стеценко С. Г. Правове дослідження соціальної функції держави: ключові методологічні засади. *Актуальні методологічні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 159-163.
188. Сунегін С. О. Функції сучасної держави: питання аксіологічного осмислення. *Альманах права*. 2017. Вип. 8. С. 269-277.
189. Темченко О. В. Соціальна функція української держави у сфері захисту прав дитини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 51. С. 394-399.
190. Тищенко О. П. Держава та її функції в економіці: ретроспективний аналіз наукових теорій докейнсіанського періоду. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 7. С. 49-60.

191. Ткачова Н. А. Ідеологічна функція держави та її роль у правовому регулюванні суспільних відносин. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип. 53. С. 19-24.
192. Уманців Ю. М. Інституційна обумовленість економічних функцій держави. *Економічна теорія та право*. 2017. № 4. С. 93-105.
193. Федорищев В. Экономический рост и функции государства. *Государственная служба*. 2013. № 1. С. 60-64.
194. Федоркін Д. В. Теоретичні підходи до визначення категорії «функція держави». *Держава і право. Сер. : Юридичні науки*. 2015. Вип. 69. С. 56-67.
195. Чопко Х. І. Екологічна функція держави. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3. С. 212-215.
196. Чопко Х. І. Правові форми реалізації екологічної функції держави. *Університетські наукові записки*. 2011. № 2. С. 235-241.
197. Шай Р. Я. Еволюція функцій держави в процесі розвитку суспільства. *Митна справа*. 2014. № 1 (2.2). С. 246-253.
198. Шатіло В. Проблеми співвідношення конституційного механізму державної влади та механізму реалізації її функцій. *Право України*. 2012. № 1-2. С. 336-344.
199. Шахман Н. В. Відновлення населення як складова внутрішньої функції держави. *Форум права*. 2009. № 2. С. 430-433.
200. Шемчук В. В. Інформаційна функція та її місце в системі функцій сучасної держави. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2018. Т. 29 (68). № 4. С. 39-45.
201. Шестак В. С. Адміністративно-правові відносини у механізмі адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави. *Право і Безпека*. 2012. № 5. С. 120-125.
202. Шестак В. С. Зміст та напрямки адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави. *Форум права*. 2012. № 4. С. 1075-1079.
203. Шестак В. С. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави. *Форум права*. 2010. № 2. С. 578-585.
204. Шестак В. С. Співвідношення культурної функції держави з культурними правами і свободами особи як об'єктами державного регулювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 3 (1). С. 73-79.
205. Шестак С. В. Система суб'єктів правотворчого забезпечення реалізації культурної функції держави. *Форум права*. 2009. № 1. С. 578-584.
206. Ширшикова Р. М. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення правоохоронної функції держави. *Форум права*. 2010. № 2. С. 590-597.

ТЕМА 4. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВИ, ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Поняття, ознаки і структура громадянського суспільства. Взаємодія громадянського суспільства і держави. Концепція відкритого суспільства та відкритої держави.

Поняття, функції та структура політичної системи суспільства. Місце та роль держави в політичній системі суспільства.

Політичні партії в політичній системі суспільства: правове регулювання статусу та діяльності. Держава і громадські об'єднання.

Становлення і розвиток громадянського суспільства є особливим етапом розвитку людства, держави і права. Суспільство, на відміну від держави, існувало завжди, проте не завжди було громадянським. Громадянське суспільство формується на певному етапі розвитку людської цивілізації, коли інтереси людини врівноважуються або стають вище інтересів держави, а забезпечення прав та обов'язків громадян є основним завданням суспільства і держави. Процес демократизації, який почався в Україні після здобуття незалежності, обумовив необхідність зміни взаємовідносин держави й суспільства, держави й особистості, побудови громадянського суспільства, в якому держава відіграє службову роль стосовно людини. Розбудова громадянського суспільства в Україні дозволяє забезпечити права і свободу людини й громадянина, створити умови для затвердження демократії, тому що чим більше воно розвинуто, тим легше громадянам захищати свої інтереси¹.

Громадянське суспільство є особливою автономною суспільною сферою, відокремленою від держави, що передбачає створення і функціонування добровільних та самоврядних інституцій, які сприяють громадянам у їх вільному розвитку та самореалізації, формують уявлення про загальне благо та здійснюють громадський контроль над іншими суспільними сферами. **Основні ознаки** громадянського суспільства:

- є особливою автономною суспільною сферою, відокремленою від держави, характеризується самостійною системою цінностей, принципів організації та функціонування;
- ґрунтується на принципах свободи і рівності, не може існувати без беззаперечного визнання свободи суспільного життя, яка охоплює свободу слова, свободу зборів, свободу об'єднань і свободу комунікації та ін.;
- побудовано на принципі плюралізму;
- в основі громадянського суспільства знаходиться принцип

¹ Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2018. 193 с.

солідарності¹.

Головними **завданнями** громадянського суспільства є:

- сприяння громадянам у їх вільному розвитку та самореалізації, розширення можливостей їхнього вільного вибору, допомога у реалізації їхніх прав та свобод;
- формування уявлення про загальне благо, яке має втілюватися завдяки державній політиці;
- здійснення громадського контролю за державою, економікою та іншими суспільними сферами.

Для виконання своїх завдань громадянське суспільство передбачає створення та діяльність різноманітних інституцій – організацій та асоціацій, які об'єднують людей зі спільними інтересами.

Серед них, зокрема, можна виокремити наступні **інституції**:

- ринкові професіональні спілки, організації споживачів та платників податків, організації товаровиробників та роботодавців, саморегульвні професійні організації та ін.);
- політичні (організації виборців, політичні мережі та ін.);
- правозахисні;
- релігійні (релігійні громади і організації);
- благодійні (наприклад, благодійні фонди, волонтерські організації);
- громадські (спілки і організації, створені для задоволення соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів)².

Ці інституції не мають на меті отримання прибутку і функціонують на основі принципів добровільності і самоврядування. Добровільність передбачає право особи на вільну участь або неучасть в організації, у тому числі в її утворенні, вступі або припиненні членства (участі) в ній. Самоврядування означає, що члени організації самостійно, на основі власних потреб та інтересів здійснюють управління діяльністю організації відповідно до її мети, визначають напрями її діяльності, мають право на невтручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування в їхню діяльність.

Окрім того, у сучасних умовах набирають значення нові неформальні об'єднання громадян (наприклад, групи в соціальних мережах, флешмоби, волонтери, групи на підтримку певних петицій та ін.)³.

Політична система суспільства – упорядкована за допомогою юридичних та інших соціальних норм сукупність політичних явищ у країні, політико-правових інститутів (державних органів, політичних партій, рухів,

¹ Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

² Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

³ Наливайко Л. Р., Чепік-Трегубенко О. С., Єнін М. Н. Соціальна система / Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Соціальна_система

громадських організацій та ін.), принципів їх взаємодії, а також ціннісних пріоритетів, що визначають стан і перспективи життєдіяльності суспільства.

Політична система суспільства є складним цілісним утворенням, функціонування якого ґрунтується на певних об'єктивних законах, їй притаманні структура і цілісність, що забезпечуються наявністю постійних і тісних взаємозв'язків підсистем, а також відносин із зовнішнім середовищем.

Суб'єктами політики є політико-правові інститути: народ, населення частини території держави, нації, соціальні прошарки, держава (органи і організації держави), об'єднання (політичні партії і рухи, громадські організації), недержавні підприємства та установи, трудові колективи громадян (особистість, людина політична)¹.

Проте, головним суб'єктом політики і, відповідно, основним структурним матеріальним елементом політичної системи є держава. В умовах громадянського суспільства держава набуває нових, не притаманних попередньому, станово-кастовому, суспільству ознак, без яких цивілізоване суспільство не може існувати: гуманізм, демократизм, створення соціальної бази, використання державного впливу для забезпечення життя людини.

Народ, населення певної частини території держави, класи, нації, соціальні прошарки вважаються суб'єктами політичної системи, коли вони беруть участь у вирішенні питань суспільного значення, утворюють громадські об'єднання, що мають політичну спрямованість тощо².

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. До політичної системи суспільства належать лише ті з них, метою яких є забезпечення своїм членам участі в управлінні суспільними справами, тобто участь у політичній діяльності, або створені для забезпечення інших соціальних (інтелектуальних, економічних, побутових тощо) потреб та інтересів громадян, але такі, що відповідно до законодавства мають право брати участь у політичній діяльності для досягнення своїх неполітичних цілей.

Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. **Громадська організація** – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. **Громадська спілка** – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

¹ Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 316 с.

² Chepik-Trehubenko O. S. The Political System of Society: Features and Prospects of Development in Ukraine / The issues of improving legal knowledge in the XXI century: the unity of theory and practice: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 33-51.

Громадські об'єднання утворюються і діють на **принципах**:

- добровільності;
- самоврядності;
- вільного вибору території діяльності;
- рівності перед законом;
- відсутності майнового інтересу їх членів (учасників);
- прозорості, відкритості та публічності¹.

Ніхто не може бути примушений до вступу у будь-яке громадське об'єднання. Належність чи неналежність до громадського об'єднання не може бути підставою для обмеження прав і свобод особи або для надання їй органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування будь-яких пільг і переваг. Кожна особа має право добровільно у будь-який час припинити членство (участь) у громадському об'єднанні шляхом подання заяви до відповідних статутних органів громадського об'єднання. Членство в громадському об'єднанні припиняється з дня подання такої заяви та не потребує додаткових рішень. З того самого дня припиняється перебування члена громадського об'єднання на будь-яких виборних посадах у громадському об'єднанні.

Громадські об'єднання мають право реалізовувати свою мету (цілі) шляхом укладення між собою на добровільних засадах угод про співробітництво та/або взаємодопомогу, утворення відповідно до цього Закону громадських спілок, а також в інший спосіб, не заборонений законом. Громадські об'єднання можуть здійснювати співробітництво з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними урядовими організаціями з дотриманням законів України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Політична партія – це добровільне об'єднання громадян, котре виражає волю певної соціальної групи і прагне здобути або утримати державну владу, здійснювати вплив на формування і політику органів держави, місцевого самоврядування відповідно до власної програми розвитку суспільства.

Політичні партії розрізняють за такими критеріями:

➤ **за соціальною спрямованістю програми і діяльності** – соціально-демократичні, соціалістичні, народно-демократичні, національно-демократичні, ліберально-демократичні, християнсько-демократичні, комуністичні, націоналістичні тощо;

➤ **за соціальною базою** – партії, які виражають інтереси певного класу або його частини, інтереси певної нації, прихильників певної релігії чи іншого позакласового і наднаціонального світогляду, інтереси іншої соціальної групи;

➤ **за методом здійснення своєї програми** – революційні,

¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

реформаторські;

➤ **за представництвом у вищих органах влади** – правлячі, опозиційні.

Правовий статус політичних партій в Україні регулюється Конституцією України (ст. 36–37), Законом «Про політичні партії в Україні», а також іншими законами України. Політичні партії є рівними перед законом. Вони мають право брати участь у виборах Президента України, до Верховної Ради України, до інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у порядку, встановленому відповідними законами України, а також здійснювати інші заходи, їм гарантується свобода опозиційної діяльності. Втручання з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб у створення і внутрішню діяльність політичних партій і їх місцевих осередків забороняється, за винятком випадків, передбачених законом^{1 2}.

Динамічність життя сучасного українського суспільства вимагає стрімкого розвитку сучасної політичної системи, яка б могла працювати на користь та благо кожної людини та сприяти реалізації наданих їй Конституцією прав. Приділяти безпосередню увагу утвердженню демократичних, моральних, духовних, правових та культурних засад подальшого соціального та політичного розвитку³.

Ключові поняття:

суспільство, громадянське суспільство, ознаки громадянського суспільства, завдання громадянського суспільства, інституції громадянського суспільства, ринкові професіональні спілки, організації споживачів та платників податків, організації товаровиробників та роботодавців, саморегульвні професійні організації, благодійна організація, політична система суспільства, суб'єкти політики, політико-правові інститути, політичні норми, політичні відносини, політичний процес, політичні функції, політичний режим, політична свідомість, політична культура, політична влада, політична діяльність, громадянське об'єднання, політична партія, партійна система, політичні норми, політичний процес, політична культура, політична діяльність, політичний режим, громадська організація, громадська спілка, релігійні організації, асоціації органів місцевого самоврядування, непідприємницькі товариства, корпорація, глобальне громадянство, демократичний режим, органи державної влади, правове суспільство, народний суверенітет, легітимність влади, профспілка, первинна організація профспілки, організації профспілки, профспілковий

¹ Про політичні партії в Україні: Закон України від 05 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.

² Осауленко С. В. Право на свободу об'єднання у політичні партії в Україні: конституційно-правовий аналіз: моногр. Одеса: Гельветика, 2018. 389 с.

³ Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільств. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2. С. 146-156.

орган, профспілковий представник, структура політичної системи, зміст політичної системи, авторитарне політичне суспільство, влада, держава.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160).
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 11. Ст. 461.
- ❖ Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.
- ❖ Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435.
- ❖ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
- ❖ Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 51. Ст. 451.
- ❖ Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
- ❖ Про політичні партії в Україні: Закон України від 05 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.
- ❖ Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 22. Ст. 216.
- ❖ Про затвердження Порядку ведення Реєстру громадських об'єднань: Постанова Кабінету Міністрів від 19 грудня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2013. № 1. С. 90. Ст. 21.
- ❖ Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ Міністерства юстиції України від 09 лютого 2016 року. *Офіційний вісник України*. 2016. № 10. С. 224. Ст. 471.

Дисертації, автореферати:

1. Ал-Зухайрі А. І. Сучасний парламентаризм як фактор становлення демократичної політичної системи: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці, 2017. 20 с.
2. Андреев Д. В. Соціально-правові комунікації в забезпеченні взаємодії влади та громадянського суспільства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2014. 36 с.
3. Андрійчук Т. С. Громадські ради при органах виконавчої влади України як форма взаємодії держави і громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2015. 23 с.
4. Андрощук І. М. Політична структуризація партій і партійної системи в Чехії: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці, 2017. 20 с.
5. Банчук М. В. Ідеологія та культура діяльності правозахисних органів України в контексті становлення громадянського суспільства: політологічний аналіз: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2004. 180 с.
6. Барков В. Ю. Соціально-політичне становлення громадянського суспільства в Україні: автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 1999. 38 с.
7. Баширина Е. Н. Особенности модернизации политической системы российского общества: дис. ... канд. полит. наук. Уфа, 2011. 151 с.
8. Башук В. В. Національна безпека держави в умовах формування громадянського суспільства: філософсько-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2014. 18 с.
9. Безверхий В. Б. Взаємовідносини між громадянським суспільством і державою в Україні: політологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 1995. 24 с.
10. Безродна В. І. Особливості формування громадянського суспільства в процесі політичної модернізації України: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2003. 16 с.
11. Берченко Г. В. Конституційні засади громадянського суспільства в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2011. 219 с.
12. Білокопитов Д. В. Розвиток взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Харків, 2017. 20 с.
13. Білоус А. А. Соціально-філософські виміри громадянського суспільства: Центральноєвропейська версія: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Донецьк, 2010. 19 с.
14. Бернацький Б. В. Формування української моделі заборони політичних партій у світлі міжнародних стандартів і практик: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 19 с.
15. Бельська Т. В. Державна політика та державне управління в умовах впливу глобального громадянського суспільства: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Дніпро, 2017. 40 с.

16. Богатырев В. В. Политическая система современного российского общества: дис. ... канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 1998. 157 с.
17. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2006. 222 с.
18. Бойчук І. В. Засоби масової інформації як інститут громадянського суспільства в Україні (на прикладі західних областей): автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2014. 20 с.
19. Боднар К. А. Зміна парадигм у становленні та розвитку теорії громадянського суспільства (історико-філософський аспект): автореф. дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2010. 19 с.
20. Бондаренко В. Ю. Громадські об'єднання як інститут громадянського суспільства в Україні: теоретико-правовий аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2020. 20 с.
21. Боровський О. О. Політичний режим як об'єкт соціологічного дослідження: дис. ... канд. соціол. наук. Київ, 2004. 201 с.
22. Будник М. А. Трансформація системи державного управління України в умовах суспільно-політичних змін: регіональний аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2011. 191 с.
23. Бунік М. З. Принципи моделювання громадянського суспільства як системи соціально-політичних відносин: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Львів, 2006. 19 с.
24. Буряченко О. В. Репутація політичної партії: особливості формування та актуалізації в контексті політичної культури українського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2019. 20 с.
25. Валюшко І. В. Інститути громадянського суспільства у системі антикорупційної політики України: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2017. 20 с.
26. Вінокурова Л. В. Судова влада у взаємодії громадянського суспільства та держави: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2009. 218 с.
27. Висоцький В. М. Політичні партії в політичній системі суспільства: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2012. 19 с.
28. Вольф О. О. Структури громадянського суспільства та їх роль у гуманізації соціальної політики держави: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2014. 19 с.
29. Воронова І. В. Правоповага як ціннісне явище громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2006. 200 с.
30. Гайдай В. В. Громадські організації Польщі 1918-1939 років: інституційний розвиток та суспільно-політична діяльність: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2015. 18 с.
31. Герасименко Д. Г. Ідея громадянського суспільства (І. Кант та Е. Левінас): автореф. дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2017. 19 с.

32. Головій В. М. Механізми взаємодії влади та ЗМІ в контексті становлення громадянського суспільства в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр. Запоріжжя, 2009. 199 с.
33. Головка А. А. Громадянське суспільство як суб'єкт протидії загрозам національній безпеці в інформаційній сфері: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2019. 20 с.
34. Гончаров П. К. Политическая система российского общества в условиях постсоветского транзита: социологический анализ: дис. ... д-ра социол. наук. Москва, 2009. 392 с.
35. Горбань О. В. Громадянське суспільство: ідея та механізм її здійснення (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... д-ра філос. наук. Сімферополь, 2011. 36 с.
36. Горпинич О. В. Соціальна робота як фактор формування громадянського суспільства: дис. ... канд. філос. наук. Запоріжжя, 2005. 197 с.
37. Грамчук А. В. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні: теорія і практика: дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2001. 183 с.
38. Гурічева О. О. Громадсько-політичні об'єднання як суб'єкти політичної нормотворчості: дис. ... канд. політ. наук. 2009. 213 с.
39. Гурицька М. С. Основні моделі взаємодії громадянського суспільства і держави: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2009. 182 с.
40. Дем'яненко О. О. Громадянське суспільство як чинник політичної модернізації: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2019. 20 с.
41. Денисюк М. В. Теоретико-правові засади взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
42. Дибиров А.-Н. З. Легитимность власти и политический режим: дис. ... д-ра полит. наук. Москва, 2002. 312 с.
43. Динник І. П. Механізми взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2019. 20 с.
44. Іванюк М. І. Інституціоналізація та функціонування громадянського суспільства в західному регіоні України: дис. ... канд. політ. наук. Луцьк, 2010. 228 с.
45. Івченко О. Г. Людиновимірність формування громадянського суспільства: український контекст: автореф. дис. ... д-ра філос. наук. Київ, 2013. 32 с.
46. Ілляшенко Ю. Ю. Становище дітей в Україні в період розбудови громадянського суспільства: історичний аспект (90-ті рр. ХХ ст. - початок ХХІ ст.): дис. ... канд. іст. наук. Черкаси, 2009. 215 с.
47. Єфіменко С. А. Соціально-філософські основи бізнесу у контексті сучасного громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Одеса, 2016. 20 с.
48. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук. Харків, 2003. 16 с.

49. Жуковська А. О. Вплив інститутів громадянського суспільства на трансформаційні процеси в Республіці Болгарія: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці, 2014. 18 с.
50. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 40 с.
51. Задоянчук О. І. Політичні аспекти становлення громадянського суспільства в Україні: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 1999. 170 с.
52. Заплетнюк М. А. Формування громадянського суспільства в Україні у 1990-х роках (історичний аспект): автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2016. 18 с.
53. Захаренко К. В. Інституційний розвиток молодіжних організацій як складової громадянського суспільства в сучасній Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Дніпропетровськ, 2010. 17 с.
54. Збишко І. С. Інфраструктура громадянського суспільства в Україні: співвідношення формальних ознак та реальної практики: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2013. 20 с.
55. Коваль І. В. Взаємодія церкви та інститутів громадянського суспільства: політологічний аналіз: дис. ... канд. політ. наук. Івано-Франківськ, 2007. 195 с.
56. Киреева С. А. Политический режим как элемент формы государства: теоретическо-правовое исследование: дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 1997. 254 с.
57. Кириченко С. О. Співвідношення соціальної правової держави і громадянського суспільства в умовах сучасної України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2001. 20 с.
58. Кулиев М.-П. Р. Гражданское общество и право: опыт теоретический исследований: дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 1997. 338 с.
59. Крицкалюк Н. І. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник становлення демократії в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2016. 20 с.
60. Лютюк О. С. Конституційно-правові основи розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 35 с.
61. Лещенко В. М. Політична партія у контекстах взаємодії соціальної та політичної систем сучасного українського суспільства: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2010. 197 с.
62. Лихобабин В. А. Политический режим как категория исторического материализма: дис. ... канд. филос. наук. Москва, 1984. 151 с.
63. Любчук В. В. Позакультові практики сучасних християнських церков як чинник розбудови громадянського суспільства в Україні: автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Харків, 2016. 19 с.

64. Матійчик А. В. Самоорганізація громадянського суспільства як чинник демократичної модернізації політичної системи України: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Львів, 2016. 20 с.
65. Месюк М. П. Механізми регулювання взаємодії інститутів влади і громадянського суспільства: організаційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2014. 20 с.
66. Моргун В. А. Суспільно-політичні проблеми розбудови громадянського суспільства в незалежній Україні: історичний аспект: дис. ... д-ра іст. наук. Донецьк, 2003. 490 с.
67. Назаров М. С. Формування пострадянських партійних систем з домінуючою партією: українська специфіка: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2017. 18 с.
68. Назаренко О. А. Теоретико-правові основи політичної системи суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 21 с.
69. Пашков А. С. Вчення про громадянське суспільство в філософії права Гегеля: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2007. 171 с.
70. Пижик І. М. Політико-правові проблеми формування соціальної держави в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 18 с.
71. Погоріла Л. П. Недержавні засоби масової інформації як інститут громадянського суспільства (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
72. Постол К. А. Правові механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
73. Радченко А. Ю. Правовий статус релігійних об'єднань як інституту громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 20 с.
74. Рашидов С. Ф. Виховання у студентської молоді цінностей громадянського суспільства: дис. ... д-ра пед. наук. Луганськ, 2012. 441 с.
75. Рияд Т. Ш. Политическая система (организация) общества: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 1992. 164 с.
76. Сердобинцев К. С. Гражданское общество как идея и как процесс: дис. ... канд. филос. наук. Калининград, 1998. 172 с.
77. Сила В. Г. Соціальна роль громади в умовах трансформації українського суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Житомир, 2016. 20 с.
78. Симонова М. В. Политическая система советского общества в начале 20-х годов и дискуссии социалистов об альтернативах ее развития: дис. ... канд. истор. наук. Москва, 1998. 250 с.
79. Скворець В. О. Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні: дис. ... канд. філос. наук. Запоріжжя, 2007. 206 с.
80. Стахневич А. І. Участь жінок у розбудові громадянського суспільства в Україні (90-ті рр. ХХ - початок ХХІ ст.): історичний аспект: дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2004. 219 с.

81. Соляр С. П. Правове регулювання статусу та діяльності інститутів громадянського суспільства (теоретико-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 20 с.
82. Старецька Л. І. Пліуралізм у політичній системі перехідного періоду: дис. ... канд. політ. наук. Львів, 1995. 176 с.
83. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук. Київ, 2016. 36 с.
84. Сукачов В. В. Політична довіра як складова соціального капіталу громадянського суспільства: дис. ... канд. політ. наук. Дніпропетровськ, 2005. 181 с.
85. Торкайло Ю. С. Організаційно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ з інституціями держави та структурами громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 218 с.
86. Трима К. А. Глобалізація як фактор трансформації українського громадянського суспільства (на прикладі громадських організацій): автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2011. 15 с.
87. Тупиця О. Л. Профспілки та політична система: специфіка взаємодії в сучасному суспільстві: дис. ... д-ра політ. наук. Дніпропетровськ, 2009. 420 с.
88. Філик Н. В. Державно-правові засади громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 200 с.
89. Цвих В. Ф. Профспілки і громадянське суспільство: особливості парадигми відносин: дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 2004. 455 с.
90. Ярош Я. Б. Політична конкуренція парламентських партій: автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Львів, 2019. 40 с.

Монографії:

1. Авксентьев А. О. Механізми впливу громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні: моногр. Суми: Цьома С. П., 2017. 240 с.
2. Берченко Г. В. Громадянське суспільство в Україні: конституційні аспекти: моногр. Харків: Юрайт, 2014. 207 с.
3. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство: сутність, генеза та вплив на державну політику України: моногр. (за наук. ред. Е. А. Афоніна). Київ: ВАДНД, 2016. 300 с.
4. Бурдяк В. І., Бутирська І. В., Герман М. Г., Федорчак Т. П. Громадянське суспільство і соціальний капітал у нових країнах-членах Європейського Союзу: моногр. Чернівці: Технодрук, 2015. 335 с.
5. Васильєв Г. Ю. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: моногр. Харків: Право, 2013. 535 с.
6. Гвоздецький В. Д. Громадянське суспільство і правова держава: теоретичні моделі та досвід реалізації: моногр. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2012. 326 с.

7. Дрожжина С. В. Сучасні чинники об'єднання громадянського суспільства: моногр. Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. 476 с.
8. Євтушенко О. Н. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі суспільства: моногр. Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, 2010. 513 с.
9. Зеленько Г. І. Політична «матриця» громадянського суспільства (досвід країн Вишеградської групи та України): моногр. Київ: Знання України, 2007. 335 с.
10. Іванюк М. І. Розбудова інститутів громадянського суспільства у західному регіоні України періоду незалежності: моногр. Луцьк: [б. в.], 2013. 171 с.
11. Івченко О. Г. Людина в структурі громадянського суспільства: філософія ідентичності. Київ: Знання України, 2011. 380 с.
12. Кельман, М. С., Мельник Н. В. Самоорганізація народу як фактор формування громадянського суспільства в Україні. Львів: [б. в.], 2018. 212 с.
13. Костенко А. М. Вплив інститутів громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси України: моногр. Суми: СумДУ, 2018. 410 с.
14. Костючков С. К. Біополітичне підґрунтя філософсько-освітньої концепції в умовах громадянського суспільства: моногр. Херсон: Айлант, 2015. 319 с.
15. Кравчук В. М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти): моногр. Тернопіль: Терно-граф, 2011. 260 с.
16. Кресіна І. О. Скрипнюк О. В., Коваленко А. А., Перегуда Є. В., Стойко О. М. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: моногр. Київ: Логос, 2007. 314 с.
17. Кудряченко А. І. Політична система і громадянське суспільство: європейські та українські реалії: моногр. Київ: нац. Ін-т стратег. дослідж., 2007. 395 с.
18. Лазарева А. О., Юшкевич Ю. С. Морально-етичні цінності громадянського суспільства: моногр. Одеса: ВМВ, 2016. 259 с.
19. Левенець Ю. А. Політичний режим і народовладдя в Україні: політологічний аналіз: моногр. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 455 с.
20. Луцький А. І. Правова ідеологія в українській державі і громадянському суспільстві: моногр. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. 275 с.
21. Медведчук В. В. Громадянське суспільство: Український вибір: моногр. Київ: Логос, 2012. 567 с.
22. Онищенко О. С. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства: моногр. Київ: НБУВ, 2014. 258 с.
23. Осауленко С. В. Право на свободу об'єднання у політичні партії в Україні: конституційно-правовий аналіз: моногр. Одеса: Гельветика, 2018. 389 с.
24. Петрашкін А. В. Громадянське суспільство та держава: питання розвитку: моногр. Київ: Логос, 2015. 167 с.

25. Руденко О. М., Штурхецький С. В. Розвиток громадянського суспільства в Україні: минуле, сучасність, перспективи: моногр. Острого: Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2014. 328 с.
26. Слюсаренко В. Є. Формування інститутів громадянського суспільства: регіональні аспекти: моногр. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2013. 159 с.
27. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики: моногр. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2015. 419 с.
28. Традиційні й нові медіа у формуванні громадянського суспільства: моногр. / М. В. Бутиріна та ін.; за заг. ред. Л. В. Супрун. Острого: Вид-во нац. ун-ту «Остроз. акад.», 2016. 171 с.
29. Філіпчук Г. Г. Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика: моногр. Чернівці: Зелена Буковина, 2002. 487 с.
30. Шедяков В. Є. Блінов О. А., Морозов П. Д. Удосконалення трудових відносин як основа стійкості та розвитку громадянського суспільства: моногр. Київ: Задруга, 2014. 318 с.
31. Шемшученко Ю. С., Скрипнюк О. В. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: моногр. Київ: Юридична думка, 2017. 587 с.
32. Ярош Я. Б. Трансформація політичних партій в Україні: моногр. Луцьк: АКВА ПРІНТ, 2019. 273 с.

Наукові статті:

1. Kuzenko U. Political interest in the mechanism of realization the political functions of the state. *Leges si Viata*. 2017. № 7, ч. 2. С. 48-51.
2. Агапова М. О. Адміністративно-правове забезпечення громадського порядку в сучасних умовах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 4. С. 82-84.
3. Адашис Л. А. Проблеми фінансування політичних партій в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 10-16.
4. Адашис Л. І. Правове регулювання статусу політичних партій в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 32-40.
5. Адашис Л. І. Теоретичні уявлення про політичні партії: історичний і методологічний аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С. 138-142.
6. Акуленко Д. Ю. Окремі проблеми побудови громадянського суспільства в Україні та його взаємодії з державою. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 99-102.
7. Артеменко И. Участие институтов гражданского общества в формировании и реализации молодежной политики в Украине. *Leges si Viata*. 2016. № 12, ч. 2. С. 3-6.

8. Артем'єва О. В. Взаємодія громадянського суспільства та держави у зарубіжній та вітчизняній політико-правовій думці новітнього часу. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 356-358.
9. Бабкін В. Трансформаційні процеси в Україні на тлі світового. *Віче*. 2002. № 7. С. 76-77.
10. Байрачная Л. Политическая власть и легитимность: к вопросу о соотношении. *Leges si Viata*. 2017. № 8, ч. 2. С. 8-12.
11. Байталюк З. В. Правове регулювання порядку створення та діяльності політичних партій в Україні. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 57. С. 182-187.
12. Баклан О. Громадський контроль і громадська думка у сфері підприємництва: теоретично-прикладні питання. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 58-60.
13. Баликіна Л. І. Парламентаризм – система політичної організації держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 100-106.
14. Бальцій Ю. Ю. Громадянське суспільство й локальна (муніципальна) демократія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 214-217.
15. Барматова С. П. Громадянське суспільство в Україні: тенденції та загрози. *Ринок праці та зайнятості населення*. 2012. № 1. С. 27-29.
16. Батанов О. В. Концептуальні проблеми підвищення ефективності функціонування громадянського суспільства в Україні: муніципально-правові та політичні аспекти. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2017. Вип. 2 (спецвип.). С. 32-40.
17. Бахновська І. П., Коваль Д. О. Стан та перспективи становлення громадянського суспільства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 10-12.
18. Беспалова О. І. Особливості реалізації правоохоронної функції держави інституціями громадянського суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 20. С. 4-7.
19. Белкин Л. М. Возможности и проблемы участия институтов гражданского общества в обеспечении качества подзаконных нормативно-правовых актов по законодательству Украины. *Государство и право*. 2013. № 3. С. 80-88.
20. Беріша Ф. Взаємозв'язок між суспільством, державою та правом. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 172-184.
21. Бичков М. М. Правова свідомість і правова культура як фактори підвищення ефективності інститутів громадянського суспільства. *Гілея*. 2018. Вип. 138 (2). С. 134-138.

22. Білоусов О. С. Доступ до публічної інформації як чинник формування громадянського суспільства в Україні. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 50. С. 18-25.
23. Богініч О. Л. Громадянське суспільство України після Революції гідності: уроки та перспективи *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 63-70.
24. Богашева Н. Політичні партії як суб'єкти виборчого процесу. *Право України*. 2013. № 5. С. 114-121.
25. Богініч О. Л. Громадянське суспільство, особа, держава: правові засади взаємодії в умовах демократичного розвитку. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 102-107.
26. Богомолова К. С. Громадянське суспільство та його формування в сучасних умовах. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 193. С. 157-166.
27. Бондарева К. В. Теоретичне питання визначення основних суб'єктів процесу правової інституціоналізації політичних режимів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 3-8.
28. Бондаренко О. Захист прав і свобод людини як основний напрям конституційної модернізації в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 2. С. 89-94.
29. Бондарчук І. В. Рішення Конституційного Суду України у правовому регулюванні діяльності політичних партій і громадських організацій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 5. С. 106-113.
30. Боняк В. Конституційно-правові основи взаємодії органів прокуратури України з суб'єктами громадянського суспільства. *Юридична Україна*. 2012. № 12. С. 21-27.
31. Братасюк В. Постмодерністський образ людини як засада розвитку її індивідуальної правосуб'єктності. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 1. С. 55-61.
32. Бугаєнко Б. О. Державна політика у сфері реалізації співпраці громадянського суспільства, місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. *Сучасні питання економіки і права*. 2019. Вип. 2. С. 79-84.
33. Бульдович П. Сутність та особливості неформальних інститутів у політиці. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 2. vydání. С. 42-47.
34. Вакарюк Л. Общетеоретический анализ «правового режима» и «правовой политики» с учетом характера взаимодействия данных категорий. *Legea si Viata*. 2017. № 5, ч. 2. С. 22-26.
35. Васильченко О. Свобода зібрань як прояв політичної багатоманітності громадянського суспільства. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6, ч. 2. С. 30-35.

36. Ващенко А. Деякі аспекти взаємодії громадянського та політичного суспільства в сучасній теорії політики. *Гілея*. 2019. Вип. 147 (3). С. 18-22.
37. Веденєва О. А. Гендерна рівність в контексті розвитку громадянського суспільства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 8. С. 47-51.
38. Великоречанін П. Транснаціоналізація інституту громадянства та особливі випадки полігромадянства. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 35-43.
39. Вільгушинський М. Участь громадськості у здійсненні правосуддя судами загальної юрисдикції. *Юридична Україна*. 2013. № 7. С. 92-98.
40. Віхляєв М. Ю. Проблемні аспекти та наслідки законодавчого закріплення терміна «громадські об'єднання» у новому Законі України «Про громадські об'єднання». *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 58. С. 128-134.
41. Гаврильців М. Т. Організаційно-правові гарантії конституційного права людини та громадянина на судовий захист у сфері публічних правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 22. С. 38-41.
42. Гаєва Н. П. Закон України «Про громадські об'єднання»: деякі актуальні проблеми. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 97-104.
43. Галич Р. Реалии развития гражданского общества в Украине на современном этапе. *Leges et Viata*. 2018. № 6, ч. 2. С. 19-22.
44. Галус О. О. Міжнародно-правові стандарти безпосереднього народовладдя. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 115-122.
45. Гапотій В. Д. Інформаційне суспільство та інформаційний суверенітет: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 24-32.
46. Гегедюш Н. С. Региональная практика оценки состояния гражданского общества. *Власть*. 2013. № 2. С. 86-90.
47. Гетьман І. Розвиток громадянського суспільства в умовах інформаційно-глобалізаційних процесів. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2 (65). С. 46-54.
48. Гнатенко Н. Політична корупція у діяльності Українського Гарламенту теорія і практика. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 6. vydání. С. 140-146.
49. Годун Н. Ю. Громадське суспільство в Україні: історико-правовий аспект розвитку. *Право і суспільство*. 2015. № 3 (3). С. 3-8.
50. Голинська М. І. Правові засади участі громадськості у вирішенні державних та суспільних справ в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1. С. 14-20.

51. Горлов В. Г. Реалізація права на об'єднання громадян. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 3. С. 5-7.
52. Гордієнко І. Л. Вплив на державну владу громадянського суспільства та інститутів безпосередньої демократії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2018. Вип. 33. С. 33-36.
53. Гребенюк Б. О. Ефективність взаємодії влади, інститутів держави та громадянського суспільства в протидії корупції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Т. 30 (69), № 3. С. 48-52.
54. Грицай І. Обеспечении политических прав и свобод человека и гражданина в Украине. *East European Science Journal*. 2016. № 3, ч. 4. С. 156-161.
55. Гриценко О. Нові форми демократії, політична комунікація й громадянське суспільство. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2019. Вип. 46. С. 244-251.
56. Гриценко В. Суспільство в інформаційну епоху: реалії і перспективи розвитку. *Вісник Національної академії наук України*. 2005. № 6. С. 28-32.
57. Гурицька М. С. Особливості становлення громадянського суспільства та інформаційного суспільства в сучасній Україні. *Гілея*. 2019. Вип. 146 (3). С. 54-59.
58. Данелія О. С. До питання захисту політичних прав юридичної особи в Європейському суді з прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. Т. 1. С. 18-26.
59. Дем'яненко О. Концептуальні засади дослідження громадянського суспільства. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2017. Т. 35-36. С. 214-221.
60. Денисенко І. Д. Трансформаційні процеси vs сучасне суспільство: проблеми концептуального осмислення. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 70-76.
61. Динник І. П. Міжнародний досвід ефективної взаємодії держави і громадянського суспільства та його імплементація в практику державного управління України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 143-148.
62. Довбня О. М. Громадянське суспільство як фактор оптимального державного устрою. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2016. вип. 30. С. 34-40.
63. Долішній М. Соціальна правова держава: новизна погляду. *Віче*. 2001. № 5. С. 155-158.
64. Дудко І. Президент vs громадянське суспільство: до питання про реалізацію політичної влади США. *Історичні і політологічні дослідження*. 2019. № 2. С. 107-118.

65. Дячок Т. О. Звернення громадян – шлях до вирішення гострих суспільно значущих проблем. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 1. С. 148-149.
66. Євстифеев М. До питання про природу люстраційних заходів у контексті конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 1. С. 88-97.
67. Жаровська І. М. Права людини та позиція громадянського суспільства: проблеми дисонансу. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 18-25.
68. Жилін Є. В. Об'єднання громадян як елемент громадянського суспільства. *Публічне право*. 2012. № 1. С. 320-325.
69. Жовтяк-Тараскіна Д. С. Громадянське суспільство і проблеми державної мови. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 33. С. 104-110.
70. Журенок Т. В. Особливості правової процедури припинення громадських організацій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 107-114.
71. Забарський В. В. Адміністративно-правові межі використання військово службовцями Збройних Сил України права на об'єднання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 109-115.
72. Заворотченко Т. М. Класифікація конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Спеціальний випуск, ч. 1. С. 42-45.
73. Заворотченко Т. М. Свобода спілок: проблеми правового регулювання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 2. С. 47-55.
74. Залізнюк В. В. Роль та значення політичної партії у процесі висування кандидатів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 11. С. 47-53.
75. Ібрагімова І. Зв'язки з громадськістю як індикатор ефективності державного управління та показник стану громадянського суспільства. *Вісник Української Академії державного управління при Президентові України*. 2003. № 2. С. 27-34.
76. Іваненко О. Політична брехня та викривлення правової інформації як глобальні проблеми сучасної України (на прикладі змін до Конституції України). *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 3. С. 68-73.
77. Іваній О. М. Правова освіта як засіб формування громадянського суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 22. С. 42-45.
78. Іванова А. Институционализация взаимодействия власти и общественных объединений в современной России. *Социальная политика и социальное партнерство*. 2013. № 6. С. 70-75.

79. Ірха Ю. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в інтересах національної безпеки України в сучасних умовах. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 78-87.
80. Іщук С. І. Економічні засади громадянського суспільства в Україні: теоретичний аспект. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 24-30.
81. Іщук С. І. Окремі конституційно-правові засади функціонування громадянського суспільства в Україні: свобода підприємницької діяльності. *ScienceRise. Juridical Science*. 2018. № 1. С. 11-17.
82. Канавець М. Сучасний стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні та взаємодії органів державної влади з громадськістю. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 153-168.
83. Капітаненко Н. П. Особливості юридичної відповідальності громадських об'єднань за правопорушення у сфері публічного управління та адміністрування. *Держава та регіони*. 2017. № 2. С. 68-73.
84. Каретна О. О. Теоретичний аналіз інтеракції влади і громадянського суспільства та їх прояви в українському суспільстві. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 63. С. 48-59.
85. Карчевська О. В. Інформаційне суспільство: переваги та недоліки. *Політологічні записки*. 2011. № 4. С. 4-22.
86. Касмінін О. Актуальні питання захисту права на працю та права на соціальний захист громадян Конституційним Судом України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 4-5. С. 123-131.
87. Кафанова О. В. Політико-правові погляди Є. М. Трубецького на суспільство і державу. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2010. № 17. С. 179-193.
88. Кашаба О. Ю. Історичні традиції громадянського суспільства в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2018. вип. 33. С. 104-107.
89. Квашин В. Громадянське суспільство: стан та сучасні трансформації. *Нова парадигма*. 2017. Вип. 132. С. 115-129.
90. Кельман Л. М. Політична система як фактор впливу на правозастосовну діяльність. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2012. Вип. 1. С. 20-28.
91. Кельман М. Теоретико-методологічні підходи до аналізу співвідношення громадянського суспільства та держави. *Право України*. 2010. № 6. С. 93-100.
92. Клименко О. І. Поняття конституційного права громадян на мирні зібрання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 6. С. 134-141.
93. Клячин А. К. «Активізм» як специфічна форма впливу громадянського суспільства на державну владу в сучасній Україні. *Epistemological studies in philosophy, social and political science*. 2018. Vol. 1, Iss. 1-2. P. 81-88.

94. Коваленко А. Загальні збори та громадські слухання як інструмент громадського контролю на місцевому рівні. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 429-434.
95. Коваль О. А. Громадянське суспільство та правова держава: сутнісні характеристики. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. Число 1. С. 5-10.
96. Коваль Ю. О. Вплив громадянського суспільства на формування місцевого самоврядування: теоретичний аспект. *Історичні і політологічні дослідження*. 2013. № 2. С. 303-308.
97. Ковальчук В. Громадянське суспільство та його правосвідомість як основа формування легітимної влади. *Право України*. 2014. № 4. С. 91-98.
98. Ковальчук В., Ішук С. Проблеми становлення правових основ інститутів громадянського суспільства в контексті прийняття Закону України «Про громадські об'єднання». *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 3 (70). С. 24-33.
99. Козима В. Особистісний вимір політичної історії України. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 3. vydání. С. 98-102.
100. Колінко Я. Регіоналізація як принцип побудови територіальної організації публічної влади в країнах Європи. *Юридична Україна*. 2015. № 1. С. 18-22.
101. Колодій А. Громадянське суспільство та правова держава: проблеми і шляхи розбудови. *Право України*. 2010. № 7. С. 12-17.
102. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика. *Право України*. 2013. № 9. С. 270-288.
103. Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою. *Право України*. 2014. № 4. С. 9-16.
104. Колпаков А. Проблеми змін в політичній системі України: політико-правовий вимір. *Право України*. 2003. № 4. С. 5-8.
105. Кондратинський О. С. Наукові підходи до типології рівнів участі громадянського суспільства у формуванні місцевих політик. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 1. С. 135-141.
106. Корнієнко П. С. Правозахисні організації як основний елемент громадянського суспільства в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 2. С. 59-63.
107. Корнієнко П. С. Роль правозахисних організацій у розбудові громадянського суспільства в Україні. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 77. С. 3-15.
108. Коропатнік І. М. Генеза правового регулювання взаємодії воєнної організації та громадянського суспільства. *Форум права*. 2016. № 3. С. 154-158.
109. Косінов С. Народ як первинний суб'єкт здійснення контролю над публічною владою. *Право України*. 2013. № 10. С. 178-184.

110. Костаки Г., Боршевский А. Обучение демократической гражданственности и роль гражданского общества в этом процессе. *Leges et Viata*. 2017. № 9, ч. 1. С. 4-11.
111. Костан Г. Правовая и политическая культура – необходимые условия для демократизации общества и консолидации конституционно-правового режима. *Leges et Viata*. 2016. № 10, ч. 1. С. 4-9.
112. Костенко А. М. Діалогові механізми взаємодії органів влади та громадянського суспільства в контексті євроінтеграції. *Гілея*. 2019. Вип. 144 (3). С. 64-68.
113. Костенко А. М. Інституалізація громадянського суспільства в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2018. Вип. 22-23. С. 218-225.
114. Костецька Т. А. Громадянське суспільство і інформаційне суспільство: концептуальні та нормативні аспекти взаємозв'язку. *Правова держава*. 2015. Вип. 26. С. 210-219.
115. Костючков С. К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії. *Наукові праці «Чорноморського державного університету імені Петра Могили»*. Серія: Політологія. 2012. Т. 182. Вип. 170. С. 38-40.
116. Котенко Т. В. Взаємодія місцевого самоврядування та громадянського суспільства: функціональний аналіз. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 141-148.
117. Кофман Б. Я. Правовий статус людини і громадянина та правові стани особистості в умовах розвитку громадянського суспільства: до питання трансформації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 36-43.
118. Кохановська О. Інформаційно-правова основа громадянського суспільства. *Право України*. 2015. № 4. С. 35-42.
119. Кравченко Л., Цимбалюк М. Розбудова українського громадянського суспільства: кризь призму бачення окремих проблем. *Право України*. 2003. № 10. С. 17-21.
120. Кравченко С. Громадська правова свідомість як необхідний елемент побудови громадянського суспільства в Україні. *Право України*. 2009. № 12. С. 140-143.
121. Кравченко Т. А. Права людини як основний критерій легітимності державної влади. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 4. С. 13-17.
122. Кресін О. Громадянське суспільство і держава: шлях до порозуміння і співпраці (з методологічного семінару). *Право України*. 2004. № 3. С. 18-22.
123. Кресіна І. Громадянське суспільство: відокремити зерна від половини. *Віче*. 2002. № 4. С. 23-27.
124. Кресіна І. О. Держава і громадянське суспільство: проблеми взаємодії. *Держава і право*. Серія: Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 62. С. 378-383.

125. Крижанівський А. Ф. Крезе О. О. Громадянське суспільство і механізм дії права: проблеми співвідношення і взаємодії. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 22-27.
126. Крупчан О. Щодо питання про прийняття закону про свободу мирних зібрань громадян. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 4-8.
127. Крусян А. Громадянське суспільство в Україні як передумова сучасного українського конституціоналізму: поняття і тенденції розвитку. *Право України*. 2014. № 4. С. 17-25.
128. Кудерська Н. Формування системи управління у процесі взаємодії держави з громадянським суспільством. *Вісник Академії Управління МВС*. 2009. № 4. С.22-37.
129. Кузнєцова Н. Громадянське суспільство, держава, приватне право: проблеми співвідношення та взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 63-70.
130. Кузьмин П. В. Інститути влади та громадянське суспільство: механізми, технології та перспективи взаємодії. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 22-32.
131. Кузьмишин В. М. Правові питання розвитку громадянського суспільства. *Слово Національної школи суддів України*. 2015. № 1. С. 46-54.
132. Кулабухова А. В. Еволюція ідеї загальноєвропейського громадянства до Маастрихтського договору. *Форум права*. 2016. № 1. С. 128-134.
133. Курко М. Право громадян на проведення масових заходів в Україні та його застосування. *Верховенство Права*. 2017. № 1 (30). С. 16-19.
134. Курса І. Українське суспільство на рубежі століть: утвердження реформаторського курсу. *Вісник Національної академії наук України*. 2001. № 2. С. 16-22.
135. Курячая М. М. Электронная демократия как вызов современной правовой политики. *Конституционное и муниципальное право*. 2013. № 1. С. 41-44.
136. Кутуєв П. В. Репутація ідеї модернізації в сучасному суспільствознавстві. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет»*. Сер. : Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 2. С. 34-40.
137. Кушнір І. В. Поняття та ознаки конституційного права фізичної особи на доступ до публічної інформації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 7. С. 58-64.
138. Лаба О. В. Конституційно-правовий статус громадських організацій: теоретико-правовий аспект. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 1. С. 190-196.
139. Лаба О. Міжнародна практика заходів, спрямованих на зміцнення довіри між державою та організаціями громадянського суспільства. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 42-47.
140. Лаба О. Правовий аналіз чинного законодавства України щодо участі організацій громадянського суспільства в процесі обговорення та прийняття рішень. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 1. С. 26-32.

141. Ладиченко В. Методологічні аспекти взаємодії держави і громадянського суспільства. *Право України*. 2007. № 10. С. 9-13.
142. Лемак В. Політичні партії як інститут громадянського суспільства: проблеми правового регулювання в Україні. *Право України*. 2010. № 7. С. 18-23.
143. Лещенко Р. М. Взаємовідносини держави та громадянського суспільства у Великобританії: досвід для України. *Форум права*. 2018. № 3. С. 48-55.
144. Лебедева Ю. Система громадянського суспільства та місце у ній держави. *Емінак*. 2018. № 1 (1). С. 130-134.
145. Логачова В. Громадський контроль як елемент громадянського суспільства в Україні. *Юридична Україна*. 2012. № 2. С. 26-31.
146. Лотюк О. Методологія дослідження конституційних основ громадянського суспільства в сучасній науці. *Leges si Viata*. 2017. № 3, ч. 2. С. 87-90.
147. Лотюк О. Розуміння громадянського суспільства у контексті предмета конституційного регулювання. *Право України*. 2013. № 6. С. 228-234.
148. Лук'янов Д. Сучасні погляди на проблему класифікації та типології правових систем. *Право України*. 2012. № 9. С. 376-382.
149. Лясота А. Є. Сучасний стан та перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні. *Грані*. 2018. Т. 21, № 10. С. 142-148.
150. Макаренков О. Гарантування права людини на розвиток як напрям трансформації правової системи відкритого суспільства. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 16-23.
151. Макаренков О. Ознаки права відкритого суспільства: концептуальний підхід. *Юридична Україна*. 2012. № 11. С. 12-19.
152. Макаренков О. Співвідношення генетичного і структурно-функціонального методів у дослідженні напрямів трансформації права відкритого суспільства. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 12-19.
153. Мандебура О. Громадянське суспільство як чинник формування політичної нації. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2017. Вип. 4. С. 160-181.
154. Манташян М. Політико-правові засади політичної стабільності у нових демократіях. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 3. vydání. С. 88-93.
155. Маренков О. Правовий вимір концепту «нація» як когнітивна основа трансформації права в умовах відкритого суспільства. *Юридична Україна*. 2013. № 11. С. 17-23.
156. Матвійчук А. В. Громадянське суспільство в сучасній Україні як відкрите соціальне утворення: проблема легітимації. *Політологічний вісник*. 2013. Вип. 69. С. 383-393.
157. Матвійчук А. В. Права і свободи людини і громадянина як політичний корелят взаємовідносин держави і громадянського суспільства. *Гілея* 2019. Вип. 150 (3). С. 45-49.

158. Матвійчук А. В. Характер взаємовідносин держави і громадянського суспільства в Україні. *Політологічний вісник*. 2015. Вип. 77. С. 268-281.
159. Медведчук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України. *Право України*. 2014. № 4. С. 26-35.
160. Медведчук В. Держава і громадянське суспільство: український вибір. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 374-384.
161. Мельник Н. В. Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. *Науковий Вісник Львівського Державного Університету Внутрішніх Справ. Серія: Юридична*. 2015. Вип. 3. С. 17-25.
162. Мельник Р. Громадянське суспільство та держава в контексті адміністративного права. *Право України*. 2013. № 8. С. 227-233.
163. Мерник А. Громадянське суспільство як інституційна система. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 4. С. 231-239.
164. Мерник А. М. Поняття та ознаки інституцій громадянського суспільства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 2 (57). С. 65-73.
165. Моргун В. А. Концепція громадянського суспільства у вітчизняній і зарубіжній історіографії. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 2. С. 119-132.
166. Мороз Н. О. Вплив громадських організацій на розбудову громадянського суспільства України. *Гілея*. 2013. № 72. С. 836-841.
167. Мороз С. П. Громадянське суспільство як відображення гуманістичної традиції еволюції держави. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2009. № 1. С. 34-39.
168. Мотречко В. Механізм впровадження молодіжної політики га регіональному та місцевому рівні в Україні. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 1. vydání. С. 142-147.
169. Музика Л. А. До питання визначення сутності та ознак правової політики. *Форум права*. 2016. № 1. С. 202-206.
170. Муляр В. Громадянське суспільство в Україні: до питання про політичну інституціоналізацію. *Історичні і політологічні дослідження*. 2019. № 2. С. 96-106.
171. Нагорянський Є. А. Взаємозалежність публічної політики та громадянського суспільства. *Політологічний вісник*. 2014. Вип. 75. С. 245-253.
172. Наумкіна С. М. Інтеграція вітчизняного громадянського суспільства у глобальну систему співпраці. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 189-199.
173. Нікольська О. Кіріна І. Конституційне право на мирні зібрання: проблеми реалізації. *Юридична Україна*. 2013. № 3. С. 33-37.
174. Новиков О. В., Черніков Д. Ю. Політичний режим як характерна ознака суспільства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 24-27.

175. Овсяннікова О. Етичні проблеми взаємодії судової влади та засобів масової інформації. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1 (68). С. 174-184.
176. Окуньовська Ю. В. Вплив неурядових організацій Польщі на формування громадянського суспільства в Україні. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 125-133.
177. Олійник В. М. Принципи взаємодії судової влади з інститутами громадянського суспільства в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 24. С. 9-12.
178. Олійник В. Теоретико-правові основи реалізації принципу гласності під час взаємодії судової влади з інститутами громадянського суспільства в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4, ч. 2. С. 154-159.
179. Оніщенко Н. До питання про пошук балансу у співвідношенні громадянського суспільства та держави. *Право України*. 2014. № 4. С. 55-62.
180. Оніщенко Н. М. Львова О. Л. Гендерна рівність: крок до розвитку чи моральна криза сучасного суспільства? *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 3-11.
181. Оніщенко Н. М. Правова культура як феномен громадянського суспільства. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 68. С. 3-15.
182. Оніщенко Н. Формування громадянського суспільства: комунікативно-правовий чинник. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 88-96.
183. Ортинська Н. В. Щодо тенденцій розширення політичних прав неповнолітніх. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 16-19.
184. Остапенко О. Г. Реалізація Україною політичних цілей угоди про асоціацію. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 28-31.
185. Панфілов О. Ю. Війна та суспільство. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 87-100.
186. Папарига Д. Ю. Правове підґрунтя обов'язковості членства в професійних асоціаціях. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 8. С. 26-31.
187. Парута Ю. І. Актуальні питання здійснення класифікації громадських об'єднань. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 3. С. 45-51.
188. Пархоменко Н. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини та громадянина. *Право України*. 2014. № 4. С. 116-125.
189. Пасісниченко В. Л. Особливості східноєвропейської концептуалізації громадянського суспільства. *Сучасне суспільство*. 2019. Вип. 1. С. 145-155.
190. Пашинский В. Гражданское общество как субъект обеспечения обороны государства: современный опыт украины. *Leges si Viata*. 2018. № 6, ч. 2. С. 71-75.

191. Перегуда Є. До проблеми законодавчої регламентації багатопартійності в Україні. *Право України*. 2001. № 4. С. 13-18.
192. Петришина-Дюг Г. Г. Конституційно-правова відповідальність політичних партій: поняття, сутність та особливості. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 57. С. 144-150.
193. Петришина-Дюг Г. Г. Фінансування політичних партій: проблеми правового регулювання у сучасних державах. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 91-97.
194. Пильгун Н. В. Правова свідомість та правова культура в контексті формування громадянського суспільства. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2019. Вип. 86. С. 7-22.
195. Пироженко В. Поняття істини в суспільствознавстві у контексті ситуаційного аналізу. *Вісник Національної академії наук України*. 2005. № 11. С. 19-31.
196. Письменний І. В. Територіальні громади як суб'єкти активного розвитку громадянського суспільства в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 1. С. 144-149.
197. Пономарьов С. М. Категоріально-понятійний апарат механізму реалізації конституційного права громадян на об'єднання в громадські організації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 11. С. 108-114.
198. Примуш М. Порядок утворення і діяльності політичних партій. *Віче*. 2001. № 5. С. 143-155.
199. Притуп Е. Пути усовершенствования государственной культурной политики на региональном уровне. *Leges si Viata*. 2016. № 12, ч. 3. С. 78-82.
200. Пришляк Г. Теоретичні засади інституту демократичного контролю. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 2. С. 162-164.
201. Прокопов Д. Є. Правовий вимір дослідження функціонування і розвитку політичних систем: проблеми теорії і методології. *Публічне право*. 2012. № 1. С. 247-253.
202. Прокопов Д. Є. Скрипнюк М. Правовий вимір функціонування публічної влади у політичній системі сучасної України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 41-50.
203. Пушкіна О. Інститути громадського суспільства в системі захисту прав і свобод людини. *Юридична Україна*. 2012. № 1. С. 4-11.
204. Радзівілл О. А. Міжнародне право, правова і глобальне інформаційне громадянське суспільство, як складові сучасного міжнародного правового порядку. *Юридична наука*. 2012. № 2. С. 153-163.
205. Решетников О. М. Государство и партии: история взаимоотношений. *Власть*. 2013. № 1. С. 82-86.
206. Рибалкін А. О. Теоретико-методологічні проблеми трансформації концепції громадянського суспільства в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 3. С. 49-54.

207. Рогачева Л. И. Взаимодействие государства и общества в условиях евразийской интеграции. *Евразийский юридический журнал*. 2013. № 2. С. 31-33.
208. Родченко Л. М. Еволюція громадянського суспільства крізь призму історичного розвитку поняття та теорії демократії. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 5. С. 138-143.
209. Розумний М. М. «Громадянське суспільство» vs «політична нація». *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 2. С. 5-11.
210. Романюк І. М. Громадянське суспільство як простір для функціонування інформаційних правовідносин. *Юридична Україна*. 2018. № 1-2. С. 98-100.
211. Росіхіна В. Конституційні нормативно-правові гарантії забезпечення права громадян на публічні об'єднання: теорія і практика. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 4. С. 72-79.
212. Савельєва Т. П. Громадські об'єднання як інституціоналізована форма суспільних рухів: український контекст. *Сучасне суспільство*. 2019. Вип. 1. С. 200-210.
213. Сазонов В. В. Глобальне громадянське суспільство як нова модель світоустрою. *Політикус*. 2017. Вип. 6. С. 31-39.
214. Сенченко М. Інформаційна агресія і суспільство. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 10. С. 3-6.
215. Сергієнко С. Ю. Українська держава і суспільство: проблеми взаємного контролю. *Політологічні записки*. 2012. № 6. С. 6-30.
216. Сердюк Н. Перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в сучасній Україні. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 48-55.
217. Серьогіна С. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства. *Право України*. 2014. № 4. С. 107-115.
218. Сивуха Т. В. Демократична легітимність як функціонал громадянського суспільства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2016. Вип. 29. С. 94-99.
219. Ситник Ю. М. Зміст забезпечення конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 2. С. 132-142.
220. Скрипнюк В. Громадянське суспільство і система державної влади в Україні: проблеми взаємодії у сучасних умовах. *Право України*. 2014. № 4. С. 81-90.
221. Скрипнюк В. Діяльність політичних партій в контексті правового забезпечення принципу поділу влади. *Юридична Україна*. 2013. № 12. С. 16-21.
222. Скрипнюк В. Політико-правові принципи організації та функціонування державної влади в Україні. *Право України*. 2002. № 5. С. 3-8.
223. Скрипнюк О. В. Конституційні основи розвитку громадянського суспільства в Україні: досвід і перспективи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 2. С. 15-20.

224. Скрипнюк О. Демократизація політичної системи України як фактор європейської інтеграції: проблеми і перспективи. *Юридична Україна*. 2013. № 2. С. 26-30.
225. Скріль С. Конституційні принципи реформування політичних систем країни Центральної та Східної Європи. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 33-37.
226. Слющинський Б. В. Громадянське суспільство як виразник незалежності України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2017. Вип. 14. С. 182-189.
227. Смачило В. В. Гендерна рівність та її вплив на розвиток громадянського суспільства. *Молодий вчений*. 2018. № 5, ч. 1. С. 62-67.
228. Смокович М. Право на свободу мирних зібрань: реалії та перспективи в Україні. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 22-30.
229. Соляр С. Громадянське суспільство: загальнотеоретичні підходи до визначення. *Вісник Академії правових наук України*. 2013. № 1. С. 271-279.
230. Соляр С. Систематизація законодавства України у сфері об'єднання громадян. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 35-45.
231. Ставченко С. «Небезпека / Ризик / Криза» як тріада сутності політичного розвитку. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 2. vydání. С. 31-36.
232. Стеценко С. Громадянське суспільство та соціальна держава: проблеми взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 71-80.
233. Ступников С. Транспарентность – ключевой критерий оценки эффективности открытого правительства. *Государственная служба*. 2013. № 1. С. 83-86.
234. Сунегін С. О. Духовна та матеріальна природа громадянського суспільства: вступ до проблеми в контексті сучасних реалій. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 77. С. 42-58.
235. Сунегін С. О. Принцип рівності у праві в контексті ціннісних орієнтацій суспільства: сучасні реалії та тенденції розвитку. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 3. С. 87-86.
236. Сухонос В. Взаємовплив громадянського суспільства та інституту глави держави: досвід СРСР і України. *Право України*. 2014. № 4. С. 99-106.
237. Тараненко Г. Г. Роль громадянського суспільства у євроінтеграційних процесах. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 135-142.
238. Тимошенко В. І. Особливості концепції громадянського суспільства в політико-правовій думці України кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 5. С. 160-168.
239. Тимошенко В. Формування ідей та елементів громадянського суспільства в Україні: ретроспективний аналіз. *Право України*. 2014. № 4. С. 36-44.

240. Тимченко М. Мережева організація як новий тип функціональної структури політичних партій. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 2. vydání. С. 37-41.
241. Тимчук А. Л. Теоретичні аспекти феномена «громадянське суспільство». *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, № 12. С. 105-113.
242. Тіт О. Г. Громадянський активізм як чинник розбудови громадянського суспільства в сучасній Україні. *Гілея*. 2019. Вип. 145 (3). С. 100-103.
243. Ткачук І. Я. Теоретичні та правові основи доходів інститутів громадянського суспільства в Україні. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 2-3. С. 3-11.
244. Товарниченко В. О. Громадянське суспільство. Середній клас чи влада маргіналів? *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. Вип. 55. С. 248-256.
245. Толстенко В. Роль громадянського суспільства у генезі форми сучасної держави: теоретико-методологічні аспекти. *Право України*. 2014. № 4. С. 45-54.
246. Томенко М. Конституційний процес в Україні: у пошуках політичного і правового компромісу. *Верховенство Права*. 2016. № 1. (33). С. 30-33.
247. Томкіна О. О. Принцип партнерства у відносинах між інститутами громадянського суспільства і держави: конституційно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 62-65.
248. Трач А. Політичний розвиток України ті її рух в напрямку ЄС. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 1. vydání. С. 48-52.
249. Требін М. П. Громадянське суспільство в Україні: європейські поради та українські реалії. *Гілея*. 2013. № 76. С. 247-250.
250. Третяк С. М. Створення ефективних і прозорих органів місцевого самоврядування в процесі розбудови українського громадянського суспільства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 24-27.
251. Француз А. Інститути громадянського суспільства у заходах запобігання і протидії корупції в Україні. *Право України*. 2014. № 4. С. 141-149.
252. Хорішко Л. Інституціоналізація політичної еліти: структурно-функціональні аспекти. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 2. vydání. С. 150-154.
253. Цимбалюк М. Громадянське суспільство як фактор утвердження демократичної правосвідомості. *Право України*. 2007. № 11. С. 21-25.
254. Чальцева О. Аналіз ефективності публічної політики. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 5. vydání. С. 118-125.
255. Челак О. Еволюція регіональної політики та її інструментів в Європейському Союзі. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 1. vydání. С. 43-47.
256. Чернобель Г. Т. Гражданское общество и государство: принципы взаимодействия (теоретический аспект). *Аграрное и земельное право*. 2013. № 1. С. 113-121.

257. Шаповал В. Політико-правова категорія народного представництва: питання. *Право України*. 2013. № 5. С. 12-17.
258. Шаповалова І. В. Проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства української держави. *Гілея*. 2019. Вип. 141 (3). С. 85-88.
259. Шатунов В. А. Мистецькі об'єднання у дискурсі формування громадянського суспільства. *Культурологічна думка*. 2017. № 12. С. 207-213.
260. Шаульська Г. М. Громадянське суспільство в умовах реформування країни. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 5. С. 162-169.
261. Шаульська Г. М. Деякі сучасні механізми взаємодії влади і громадянського суспільства в Україні: аналіз ефективності. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 2. С. 180-189.
262. Шаульська Г. М. Законодавче забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 4. С. 99-104.
263. Шебзухова Т. А. Гражданское общество и государство: проблемы взаимоотношения и перспективы взаимодействия. *Право и политика*. 2013. № 7. С. 868-875.
264. Шкарнега О. С. Правове регулювання провадження в справах щодо реалізації права на мирні зібрання. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 181-189.
265. Шляхтун П. П. Громадянське суспільство і держава: проблеми взаємодії. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2019. Вип. 83. С. 38-51.
266. Щавінський В. Р. Співвідношення інтересів держави, суспільства, окремого індивіда у рамках адміністративного права та процесу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 78-81.
267. Щокін Р. Регулювання державної політики у галузі освіти України: адміністративно-правовий аспект. *Верховенство Права*. 2017. № 5. С. 35-39.
268. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134-140.
269. Ярош Я. Взаємодія молодіжних громадських організацій з політичними партіями в Україні. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 5. vydání. С. 89-93.
270. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільств. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2. С. 146-156.
271. Ярошенко В. Взаємообумовленість політичної і громадянської відповідальності та становлення інституту демократичної громадянськості в Україні. *Evropský politický and law diskurz*. 2017. Svazek 4., 3. vydání. С. 143-158.
272. Ярошенко В. М. Громадянське суспільство – теорія та практика. *Наукові праці «Чорноморського державного університету імені Петра Могили»*. Серія: Політологія. 2011. Вип. 150. Т. 162. С. 101-109.

ТЕМА 5. ПРАВО ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Поняття права та його ознаки. Підходи до визначення права. Сутність та соціальне призначення права. Праворозуміння: суб'єкт, об'єкт та зміст.

Функції права: поняття та загальна характеристика. Загально-соціальні та спеціально-соціальні функції права. Принципи права: поняття, види.

Закон, економіка, політика та право: питання співвідношення та взаємодії підсистем суспільства.

Феномен права, як об'єктивно існуюче, багатоаспектне, закономірне явище завжди привертало до себе увагу не тільки юристів, а й філософів, соціологів, психологів, педагогів. Адже саме існування людини, суспільства, держави неможливе без дотримання правових норм – норм людських відносин, які склалися протягом тисячоліть. Тому проблема праворозуміння, виховання поваги до права, правових переконань надзвичайно важлива і актуальна. **Праворозуміння** – це наукова категорія, яка відображає процес і результат цілеспрямованої розумової діяльності людини, яка вміщує в собі пізнання права, його оцінку і ставлення до нього як до цілісного соціального явища. **Суб'єктом праворозуміння** завжди є конкретна людина, зокрема: а) громадянин, наділений мінімальним правовим світоглядом, який стикається з проблемами права взагалі; б) юрист-практик, який має достатній багаж знань про право, спроможний застосовувати і тлумачити правові норми; в) вчений, людина з абстрактним мисленням, який займається вивченням права, наділений сумою історичних і сучасних знань, спроможний до інтерпретації не тільки норм, а й принципів права, який володіє відповідною методологією дослідження. **Об'єктом праворозуміння** можуть бути право в планетарному масштабі, право конкретного суспільства, галузі, інституту права, окремі правові норми. При цьому знання про окремі структурні елементи екстраполюються на право в цілому. **Зміст праворозуміння** складають знання суб'єктів про свої права і обов'язки, конкретні і загальні правові дозволи, заборони, а також оцінка і ставлення до них як до справедливих чи несправедливих^{1 2}.

Право – це система загальнообов'язкових, формально визначених, установлених або санкціонованих державою, гарантованих і забезпечених нею правил поведінки, що тісно між собою зв'язані та регулюють суспільні відносини між людьми в інтересах певної частини населення в соціально неоднорідному суспільстві.

Основні **ознаки** права:

➤ є **соціальним регулятором** – складається з правил поведінки, які

¹ Загальна теорія права: підруч. / М. С. Кельман, В. М. Стратонов. 6-те вид., допов. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 720 с.

² Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10-21.

визначають межу між дозволеним і недозволеним і спрямовані на уможливлення спільного життя людей, тобто створення умов функціонування людського суспільства, забезпечення свободи;

➤ **універсальність** – вимоги права стосуються всіх осіб (в тому числі і держави), які зобов'язані їх неухильно дотримуватися або виконувати, у суспільстві ніхто не може знаходитися поза правом;

➤ **нормативний характер**, який обумовлений специфікою його основних складових: норм права і принципів права, що мають загальний характер, який проявляється в їх неперсонифікованості та невичерпності;

➤ **системність** – елементи (норми та принципи) пов'язані між собою ієрархічно, генетично та функціонально й об'єднані у певні структурні підрозділи;

➤ **формальна визначеність** – правові норми закріплюються в певних формах (джерелах), визнаних суспільством;

➤ **обов'язковість** – пов'язана з такою важливою його ознакою, як забезпеченість ефективної дії права державою, яка бере на себе відповідальність за підтримання правового порядку в суспільстві, здійснює адміністрування правової системи: держава уповноважується народом на нормотворчість (створення норм позитивного права), офіційне тлумачення норм права, контроль за їх додержанням і здійснення судочинства^{1 2}.

Сучасна юридична наука визначає, що функції права – це основні напрями впливу права на суспільство, що відображає суттєві риси, властивості й ознаки права. Слід зазначити, що питання про **сутність права** і його призначення в житті суспільства безпосередньо пов'язане з його функціями. У свою чергу слід визнати, що саме правові функції відображають легітимність діючої влади, загальносоціальну спрямованість діяльності держави, оскільки право покликане забезпечувати інтереси всіх членів суспільства і кожного з них зокрема. **Функції права** – це основні напрями впливу права на суспільні відносини.

Право як суспільний феномен розглядається у двох тісно пов'язаних вимірах – **соціальному** (аналіз впливу права на суспільну систему в цілому) та **юридичному** (у межах якого увагу привертає лише його специфічний вплив на суспільні відносини, що врегульовані правом). Це дає підстави для виокремлення загальносоціальні та спеціально-юридичні функції права.

Загальносоціальні функції права: **гуманістична** – право охороняє і захищає права людства, народу, людини; **організаторсько-управлінська** – право забезпечує можливості окремих соціальних суб'єктів щодо розв'язання певних соціальних проблем, допомагає організувати загальні зусилля людей

¹ Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

² Андрущакевич Ю. Сутність конкретизації сучасного права. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 269-276.

для досягнення загальнолюдського ідеалу; **виховна** – функція виховання поваги до права за допомогою якості законів, їх справедливого змісту, тлумачення в преамбулах мети закону; **інформаційна (комунікативна)** – право інформує людей про волю законодавця; **оціночна** – дозволяє виступати праву як критерій правомірності чи неправомірності тих чи інших рішень і вчинків; **гносеологічна (пізнавальна)** – право саме виступає як джерело пізнання зафіксованих у ньому закономірностей розвитку суспільства, основних культурних надбань, програмних цілей тощо¹.

Спеціально-юридичні функції права: **регулятивна** – функція, спрямована на позитивний правовий вплив із метою упорядкування суспільних відносин шляхом встановлення заборон, дозволів тощо. Виділяють регулятивно-статичну та регулятивно-динамічну функції права. **Регулятивно-статична функція** закріплює сталі, розвинуті суспільні відносини в нормативних актах, у такий спосіб гарантуючи їх недоторканість. **Регулятивно-динамічна функція** заохочує, стимулює розвиток тих суспільних відносин, що, відображаючи певні соціальні цінності, знаходяться на етапі свого становлення; **охоронна** – відокремлює право від інших систем соціальної регуляції, оскільки здійснюється органами держави, які приймають індивідуально-владні рішення, виконання яких гарантується державним примусом. Охоронна функція права реалізується шляхом застосування спеціальних охоронних норм, а також діючих в охоронному режимі регулятивних норм².

Принципи права – це керівні ідеї, які характеризують зміст права, його сутність і призначення в суспільстві.

Залежно від свого характеру, принципи права поділяються на **соціально-економічні, політичні, ідеологічні, релігійні, естетичні і спеціально-юридичні**. Особливість останніх полягає в тому, що вони, згідно з існуючою думкою, відповідають на питання, як відображається в праві його соціальна основа, яка структура права і який характер правового регулювання суспільних відносин³.

Очевидним є те, що **спеціально-юридичні принципи** – це ті самі його соціальні принципи, але переведені на мову права, юридичних конституцій, правових засобів їх забезпечення.

До **спеціально-юридичних принципів**, як правило, відносять такі основні засади сучасних правових систем чи їх вихідні положення:

- принцип загальнообов'язковості правових норм для всього населення країни і пріоритет цих норм над усіма іншими соціальними нормами;
- принцип несуперечності правових норм, які складають діючу правову

¹ Дроботов С. А. Функції права у розвиткові демократичної і правової держави: моногр. Київ: Логос, 2012. 334 с.

² Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

³ Малишев Б. Принцип верховенства права (теоретико-правовий аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 14-20.

систему держави, і пріоритет закону над іншими нормативно-правовими актами;

➤ принцип відповідності між об'єктивним і суб'єктивним правом, між правовими нормами і правовими відносинами, між правом і його виконанням;

➤ принцип поділу правової системи держави на самостійні галузі та інститути;

➤ принцип соціальної свободи, виражений у системі суб'єктивних прав суб'єктів суспільних відносин, рівність перед законом і судом;

➤ принцип законності і юридичної гарантованості прав і свобод особи, зафіксованих у законі, пов'язаність нормами законодавства діяльності всіх посадових осіб державних органів. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується;

➤ принцип справедливості, який виражає загальносоціальну сутність права, прагнення до пошуку компромісу між учасниками правових зв'язків, між особою і суспільством, громадянином і державою;

➤ принцип юридичної відповідальності тільки за винну, протиправну поведінку;

➤ принцип презумпції невинності особи (особа вважається невинною доти, доки її вину у вчиненні правопорушення не встановлено судом або іншими компетентними органами держави у визначеному законом порядку);

➤ принцип неприпустимості зворотної дії законів. «Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи» (ст. 58 Конституції України);

➤ принцип правосуддя виражає гарантованість захисту суб'єктивних прав у судовому порядку;

➤ принцип рівності означає перш за все рівність усіх перед законом, тобто рівність прав та обов'язків¹.

Окрім названих, принципи права поділяються на групи залежно від того, поширюються вони на всю систему права, на декілька галузей чи на окрему галузь права. Відповідно до цього критерію, принципи права, які поширюються на всю систему права і окреслюють її характер, зміст, найбільш важливі її риси, називають *загальними принципами*. Дати вичерпний перелік загальних принципів права неможливо, бо вони не завжди мають достатню чіткість і стабільність змісту: принцип поваги до прав людини; принцип свободи; принцип гуманізму; принцип справедливості; принцип рівності;

¹ Загальна теорія держави і права: підруч. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

принцип законності в процесі створення і реалізації правових норм; принцип демократизму; принцип єдності юридичних прав і обов'язків; загальна обов'язковість норм права з поєднанням переконання і примусу для забезпечення його виконання; відповідність права загальнолюдським цінностям; відкритість законів; логічність і несуперечливість норм права; принцип взаємної відповідальності держави і особи.

Сьогодні принципи права розглядаються насамперед у зв'язку із завданням забезпечення прав людини. Поряд із загальними принципами в юридичній літературі виділяють також галузеві, міжгалузеві, підгалузеві та інституційні.

Галузеві принципи – притаманні конкретній галузі права, підкреслюють її особливості (принцип рівності сторін у майнових відносинах – у цивільному праві; рівності держав, поважання державного суверенітету, невтручання у внутрішні справи держави та ін. – у міжнародному публічному праві; взаємності – у міжнародному приватному праві; рівності прав і обов'язків подружжя – у сімейному праві).

Міжгалузеві принципи – властиві кільком спорідненим галузям права (принципи гласності та змагальності сторін судового розгляду у кримінально-процесуальному і цивільно-процесуальному праві; принципи недоторканності власності, свободи економічної діяльності, свободи договору, необхідності конкуренції і заборони монополізації – у підприємницькому і банківському праві). Оскільки такі принципи, як правило, однаково виражені в нормах кількох галузей права, більшість принципів права є міжгалузевими.

Підгалузеві принципи – властиві конкретній підгалузі права (принцип банківської таємниці – у банківському праві; принцип безперервності і невичерпності використання лісових ресурсів – у лісовому праві; принципи загальності і рівності виборів при таємному голосуванні – у виборчому праві).

Інституційні принципи – властиві конкретному інституту права (наприклад, принципи професіоналізму і рівного доступу до служби – інституту державної служби; принцип виконання судових і нотаріальних рішень державними виконавцями – інституту виконавчого провадження)^{1 2}.

Основними категоріями, які концентровано визначають еволюцію людського буття протягом довготривалого періоду розвитку суспільства, є **економіка**, **політика** та **право**. Так, економіка, право та політика мають самостійне значення основ суспільного розвитку, а їх взаємовплив та сумісний вплив на суспільство є значними і багатогранними.

¹ Погребняк С. П. Основоположні принципи права: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2009. 433 с.

² Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

Ключові поняття:

право, праворозуміння, суб'єкт праворозуміння, об'єкт праворозуміння, зміст праворозуміння, загальносоціальне право, юридичне право, об'єктивне юридичне право, суб'єктивне юридичне право, нормативність, формальна визначеність права, системність права, загальнообов'язковість права, функції права, гуманістична функція права, ідеологічна функція права, організаторсько-управлінська функція права, виховна функція права, інформаційна функція права, оціночна функція права, гносеологічна функція права, економічна функція права, культурна функція права, комунікативна функція права, регулятивна функція права, регулятивно-статична функція права, регулятивно-динамічна функція права, охоронна функція права, компенсаційна функція права, поновлююча функція права, обмежувальна функція права, загальносоціальна функція права, спеціально-соціальна функція права, орієнтаційна функція права, принцип права, загальносоціальний принцип права, спеціально-соціальний принцип права, загальний принцип права, галузевий принцип права, міжгалузевий принцип права, принцип свободи, принцип справедливості, принцип рівності, принцип гуманізму, принцип демократизму, принцип законності, сутність права, економіка, політика, зміст права, правова інформація, правова поведінка, норма права, специфічні ознаки права, звичаєве право, звичай, судовий прецедент, прецедентне право, норми релігії, традиція, норма-звичай, цінність права, система функцій права, тип правового розуміння, суспільство, об'єктивне юридичне право, суб'єктивне юридичне право, позитивне право, природне право, форма права, верховенство права, соціальна цінність права, власна цінність права, інструментальна цінність права.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160).
- ❖ Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
- ❖ Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
- ❖ Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 46. Ст. 617.
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

- ❖ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.
- ❖ Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
- ❖ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
- ❖ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19-20, 21-22. Ст. 144.
- ❖ Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
- ❖ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.
- ❖ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Кодекс законів про працю від 10 грудня 1971 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1971. № 50. Ст. 375.
- ❖ Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.

Дисертації, автореферати:

1. Алаїс С. І. Проблема праворозуміння в основних школах права: дис. ... канд. юрид. наук Київ, 2003. 203 с.
2. Александрова С. А. Правопонимание и права человека: дис. ... канд. юрид. наук. Владимир, 2007. 222 с.
3. Анакіна Т. М. Судовий прецедент у праві Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 19 с.
4. Гаврилюк І. А. Злочин в неklasичному праворозумінні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 18 с.
5. Ганзицька Т. С. Принципи права в механізмі забезпечення гендерної рівності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2013. 20 с.
6. Золотарева Л. С. Психологическое правопонимание: историко-сравнительный анализ учений Л. И. Петражицкого и Н. М. Коркунова: дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2008. 160 с.
7. Ильин О. Ю. Правосознание: постклассическое правопонимание и личностная проекция: дис. ... канд. филос. наук. Тверь, 2011. 198 с.

8. Ковтонюк А. М. Генезис праворозуміння Ганса Кельзена: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 18 с.
9. Колесніченко В. В. Принципи права Європейського Союзу: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2010. 22 с.
10. Корж Є. М. Реалізація інформаційної функції права в діяльності органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 237 с.
11. Косых А. А. Убеждение в праве: практика, техника: дис. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 2015. 176 с.
12. Кравець В. М. Типи праворозуміння як методології основних філософсько-правових дискурсів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 179 с.
13. Оніщенко Н. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2002. 284 с.
14. Погребняк С. П. Основоположні принципи права: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2009. 433 с.
15. Попов В. В. Правопонимание и правовой нигилизм в российском обществе: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 225 с.
16. Попов В. И. Правопонимание в советской юридической науке: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2001. 183 с.
17. Посконин В. В. Культурологическое правопонимание Толкотта Парсонса: теоретико-методологический аспект: дис. ... д-ра юрид. наук. Санкт-Петербург, 1996. 232 с.
18. Романюк Є. О. Основні властивості права в контексті природно-правового та позитивістського праворозуміння: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 20 с.
19. Ситар І. М. Онтологічні функції права: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2008. 208 с.
20. Токарська А. С. Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння: дис. ... д-ра юрид. наук. Львів, 2008. 515 с.
21. Чан Бін Лінь Принципи права Китайської Народної Республіки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 21 с.
22. Шелестов К. О. Домінуюче праворозуміння у функціонуванні правових систем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2010. 22 с.

Монографії:

1. Бойкова М. А. Діалектична методологія ефективного державотворення і прогнозування розвитку країни: моногр. Київ: К.І.С. 2011. 128 с.
2. Гриценко Г. Д. Правопонимание: антропологические и социокультурные аспекты: моногр. Ставрополь: Ставроп. гос. ун-та, 2002. 227 с.
3. Дроботов С. А. Функції права у розвитку демократичної і правової держави: моногр. Київ: Логос, 2012. 334 с.
4. Зайчук О. В., Бобровник С. В. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження: моногр. Київ: ЮСТІНІАН. 2004. 211 с.

5. Лук'янова Г. Ю. Комплементаризм праворозуміння: актуальні наукознавчі аспекти: моногр. Львів: Т. Б. Сорока, 2014. 212 с.
6. Муромцев С. А. Образование права по учениям немецкой юриспруденции. URSS, 2016. 100 с.
7. Оль П. А. Правопонимание: от плюрализма к двуединству. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2005. 241 с.
8. Палеха Р. Р. Современное отечественное правопонимание: состояние и перспективы развития: моногр. Москва: РАП, 2010. 230 с.
9. Плавич В. Проблеми сучасного праворозуміння. Теоретико-методологічний та філософсько-правовий аналіз: моногр. Одеса: Астропринт, 2011. 228 с.
10. Честнов И. Л. Постклассическое правопонимание: моногр. Краснодар: КрУ МВД России, 2010. 239 с.
11. Шемшученко Ю. С. Національні тенденції та міжнародний досвід сучасного праворозуміння: моногр. Київ: Юридична думка, 2013. 478 с.

Наукові статті:

1. Андреев Д. Природне право у працях Лейбніца. *Юридична Україна*. 2012. № 5. С. 12-15.
2. Андрущакевич Ю. Сутність конкретизації сучасного права. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 269-276.
3. Антонович М. М. Еволюція поняття прав людини та проблема їх класифікації. *Наукові записки. Серія: Політичні науки*. 2005. Т. 45. С. 9-16.
4. Багрій О. Сутність принципу верховенства Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 9. С. 83-87.
5. Байльдинов Е. Проблема понимания права с позиций обеспечения устойчивости глобального развития. *Моральная теория права. Современное право*. 2012. № 5. С. 7-14.
6. Балаклицький І. І. Загальні принципи права як сутнісні його характеристики. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 45. С. 71-77.
7. Бедрій М. М. Звичаєве право як об'єкт історико-правових досліджень. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 30-33.
8. Бехруз Х. Праворозуміння, розуміння права і правова система. *Право України*. 2010. № 4. С. 143-147.
9. Бобровник С. В. Позитивистский и естественно-правовой аспекты исследования компромисса и конфликта в праве. *Современное право*. 2013. № 3. С. 3-7.
10. Богдан І. Вплив природно-правової доктрини на зміст права і творчість. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 12. С. 115-121.
11. Бондарева К. Трансформації права та його інститутів у тоталітарних політичних державах. *Юридична Україна*. 2012. № 10. С. 11-17.

12. Братасюк М. Г. Принципи та норми права в контексті самовизначення людини-особистості як суб'єкта права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 2. С. 5-10.
13. Вакарюк Л. Норма права та правовий режим: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 171-176.
14. Васецький В. Ю. Історичні передумови виникнення правової ідеології в Стародавньому світі та в період Середньовіччя. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 2. С. 55-61.
15. Ващук Ю. О. Об'єкт відомчої правотворчої правової політики. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 1. С. 11-14.
16. Вовк Д. Проблеми визначення та дії принципу верховенства права в Україні. *Право України*. 2003. № 11. С. 127-130.
17. Гайворонський В. Конституційний принцип верховенства права. *Право України*. 2003. № 5. С. 26-31.
18. Геселев О. Зміна пануючого праворозуміння як обов'язкова умова впровадження відновного правосуддя в Україні. *Право України*. 2010. № 3. С. 106-114.
19. Годованик Є. В. Конституційно-правова норма та її відображення в Європейському праворозумінні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 80-85.
20. Горбатенко В. Право як форма регулювання соціальних відносин. *Право України*. 2014. № 5. С. 22-30.
21. Городовенко В. Деякі питання нормативного закріплення принципів права. *Юридична Україна*. 2012. № 6. С. 11-18.
22. Графский В. О традициях в понимании права. *Право України*. 2010. № 4. С. 76-82.
23. Гудима Д. Принцип екстериторіальності у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2015. № 2. С. 113-127.
24. Гультай М. Конституційна скарга як прояв дії верховенства права. *Право України*. 2012. № 9. С. 316-324.
25. Гураленко Н. Деякі аспекти проблематики антиномій права. *Юридична Україна*. 2012. № 12. С. 9-14.
26. Дзевелюк А. В. Праворозуміння. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 47. С. 77-81.
27. Дідич Т. Концептуалізація нормопроекування в контексті модернізації правотворчості (теоретико-правовий аспект). *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 4. С. 37-43.
28. Дудаш Т. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у світлі праворозуміння Страсбурзького Суду. *Право України*. 2010. № 10. С. 158-165.
29. Дудаш Т. Праворозуміння: спроба герменевтичного аналізу. *Юридична Україна*. 2007. № 4 (52). С. 19-26.

30. Дума В. Підходи до праворозуміння та реалізації правових норм. *Правова інформатика*. 2009. № 1. С. 46-52.
31. Євграфова Є. Об'єктивність права: гіпотеза та сприйняття. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 385-395.
32. Євграфова Є. Питання соціальної природи і об'єктивності. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2 (69). С. 17-29.
33. Єльнікова М. О. Класифікація конституційних прав і свобод людини в контексті праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2, ч. 1. С. 77-81.
34. Жадько В. А. Об'єкт і предмет філософії права. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2000. № 4. С. 37-48.
35. Жукевич І. Явні та неявні принципи права: поняття, ознаки та особливості. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 10-16.
36. Заморська Л. Системний підхід до нормативності сучасного права: гносеологічний зміст. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5 (197). С. 128-131.
37. Зінченко О. Функції юридичних конструкцій: теоретико-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 58-62.
38. Зубчик Ю. Щодо сутності суб'єктивного права. *Юридична Україна*. 2012. № 2. С. 14-19.
39. Калетник О. До питання про вплив права на мораль (теоретико-правовий аспект). *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 58-63.
40. Капінус Л. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 53-57.
41. Кармаліта М. Значення правової доктрини в контексті джерел права. *Юридична Україна*. 2010. № 6. С. 17-21.
42. Ковальський В. Функції права: ціннісний та сутнісний. *Юридична Україна*. 2012. № 9. С. 4-9.
43. Козлихин И. Ю. Позитивизм и естественное право. *Государство и право*. 2000. № 3. С. 5-12.
44. Козюбра М. Верховенство права і Україна. *Право України*. 2012. № 1-2. С. 30-63.
45. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10-21.
46. Колодій А. Праворозуміння: теорія, політика, практика. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3 (62). С. 12-18.
47. Кондратьєв Р. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин. *Право України*. 2000. № 2. С. 43-45.
48. Косович В. Принципи права, принципи правотворчості та принципи у нормативно-правових актах. *Вісник Львівського Університету. Серія: Юридична*. 2016. Вип. 63. С. 3-9.

49. Костенко А. Соціальний натуралізм – методологічна основа прогресивної юриспруденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 126-135.
50. Костицький В. Право як цілісність. *Право України*. 2002. № 2. С. 8-10.
51. Кофман Б. Я. Праворозуміння як основний фактор комунікаційної взаємодії людини з правом. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 75. С. 101-124.
52. Кравець В. Право як об'єкт пізнання. *Право України*. 2001. № 6. С. 18-20.
53. Кравцова Т. М. Функція права в системі державного управління. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 14. С. 29-32.
54. Кравчук І. Адаптація права України до права Європейського Союзу: цілі, етапи, перспективи. *Право України*. 2004. № 10. С. 132-136.
55. Кучук А. М. Принципи права як категорія внутрішньо державного й міжнародного права. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 3. С. 22-26.
56. Левицкая О. Неоспоримость априористской теории истины в праве. *Leges si Viata*. 2018. № 2, ч. 2. С. 53-56.
57. Левчук Н. В. Нормативізм і права людини. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 32-37.
58. Лемак В. Зміна парадигми праворозуміння: досвід держав центральної Європи. *Право України*. 2010. № 4. С. 114-119.
59. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 27-35.
60. Лук'янов Д. Правові системи світу: історія і сучасність правосімейного підходу до їх типологізації. *Право України*. 2015. № 9. С. 81-89.
61. Лук'янова Г. Ю. Методологічний пошук синтезу типів праворозуміння в сучасній українській юриспруденції. *Європейські перспективи*. 2012. № 2 (2). С. 53-59.
62. Луцький Р. П. Соціально-економічне середовище як визначальний фактор формування та розвитку позитивного права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 6. С. 39-44.
63. Львова О. Л. Сучасне праворозуміння у світлі ціннісних орієнтацій права. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 45. С. 42-49.
64. Максимов С. Класична і некласична моделі осмислення правової реальності. *Право України*. 2014. № 1. С. 61-68.
65. Малишев Б. В. Сутність права як телеологічна категорія. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 12. С. 16-21.
66. Малишев Б. Принцип верховенства права (теоретико-правовий аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 14-20.
67. Малишев Б. Природні права людини: загальнотеоретична характеристика. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 23-29.
68. Матат А. В. Загальні принципи права як сучасне джерело конституційного права України. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 426-430.

69. Мельничук О. Право на освіту в контексті теорій праворозуміння. *Право України*. 2011. № 2. С. 180-185.
70. Мишеглина В. Роль юридических символів в контексте психологической школы права. *Legea si Viata*. 2018. № 3, ч. 2. С. 101-104.
71. Москалюк О. Особливості застосування принципів права при подоланні змістовних колізій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 37-42.
72. Нелін О. До питання верховенства права і закону в Україні. *Юридична Україна*. 2012. № 3. С. 22-25.
73. Нігреєва О. О. Загальні принципи права як регулятор міжнародних відносин: поняття та значення. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 197-201.
74. Оборотов Ю. Праворозуміння як аксіоматичне начало (постулат) права. *Право України*. 2010. № 4. С. 49-55.
75. Оніщенко Н. М. Гласність в праві: деякі аспекти вивчення та розгляду. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 2. С. 25-30.
76. Оніщенко Н. М. Правовий світогляд і політика (сучасна реальність, бачення на перспективу). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 91-97.
77. Оніщенко Н. Співвідношення внутрішньодержавного і міжнародного права: наукові реалії сьогодення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 1 (80). С. 29-36.
78. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права. *Право України*. 2010. № 4. С. 156-163.
79. Онуфрієнко О. В. Право як інструмент: особливості праворозуміння в суспільствах з політичною системою постмодерністського типу. *Українське право*. 2002. Число 1 (15). С. 32-36.
80. Павлишин О. Права людини та методологія їх дослідження крізь призму семіотико-правового підходу. *Право України*. 2015. № 2. С. 46-51.
81. Павлов В. Методологічні підстави антропологічної концепції права. *Право України*. 2014. № 1. С. 166-181.
82. Пампура М. В. Сучасні трансформаційні процеси та еволюція праворозуміння в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2017. Вип. 23. С. 173-177.
83. Панченко В. Ю. Правопонимание и правовая политика в сфере юридической помощи. *Право и государство: теория и практика*. 2013. № 1. С. 13-18.
84. Панченко В. Ю. Современное правопонимание и юридическая помощь как гарантия прав человека. *Право и образование*. 2012. № 1. С. 71-81.
85. Патей-Братасюк М. Г. Норма права в контексті основних типів праворозуміння. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2011. № 1. С. 40-47.

86. Пермяков Ю. Е. Позитивистское и метафизическое начало в философском познании права. *Право и политика*. 2008. № 1 (37). С. 5-9.
87. Петришин О. Соціально-юридична природа права. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 15-29.
88. Петрова Л. В. Логос права. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2001. № 4. С. 11-16.
89. Погребняк С. Ознаки права в контексті сучасного право розуміння. *Право України*. 2010. № 4. С. 164-169.
90. Погребняк С. Принципи права: доктринальні питання. *Право України*. 2013. № 9. С. 217-228.
91. Поляков А. В. Теория права в глобализирующемся обществе: посмодернистская интерпритация. *Правоведение*. 2007. № 4. С. 7-12.
92. Попов Ю. Ю. Прецедентне право у контексті загальнообов'язковості судових рішень та українські перспективи. *Форум права*. 2010. № 3. С. 351-363.
93. Пресняков М. В. Принцип права как вектор и функции правового поля. *Гражданин и право*. 2012. № 4. С. 3-16.
94. Рабінович А. Господарське право в системі права України: можливості дослідження засобами компаративістики. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 24-28.
95. Рабінович П. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні. *Право України*. 2013. № 9. С. 162-175.
96. Рабінович П. Інтерпретація верховенства права: основні вітчизняні підходи та їх діалектична взаємодоповнюваність. *Право України*. 2013. № 1-2. С. 297-309.
97. Рабінович П. Потребове праворозуміння: концептуальна характеристика, евристична характеристика. *Право України*. 2014. № 5. С. 31-40.
98. Рабінович П. Праворозуміння «природне» та «легістське»: неминучість співіснування. *Право України*. 2009. № 3. С. 65-70.
99. Рабінович П. Природне право: діалектика приватного і публічного. *Право України*. 2004. № 9. С. 42-45.
100. Рабінович П. Проблема формування універсальної теорії права як спільної концептуальної основи теорій національного права і міжнародного права. *Право України*. 2013. № 5. С. 240-244.
101. Рабінович П. Сутність праворозуміння. *Право України*. 2007. № 9. С. 3-7.
102. Рабінович П. Феномен праворозуміння: гносеологічна характеристика. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. № 3. С. 11-22.
103. Рабінович С. З історії античного праворозуміння: вчення ранніх стоїків та епікуренців про природну справедливість. *Юридична Україна*. 2006. № 10 (46). С. 4-9.
104. Рабінович С. Принцип рівності прав людини у практиці Конституційного Суду України: проблеми методики застосування. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 97-111.

105. Раданович Н. Можливості загальнодозвільного типу правового регулювання у забезпеченні реалізації прав людини (теоретичний аналіз юридичних інструментів). *Право України*. 2015. № 2. С. 52-63.
106. Руднєва О. Міжнародні стандарти прав людини та принцип верховенства права: до проблеми співвідношення правових явищ. *Юридична Україна*. 2012. № 4. С. 15-19.
107. Русенко І. Я. Норма права в контекстах основних типів праворозуміння. *Наше право*. 2013. № 7. С. 196-201.
108. Рябовол Л. Т. Праворозуміння як наукова проблема: деякі тенденції сучасного етапу дослідження. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 1. С. 17-22.
109. Сатохіна Н. Герменевтичні смисли правової реальності. *Право України*. 2014. № 1. С. 136-147.
110. Сирих В. Методологія інтегративного праворозуміння. *Право України*. 2014. № 1. С. 113-119.
111. Скрипнюк О. В. Міжнародно-правова діяльність інституту держави і права: питання теорії і практики. *ScienceRise. Juridical Science*. 2019. № 2. С. 4-8.
112. Сливка С. Каноническо-правовые истины в теории догматического развития. *Leges si Viata*. 2018. № 3, ч. 2. С. 159-164.
113. Сліпченко С. О. Огляд теоретичних підходів до розуміння абсолютного права. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. № 2. С. 67-76
114. Смілик А. С. Діалектика співвідношення понять «свобода» та «право». *Право і суспільство*. 2015. № 5-2, Ч. 2. С. 3-8.
115. Соловійов В. М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління в Україні. *Університетські наукові записки*. 2007. № 3 (23). С. 27-33.
116. Соловійов О. Застосування практики Страсбурзького Суду як джерела права в Україні: деякі проблемні аспекти. *Право України*. 2010. № 10. С. 207-214.
117. Стащенко О. До питання про зміст і напрями соціологічного праворозуміння. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11 (167). С. 7-9.
118. Стеценко С. Праворозуміння: співвідношення теорій та юридичної практики. *Право України*. 2010. № 4. С. 176-181.
119. Стовба О. Динамічне праворозуміння: онтологія і методологія. *Право України*. 2014. № 1. С. 120-125.
120. Стовба О. Праворозуміння VS. правосвідомість: проблеми і перспективи. *Право України*. 2010. № 4. С. 64-69.
121. Тесленко М. Право як інструмент соціальної справедливості. *Право України*. 2004. № 7. С. 40-43.

122. Тимошина О. Методологічні підстави соціології права: Л. Петражицький vs. Є. Ерліх. *Право України*. 2014. № 1. С. 195-202.
123. Тимошина О. Стилї філософсько-правового мислення і типи право розуміння. *Право України*. 2011. № 8. С. 52-60.
124. Тихомиров О. Філософські та методологічні аспекти компаративного підходу до право розуміння. *Право України*. 2010. № 4. С. 110-105.
125. Тімуш І. Синтезоване праворозуміння: комунікативно-філософський аспект. *Юридична Україна*. 2011. № 1. С. 16-22.
126. Ткачова Н. Закономірність зростання прогресивної ролі права як загальносоціального феномена. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 5. С. 29-31.
127. Токарчук О. В. Теоретичні засади взаємодії держави і права в концепціях українських інтелектуалів у зарубіжжі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 73-78.
128. Толкачова Н. Звичаєве право України: особливості розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки*. 2010. Вип. 85. С. 105-113.
129. Уварова О. О. Принципи права як загальнотеоретична категорія. *Юрист України*. 2011. № 4. С. 5-10.
130. Филимонов В. Д. Гуманізм как принцип права. *Государство и право*. 2013. № 1. С. 102-108.
131. Фомін А. Альберт Дайсі про панування закону як верховенство права у вузькому сенсі. *Право України*. 2013. № 10. С. 170-177.
132. Фулей Т. Загальнолюдські (загальноцивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти. *Право України*. 2003. № 7. С. 24-29.
133. Хавронюк А. Загальні принципи права (досвід Європейського Союзу). *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 106-110.
134. Хірсін А. В. Функціональний підхід до обґрунтування права. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 30-38.
135. Цвік М. Праворозуміння (значення повторюваності суспільних відносин для його дослідження). *Право України*. 2010. № 4. С. 22-28.
136. Цвік М. Про сучасне праворозуміння. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 4. С. 44-49.
137. Цимбалюк М. Цивілізаційна цінність права у демократичному суспільстві. *Право України*. 2003. № 2. С. 65-70.
138. Чеботарьов С. С. Концептуальні засади реалізації принципу гуманізму в праві. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 4. С. 43-48.
139. Шаганенко В. Сутнісні характеристики системи права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 69-74.

140. Шаравара І. І. Співвідношення правосвідомості, моралі і права в системі соціальних норм. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 3. С. 43-48.
141. Шафиров В. М. Проблема пробелов в праве и современное правопонимание. *Российское правосудие*. 2012. № 10. С. 5-13.
142. Шафиров В. Человекоцентристский подход к пониманию права. *Право України*. 2010. № 4. С. 43-48.
143. Шилінгов В. Поділ права на приватне та публічне як фундаментальна засада правової системи демократичного суспільства. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 48-51.
144. Штурмак Н. Еволюція (генеза) релігійного праворозуміння. *Право України*. 2009. № 11. С. 185-189.
145. Штурмак Н. Мусульманське праворозуміння та ісламська доктрина в сучасних країнах: їх диференціація. *Право України*. 2009. № 7. С. 112-117.
146. Ющик О. Право: у пошуках дефініції. *Право України*. 2003. № 6. С. 105-109.
147. Ющик О. Про класифікації та види права. *Право України*. 2014. № 5. С. 41-51.
148. Ющик О. Про необхідність пізнання сутності та визначення поняття права. *Право України*. 2010. № 4. С. 106-113.

ТЕМА 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ

Реалізація норм права: поняття та ознаки. Форми реалізації норм права. Застосування норм права: поняття, ознаки та види. Підстави, форми і функції застосування норм права.

Стадії застосування нормативних приписів. Акти правозастосування: поняття та види.

Прогалини в законодавстві та способи їх подолання. Аналогія закону. Аналогія права.

Одним із актуальних напрямів як теоретико-правової, так і галузевих юридичних наук є дослідження реалізації правових норм.

Реалізація норм права – це зумовлена нормами права правомірна поведінка суб'єктів права з метою досягнення соціально-корисного результату, передбаченого законодавцем, і виявлення соціальної цінності даної норми. Реалізація права може бути пов'язаною як із здійсненням правомірних дій, так і з правомірною бездіяльністю. Результатом реалізації права є досягнення відповідності фактичних дій (бездіяльності) вимогам норм права щодо цієї поведінки суб'єктів права¹.

Типами реалізації норм права є: безпосередня реалізація – суб'єкти права самостійно, без зовнішнього втручання чи допомоги втілюють юридичні правила у своїй поведінці, здійснюють права та виконують обов'язки; правозастосовна реалізація – має місце тоді, коли права та обов'язки не можуть бути реалізовані їх носієм без залучення спеціальних осіб (суб'єктів правозастосування)².

Існує три форми безпосередньої реалізації права – *дотримання, виконання і використання*³.

Зазвичай використання передбачає активну поведінку. Водночас, необхідно відзначити, що існують випадки, коли реалізація права у формі використання можлива й у пасивній поведінці.

Особливою формою реалізації права виступає **правозастосування (застосування норм права)**. В юридичній літературі поняття «застосування норм права» розглядається як: особлива форма реалізації норм права, яка здійснюється державними та громадськими організаціями в межах їх компетенції у формі владно-організуючої діяльності з конкретизації норми

¹ Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. 2-ге вид. Харків: Одісей, 2008. 432 с.

² Теорія держави і права: посіб. для підготовки до держ. іспитів / за заг. ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2012. 192 с.

³ Ведерніков Ю. А. Теорія держави та права : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, В. С. Грекул, А. В. Папірна. Д. : Юрид. акад. МВС, 2005. 224 с.

права; форма реалізації норм права, яка включає юридично-організаційну діяльність держави з втілення правових норм щодо конкретних суб'єктів; владна діяльність органів держави чи інших органів, повноваження яких делегує держава, які видають індивідуальні акти на основі норм права¹.

Правозастосування – це державно-владна, організуюча діяльність компетентних осіб, що здійснюється в спеціальному процедурно-процесуальному порядку, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків та завершується прийняттям індивідуального рішення (акта застосування норм права)².

Мета застосування права – задоволення не особистих потреб тих, хто застосовує норми права і не лише потреб осіб, які реалізують права і обов'язки, а законних інтересів усього суспільства.

За допомогою правозастосовної діяльності здійснюється два завдання:

- 1) організація виконання приписів норм права;
- 2) забезпечення реакції з боку державних органів за порушення або неналежне виконання норм права.

Функції застосування права – це основні напрями впливу правозастосовної діяльності на вольові суспільні відносини, в яких розкривається їх місце та роль в механізмі правового регулювання³. Як і функції права, **функції правозастосовної діяльності слід розглядати в трьох площинах:**

загально соціальна функція правозастосовної діяльності проявляється в тому, що на рівні індивідуально-конкретних правових приписів вона виступає в якості однієї із форм соціального управління;

спеціально-юридичні функції застосування права, які розрізняються в залежності від місця і ролі в механізмі правового регулювання на:

а) **індивідуально-регулятивну** (правонаділяюча) функцію, сутність якої полягає в головному елементі змісту застосування права – в правозастосовній конкретизації;

б) **правоохоронну функцію**, яка полягає в тому, що правоохоронна діяльність служить засобом захисту прав і законних інтересів суб'єктів,

¹ Павлишин О.В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 1. С. 161-172.

² Теорія держави та права : навч. посіб. / Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.; за заг. ред. С.Д. Гусарева, О.Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

³ Коваль Н.Т. Зasadничі принципи правозастосування у розбудові правової держави: методологічні основи концептуалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2019. 22 с.

сприяє відновленню порушеного права, компенсації за завдану шкоду¹.

Акт застосування права, у випадку скоєння правопорушення є однією з підстав для притягнення до юридичної відповідальності, накладення стягнення чи покарання.

в) правопоновлюючу функцію, яка розкриває особливості процесу застосування права в тих випадках, коли в законодавстві наявні прогалини.

Особливістю правозастосовної діяльності є те, що не кожний суб'єкт права може нею займатися, оскільки цей вид правової діяльності завжди пов'язаний з використанням владних повноважень. У зв'язку з тим застосування права відбувається не довільно, у будь-який зручний правозастосовнику момент часу, а в законодавчо передбачених випадках і в особливому – суворо регламентованому – процесуальному порядку. Беручи це до уваги, правозастосовний процес слід розглядати, виходячи із двох взаємозалежних аспектів: по-перше, це організаційно-правова форма здійснення застосування права, що виражається в комплексі правозастосовних дій щодо реалізації юридичних приписів; по-друге, з функціональної точки зору він є особливим видом юридичної діяльності компетентних суб'єктів, наділених владними повноваженнями, яка здійснюється в суворій відповідності із процесуально-процедурними регламентами з метою вирішення конкретної юридичної справи².

Правозастосовна діяльність як процес опосередкованої реалізації права **складається з кількох послідовних стадій**, результати кожної з яких потім знаходять своє відображення у відповідному акті застосування права³.

До цих стадій належать такі:

- **встановлення фактичних обставин юридичної справи і їх оцінка**. На цій стадії застосування права проводяться збір, систематизація й аналіз інформації (доказів), які мають відношення до розглянутої юридичної справи й можуть вплинути на владне правозастосовне рішення, що виноситься. Уся зібрана інформація, перед тим як вона буде залучена до справи, має пройти перевірку (оцінку) на те, чи стосується справи (чи є виявлена інформація значущою для справи), на допустимість (чи отримана вона без порушень чинного законодавства), вірогідність (чи підтверджується іншими джерелами, чи узгоджується з ними) і повноту (достатність, яка означає, що наявна інформація дозволяє повністю відтворити обставини, що відбулися). Якщо всі перераховані умови виконані, то правозастосовник може приступати до наступної стадії застосування права;

- **встановлення фактичних обставин справи (юридична**

¹ Актуальні проблеми теорії держави та права: курс лекцій. НАВС. Київ, 2014. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/enforcement/info/lec1.html>.

² Слинько Д.В. Особливості правозастосовного процесу в діяльності органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2015. № 3. С. 97-103.

³ Бочаров Д. О. Правозастосовна діяльність: поняття, функції та форми: Проблемні лекції. Дніпро: АМСУ, 2006. 73 с.

кваліфікація), що полягає у виборі й аналізі правового припису, який підлягає застосуванню й відповідає встановленим фактичним обставинам у розглянутій юридичній справі. Правозастосовник дає правову оцінку інформації, зібраній на попередній стадії, шляхом виявлення в законодавстві правового припису (правової норми), що найбільше підходить до розглянутої в рамках юридичної справи ситуації. Ця стадія починається із зіставлення правових норм з наявною інформацією у справі, а закінчується ідентифікацією (встановленням відповідності) конкретної норми зафіксованим у справі обставинами¹;

• **прийняття (винесення) владного рішення у справі і його документальне оформлення.** На третій стадії правозастосовник конкретизує виявлену правову норму в рішенні, що виноситься, з урахуванням наявних у справі обставин. На цій же стадії відбувається видання правозастосовником такого юридичного документа, як **акт застосування права**, в якому відображаються основні результати правозастосовної діяльності, здійсненої в рамках розгляду конкретної юридичної справи. Саме на третій стадії відбувається винесення суб'єктом застосування права владного рішення у справі, обов'язкового для виконання адресатом правозастосування².

Правозастосовна діяльність має здійснюватися відповідно до визначених, загальноновизнаних принципів – вимог правильного застосування права. Найважливішими з них є:

1) вимога законності. Ця вимога включає кілька компонентів. По-перше, рішення у справі має виноситися правозастосовувачем у рамках своєї компетенції. По-друге, правозастосовувач зобов'язаний засновувати рішення на нормах права, точно дотримуючись їх змісту, не ухиляючись (навіть під слухними приводами) від застосування норми, що стосується справи. По-третє, суб'єкт правозастосовної діяльності має діяти відповідно до встановленої процедури;

2) вимога обґрунтованості означає повне виявлення, ретельне вивчення і використання всіх матеріалів, що відносяться до справи, ухвалення рішення тільки на основі достовірних, добре перевірених, безсумнівних фактів;

3) вимога доцільності означає врахування конкретних умов застосування норми права, взяття до уваги специфіки ситуації, що склалася, у момент винесення рішення. Норма права не може включати всіх конкретних деталей ситуації, що вимагає рішення, тому правозастосовувач має обрати найбільш оптимальний (економний та ефективний) варіант реалізації правових приписів. Особливо слід зазначити, що мотив доцільності не повинен суперечити вимозі законності;

¹ Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2016. 21 с.

² Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. 2-ге вид. Харків: Одиссей, 2008. 432 с.

4) **вимога справедливості** виявляється у тому, що правозастосовувач зобов'язаний неупереджено підходити до дослідження обставин справи і до її учасників. Ухвалене правозастосовувачем рішення має відповідати не тільки букві, а й духові закону, тобто узгоджуватися з принципами моралі та загальнолюдськими цінностями¹.

Правильне застосування права сприяє ефективному захисту прав і свобод людини, зміцненню законності та стабілізації правопорядку, підвищує авторитет державних органів та їхніх посадовців.

Проте існує таке поняття як правозастосовна помилка – дія або сукупність дій здійснюваних суб'єктом правозастосування, що наділені ненавмисним або випадковим (оманливим) характером та призводять до прийняття хибного кінцевого рішення. Таким чином, необхідно визнати правозастосовну помилку як протиправний юридичний факт, допущений суб'єктом правозастосування в результаті неухважності або ж необережності, і який наділений, як правило, випадковим і неусвідомленим характером на етапі прийняття кінцевого рішення².

У Законі України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. зазначено, що **документ** – матеріальний носій, що містить інформацію основними функціями якої є її збереження та передавання у часі та просторі³. **Юридичний документ** являє собою один з видів документів.

Підсумком правозастосовної діяльності виступають **акти застосування норм права**. *Акти застосування права повинні і можуть вивчатися в різних аспектах*: як самостійна правова категорія; юридичний засіб державного управління суспільством; одна з правових форм здійснення функцій держави; організаційна форма діяльності державних органів і окремих громадських організацій; найважливіший засіб реалізації юридичних норм; індивідуально визначені юридичні акти; спеціальний юридичний факт тощо⁴.

Вони виступають у різних формах зв'язків і відносин з іншими правовими явищами. Це зумовлює багатогранність і складність актів застосування та їх особливе призначення як в механізмі правового регулювання, так і в механізмі правозастосування. *Призначення правозастосовного акта в механізмі правозастосування полягає в наступному*:

- акт застосування права є юридичним засобом впливу на суспільні відносини;
- акти застосування виступають як юридичні факти. Вони є елементом

¹ Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. 2-ге вид. Харків: Одиссей, 2008. 432 с.

² Прус Е. У. Помилка при застосуванні права. Поняття та характеристика. *Актуальні проблеми політики*. 2014. № 51. С. 79-86.

³ Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

⁴ Самійло Г. О. Актуальні проблеми теорії права: навч. посібн. Запоріжжя: Просвіта, 2014. 216 с.

юридичного (фактичного) складу, причому елементом (фактом), який завершує вказаний склад. З винесенням цього акта виникає, змінюється чи припиняється правовідносини;

- акт застосування – це засіб конкретизації норм права. Права і обов'язки в конкретному обсязі «прив'язуються» до персонально визначених суб'єктів;

- в актах застосування реально проявляється владність, примусовість права. В нормах права примус виступає в якості потенційного, можливого, а в правозастосовних актах – примус набуває реального конкретного характеру, який звернений до конкретних суб'єктів;

- за допомогою владних актів застосування забезпечується реалізація суб'єктивних прав у випадках виникнення яких-небудь перепон. Зобов'язана особа примушується до конкретних дій з метою забезпечення вимог норм права;

- після прийняття правозастосовного акта настає період реалізації, виконання прийнятого рішення;

- в актах застосування права втілюється індивідуалізований вплив компетентних органів на хід правового регулювання, індивідуальна регламентація суспільних відносин;

- акт застосування права забезпечує «контакт» правової норми, що застосовується в конкретному випадку, з реальним суспільним буттям;

- акт застосування (який включається в об'єктивну сторону), пов'язаний із суб'єктивною стороною, тому що в ньому відображається компетентність, професіоналізм особи, що застосовує право; він виражає волю держави у вирішенні певних проблем тощо;

- це документ, який формально закріплює рішення компетентного органа.

Основними вимогами до правозастосовних актів є:

- ***законність*** – означає, що при вирішенні конкретного випадку правозастосовний орган повинний ґрунтуватися на визначеній законом нормі права (їх сукупності), які безпосередньо стосується розглянутої справи, строго і неухильно дотримуватися її точному змісту, а також діяти в строгих рамках своєї компетенції, не привласнюючи собі повноважень, що не зафіксовані в законі;

- ***обґрунтованість*** – це об'єктивне з'ясування обставин, які підтверджені доказами;

- ***доцільність*** – це відповідність діяльності особи в рамках закону конкретним умовам місця і часу;

- ***справедливість*** – це вимога до актів застосування права, відбиває ідею про соціальну справедливість суспільства, означає усвідомлення правильності рішення справи з погляду інтересів народу і держави, переконаність особи, що застосовує право, а також навколишніх у тім, що прийняте рішення слугить

інтересам.

Поняття «мова правозастосовних актів» розуміється як юридична мова офіційних документів, укладених суб'єктом правозастосування, які породжують певні правові наслідки, утворюють юридичний стан та спрямовані на регулювання конкретних суспільних відносин¹.

Завдання юридичної техніки актів застосування права полягає у необхідності формування єдиної системи організації правозастосовних актів та підвищення якості їх підготовки; у повному якісному та оптимальному перетворенні акта-волевиявлення на акт-документ; рекомендації адекватних мовних понять; передбаченні можливих колізій та прогалин; прогнозуванні наслідків правозастосування.

Сучасна мовно-правова культура правознавців має будуватися на комутації – здатності знаходити, встановлювати та використовувати зв'язки для вдосконалення засобів взаємодії, навчання та передачі вмінь і навичок, обміну інформацією, установа контактів і вирішення конфліктів. Такі вміння потребують культивування та розвитку².

Правозастосовний акт і нормативний акт мають багато спільного, проте суттєво відрізняються. Акт застосування норм права виступає як один із засобів державного керівництва і засіб вирішення юридичних справ, що виконує функції індивідуального регулювання поведінки суб'єктів в конкретних правових відносинах, видається у певній формі і передбаченому законом порядку, має юридичну силу і забезпечується відповідними засобами кола осіб, тобто це правовий акт, який містить норми права і спрямований на регулювання суспільних відносин. Саме акти правозастосування визначають ступінь реальності права, його дієвість та ефективність, адже жодна із юридично значущих життєвих ситуацій не може бути вирішена лише за допомогою положень закону, що мають загальний, неперсоніфікований характер. Хоча і неможливо недооцінювати значення правових норм і принципів, що забезпечують єдність і системність правового впливу, однак вказані правові норми і принципи потребують конкретизації за допомогою спеціальних актів – документів відповідно до особливостей певної ситуації та конкретних суб'єктів³.

Основною відмінністю актів застосування норм права від нормативно-правових актів є те, що нормативні акти містять норми права, тобто приписи, що адресовані невизначеному колу осіб, а правозастосовні акти містять індивідуальні приписи, адресовані персонально до зазначених у них осіб та організацій. Тобто, нормативні акти характеризуються можливістю

¹ Актуальні проблеми теорії держави та права: конспект лекцій. НАВС. Київ, 2014. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/enforcement/info/lec1.html>.

² Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 205 с.

³ Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: навч. посібн. 3-тє вид., змін. й доп. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с.

неодноразової їх реалізації, а акти застосування щодо конкретного життєвого випадку мають одноразову чинність¹.

У юридичній літературі визначають поняття «**колізія**», яке традиційно пов'язується з проблемою неузгодженостей (суперечностей) у правовій системі, що призводить до порушень її цілісності, внутрішньої узгодженості та єдності.

Такі суперечності або розбіжності можуть виникати: між різними нормативно-правовими актами, між нормативно-правовим актом і нормативно-правовим договором (колізії в нормотворчості), між різними правозастосовними актами, між нормативно-правовими та правозастосовними актами (колізії в правозастосуванні); між різними актами тлумачення норм права, між нормативно-правовими актами і актами тлумачення норм права, між правозастосовними актами й актами тлумачення (колізії в правотлумаченні)².

Для українського законодавства найбільш поширеними є *темпоральні, ієрархічні та змістовні колізії*³.

Прогалина у законодавстві полягає у відсутності регулювання певних суспільних відносин за умови, коли ці відносини мають бути врегульованими з позицій принципів права. Про прогалину для регулювання життєвих ситуацій у суспільних відносинах можна говорити і в тих випадках, коли вони перебувають у сфері правового регулювання, тобто коли залишилися неврегульованими ті відносини, які повинні бути врегульовані правом. Наявність прогалин у законодавстві необхідно розглядати як об'єктивне явище, якого неможливо уникнути навіть при найбільш досконалій і детальній правовій регламентації. У той же час, законодавцю необхідно докладати максимум зусиль для вирішення найбільш важливих правових питань уже під час прийняття нормативних правових актів. Але якщо все ж таки певне питання не було вирішено безпосередньо при прийнятті правового акта, то в такому разі оперативність заповнення прогалин є необхідною складовою процесу повноцінної реалізації поставлених перед законом цілей⁴.

Оскільки уникнути прогалин у законодавстві майже неможливо, необхідним є застосування засобів їх оперативного заповнення – **усунення чи подолання**.

Основним засобом заповнення прогалин є **правотворча діяльність**

¹ Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підруч. 4-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність; Алерта, 2014. 524 с.

² Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. Харків: Консум, 2006. 656 с.

³ Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. 2-ге вид. Харків: Одиссей, 2008. 432 с.

⁴ Загальна теорія держави і права: [підруч. для студ. юрид. вищих навч. закл.] / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2011. 584 с.

державних органів. Однак якщо прогалину виявлено в процесі правозастосування, то швидке прийняття необхідних правових норм не завжди можливе, тому правозастосовні органи використовують оперативні засоби заповнення прогалин з метою вирішення конкретної юридичної справи. До таких засобів належать: *аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування правових норм.*

Аналогію закону слід розглядати як поширення в процесі правозастосування на конкретні не врегульовані правом життєві відносини чинності норм, які регулюють відносини, подібні тим, що потребують урегулювання в рамках даної галузі права за найсуттєвішими ознаками. «Подібність» відносин означає однотипність правового режиму їх регулювання¹.

Аналогія права є застосуванням до конкретних відносин загальних засад і сенсу законодавства у разі відсутності норм, що регулюють подібні за найсуттєвішими ознаками відносини. Це означає, що юридична справа вирішується на основі принципів права, таких як справедливість, гуманізм, юридична рівність, відповідальність за вину та ін., що переважно закріплені у відповідних статтях Конституції або загальних положеннях законодавчих актів. Застосування аналогії права до конкретної справи не має у майбутньому обов'язкової сили при вирішенні інших, подібних справ².

Ключові поняття:

реалізація норм права, реалізація загальних установлень, дотримання, виконання, використання, застосування права, форми реалізації норм права, способи реалізації норм права, підстави застосування норм права, форми застосування норм права, функції застосування норм права, стадії застосування норм права, встановлення фактичних обставин справи, встановлення юридичної основи справи, прийняття рішення та його документальне оформлення у правозастосовному акті, виконання ухваленого рішення уповноваженими органами, вимоги до застосування норм права, законність застосування норм права, обґрунтованість застосування норм права, доцільність застосування норм права, справедливість застосування норм права, акт застосування норм права, правозастосовний акт, прогалини у праві, аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування норм права, міжгалузева аналогія, правозастосовна техніка, юридичні колізії, колізії в законодавстві, темпоральна (часова) колізія, ієрархічна (субординаційна) колізія, змістовна (сутнісна) колізія, усунення прогалин в

¹ Дрішлюк А.І. Аналогія закону та аналогія права: динаміка наукового дослідження (сучасний період). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2016. № 7. С. 9-14.

² Загальна теорія держави і права: [підруч. для студ. юрид. вищих навч. закл.] / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2011. 584 с.

законодавстві, подолання прогалін в законодавстві, юридична техніка, предмет юридичної техніки, ознаки юридичної техніки, юридичні конструкції, юридична термінологія, прийоми і правила юридичної техніки, правові аксіоми, правові фікції, правові презумпції.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.).
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
- ❖ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.
- ❖ Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
- ❖ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
- ❖ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19-20, 21-22. Ст. 144.
- ❖ Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

Дисертації, автореферати:

1. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 20 с.
2. Бармина О. Н. Злоупотребление правом как общеправовая категория: теоретико-правовой анализ: дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 2014. 195 с.
3. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 201 с.
4. Болокан І. В. Реалізація норм адміністративного права: проблемні питання теорії та практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 32 с.

5. Бриль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 214 с.
6. Вербенец М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2004. 20 с.
7. Вовк І. В. Теоретичні та прикладні проблеми застосування аналогії у кримінально-процесуальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 19 с.
8. Германова О. Г. Авторське право і суміжні права в засобах масової інформації України та Польщі: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2006. 17 с.
9. Горбунова Л. А. Применение норм трудового права: теоретические вопросы: дис. ... канд. юрид. наук. Томск, 2001. 196 с.
10. Денисенко В. В. Коллизии правовых актов и механизм их разрешения: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2004. 177 с.
11. Завальнюк С. В. Аналогія права за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 22 с.
12. Кінаш Б. С. Конституційно-правові норми: теорія та практика реалізації: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 223 с.
13. Клім С. І. Аналогія закону у цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2012. 20 с.
14. Колотова О. В. Прогалини у праві та шляхи їх подолання: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 231 с.
15. Красницька А. В. Процесуальні акти кримінального судочинства: юридична техніка, шляхи вдосконалення: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 232 с.
16. Крижанівський В. В. Принцип презумпції невинуватості у кримінальному процесі (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 177 с.
17. Лаврус С. Ю. Реализация принципов права в юридической практике: дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2005. 239 с.
18. Львовчкін В. А. Нормативно-правові та організаційні засади забезпечення реалізації в Україні міжнародних стандартів з прав і свобод засуджених до позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 195 с.
19. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в юридичній практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2013. 20 с.
20. Підлубна О. В. Норма цивільного процесуального права: поняття, межі дії та реалізація в цивільному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук. Чернівці, 2007. 204 с.
21. Пригара Л. І. Юридична техніка актів правозастосування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 19 с.

22. Риндюк В. І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 194 с.
23. Сергієнко Н. М. Застосування норм міжнародного права органами конституційної юрисдикції (європейський досвід): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 227 с.
24. Слабоспицкая Н. Н. Реализация норм трудового права: дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2013. 251 с.
25. Смирнова В. В. Применение права как форма реализации правоохранительной функции аппарата государственной власти: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2002. 208 с.
26. Смичок Є. М. Юридичні презумпції в податково-правовому регулюванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 20 с.
27. Соколов В. М. Застосування аналогії права та аналогії закону в адміністративному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 20 с.
28. Солоніна О. П. Правові презумпції у кримінально-процесуальному доказуванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 16 с.
29. Сомиков К. А. Правовой выбор и реализация права: дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2011. 200 с.
30. Суханова Д. С. Міжнародно-правові та національно-правові презумпції у сфері прав і свобод людини та громадянина: порівняльно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2010. 22 с.
31. Ул'яновська О. В. Фікції в правовій системі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2009. 19 с.
32. Чаусская О. А. Применение норм гражданского права: вопросы теории и практики: дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2002. 206 с.
33. Чулюкин И. Л. Социальные конфликты и применение права: дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2001. 175 с.
34. Шиндяпина Е. Д. Аналогия права в правоприменении: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007. 168 с.
35. Шмаленя С. В. Особливості застосування аналогії права при вирішенні юридичних справ: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2008. 216 с.
36. Щербаков В. В. Реализация норм международного права в деятельности органов предварительного расследования: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 210 с.

Монографії:

1. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів: моногр. Київ: Кушнір Г. М., 2020. 443 с.
2. Болокан І. В. Теорія реалізації норм адміністративного права: моногр. Запоріжжя: Гельветика, 2017. 559 с.

3. Бриль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів: моногр. Київ: Леся, 2012. 191 с.
4. Галич Р. В. Реалізація конституційного права працівника на захист: моногр. Дніпропетровськ: Форест, 2015. 176 с.
5. Касапоглу С. О. Реалізація норм кримінального процесуального права: моногр. Дніпро: Біла К. О., 2018. 305 с.
6. Кінаш Б. С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правових норм: моногр. Івано-Франківськ: Прикарпат. юридич. ін-т ЛьвДУВС, 2011. 250 с.
7. Клім С. І. Аналогія закону у цивільному праві України: моногр. Одеса: Фенікс, 2013. 214 с.
8. Коваль В. М. Проблеми застосування норм матеріального права в господарському судочинстві: моногр. Одеса: Юридична література, 2011. 528 с.
9. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: моногр. Львів: Тріада-плюс, 2010. 211 с.
10. Крижанівський В. В. Принцип презумпції невинуватості у кримінальному процесі (порівняльно-правове дослідження): моногр. Київ: Обрії, 2009. 164 с.
11. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності: моногр. Харків: Право, 2015. 174. с.
12. Москалюк О. В. Подолання колізій між нормами права рівної юридичної сили: моногр. Київ: Дакор, 2013. 213 с.
13. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах: моногр. Харків: Право, 2019. 224 с.
14. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування: моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2014. 121 с.
15. Серьогін С. В. Проблемні юридико-філологічні аспекти застосування понять «право» й «закон» в українській правовій доктрині та в контексті принципу верховенства права: моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2012. 89 с.
16. Шевченко А. Є. Реалізація конституційного права на мирні зібрання в Україні: моногр. Донецьк: Ноулідж, 2011. 138 с.

Наукові статті:

1. Аблякімова Е. Е. Реалізація права на доступ по публічної інформації в законодавстві Європейського Союзу. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки.* 2013. Вип. 62. С. 164-171.
2. Беззубов Д. О. До питання уніфікації застосування норм матеріального права при визнанні договорів недійсними. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2017. № 2. С. 135-139.
3. Беріша Ф. Взаємозв'язок між суспільством, державою та правом. *Evropský politický and law diskurz.* 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 172-184.

4. Бобік В. П. Історико-правова характеристика розвитку презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини в кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2017. Вип. 43 (2). С. 154-157.
5. Богуцька Н. М. Методологічне значення юридичних конструкцій у контексті методу правознавства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки.* 2017. Вип. 5. С. 10-17.
6. Бойко Г. І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. *Актуальні проблеми держави і права.* 2014. Вип. 73. С. 190-198.
7. Болокан І. В. Особливості структури адміністративно-правової норми та її вплив на реалізацію норми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2017. Вип. 43 (2). С. 37-42.
8. Болокан І. В. Реалізація норм адміністративного права: системно-історичний підхід. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2017. № 2. С. 72-79.
9. Болокан І. В. Реалізація норм права як правова категорія. *Актуальні проблеми держави і права.* 2016. Вип. 77. С. 31-38.
10. Болокан І. В. Форми реалізації адміністративно-правових норм та їх види. *Судова та слідча практика в Україні.* 2017. Вип. 3. С. 33-39.
11. Буханевич О. М. Поняття та сутність процедури надання адміністративних послуг. *Право і суспільство.* 2015. № 5, ч. 1. С. 126-131.
12. Винников А. В. Национальные языки, судебный перевод и правоприменение. *Современное право.* 2013. № 7. С. 122-128.
13. Віхров О. П. Актуальні питання захисту прав людини в контексті правозастосування. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2012. № 10. С. 99-101.
14. Войтенко І. Презумпція правомірності дій та рішень контролюючих органів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2017. № 865. С. 184-189.
15. Ганзенко О. О. Нетипові норми права в механізмі правового регулювання: проблеми теорії і практики застосування. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки.* 2013. № 1 (2). С. 17-23.
16. Городько П. П. Особливості правозастосування окремих актів законодавства при зверненні до нотаріуса щодо засвідчення вірності копії (фотокопії) паспорта. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 9. С. 47-49.
17. Гусев О. Ю. Правові презумпції та оцінка достовірності електронних доказів у цивільному процесі. *Правова держава.* 2019. № 35. С. 61-71.
18. Гуцин О. О. Особливості застосування норм міжнародного гуманітарного права в операціях із підтримання миру та безпеки. *Актуальні проблеми держави і права.* 2014. Вип. 74. С. 102-111.

19. Далявська Т. П. Політико-правова колізія як підстава для визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень. *Гілея*. 2015. Вип. 98. С. 375-377.
20. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 11 (1). С. 40-42.
21. Дуліба Є. В. Сутність та особливості застосування податкових норм як специфічної форми реалізації податкового права. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 3. С. 13-18.
22. Дутко А. О. Класифікація юридичних конструкцій як засобів законотворчої техніки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2014. № 810. С. 75-80.
23. Евтошук Ю. О. Требования принципа пропорциональности в сфере правоприменения. *Современное право*. 2013. № 2. С. 117-121.
24. Забарний М. М. Аналогія закону та аналогія права як способи усунення прогалин у кримінальному процесуальному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 5. С. 106-110.
25. Завальнюк С. В. Аналогія права як спосіб подолання прогалин в цивільному праві. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 52. С. 372-378.
26. Завальнюк С. В. Співвідношення аналогії права й аналогії закону в цивільному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 16 (2). С. 18-21.
27. Завальнюк С. Механізм застосування аналогії права. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 211-214.
28. Загурський О. Б. Застосування кримінальних процесуальних норм на стадії підготовчого провадження як важливий елемент судової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 43 (2). С. 167-170.
29. Замула А. Ю. Застосування норм міжнародного права щодо заборони катування та їх імплементація в законодавство України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 227-233.
30. Касапоглу С. О. Допустимість застосування норм кримінального процесуального права представниками громадянського суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 29 (2). С. 110-112.
31. Касапоглу С. О. Щодо поняття і структури реалізації норм кримінального процесуального права. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 33. С. 176-185.
32. Касапоглу С. О. Щодо стадій реалізації норм кримінального процесуального права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 4. С. 103-106.

33. Кельман М. С. Юридичні конструкції як елемент юридичної діяльності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 390-395.
34. Клименко К. Справедливість як основа правозастосовної діяльності. *Право України*. 2007. № 8. С. 30-33.
35. Клім С. Критерії розмежування видів аналогії закону та субсидіарного застосування норм у цивільному праві України. *Вісник Львівського університету*. Серія: *Юридична*. 2013. Вип. 58. С. 198-202.
36. Клім С. І. Суб'єкти використання й застосування аналогії закону та форми її втілення у цивільному праві України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 559-568.
37. Клименко М. Посилення ролі Верховного Суду України у забезпеченні однакового застосування норм права судами кримінальної юрисдикції. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 4. С. 104-110.
38. Козенко Ю. О. Норма права та її реалізація – модель і матерія правової поведінки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії*. Серія: *Юридична*. 2015. Вип. 2. С. 33-42.
39. Кондратьєв Р. Моральний імператив у правозастосуванні. *Право України*. 2010. № 5. С. 85-89.
40. Копиленко О. Окремі колізії українського законодавства. *Право України*. 2000. № 12. С. 13-16.
41. Корнієнко М. В. Принципи права в розв'язанні проблем конкуренції правових норм, юридичних фікцій і колізій. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 1 (1). С. 7-11.
42. Косович В. М. Логічні засоби правозастосовної техніки. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія: *Право*. 2017. № 3. С. 10-17.
43. Косович В. М. Юридичні конструкції як засіб правозастосовної техніки. *Публічне право*. 2017. № 2. С. 260-270.
44. Косович В. Юридичний техніко-технологічний інструментарій та верховенство права (методологія дослідження). *Вісник Львівського університету*. Серія: *Юридична*. 2018. Вип. 66. С. 14-26.
45. Коструба А. Аналогія права й аналогія закону як фактична фікція та спосіб «оздоровлення» механізму правоприпинення. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 11. С. 6-9.
46. Костюк Н. П. Управлінський аспект процесу застосування норм права. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Вип. 26. С. 92-96.
47. Кравець М. О. Поняття, сутність та місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 110-115.
48. Кройтор В. А. Правові аксіоми в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: *Юриспруденція*. 2018. Вип. 32. С. 47-52.

49. Кройтор В. А. Усунення прогалин у цивільному праві за допомогою аналогії права, аналогії закону та міжгалузевої аналогії. *Форум права*. 2016. № 3. С. 159-166.
50. Кубко Є. Б. Виконання рішень ЄСПЛ: регресні позови, аналогія закону та аналогія права. *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 35-44.
51. Кухарев О. Є. Застосування правових презумпцій у механізмі правового регулювання спадкових відносин. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 140-151.
52. Кучеренко Д. С. Правничі поняття і термінологія у методології юридичної науки. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. № 2. С. 30-38.
53. Кучук А. М. Забезпечення реалізації норм права (національний і міжнародний аспекти): правовий дискурс. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 9. С. 14-20.
54. Лебеденко В. І. Юридична техніка: поняття, призначення, методологічні засади застосування. *Інформація і право*. 2014. № 2. С. 52-56.
55. Левківський Б. К. Застосування аналогії закону при захисті права дитини на належне виховання (на прикладі позбавлення батьківських прав). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. Вип. 4. С. 146-154.
56. Легка О. В. Взаємозв'язок правозастосовної техніки з іншими видами юридичної техніки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 23-29.
57. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30-33.
58. Ленгер Я. І. Класифікація колізій в муніципальному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 42. С. 44-46.
59. Лешкович Т. Індивід як суб'єкт міжнародного публічного права. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 7-14.
60. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів. *Право України*. 2001. № 4. С. 18-21.
61. Литвак О. М. Справедливість – сутність і передумова ефективності правозастосовальної діяльності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 14. С. 55-59.
62. Ляшенко Н. Предмет рішень Європейського Суду з прав людини. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 3. vydání. С. 27-32.
63. Мандель Р. До розуміння принципів права. *Sciences of Europe*. 2016. № 4, ч. 2. С. 100-103.
64. Матат Ю. І. Застосування норм права в субсидіарному порядку: основні вимоги та передумови. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 378-384.

65. Матвєєва Л. Г. Правозастосувальні акти та акти тлумачення права. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2001. № 1. С. 15-20.
66. Медведєв Ю. Л. Імплементация норм міжнародного права в право України: зміст та способи реалізації. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 129-135.
67. Михайленко Е. М., Фефилов Е. А. Правоприменительные коллизии гражданского законодательства, изменившего порядок заявления требований участников строительства к застройщику при его банкротстве. *Правовые вопросы строительства*. 2013. № 1. С. 8-10.
68. Мірошніченко А. Співвідношення темпорального та змістовного принципів вирішення правових колізій. *Право України*. 2008. № 5. С. 24-28.
69. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правозастосовної і правоохоронної діяльності. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 4. С. 16-23.
70. Москалюк О. В. Особливості застосування принципів права при подоланні змістових колізій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 37-42.
71. Моткова О. Д. До питання застосування норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Публічне право*. 2017. № 3. С. 146-150.
72. Мотринєць С. І. Механізми реалізації норм парламентського регламенту. *Право і суспільство*. 2013. № 6.2. С. 38-42.
73. Мурашин О. Правозастосовчі акти прямого народовладдя (теоретичний аспект). *Право України*. 1999. № 8. С. 22-25.
74. Невзоров Г. Л. До питання про співвідношення правозастосувальних і виконавчо-розпорядчих актів. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 1998. № 4. С. 14-19.
75. Невядовський В. О. Особливості реалізації адміністративно-правових норм у діяльності Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип. 4. С. 170-176.
76. Нікольська О. Конкретизація норм Конституції України як необхідна передумова їх застосування. *Юридична Україна*. 2012. № 11. С. 29-36.
77. Обидіна І. Як уникнути колізії між нормативними актами. *Право України*. 2000. № 9. С. 107-111.
78. Обіход Т. В. Вступ України до Європейського Союзу в контексті реалізації норм господарського права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 14 (2). С. 16-18.
79. Онищук І. І. Моніторинг реалізації норм права та їх фінансового забезпечення. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 54-59.
80. Осауленко О., Пунько О. Зміцнення законності у правозастосовному процесі. *Право України*. 2004. № 12. С. 24-29.

81. Осминин Б. И. Разрешение коллизий между внутригосударственным правом и международными договорами. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2013. № 1. С. 114-123.
82. Островська Л. А. Вплив правил про дисциплінарну відповідальність суддів на застосування норм цивільного процесуального права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 365-369.
83. Павлюк А. Правова, реальність як нормативно-ціннісна та/або метанормативна система. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 2. vydání. С. 107-120.
84. Перепьолкін С. М. Внутрішньодержавний механізм реалізації норм міжнародного митного права: організаційно-правова (інституційна) складова. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2013. № 2. С. 63-67.
85. Подорожна Т. Динаміка законодавчих дефініцій у процесі правозастосування: теоретичні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 2. С. 3-6.
86. Подпісов Д. С. Ознаки реалізації норм права. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 3. С. 107-111.
87. Пунько О. Характеристика та класифікація правозастосовчих помилок. *Право України*. 2003. № 8. С. 110-112.
88. Рабінович С. П. Можливості використання соціолого-правових підходів Ганса Кельзена при аналізі конституційних змін 2004-2014 років в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3. С. 162-171.
89. Решота В. Акти Президента України як джерела адміністративного права України у судовому правозастосуванні. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2017. Vol. 4, Iss. 3. С. 118-123.
90. Россіхіна Г. В. Особливості актів застосування норм фінансового права. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 1 (2). С. 61-64.
91. Ростовщиков И. В. Правоприменение в процессе реализации прав человека. *Правовая политика и правовая жизнь*. 2013. № 2. С. 14-21.
92. Рощина І. Принципи та аналогія у кримінальному праві України. *Право України*. 2007. № 8. С. 25-29.
93. Рубля О. Аналогія закону та аналогія права в цивільному процесі України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 392-396.
94. Рябець К. А., Самойлов М. В. Колізія вітчизняного земельного законодавства в аспекті права власності на землю. *Юридична наука*. 2013. № 5. С. 40-46.
95. Садикова Я. М. Правові презумпції у справах про захист авторських прав. *Форум права*. 2015. № 3. С. 205-211.

96. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 22-29.
97. Сердюк І. А. Нормативно-правовий акт у співвідношенні з актом застосування та актом тлумачення норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2010. Вип. 3. С. 152-159.
98. Сиротнікова Я. Є. Умовні та безумовні правові фікції в трудовому праві України. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 2. С. 97-100.
99. Спасибо-Фатєєва І. Колізія загальних та спеціальних норм (на трьох прикладах судової практики). *Приватне право*. 2013. № 1. С. 166-175.
100. Стародубцева І. А. Влияние коллизий на правовую систему России: конституционно-исторический аспект. *История государства и права*. 2013. № 1. С. 53-56.
101. Стародубцева І. А. Коллизионный мониторинг в механизме выявления юридических коллизий. *Государственная власть и местное самоуправление*. 2013. № 11. С. 41-45.
102. Теличко О. А. Причини виникнення правових колізій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 6 (1). С. 39-42.
103. Теремцова Н. В. Проблеми реалізації норм права щодо правомірної поведінки. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 245-247.
104. Тихомиров Ю. А. Коллизионное право и отклонения в правовой сфере. *Право и политика*. 2013. № 3. С. 363-370.
105. Тищук Т. І. Конституційно-правовий аналіз форм реалізації рішень Конституційного Суду України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 1. С. 132-137.
106. Тищук Т. І. Процедура реалізації рішень Конституційного Суду України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 5. С. 38-45.
107. Ткачук О. С. Фікції у правових позиціях судів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 35 (2.1). С. 200-203.
108. Тузова М. В. Акти вищих судів загальної юрисдикції як засіб подолання прогалів у законодавстві. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2003. № 3. С. 35-39.
109. Ул'яновська О. Розмежування понять правової презумпції та правової фікції. Погляди провідних учених. *Віче*. 2011. № 10. С. 26-30.
110. Ул'яновська О. Класифікація конструктивних фікцій як окремого виду правової фікції. *Віче*. 2011. № 6. С. 23-25.
111. Фасій Б. В. Застосування норм законодавства Європейського Союзу та міжнародного права до сімейних відносин в Україні. *Часопис цивілістики*. 2016. Вип. 20. С. 171-175.

112. Філик Н. В. Окремі питання юридичної техніки в правозастосовній діяльності судових органів. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 1. С. 47-50.
113. Хряпченко В. Різноманітні моделі системи права як прояв креативності в сучасній юриспруденції. *Evropský politický and law diskurz*. 2016. Svazek 3., 3. vydání. С. 61-66.
114. Цвігун Д. П. Субсидіарне застосування норм цивільного права в суміжних галузях права. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 87-90.
115. Чернотуцький Р. В. Роль юридичної техніки в законопроектній діяльності. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 7. С. 118-129.
116. Чернотуцький Р. В. Принципи юридичної (законодавчої) техніки та їх роль і значення в законопроектній діяльності. *Молодий вчений*. 2014. № 8 (2). С. 83-88.
117. Шаповал В. Теоретичні проблеми реалізації норм Конституції. *Право України*. 1997. № 6. С. 37-41.
118. Шевченко Т. В. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання. *Право і суспільство*. 2013. № 1. С. 23-26.
119. Шевченко Т. В. Юридична колізія: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 13-18.
120. Шутак І. Д. Правовий моніторинг нормотворення, реалізації та тлумачення норм права в контексті принципу верховенства права. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 87-94.
121. Шутак І. Д. Роль юридичної техніки в системно-структурному вдосконаленні правової системи України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 6. С. 16-21.
122. Шутак І. Д. Юридична техніка тлумачення норм права. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2015. № 11. С. 18-24.
123. Шутак І. Юридична техніка і технологія: теорія та практика застосування. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2016. Вип. 63. С. 37-45.
124. Юхимюк О. Дотримання як форма безпосередньої реалізації норм права. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 1. С. 32-35.
125. Юхимюк О. Знання про норми права як необхідна умова їх дотримання. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 47-51.

ТЕМА 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Поняття та конституційні принципи правового статусу людини та громадянина в Україні. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Система гарантій конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Громадянство України: законодавство; міжнародні акти; зміст права на громадянство; документи, які підтверджують громадянство України. Принципи та способи набуття громадянства України. Територія держави. Умови прийняття до громадянства України (порядок розгляду заяв громадян з питань громадянства України). Припинення громадянства України. Зміна громадянства України. Роль міжнародних актів в регулюванні конституційних прав, свобод та обов'язків в Україні. Конституційно-правові засади статусу іноземних громадян, осіб без громадянства та біженців в Україні. Конституційні обов'язки громадян: поняття, види та їх характеристика. Необмеженість конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Конституційно-правовий статус людини й громадянина – це встановлена конституцією та іншими законами система юридичних параметрів, яка визначає фактичне становище людини й громадянина у суспільстві на конкретному етапі суспільно-політичного розвитку держави¹.

До *елементів конституційно-правового статусу* людини і громадянина належать:

- права, свободи і обов'язки як основи конституційного статусу особи;
- громадянство, правосуб'єктність, юридичні гарантії як умови реалізації прав, свобод та обов'язків;
- принципи правового статусу особи як вихідні засади, що інтегрують у собі нормативний зміст прав, свобод та обов'язків особи, а також умови їх реалізації².

Термін *«права»* вживається в тому разі, коли йдеться про право громадян отримати від суспільства та держави певне матеріальне, культурне чи духовне благо (право на працю, освіту, матеріальне забезпечення тощо). Термін *«свободи»* використовують тоді, коли мовиться про свободу здійснити той чи той вчинок (свобода слова, друку, мітингів, демонстрацій, віросповідання та ін.).

Права та свободи, закріплені в конституції. Однак не завжди можна

¹ Конституційне право України: повний курс: навч. посіб. / за заг. ред. О. В. Совгира, Н. Г. Шукліна. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.

² Шукліна Н. Г. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні (проблеми теорії і практики): монографія. Київ: Центр навч. літ., 2005. С. 164.

провести чітке розмежування між правами людини та правами громадянина. І ті й ті, будучи записаними в конституції, повинні забезпечуватися державою.

Права людини – це природні, невід’ємні права, що належать людині від її народження, права, пов’язані з людською істотою, її існуванням та розвитком. Ці права ніколи ніким людині не надавались, а тому не можуть бути ніким відібрані чи обмежені. **Права громадянина** пов’язані з державою, її законодавством, правом. Вони надаються громадянам з огляду на матеріальні можливості держави (право на охорону здоров’я, освіту), рівень розвитку демократії (право на свободу об’єднання в політичні партії) та ін.

Ознаки конституційних прав і свобод людини й громадянина:

- мають верховенство (є правовою базою для прийняття всіх інших прав і свобод);
- є нормами прямої дії і мають гарантований захист;
- базуються на конституційних принципах рівності для кожного;
- основні права належать їй з народження;
- їх якісний рівень залежить від рівня соціально-економічного, політичного, культурного та іншого розвитку суспільства та держави¹.

У поняття загального правового статусу як найбільш широкої категорії, слід включити складові елементи змісту, які характеризують його структуру:

- ✓ правові принципи, що складають методологічну основу правового статусу;
- ✓ норми права, що встановлюють загальні для всіх права, свободи та обов’язки;
- ✓ правосуб’єктність, тобто можливість суб’єкта мати права та обов’язки, користуватися ними й нести відповідальність за свої дії;
- ✓ законні інтереси, що спонукають суб’єкта права до відповідних дій, або навпаки орієнтують його на дозволена нормами права пасивність;
- ✓ юридична відповідальність як обов’язок нести відповідальність за порушення правового статусу;
- ✓ громадянство, тобто такий правовий стан, який вказуючи про належність людини до відповідної держави, дає право на те, щоб розширити коло прав та обов’язків;
- ✓ правовідносини загального (статусного) характеру².

Принцип правового статусу людини й громадянина – це вихідні засади, на основі яких визначаються захист і умови реалізації прав, свобод та обов’язків людини й громадянина.

До принципів правового статусу людини й громадянина належать:

- свободи людини;

¹ Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України: навч. посіб. Дніпропетровськ: ЛізуновПрес, 2012. 472 с.

² Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання. Харків: Право, 2009. 468 с.

- рівність людей у своїй гідності і правах;
- невідчуженість й непорушність прав і свобод людини;
- гарантованість прав і свобод і обов'язків людини й громадянина;
- невичерпності конституційного переліку прав і свобод людини й громадянина;
- рівність конституційних прав і свобод громадян України та рівності перед законом;
- єдності прав людини та її обов'язків перед суспільством¹.

Існує кілька класифікацій прав і свобод на основі різних критеріїв.

Найбільш загальним є поділ прав і свобод на **негативні** (полягають у праві людини на захист від будь-якого втручання, зокрема і з боку держави, в здійсненні особою своїх прав як суб'єкта громадянського суспільства, не потребують великих державних ресурсів і не залежать від рівня соціально-економічного розвитку країни) та **позитивні** (потребують підтримки та забезпечення з боку держави – право на працю, освіту, охорону здоров'я та ін.)².

Конституція України закріплює цілий комплекс **гарантій прав та свобод людини й громадянина** (передбачені Основним законом України умови, засоби, методи і механізми, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод людини й громадянина). Умовно їх можна поділити на **дві групи**: загальні гарантії – стосуються всіх або більшості прав і свобод; спеціальні гарантії – щодо певних прав і свобод або їх груп. Також серед **загальних гарантій** виділяють: економічні; політичні; юридичні³.

Основні економічні гарантії: володіння, користування та розпорядження власністю, вільний вибір праці, соціальна діяльність держави та ін.

Політичні гарантії прав пов'язані з різними формами здійснення влади народу: загальні та «чесні» вибори, проведення з принципових питань референдумів, участь громадян в управлінні державою, поділ влади.

Юридичні гарантії пов'язані зі способами здійснення основних прав, допомогою органів держави в їх реалізації, їх захистом. Важливою юридичною гарантією вважається існування правової держави, зв'язаної законами, що несе відповідальність перед особою, зобов'язана захищати громадянина і його права⁴.

Організаційно-правові гарантії – це передбачені в нормативно-правових актах суспільно-політичні інституції, на які покладаються відповідні функції та

¹ Конституційне право України: навч. посіб. / за ред. В. В. Кравченка. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: Атіка, 2007. 592 с.

² Права і свободи людини і громадянина: навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Кушніренка, Т. М. Слінько. Харків: Факт. 2001. С. 13-14.

³ Актуальні проблеми прав і свобод людини і громадянина: навч. посіб. / за заг. ред. Ж. М. Пустовіт. Київ: КНТ, 2009. 232 с.

⁴ Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Конституційне право України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. Харків: Майдан, 2012. 330 с.

повноваження щодо організації та здійснення юридичного забезпечення реалізації, охорони і захисту свободи людини й громадянина¹.

Захист конституційних прав може здійснюватися:

- громадянами (необхідна оборона під час замаху з боку хулігана на недоторканність особи);
- об'єднаннями громадян (захист професійними спілками конституційного положення про своєчасне одержання винагороди за працю чи від незаконного звільнення);
- органами державної влади та місцевого самоврядування в межах своїх повноважень і відповідними посадовими особами;
- підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності;
- засобами масової інформації;
- спеціалізованими державними та громадськими органами й організаціями у справі захисту прав і свобод людини й громадянина (адвокатура, нотаріат тощо);
- судовим захистом (особливе значення).

Громадянство – постійний правовий зв'язок особи та держави, що проявляється в їхніх взаємних правах і обов'язках. Такий зв'язок виникає, зазвичай, з народженням людини та зберігається протягом усього її життя. Наявність громадянства (підданства) надає особі весь обсяг прав і обов'язків, які передбачені конституцією та законодавством певної держави. Саме цим відрізняється статус громадянина (підданого) від правового статусу іноземців і осіб без громадянства, які, на відміну від громадян, суттєво обмежені в правах та свободах².

Законодавством України передбачені різні способи набуття громадянства України.

За народженням («філіація» – зв'язок, наступництво, розвиток у формі наступництва, повторення) громадянство набувається на основі двох принципів: «**права крові**» та «**права ґрунту**». Суть «права крові» полягає в тому, що дитина набуває громадянства батьків незалежно від місця народження; «права ґрунту» – дитина стає громадянином тієї держави, на території якої вона народилася, незалежно від громадянства батьків. Одержання громадянства за народженням є основною формою набуття особою статусу громадянина держави в більшості країн світу. У нормах законодавства України, що регулюють набуття громадянства України, поєднуються принципи права крові та права ґрунту³.

¹ Барабаш Ю. Г. Правова політика у сфері прав людини: шляхи підвищення ефективності. *Право України*. 2009. № 4. С. 55-61.

² Янковський С. А. Правова сутність інституту громадянства ЄС. *Право і безпека*. 2011. № 4 (41). С. 28-32.

³ Завгородній В. А., Бугайов В. С. Підстави набуття громадянства України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 41-46.

За походженням громадянство набувається у разі, якщо особа, яка сама або хоча б один з її батьків, дід або баба, повнорідні брат чи сестра народились або постійно проживали до 16 липня 1990 р. на території, що стала територією України, а також на інших територіях, які належали до складу УНР, ЗУНР, Української Держави, УСРР, Закарпатської України, УРСР, і є особою без громадянства чи іноземцем, яка взяла зобов'язання припинити іноземне громадянство та подала заяву про набуття громадянства України, а також її діти реєструються громадянами України.

Прийняття до громадянства України, що визначається як **натуралізація**, та полягає в наданні органами державної влади країни громадянства заінтересованій особі на її прохання. У світовій практиці натуралізація є найбільш поширеним способом надання громадянства. Виділяють натуралізацію індивідуальну та натуралізацію внаслідок правонаступництва держави.

Поновлення в громадянстві (репатріація чи реінтеграція) застосовується до осіб, які раніше перебували в громадянстві України, але втратили його з якихось причин. Репатріація відрізняється від натуралізації спрощеним порядком набуття громадянства.

Припинення громадянства – це припинення постійного правового зв'язку особи з державою, що полягало в їхніх взаємних правах і обов'язках.

Обов'язки – це певне коло дій, покладених на особу та безумовних для виконання.

Обов'язок характеризується певними рисами, а саме:

- це завжди певне обмеження прав людини;
- це категорія необхідної поведінки для людини;
- виконання обов'язку забезпечується певним механізмом, який має держава.

Громадяни України мають такі **основні обов'язки**: неухильно дотримуватися Конституції України та законів України; шанувати її державні символи; оберігати інтереси держави; сприяти зміцненню її могутності; захищати свою Вітчизну, її незалежність і територіальну недоторканність; відбувати військову службу відповідно до закону; сплачувати податки та збори; поважати національну гідність інших громадян, їхні законні права та інтереси; піклуватися про виховання дітей, про батьків, надавати їм допомогу; берегти навколишнє середовище, історичні пам'ятники й інші культурні цінності¹.

Конституція України в чітких формулюваннях закріплює тільки **індивідуальні обов'язки** – обов'язки людини, що живе в суспільстві, й обов'язки громадянина держави. Водночас деякі заборони, що стосуються колективів, громадських організацій, можуть одночасно розглядатись і як їхні обов'язки.

¹ Колісник В. П., Барабаш Ю. Г. Конституційне право України: підруч.. Харків: Право, 2008. 416 с.

Ключові слова:

конституційно-правовий статус людини й громадянина, права людини, права громадянина, абсолютне суб'єктивне право, відносне суб'єктивне право, свобода людини і громадянина, позитивні права, негативні права, конституційний обов'язок громадянина і людини, правовий статус, індивідуальний статус особи, родовий (спеціальний) статус особи, галузевий статус особи, конституційно-правовий (базовий) статус особи, конституційно-правовий статус людини і громадянина як конституційно-правовий інститут, принципи конституційно-правового інституту прав і свобод людини й громадянина, обов'язок, конституційні права, свободи та обов'язки, політичні гарантії прав, економічні гарантії прав, юридичні гарантії прав, загальна правоздатність, дієздатність, захист конституційних прав, громадянство, принципи громадянства, філіація, принцип «права крові», принцип «права ґрунту», натуралізація, індивідуальна натуралізація, натуралізація внаслідок правонаступництва держав, іноземець, імміграція, іммігрант, міграція, апатриди, біпатриди, біженці, внутрішньо переміщена особа, особа, яка потребує тимчасового захисту, природні права і свободи людини, громадянські права, економічні права, соціальні права, культурні права, політичні права і свободи, конституційні обов'язки людини й громадянина, механізм реалізації прав і свобод людини й громадянина, система гарантій конституційних прав, свобод та обов'язків, організаційні гарантії, механізм захисту прав і свобод людини й громадянина, право на захист, право на звернення, пропозиція, заява, клопотання, скарга, електронна петиція, адвокат, безоплатна первинна правова допомога, безоплатна вторинна правова допомога.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.).
- ❖ Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 46. Ст. 617.
- ❖ Про державний кордон: Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.
- ❖ Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21. Ст. 81.
- ❖ Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93.

- ❖ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13.
- ❖ Європейська конвенція про громадянство від 7 листопада 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 13. Ст. 359.
- ❖ Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011
- ❖ Конвенція про статус апатридів від 28 вересня 1954 року. *Офіційний вісник України*. 2013. № 51 / № 12. ст. 450. Стор. 447. Ст. 1875.
- ❖ Конвенція про кіберзлочинність 23 листопада 2001 року. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. Стор. 107. Ст. 2535.
- ❖ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19-20, 21-22. Ст. 144.
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
- ❖ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
- ❖ Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
- ❖ Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року. *Голос України*. 2020. № 50.
- ❖ Про вищу освіту: Закон України від 7 липня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
- ❖ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
- ❖ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 6 червня 2011 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
- ❖ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
- ❖ Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
- ❖ Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
- ❖ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
- ❖ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05 жовтня 2017 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403.

- ❖ Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20 листопада 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.
- ❖ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.
- ❖ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
- ❖ Про закордонних українців: Закон України від 4 березня 2004 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.
- ❖ Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
- ❖ Про імміграцію: Закон України від 7 червня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.
- ❖ Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 13. Ст. 83.
- ❖ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.
- ❖ Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст. 892.
- ❖ Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 14. Ст. 168.
- ❖ Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.
- ❖ Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83.
- ❖ Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.
- ❖ Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 25. Ст. 283.
- ❖ Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.
- ❖ Про комісію при Президенті України з питань громадянств: Указ Президента України від 30 квітня 2005 року (зі змінами і допов.). *Урядовий кур'єр*. 2005. № 85.

- ❖ Про затвердження зразків довідок про подання особою заяви про надання їй статусу біженця, про особу стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця, про прийняття скарги до розгляду, про звернення до суду: Наказ Державного комітету України у справах еміграції від 14 квітня 2004 року № 21. *Офіційний вісник України*. 2004. № 18. С. 68-74.
- ❖ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» 28 лютого 2018 № 2-р/2018. *Вісник Конституційного Суду України*. 2018. № 2. Стор. 102.

Дисертації, автореферати:

1. Альонкін О. А. Конституційне право людини на свободу світогляду і віросповідання та гарантії його реалізації в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 227 с.
2. Аніщук Н. В. Тенденції розвитку інституту конституційно-правового статусу жінок в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 225 с.
3. Асірян С. Р. Рада ООН з прав людини (інституційно-організаційний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 20 с.
4. Афанасьєва М. В. Конституційно-правове забезпечення виборчих технологій в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 203 с.
5. Бабін Б. В. Конституційно-правовий статус корінних народів України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2005. 19 с.
6. Баран С. О. Конституційне право людини і громадянина на відшкодування шкоди та його забезпечення в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 236 с.
7. Баранчук В. М. Політико-територіальна організація України: проблеми конституційно-правової теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1997. 201 с.
8. Бедрій Р. Б. Громадянство України: конституційно-правові основи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 16 с.
9. Бедь В. В. Право людини на свободу совісті: конституційно-правове регулювання: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2011. 36 с.
10. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 207 с.
11. Бородій І. Л. Адміністративно-правові способи захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2004. 38 с.
12. Васьковська В. П. Право людини на безпеку та конституційно-правовий механізм його забезпечення: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2006. 224 с.

13. Ващук О. М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 207 с.
14. Великоречанін П. О. Множинне громадянство: конституційно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 23 с.
15. Верланов С. О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2008. 18 с.
16. Вітів В. А. Інформаційні права людини у сфері охорони навколишнього природного середовища: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 21 с.
17. Гараджаев Д. Я. Конституционные права и свободы человека и гражданина в странах Содружества Независимых Государств и международно-правовые стандарты (на материалах Украины, России, Азербайджана): дис. ... канд. юрид. наук. Одесса, 1998. 233 с.
18. Головка В. М. Громадянство у світ-системній перспективі: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2013. 16 с.
19. Головка О. М. Інформаційно-правова політика України у сфері безпеки людини у медіапросторі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 19 с.
20. Гориславський К. О. Право людини та громадянина на самозахист життя і здоров'я від протиправних посягань: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 17 с.
21. Горова О. Б. Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.
22. Грабильніков А. В. Конституційне право громадян України брати участь в управлінні державними справами: проблеми теорії і практики: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 187 с.
23. Грицкевич С. Г. Конституційні екологічні права людини й громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 24 с.
24. Гула І. Л. Адміністративно-правове забезпечення примусового видворення іноземців та осіб без громадянства з України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 20 с.
25. Данелія О. С. Правосуб'єктність юридичної особи як суб'єкта Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
26. Дешко Л. М. Конституційне право на звернення до міжнародних судових установ та міжнародної організації: порівняльно-правовий аспект: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 38 с.
27. Джумурат Є. І. Забезпечення виконання конституційних обов'язків людини і громадянина у сфері місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.

28. Динько О. Ф. Зміст і гарантії забезпечення свободи пересування людини та громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 18 с.
29. Дір І. Ю. Захист громадянських прав людини в Україні у рамках Ради Європи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 20 с.
30. Домбровська О. В. Конституційне право на життя людини і громадянина та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 19 с.
31. Дорофеева В. І. Конституційні засади участі громадських об'єднань в системі захисту прав людини: Україна та зарубіжний досвід: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2018. 16 с.
32. Єрмоленко Д. О. Правовий статус людини і громадянина в Україні як соціальній державі: автореф. дис. канд. юрид. наук. Харків, 2002. 20 с.
33. Журавка О. В. Міжнародно-правова характеристика інституту громадянства: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1999. 203 с.
34. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 19 с.
35. Закоморна К. О. Інститут омбудсмана як засіб забезпечення прав і свобод людини та громадянина (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. канд. юрид. наук. Харків, 2000. 16 с.
36. Івершенко Л. А. Конституційне право людини і громадянина на приватну власність в Україні та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 240 с.
37. Капустинський В. Вплив діяльності Європейського суду з прав людини на формування національних правозахисних систем і дотримання державами захисту прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 20 с.
38. Ковалишин І. Г. Правовий статус біженців в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 20 с.
39. Ковбан А. В. Конституційно-правова регламентація права людини на свободу світогляду та віросповідання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 19 с.
40. Котляревська Г. М. Конституційне право громадян на звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
41. Кравченко О. О. Захист прав і свобод людини та громадянина Конституційним Судом України: доктринальні, прикладні та компаративні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 16 с.
42. Кулабухова А. В. Інститут громадянства Європейського Союзу (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 20 с.

43. Куліч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2015. 20с.
44. Кушакова Н. В. Конституційне право на інформацію в Україні (порівняльний аналіз): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 243 с.
45. Лазаренко Л. А. Конституційне право на звернення людини і громадянина та його забезпечення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 21 с.
46. Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 20 с.
47. Липачова Л. М. Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 20 с.
48. Лиска І. Г. Конституційно-правовий статус закордонних українців в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 201 с.
49. Литвиненко І. Л. Діяльність органів місцевого самоврядування по забезпеченню конституційних прав та свобод людини і громадянина: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Київ, 2002. 20 с.
50. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 22 с.
51. Ляшенко Н. А. Застосування практики Європейського суду з прав людини при розгляді цивільних справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
52. Магда С. О. Забезпечення прав, свобод та реалізації обов'язків громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 20 с.
53. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 20 с.
54. Максимович Р. О. Конституційно-правовий механізм захисту соціальних та економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 18 с.
55. Малишко В. М. Конституційне право людини на свободу світогляду і віросповідання: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 205 с.
56. Мацькевич М. М. Конституційні культурні права та свободи людини і громадянина в Україні: праворозуміння та практика реалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2014. 39 с.
57. Мендеграл Т. І. Конституційно-правовий статус осіб без громадянства в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 225 с.

58. Михайлюк О. А. Проблеми забезпечення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 20 с.
59. Мілова Т. М. Конституційне право людини і громадянина на свободу наукової творчості в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 211 с.
60. Мірошниченко О. А. Право людини на життя (теорія та практика міжнародного співробітництва): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 191 с.
61. Нагорний Є. В. Становлення та розвиток інституту громадянства України (1917-2007 рр.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
62. Негодченко О. В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2004. 36 с.
63. Недибалюк В. Д. Конституційне право людини на повагу до її гідності та його правове забезпечення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
64. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 239 с.
65. Огурцов О. П. Попередження та скорочення стану осіб без громадянства в Україні: конституційно-правовий аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2014. 20 с.
66. Олефіренко Е. О. Адміністративно-правові гарантії реалізації прав і свобод громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2006. 20 с.
67. Олійник В. С. Конституційне право людини на особисту недоторканість і його забезпечення органами внутрішніх справ України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 18 с.
68. Омельченко Т. В. Конституційне право особи на правову допомогу і його реалізація на досудових стадіях кримінального процесу: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 216 с.
69. Опольська Н. М. Конституційне забезпечення прав і свобод дитини в Україні (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 22 с.
70. Пабат О. В. Адміністративно-процесуальні гарантії прав та свобод громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 20 с.
71. Павлишин С. Я. Захист прав і свобод людини в умовах збройного конфлікту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2017. 15 с.
72. Пазенок А. С. Соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні та Федеративній Республіці Німеччині: порівняльне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 208 с.
73. Поєдинок О. Р. Права біженців у контексті фрагментації міжнародного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 20 с.

74. Пустовіт Ж. М. Основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2001. 17 с.
75. Пушкіна О. В. Конституційний механізм забезпечення прав людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2008. 48 с.
76. Рабінович А. В. Право людини на гідний рівень споживання та юридичний механізм його забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 189 с.
77. Рабінович С. П. Права людини у природно-правовій думці неотомізму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2003. 19 с.
78. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.
79. Ракша Н. С. Адміністративно-правове забезпечення права громадян на освіту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2007. 20 с.
80. Регушевський Е. Є. Конституційно-правові гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 18 с.
81. Різник С. В. Забезпечення державою конституційного права людини на підприємницьку діяльність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 16 с.
82. Романенко К. М. Конституційне право громадянина на освіту в Україні: стан і тенденції розвитку: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2008. 213 с.
83. Савухін В. С. Конституційне право людини і громадянина на невтручання в їх особисте і сімейне життя та його забезпечення органами внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 231 с.
84. Сенюта І. Я. Право людини на охорону здоров'я та його законодавче забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. 217 с.
85. Сergyogin В. О. Конституційне право особи на недоторканість приватного життя (прайвесі): проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 40 с.
86. Слабан М. М. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до сімейного життя (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 18 с.
87. Соловійов О. В. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду в Україні (загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2011. 16 с.
88. Сорока О. С. Конституційне право людини на вільний розвиток своєї особистості: проблеми забезпечення у контексті світового досвіду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 19 с.

89. Суржинський М. І. Громадянство України як конституційно-правовий інститут: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
90. Толкачова І. А. Конституційні засади розвитку інституту громадянства в Україні і країнах СНД: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
91. Турута О. В. Забезпечення реальності прав і свобод громадян органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.
92. Фокіна М. О. Права і свободи людини як об'єкт конституційно-правового регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 20 с.
93. Француз-Яковець Т. А. Забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 20 с.
94. Фролов Ю. М. Економічні права та свободи людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2005. 20 с.
95. Хальота А. І. Конституційні особисті права та свободи людини і громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 19 с.
96. Чирик О. Ю. Адміністративно-правові засади набуття громадянства України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 20 с.
97. Чуб О. О. Конституційне право громадян України на участь в управлінні державними справами: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 212 с.
98. Шандала О. О. Правове регулювання громадянства в період українського державотворення 1917-1920 рр.: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 16 с.
99. Шумак І. О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.

Монографії:

1. Анпілогов О.В. Захист прав та свобод громадянина прокурором в адміністративному судочинстві: моногр. Київ: Ін. Юр, 2008. 167 с.
2. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: моногр. Київ: КМ Academia, 2000. 262 с.
3. Базов О. В. Юрисдикція Європейського суду з прав людини. Доктрина та практика: моногр. Київ: Істина, 2017. 422 с.
4. Бакумов О. С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації: моногр. Харків: Право, 2015. 245 с.
5. Бисага Ю. М. Право на судовий захист: конституційно-правовий аспект: моногр. Ужгород: Гельветика, 2015. 207 с.
6. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту в Україні: моногр. Дніпро: Ліра ЛТД, 2008. 180 с.

7. Великоречанін П. О. Правове регулювання множинного громадянства: моногр. Одеса: Юридична література, 2015. 179 с.
8. Верланов С. О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження): моногр. Львів: Край, 2009. 196 с.
9. Вільчик Т. Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: моногр. Харків: Право, 2015. 399 с.
10. Галич Р. В. Реалізація конституційного права працівника на захист: моногр. Дніпропетровськ: Форест, 2015. 176 с.
11. Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект: колект. моногр. Барбелко Н. С. та ін.; за заг. ред. Н. А. Сейко. 3-є вид. Житомир: Волинь, 2016. 220 с.
12. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина в Україні: моногр. Дніпропетровськ: Дніпроп. нац. ун-т, 2007. 255 с.
13. Зубарева А. Є. Комітет ООН з прав людини: моногр. / За наук. ред. В. М. Репецького. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 275 с.
14. Карташкин В. А. Права человека: международная защита в условиях глобализации: моногр. Москва: ИНФРА-М. 2011. 288 с.
15. Кириченко Ю. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду: моногр. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 538 с.
16. Кобрусєва Є. А., Соколенко О. Л., Кононець В. П. Адміністративно-правовий захист прав та свобод людини і громадянина на мирні зібрання: моногр. Дніпропетровськ: Крос-Принт, 2016. 236 с.
17. Конституційно-правовий статус адвокатури в механізмі реалізації права людини і громадянина на правову допомогу: моногр. Ужгород: Гельветика, 2018. 180 с.
18. Котляревська Г. М. Конституційне право громадян на звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики): моногр. Київ: Парламент. вид-во, 2012. 167 с.
19. Кудрявцева О. М. Конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні: моногр. Київ: Арт Економі, 2015. 265 с.
20. Курко М. Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні: моногр. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 376 с.
21. Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: моногр. Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. В., 2006. 256 с.
22. Малишко В. Н. Конституційне право людини на свободу світогляду і віросповідання: моногр. Київ: Котигорошко, 2007. 160 с.

23. Мацькевич М. М. Конституційно-правові засади забезпечення культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні: моногр. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 462 с.
24. Мельчук О. Ф. Право людини на освіту: моногр. Вінниця: Меркьюрі-Поділл, 2013. 283 с.
25. Нагорний Є. В. Становлення та розвиток інституту громадянства України (1917-2007 рр.): моногр. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 186 с.
26. Новак-Каляєва Л. М. Права людини у державному управлінні: теоретико-методологічний аспект: моногр. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2013. 395 с.
27. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні: моногр. Київ: Алтера, КНТ, Центр навч. л-ри, 2008. 472 с.
28. Політанський В. С. Право на інформацію як фундаментальне право людини: моногр. Харків: Право, 2017. 206 с.
29. Права людини в контексті сучасного суспільствотворення: моногр. М. Г. Вербенський та ін. Київ; Вінниця: Нілан, 2016. 260 с.
30. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: моногр. Харків: Финарт, 2013. 196 с.
31. Сопільник Р. Л. Судовий захист фундаментальних прав людини: євроінтеграційний вектор розвитку: моногр. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2016. 406 с.
32. Тітко Е. В. Правомірне обмеження свободи вираження поглядів: досвід Європейського суду з прав людини: моногр. Вінниця: Нілан, 2016. 167 с.
33. Тодика Ю. Н. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні: моногр. Київ, Ін Юре, 2004. 368 с.
34. Чехович С. Б. Безгромадянство в Україні: конституційно-правові аспекти: моногр. Київ: Ін-т зак-ва Верховної Ради України, 2016. 231 с.

Наукові статті:

1. Hromivchuk I., Subbotina N. The European Court of Human Rights: the prospects for protection of human rights in the Autonomous Republic of Crimea. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 1, ч. 1. С. 32-36.
2. Iacob I. Dreptul fundamental la viață: între garantare constituțională și restrângere legală. *Верховенство Права*. 2017. № 1 (30). С. 48-53.
3. Krakmalova K. Zakaz dyskryminacji przy realizacji przez osoby wewnętrznie przesiedlone ich praw i wolności na Ukrainie. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 1. С. 109-114.
4. Nurcan O. Limitele și caracterul efectiv al dreptului de acces la justiție. *Legea si Viata*. 2017. № 5, ч. 1. С. 53-58.
5. Panina T. Legal and non – legal ways of realization of human rights provide. *Sciences of Europe*. 2017. № 18, ч. 2. С. 57-59.

6. Аблякімова Е. Е. Реалізація права на доступ по публічної інформації в законодавстві Європейського Союзу. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 164-171.
7. Аблязов Д. Е. Судовий захист прав людини і громадянина. *Право і Безпека*. 2012. № 1. С. 123-126.
8. Аврамова О. Право народу на протест. *Юридична Україна*. 2010. № 12 (96). С. 11-16.
9. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми. *Право України*. 2010. № 2. С. 101-104.
10. Адашис Л. І., Дробко О. А. Конституційне право громадян на мирні зібрання: сучасний стан правового регулювання в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 54-57.
11. Ажнюк Б. Мовні права: колективні й індивідуальні. *Право України*. 2016. № 3. С. 84-93.
12. Альонкін О. Правове забезпечення економічних гарантій права людини на свободу світогляду і віросповідання. *Право України*. 2010. № 1. С.92-95.
13. Альонкін О. Охорона культурних прав людини в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 5. С. 17-24.
14. Андрєєвський В. В. Зовнішня і внутрішня організація адвокатури. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 2. С. 130-135.
15. Андріанов К. До питання про юрисдикцію Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2000. № 8. С. 46-47.
16. Андрієвська О. Конституційно-правовий механізм обмеження прав та свобод людини і громадянина: питання окремих елементів. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4, ч. 1. С. 54-59.
17. Анісімова М. Право на свободу та особисту недоторканність: відповідність українського законодавства євро стандартам. *Право України*. 1999. № 2. С. 26-29.
18. Антонович М. Еволюція поняття прав людини. *Право України*. 2005. № 12. С. 16-20
19. Антонович М. Законодавство України та зарубіжних країн щодо статусу державної мови (порівняльний аспект). *Право України*. 1999. № 6. С. 73-74.
20. Антонович М. Конвенція про захист прав людини і основних свобод у судах Європейських держав та перспективи її застосування в Україні. *Право України*. 2000. № 8. С. 42-46.
21. Антонович М. Міжнародна система захисту прав людини: крізь призму України. *Право України*. 2007. № 3. С. 37-41.
22. Астахова В. І. Право на освіту: європейський стандарт. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2000. № 492. С. 57-60.
23. Афанасенко С. І. Права та свободи людини і громадянина. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 28-30.

24. Бабак М. А. Індивідуалістичні форми захисту прав та свобод людини Конституційним Судом України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 18-21.
25. Бадида А. Ю. Соціальні права у системі фундаментальних прав людини. *Право України*. 2019. № 11. С. 272-280.
26. Баймуратов М. Муніципальні права людини: теоретико-аксіологічні підходи до визначення та розуміння. *Юридичний журнал*. 2012. № 7-8 (121-122). С. 76-83.
27. Баймуратов М. О. Дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері захисту прав людини: методологічні підходи до розуміння та визначення. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 31-41.
28. Бакумов О. С. Правові пропозиції Європейського суду з прав людини щодо прав на вільні вибори: спірні питання практики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 183-193.
29. Бальжик І. А. Гідність і свобода як базові християнські цінності концепту прав людини. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 64. С. 48-59.
30. Барабаш О. О. Право, людина, антропологія. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 12-15.
31. Барабаш Ю. Правова політика у сфері прав людини: шляхи підвищення ефективності. *Право України*. 2009. № 4. С. 55-61.
32. Барчук В. Б. Вдосконалення форм і методів діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 5. С. 102-112.
33. Барчук В. Б. Права людини як головний об'єкт національної безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 4. С. 81-84.
34. Барчук В. Б. Роль і місце Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в юридичному механізмі забезпечення прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 4-5. С. 90-99.
35. Барчук В. Б. Роль і місце Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в юридичному механізмі закріплення прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 134-137.
36. Батанов О. Місцевий уповноважений з прав територіальної громади в механізмі захисту прав людини (проблеми теорії та практики). *Право України*. 2001. № 2. С. 43-46.
37. Баштанник В. Регламентация захисту прав людини у системі права Європейського Союзу: організаційно-правовий аспект. *Право України*. 2006. № 9. С. 59-60.
38. Безбабіна О. Конституційне право людини та громадянина на підприємницьку діяльність. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 7. С. 95-99.
39. Безбабіна О. Поняття та класифікація гарантій реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 8. С. 91-95.

40. Безсонова М. В. Конституційне право громадян України на звернення до Європейського суду з прав людини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право.* 2015. № 1151. Вип. 19. С. 177-180.
41. Безусий В. В. Окремі питання правового статусу людини в державі. *Форум права.* 2009. № 2. С. 44-49.
42. Бережанська В. В. Поняття та зміст конституційного права особи не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2016. № 6, Т. 1. С. 33-39.
43. Беркела Г. Ю. Міжнародно-правовий захист прав дітей у діяльності міжнародних організацій і у практиці Європейського Суду з прав людини. *Журнал східноєвропейського права.* 2019. № 70. С. 250-257.
44. Бехруз Х. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та ісламські міжнародно-правові документи (компаративістський аналіз). *Право України.* 2010. № 10. С. 114-118.
45. Белкіна Ю. Роль Президента України в забезпеченні культурних прав громадян. *Право України.* 2009. № 12. С. 161-167.
46. Биков О. Внутрішньодержавні нормативно-правові гарантії забезпечення прав та свобод національних меншин в Україні. *Право України.* 2000. № 8. С. 51-55
47. Биркович Т. І. Правова держава як невід'ємна складова захисту прав людини. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти.* 2019. Вип. 4 С. 116-128.
48. Бисага Ю. М., Дешко Л. М. Методологія дослідження конституційного права звертатися до міжнародних судових установ і міжнародних організацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* 2016. Вип. 21. С. 14-16.
49. Бисага Ю. М., Дешко Л. М. Міждисциплінарність як умова розв'язання комплексної проблеми щодо конституційного права кожного звертатися до міжнародних судових установ і міжнародних організацій. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2016. № 4. С. 18-21.
50. Біла-Кисельова А. Від антидемократичних тенденцій до сучасної концепції прав людини в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. № 1, ч. 1. С. 43-48.
51. Білозьоров Є., Бортник С. Правові гарантії забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Юридична Україна.* 2011. № 3 (99). С. 4-10.
52. Білозьоров Є. Права і свободи людини і громадянина в Україні: оптимізм та реалії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Дрогоманава. Серія 18: Економіка і право.* 2011. Вип. 16. С. 44-52.
53. Білозьоров Є. В, Правові гарантії захисту прав і свобод людини в Україні: реалії та проблеми. *Адвокат.* 2009. № 8. С. 26-30.

54. Білоскурська О. В. Актуальні питання механізму забезпечення виконання конституційного обов'язку додержуватися Конституції України та законів України. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 3. С. 78-82.
55. Білоскурська О. Питання типології конституційних обов'язків людини і громадянина. *Юридична Україна*. 2010. № 9 (93). С. 21-24.
56. Білоскурська О. В. Форми реалізації конституційного обов'язку додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. *Адвокат*. 2009. № 1. С. 20-23.
57. Блаживская Н. Содержание принципа законности в соответствии со статьей 1 Первого Протокола к Конвенции о защите прав человека и основных свобод. *Leges si Viata*. 2018. № 1, ч. 2. С. 7-10.
58. Бобокал О. М. До питання про конституційно-правовий статус іноземців в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 3. С. 88-91.
59. Богашева Н. Об'єднання громадян у контексті свободи об'єднання. *Право України*. 2011. № 6. С. 122-126.
60. Богдан І. А. Вплив природно-правової доктрини на зміст права на творчість. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 12. С. 115-121.
61. Богданевич Т. С. Тлумачення положень Європейської конвенції з прав людини та рішень Європейського суду з прав людини в діяльності Конституційного Суду України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 52-54.
62. Богинская Ю. В. Анализ состояния доступности высшего образования для лиц с ограниченными возможностями жизнедеятельности в Украине. *Гуманітарні науки*. 2010. № 1. С. 22-28.
63. Богословська Ж. Судові органи в системі реалізації конституційного права людини та громадянина на соціальний захист в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 106-110.
64. Боднар О. Юридичні гарантії права людини на безпеку. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 159-168.
65. Бойко В. І. Застосовність статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при розгляді справ про адміністративні правопорушення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2 (85). С. 59-71.
66. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення України: проблеми теорії і понять. *Право України*. 2000. № 4. С. 35- 43.
67. Болотіна Н. Право соціального забезпечення України: системно-структурний аналіз. *Право України*. 2001. № 5. С. 24-29.
68. Бондаренко Н. О. Конституційно-правовий статус особи: теоретико-практичні засади. *Форум права*. 2016. № 4. С. 35-40.

69. Бондаренко О. Захист прав і свобод людини як основний напрям конституційної модернізації в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 2. С. 89-94.
70. Бондарчук І. В. Право на свободу об'єднання в Україні: конституційно-правове регулювання і міжнародно-правові стандарти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 12 (98). С. 89-97.
71. Бондарчук І. Легалізація об'єднань громадян як конституційно-правове поняття. *Юридична Україна*. 2009. № 7. С. 28-32.
72. Боняк В. Освітнянське право: галузь права чи галузь законодавства? *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 11. С. 69-71.
73. Бориславська О. М. Конституційна скарга: реальний механізм захисту прав людини чи чергова декларація? *Український часопис конституційного права*. 2017. № 1. С. 7-10.
74. Боровікова В. С. Права і свободи людини як визначальні засади її правового статусу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2015. Вип. 2. С. 3-18.
75. Бородін І. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації. *Право України*. 2001. № 12. С. 32-34.
76. Бородін І. Функціональні обов'язки прав прокуратури у сфері забезпечення прав людини і громадянина (загальний нагляд, представництво інтересів громадян). *Право України*. 2000. № 7. С. 46-48.
77. Бородін М. Конституційне право громадянина на звернення до суду за захистом своїх прав. *Право України*. 2000. № 8. С. 65-66.
78. Борщевська Г. Європейська система гарантій і захисту соціально-економічних прав працівників-мігрантів. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 6. С. 156-159.
79. Бочарова Н. Права человека и права интеллектуальной собственности: современные доктринальные подходы. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 1. С. 49-54.
80. Бочарова Н. Право на результати творчої діяльності в системі сучасних прав людини і громадянина. *Юридична Україна*. 2006. № 3. С. 8-12.
81. Брацук І. Вплив суду ЄС на формування та розвиток принципу прямої дії права Європейського Союзу. *Юридична Україна*. 2010. № 2. С. 129-132.
82. Бреус С. М. Механізми реалізації права на безоплатну професійну правничу допомогу в Молдові: досвід для України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 52-54.
83. Бризанська О. В. Концепція свавілля у практиці Європейського суду з прав людини в контексті захисту права на свободу. *Слово Національної школи суддів України*. 2017. № 2. С. 38-49.
84. Буайя Ф. Захист прав людини на національному та наднаціональному рівні. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 196-199.

85. Букач В. В., Шевченко А. О. Люстрація як інститут захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 59-61.
86. Букач В. Зміст конституційних політичних прав і свобод громадян. *Право України*. 2001. № 9. С. 21-23.
87. Буроменський М. Європейський кодекс свободи та демократії. *Право України*. 2010. № 10. С. 89-93.
88. Бурьянов С. А., Мозговой С. А. Концепция государственно-конфессиональных отношений: от декларирования свободы совести к антиконституционной государственной политике вероисповедных предпочтений. *Право и политика*. 2001. № 6. С. 131-133.
89. Буткевич В. Генеза доктрини міжнародної правосуб'єктності індивіда. *Право України*. 2010. № 2. С. 44-48.
90. Буткевич В. Фактори негативного впливу на ефективність реалізації прав людини в Україні. *Право України*. 2009. № 4. С. 36-41.
91. Васечко Л. Обмеження прав людини в умовах глобалізації: проблеми теорії і практики. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 4-8.
92. Васильченко О. Ограничение свободы выражения мнения в целях национальной безопасности Украины: конституционный-правовой анализ. *Верховенство Права*. 2017. № 3. (30). С. 59-66.
93. Васильченко О. Сучасний зміст конституційного принципу рівності прав і свобод людини та громадянина. *Право України*. 2017. № 7. С. 47-55.
94. Васильченко О. П. Рівність прав і свобод людини і громадянина в Україні незалежно від мовної ознаки. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 60-64.
95. Великоречанін П. Транснаціоналізація інституту громадянства та особливі випадки полігромадянства. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 35-42.
96. Венецька О. Проблематика прав людини у відносинах Європейського Союзу з третіми державами. *Право України*. 2010. № 1. С. 98-101.
97. Верланов С. Практика Страсбурзького суду як інструмент захисту соціально-економічних прав людини. *Право України*. 2010. № 10. С. 173-177.
98. Верланов С. Соціальні права людини і громадянина у практиці Конституційного Суду України: межі захисту. *Право України*. 2010. № 2. С. 108-111.
99. Витяг із рішення Європейського суду з прав людини від 26 липня 2002 року у справі «Мефтах та інші проти Франції». *Право України*. 2019. № 12. С. 261-263.
100. Вінгловська О. Діти України потребують правового захисту. *Право України*. 1996. № 4. С. 31-33.
101. Віткова В. С. Суб'єкти конституційного права на медичну допомогу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 17-20.

102. Власенко О. Конституційно-правовий механізм реалізації права громадян на свободу мирних зборів. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 111-113.
103. Волинець В. Охорона прав і свобод людини і громадянина як функція сучасної демократичної держави. *Юридична Україна*. 2013. № 4. С. 9-15.
104. Волинець В. Правове забезпечення державної підтримки науки, освіти і культури в Україні. *Юридична Україна*. 2013. № 3. С. 9-15.
105. Волинка К. Забезпечення прав і свобод особи в Україні: теоретичні і практичні аспекти. *Право України*. 2000. № 11. С. 30-33.
106. Волинка К. Проблема збереження прав і свобод особи в Україні. *Людина і політика*. 2000. № 1. С. 64-68.
107. Воронова В. Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. № 5. С. 199-201.
108. Гаврилова І. О. Правовий статус фізичних осіб-підприємців як суб'єктів адміністративної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 116-120.
109. Гаврильців М. Т. Організаційно-правові гарантії конституційного права людини та громадянина на судовий захист у сфері публічних правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 22. С. 38-41.
110. Гараджаєв Д. Конституційна скарга як ефективний процесуальний засіб захисту прав і свобод людини та громадянина. *Український часопис конституційного права*. 2017. № 1. С. 33-38.
111. Гарбуз К. С. Права людини в Україні: конституційна цінність? *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 21. С. 31-37.
112. Гергелійник В. О. Взаємозв'язок конституційного права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування з іншими соціальними правами людини. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 15-23.
113. Гецько М. М. Конституційна скарга як інструмент реалізації природного права людини і громадянина в Україні на судовий захист основних прав і свобод. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 7. С. 73-77.
114. Гладкіх В. І. Конституційні соціальні права громадян України як теоретична і практична проблема. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2005. № 2. С. 38-41.
115. Гладкіх В. І. Соціальні права громадянина в аспекті формування України як соціальної правової держави. *Право України*. 2005. №11. С. 57-60.
116. Головченко В. Права жінок в Україні: під кутом зору міжнародно-правових стандартів. *Право України*. 1999. № 7. С. 38-41.
117. Гончаренко В. Аспекти забезпечення прав і свобод особи в системі місцевої публічної влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 118-122.

118. Гончаренко О. Законодавство України про біженців – реальні проблеми та шляхи їх подолання. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 12. С. 10-14.
119. Гончаренко О. Конституційно-правові гарантії економічних прав людини і громадянина в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 4. С. 24-29.
120. Гончаренко О. Міжнародні нормативно-правові гарантії економічних прав людини і громадянина України. *Юридична Україна*. 2006. № 3. С. 23-26.
121. Гончаренко О. Міжнародно-правове регулювання прав дитини в Україні. *Юридична Україна*. 2009. № 2. С. 4-7.
122. Гончаренко О. Питання конституційного закріплення права на життя ненародженої дитини. *Право України*. 2010. № 5. С. 90-94.
123. Гончаренко О. Правові обмеження права на приватну власність у Конституції України. *Право України*. 2007. № 4. С. 122-125.
124. Горбова Н. А. Правова культура та культура прав людини: співвідношення понять та шляхи імплементації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 16-18.
125. Гостєв В. В. Права і свободи людини та громадянина як основа їх правового статусу. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2010. № 17. С. 108-114.
126. Гоша І. О. Розвиток права на освіту в умовах євроінтеграційних процесів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 14-17.
127. Грабар Н. Правова регламентація порядку порушення справи про надання статусу біженця. *Право України*. 2005. № 7. С. 57-60.
128. Грабовська О. Застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у цивільному процесі України. *Юридична Україна*. 2014. № 8. С. 64-70.
129. Грицай І. Обеспечение политических прав и свобод человека и гражданина в Украине в контексте гендерного паритета. *East European Science Journal*. 2016. № 3, ч. 4. С. 156-161.
130. Грицкевич С. Екологічні права в системі конституційних прав людини і громадянина. *Право України*. 2001. № 8. С. 54-57.
131. Громовчук М. В. Право людини на життя: теоретичні та практичні засади. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 37-41.
132. Гудзь Л. Механізм забезпечення виборчих прав громадян України та його основні елементи. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 129-131.
133. Гудзь Д. С. Поняття прав людини: загальнотеоретична характеристика. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 3. С. 42-45.
134. Дамірлі М. Європейська конвенція з прав людини як ключовий елемент системи права Ради Європи. *Право України*. 2010. № 10. С. 98-102.

135. Дахова І. І. Обмеження реалізації права на свободу віросповідання. *Форум права*. 2017. № 3. С. 27-32.
136. Дашковська О. Гендерна рівність у системі демократичних принципів організації суспільства. *Право України*. 2009. № 12. С. 134-139.
137. Дашковська О. Право на гідність та особисту недоторканість особи: гендерний аспект. *Вісник Академії правових наук України*. 2004. № 4. С. 198-204.
138. Дашковська О. До питання про інститути забезпечення прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3. С. 44-49.
139. Дежан-Понс М. Територіальний та екологічний виміри забезпечення сталого розвитку, прав людини та демократії. *Право України*. 2011. №2. С. 95-104.
140. Денисов В. Правам людини – європейський рівень поваги. *Віче*. 2002. № 4. С. 53-57.
141. Дерій В. В. Корупція і права людини. *Юридична Україна*. 2019. № 5. С. 52-54.
142. Дешко Л. М. Генеза конституційного права звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 21-25.
143. Добренька Н. В. Проблеми реалізації прав особами з особливими потребами. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 26-29.
144. Добрянський С. П. Права людини в Європейському Союзі: можливості удосконалення юридичного гарантування. *Право України*. 2019. № 11. С. 108-127.
145. Дробуш І. В. Проблеми класифікації конституційно-правових гарантій політичних прав громадян України. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 4. С. 100-105.
146. Дроздова О. Репродуктивні права: міжнародно-правовий аспект. *Право України*. 2016. № 5. С. 183-189.
147. Дубінко Д. О. Реалізація принципу прав людини як стрижнева основа судочинного процесу. *Слово Національної школи суддів України*. 2019. № 1. С. 84-97.
148. Дудаш Т. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у світлі праворозуміння Страсбурзького суду. *Право України*. 2010. № 10. С. 158-161.
149. Дученко А. Ю. Свобода слова в Україні: стан, гарантії, перспективи. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 39. С. 54-58.
150. Дяченко С. В. Принцип права на справедливий суд: елементи розгляду та практика Європейського суду з прав людини щодо України. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 70. С. 90-96.

151. Дячок Т. О. Звернення громадян – шлях до вирішення гострих суспільно значущих проблем. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 1. С. 148-149.
152. Євстіфеев М. До питання про природу люстраційних заходів у контексті конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 1. С. 88-97.
153. Єльнікова М. О. Класифікація конституційних прав і свобод людини в контексті праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2 (1). С. 77-81.
154. Єрмакова Г. С. Релігійний фактор і його вплив на закріплення релігійних прав і свобод людини в правовому полі Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 22. С. 19-23.
155. Єрух М. Правове регулювання державного управління міграційними процесами в Україні. *Право України*. 1994. № 5-6. С. 42-43.
156. Жаровська І. М., Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 3-6.
157. Жерж Н. А. Міжнародні нормативно-правові засади боротьби з торгівлею людьми. *Ірпінський юридичний часопис. Серія: Право*. 2019. Вип. 1. С. 141-150.
158. Жупанова Е. Конституционные гарантии обеспечения прав, свобод и законных интересов личности в уголовном производстве. *Legea si Viata*. 2017. № 12, ч. 2. С. 58-62.
159. Завгородній В. Понятіе и сущность практики Европейского суда по правам человека. *Legea si Viata*. 2018. № 1, ч. 2. С. 30-35.
160. Завгородній В. А., Бугайов В. С. Підстави набуття громадянства України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 41-46.
161. Заворотченко Т. М. Класифікація конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Спец. вип., ч. 1. С. 42-45.
162. Заворотченко Т. М. Свобода спілок: проблеми правового регулювання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 47-55.
163. Заворотченко Т. Нормативно-правові гарантії політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 62-72.
164. Заворотченко Т. Обов'язки держави та державних органів і обов'язки громадян як гарантії конституційних прав і свобод людини. *Юридична Україна*. 2006. № 4. С. 4-8.
165. Заворотченко Т. Політичні права в системі конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 89-97.

166. Зайцев Ю. Про тонкощі використання в українській судовій практиці рішень Європейського суду з прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 11. С. 5-8.
167. Закриницька В. Омбудсмен з прав дитини в механізмі державного захисту прав, свобод і законних інтересів дітей: зарубіжний досвід. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4 (71). С. 346-356.
168. Залеська А. Об'єктивні ознаки порушення права на отримання освіти. *Публічне право*. 2012. № 3 (7). С. 369-374.
169. Залізник В. Міжнародно-правове регулювання права на інформацію. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 8. С. 69-72.
170. Залюбовская И. Защита прав граждан Украины за границей. *Юридический вестник*. 1998. № 4. С. 142-144.
171. Заросило В. Щодо формування сучасного сприйняття прав людини. *Верховенство Права*. 2017. № 1 (30). С. 20-23.
172. Зарубей В. Правове регулювання перебування іноземців та біженців в Україні. *Право України*. 1999. № 8. С. 52-53.
173. Зуєв Р. Щодо механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. *Юридична Україна*. 2011. № 8. С. 46-51.
174. Исмаилов Р. Понятие гражданства. *Юридический вестник*. 1999. № 4. С. 81-85.
175. Іванницький С. Принципи адвокатури. *Юридична Україна*. 2015. № 10-12. С. 117-130.
176. Іванюшенко Б. В. Особливості гарантій права людини на безпечне життя і здоров'я довікля. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 36-43.
177. Івершенко Л. Зміст конституційного права людини та громадянина на приватну власність. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 7. С. 88-91.
178. Ірха Ю. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в інтересах національної безпеки України в сучасних умовах. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 78-87.
179. Ісакова В. Право на правову допомогу в системі прав людини. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 337-345.
180. Іщук С. Завчасне сповіщення при реалізації конституційного права на проведення мирних зібрань. *Право України*. 2016. № 1. С. 136-143.
181. Каліченко О. Політичні гарантії права людини на свободу світогляду і віросповідання та їх правове забезпечення за законодавством України. *Право України*. 2009. № 10. С. 132-136.
182. Кампо В., Савчин М., Сергієнко Н. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та Конституційний Суд України (окремі аспекти міжнародно-конформного тлумачення Конституції України). *Право України*. 2010. № 10. С. 186-190.

183. Капінус Л. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 53-57.
184. Карпа В. Корупція і права людини. *Юридична Україна*. 2018. № 9. С. 60-63.
185. Карпачова Н. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – основа формування європейських стандартів прав і свобод людини в Україні. *Право України*. 2010. № 10. С. 24-27.
186. Карпачова Н. Омбудсман України на захисті прав і свобод людини в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. *Право України*. 2010. № 2. С. 4-9.
187. Карпачова Н. Правовий статус українських трудових мігрантів та стан дотримання їхніх прав і свобод. *Юридична Україна*. 2003. № 5. С. 60-68.
188. Касмінін О. Актуальні питання захисту права на працю та права на соціальний захист громадян Конституційним Судом України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 4-5. С. 123-131.
189. Катаева Э. Защита прав и интересов физических и юридических лиц как результат решения публично-правовых споров административными судами Украины. *Leges si Viata*. 2016. № 8, ч. 2. С. 50-54.
190. Кашинцева О. Право пацієнта на духовну підтримку: принцип толерантності. *Право України*. 2011. № 1. С. 196-199.
191. Кашинцева О. Правовий статус людини в біомедичному експерименті: людина чи animal of necessity. *Право України*. 2010. № 2. С. 114-118.
192. Кашунська К. О. Контроль щодо правового статусу біженців, як чинник приватної безпеки. *Юрист України*. 2014. № 2. С. 11-17.
193. Кирилюк Д. Міжнародно-правові стандарти права особи на правову допомогу та їх імплементація у законодавстві України. *Юридичний журнал*. 2005. № 10. С. 29-31.
194. Кириченко Ю. В. Конституційне закріплення права на невтручання в особисте і сімейне життя в Україні та європейських державах: порівняльно-правовий аналіз. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 34-40.
195. Китайка О. Основные аспекты конституционного статуса ребенка в ЕС. *Leges si Viata*. 2017. № 2, ч. 2. С. 54-57.
196. Кім Н. Р. Право на вільний розвиток особистості: універсальна цінність чи новела ліберального світу. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 6. С. 104-113.
197. Кірічко С. Соціальний захист. Як працюєш, так і дбаєш. *Віче*. 2001. № 3. С. 65-68.
198. Клименко О. І. Поняття конституційного права громадян на мирні зібрання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 6. С. 134-141.

199. Климович О. Система національних засобів захисту прав людини (в контексті положень Конвенції про захист прав і основних свобод людини). *Право України*. 2001. № 1. С. 34-36.
200. Ключковський Ю. Суб'єктивні права, похідні від основних виборчих прав. *Право України*. 2015. № 10. С. 122-130.
201. Князєв В. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. *Право України*. 1998. № 11. С. 29-31.
202. Князєв В. Поняття та елементи конституційного статусу людини і громадянина в Україні. *Право України*. 1998. № 12. С. 29-33.
203. Коваленко В. Гарантії прав і свобод людини в Україні та шляхи їх удосконалення в контексті модернізації Конституції України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 57-65.
204. Ковалишин І. Законодавство України про біженців: питання розвитку і вдосконалення. *Нова політика*. 1999. № 6. С. 12-15.
205. Ковалишин І. Поняття «біженець»: критерії визначення в законодавстві України. *Право України*. 1999. № 11. С. 112-117.
206. Ковалишин І. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців. *Право України*. 2001. № 2. С. 38-42.
207. Коваль В. Забезпечення прав іноземців та осіб без громадянства в адміністративних справах про їх видворення за межі України. *Право України*. 2016. № 3. С. 269-276.
208. Коваль Н., Кайдаш Л. К вопросу о понятии решений Европейского суда по правам человека в международном и украинском законодательстве. *Leges si Viata*. 2016. № 8, ч. 2. С. 65-69.
209. Ковальчук А. Ю. Деякі аспекти правового забезпечення прав і свобод дитини. *Європейські перспективи*. 2012. № 2 (2). С. 83-87.
210. Козинець І. Г., Козинець О. Г. Права біженців в контексті прав людини в сучасному світі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 2. С. 21-24.
211. Козир О. Забезпечення органами внутрішніх справ України конституційного права особи на недоторканість житла. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 9. С. 12-15.
212. Козюбра М. Права людини і верховенство права. *Право України*. 2010. № 2. С. 24-35.
213. Колісник В. Деякі питання реалізації національно-культурних прав особи. *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 3. С. 41-45.
214. Колісник В. Про визначення поняття правового статусу національних меншин та його головних елементів. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 2. С. 28-34.
215. Колодій А. М. Підвищення якості освіти у сфері прав і свобод людини та громадянина. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України* 2001. № 3. С. 112-118.

216. Коломоєць Ю. О. Зміст конституційного права людини і громадянина на страйк. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 100-109.
217. Комзюк В. Т. Адміністративне видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства: правове регулювання та місце в системі заходів державного примусу. *Форум права*. 2017. № 4. С. 105-110.
218. Комогоров Ю. Громадянство в Україні: правові та соціологічні питання. *Право України*. 2000. № 8. С. 115-117.
219. Кондратенко В. М. Адміністративно-правові засоби забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю: шляхи перейняття зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 28. С. 36-38.
220. Кондратенко В. М. Сучасні теоретико-правові підходи до реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина суб'єктами публічної адміністрації. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2020. Вип. 8. С. 51-54.
221. Кондратюк Т. В. Рівні права та можливості в Україні: реалії та перспективи. *Безпека життєдіяльності*. 2006. № 12. С. 8-11.
222. Кононенко О. Проблеми реалізації конституційного права громадян на збори, мітинги, походи і демонстрації. *Право України*. 1998. № 2. С. 48-50.
223. Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010. № 10. С. 119.
224. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України. *Право України*. 2001. № 10. С. 84-88.
225. Копча В. В. Конституційна скарга як інструмент захисту прав людини в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 4. С. 11-16.
226. Корнієнко Г. П. Проблема прав людини в філософії права США. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 78-85.
227. Корнієнко Г. П. Обґрунтування прав людини: від класичного до сучасного лібералізму. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 61. С. 295-304.
228. Корнієнко М. В. Конституційне право людини і громадянина на свободу думки і слова в Україні: стан наукових досліджень. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 9-13.
229. Коршенко А. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини судовими органами України в забезпеченні права особи на правову допомогу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 6. С. 106-111.
230. Костицький В. Соціально-економічні права людини. *Право України*. 1996. № 6. С. 16-17.

231. Котерлін І. Тлумачення поняття захисту інформації як правової категорії. *Юридична Україна*. 2009. № 4. С. 34-35.
232. Котляр О. І. Роль Конвенції про захист прав і основоположних свобод у захисті прав біженців. *Альманах міжнародного права*. 2016. Вип. 11. С. 73-82.
233. Котормус Т. Классификация административно-правовых гарантий защиты права собственности граждан Украины в районах проведения антитеррористической операции. *Leges si Viata*. 2017. № 12, ч. 2. С. 96-100.
234. Котюк І. І. Конституційно-правові аспекти проблеми визначення та забезпечення правомірності слідчих дій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 12 (98). С. 48-55.
235. Кофман Б. Я. Правова соціалізація як основа реалізації правового статусу людини і громадянина в місцевому самоврядуванні. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 83. С. 118-136.
236. Коцюба Р. О. Гарантування прав людини в контексті імперативів конституційного забезпечення ядерної безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 24. С. 29-33
237. Кравцов А. Пріоритет прав і свобод людини і громадянина – основний принцип діяльності міліції України. *Юридична Україна*. 2010. № 6. С. 29-31.
238. Кравченко С. Розвиток екологічних прав людини у міжнародному праві. *Право України*. 2001. № 2. С. 133-136.
239. Кравченко Т. А. Права людини як основний критерій легітимності державної влади. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 4. С. 13-17.
240. Краснова М. Право громадян на екологічну інформацію: проблеми гарантій реалізації та захисту. *Право України*. 1997. № 3. С. 42-48.
241. Красовський К. Ю. Новітні ідеї гарантування природних прав людини та удосконалення їх конституційних механізмів на тлі світового досвіду. *Публічне право*. 2019. № 4. С. 19-29.
242. Красовський К. Концепції природних прав людини у період Нового часу та їх відображення у перших юридичних документах. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 206-213.
243. Красовський К. Ю. Прийняття Конституції України як визначний крок в імплементації природних прав людини. *Публічне право*. 2019. № 1. С. 35-48.
244. Крижанівський С. Про деякі концептуальні положення конституційної регламентації прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Право України*. 1998. № 7. С. 30-32.
245. Круглова О. О. До питання визначення завдань соціальної політики України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 14-17.

246. Крук О. Проблемні питання реалізації демократичних прав і свобод людини. *Право України*. 2007. № 5. С. 20-24.
247. Круміна В. Роль та виклики адміністративних судів у захисті прав людини: досвід Латвії. *Право України*. 2016. № 2. С. 82-86.
248. Крусс В. И. Актуальные аспекты проблемы злоупотребления правами и свободами человека. *Государство и право*. 2002. № 7. С. 46-53.
249. Крусс В. И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке. *Государство и право*. 2000. № 10. С. 43-50.
250. Кубко О. Проблемні питання реалізації демократичних прав і свобод людини. *Право України*. 2007. № 5. С. 20-24.
251. Кудрявцева О. Класифікація та систематизація конституційних прав і свобод дитини в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 47-52.
252. Кудрявцева О. М. Нормативно-правове забезпечення конституційних прав дитини в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 8. С. 19-25.
253. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 4. С. 88-92.
254. Куліцька С. Ефективні засоби захисту права на справедливий суд (у частині дотримання розумних строків) в Україні: місія здійсненна? *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 1. С. 121-126.
255. Куракін О. М. Право на мирні зібрання: від авторитаризму до демократії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 1. С. 39-42.
256. Куріс Е. Стаття 18 Європейської конвенції з прав людини: підхід Страсбурзького суду. *Слово Національної школи суддів України*. 2016. № 4. С. 6-12.
257. Курко М. Право громадян на проведення масових заходів в Україні та його застосування. *Верховенство Права*. 2017. № 1 (30). С. 16-19.
258. Куц Ю. Права людини і права нації як політологічна проблема. *Розбудова держави*. 1994. № 6. С. 53-57.
259. Куц Ю. Реалізація прав людини і націй. *Юридический вестник*. 2002. № 1. С. 82-85.
260. Кучук А. М. Гендерна рівність і рівність чоловіка і жінки: правовий дискурс. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 24-26.
261. Кушнір І. В. Поняття та ознаки конституційного права фізичної особи на доступ до публічної інформації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 7 С. 58-64.
262. Кушніренко О. Права іноземців на участь у місцевому самоврядуванні. *Віче*. 2003. № 4. С. 78-79.
263. Кушніренко О. Роль місцевих органів влади у забезпеченні права громадян на достатній життєвий рівень. *Право України*. 1999. № 1. С. 14-16.

264. Лавринович О. Європейська конвенція з прав людини – надійний дороговказ гуманістичного розвитку України. *Право України*. 2010. № 10. С. 43-46.
265. Ладигін С. Конституційно-правове регулювання інституту громадянства та проблема подвійного громадянства в Україні. *Юридична Україна*. 2009. № 4. С. 25-29.
266. Ладиченко В. Взаємозв'язок права і свободи. *Юридична Україна*. 2011. № 10 (106). С. 4-9.
267. Лазарєв В. В. Юридична природа і ознаки громадянства України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 1. С. 68-70.
268. Лазаренко Л. А. Конституційне право громадян України на звернення та його забезпечення судовими і правоохоронними органами (аналіз соціологічного дослідження). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 66-73.
269. Лакабарат А. Роль касаційної інстанції у захисті прав людини. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 218-222.
270. Лановенко Г. Приватне життя людини як об'єкт правової охорони. *Право України*. 2005. № 12. С. 112-116.
271. Легін Л. М. Право на інформацію про нові закони та інші правові акти. *Держава і право. Сер. : Юридичні і політичні науки*. 2016. № 71. С. 338-349.
272. Лемак В. Соціально-економічні права людини в контексті верховенства права: вітчизняний досвід, закріплення та застосування. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 40-48.
273. Лещенко Д. Окремі нюанси застосування Віденської конвенції з метою правового захисту інтересів покупця при укладенні договорів міжнародної купівлі-продажу. *Право України*. 2016. № 5. С. 37-40.
274. Липчук О. І. Політичні права та свободи людини і громадянина: сучасний стан та проблеми реалізації в Україні. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2016. № 3. С. 72-78.
275. Лисогор В. Презумпція невинуватості – основний принцип кримінального процесу в правовій державі. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 12 (169). С. 145-148.
276. Литвин В. Європейська конвенція з прав людини: уроки і перспективи. *Право України*. 2010. № 10. С. 4-9.
277. Литвиненко А. Захист дітей – обов'язок держави. *Право України*. 1997. № 5. С. 25-29.
278. Литвиненко І. Л. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини. *Університетські наукові записки*. 2005. № 4. С. 271-279.
279. Литовченко Л. А. Поняття «право на правову допомогу» та «правова допомога» у контексті конституційного та цивільно-процесуального законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 152-162.

280. Лічман Н. Судовий захист конституційного права людини на житло. *Юридический вестник*. 1998. № 3. С. 96-100.
281. Ліщина І. Регулювання реалізації рішень Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2001. № 5. С. 42-43.
282. Ліщина І. Ю. Скасування остаточних судових рішень як порушення права власності у практиці Європейського суду з прав людини та сучасний стан проблеми в українському судочинстві. *Право України*. 2019. № 11. С. 256-271.
283. Лобода Ю. П. Права громадян на житло та отримання житла за рахунок житлового фонду підприємств, організацій, установ: правова традиція і трансформація вітчизняної правової системи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 10. С. 23-29.
284. Лютюк О. Принципи громадянства України відповідно до Конституції України. *Право України*. 1998. № 7. С. 9-14.
285. Луцков В. Індивідуальна конституційна скарга як засіб захисту прав людини та громадянина: аналіз чинного законодавства. *Юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 103-108.
286. Макаренко О. Європейський суд з прав людини як механізм захисту прав платників податків у розрізі аналізу прийнятих ним рішень. *Юридична Україна*. 2019. № 4. С. 72-73.
287. Макаренко О. Гарантування права людини на розвиток як напрям трансформації правової системи відкритого суспільства. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 16-23.
288. Максименко С. Шенгенська конвенція і право людини на вільне пересування та вибір місця проживання. *Право України*. 2000. № 5. С. 14-16.
289. Максимов С. Інститут прав людини в сучасному світі: філософсько-правові аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 3. С. 49-53.
290. Максимов С. Права людини: універсальність і культурна різноманітність. *Право України*. 2010. № 2. С. 36-40.
291. Маланій О. Правове забезпечення охорони праці у Східній Галичині у 1918-1939 рр. *Юридична Україна*. 2012. № 3. С. 16-21.
292. Малишев Б. Природні права людини: загальнотеоретична характеристика. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 23-29.
293. Маркерт Т. Роль Верховного Суду України в механізмі виконання зобов'язань держави у сфері захисту прав людини. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 207-211.
294. Мармазов В. Чи існує право на справедливий арбітражний розгляд справ, гарантований Європейською Конвенцією з прав людини? *Право України*. 2011. № 1. С. 37-49.
295. Мартиненко Б. Права і свободи громадян у юрисдикційних провадженнях. *Право України*. 2006. № 11. С. 17-21.

296. Мартинюк Ю. М. Деякі аспекти правового статусу біженців та осіб, що потребують додаткового захисту в Україні. *Митна справа*. 2013. Спец. вип. С. 87-91.
297. Марчук М. І. Право людини на свободу світогляду та віросповідання в Україні. *Право і Безпека*. 2012. № 1. С. 23-26.
298. Марущак Н. В. Щодо питання співвідношення міжнародного й національного права у сфері забезпечення прав людини. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 2. С. 11-13.
299. Марущак Н. Щодо питання суті та змісту права особи на повагу до її гідності. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 9. С. 3-6.
300. Марущак Н. В. Право особи на повагу до гідності: міжнародно-правовий аспект. *Міжнародний юридичний вісник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. Вип. 1. С. 228-233.
301. Марцеляк О. Омбудсман з прав дитини: проблеми формування і розвитку у світі і в Україні. *Право України*. 2003. № 10. С. 44-48.
302. Марченко О. О. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як джерело адміністративного права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 181-184.
303. Масленко О. Конституційні вимоги щодо права власності на землю. *Віче*. 2004. № 3. С. 18-22.
304. Матат А. В. Верховенство Конституції та захист прав людини як пріоритет діяльності Конституційного Суду України. *Форум права*. 2016. № 1. С. 186-194.
305. Матат А. В. Громадянство як правовий статус фізичної особи – суб'єкта основних прав (німецька доктрина та український досвід). *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 64. С. 170-177.
306. Матяшовська Р. Ю. Громадянство як визначальна гарантія забезпечення прав дітей дошкільного віку. *Вісник Львівського торгівельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 7. С. 61-68.
307. Мацькевич М. Гарантії захисту інтелектуальної власності в контексті конституційних культурних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 3. С. 100-103.
308. Мацькевич М. Конституційні і культурні права в практиці Європейського суду з прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 3-5.
309. Мацькевич М. Конституційні культурні права та свободи людини і громадянина в умовах глобалізації. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 411-417.
310. Мацькевич М. Конституційні культурні права та свободи людини і громадянина на сучасному етапі розвитку демократії в Україні. *Віче*. 2012. № 4. С. 20-22.
311. Мацькевич М. Культурні права та свободи людини і громадянина: питання регламентації змісту та реалізації. *Віче*. 2011. № 20. С. 24-26.

312. Мацькевич М. М. Поняття гарантій конституційних культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Форум права*. 2014. № 3. С. 219-227.
313. Мацькевич М. Право на освіту як конституційне культурне право: практика Європейського суду з прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 30-36.
314. Мельничук О. С. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в концепції правосвідомості. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 85-92.
315. Мельничук О. Захист права на освіту державно-громадськими органами управління освітою. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 6-9.
316. Мельничук О. Інститут омбудсмена в механізмі захисту прав людини на освіту. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 2 (194). С. 7-10.
317. Мельничук О. Поняття права на освіту в аспекті інтегративної юриспруденції. *Юридична Україна*. 2011. № 4 (100). С. 10-14.
318. Мельничук О. Право на освіту в контексті теорій право розуміння. *Право України*. 2011. № 2. С. 180-185.
319. Мельничук О. Публічний та приватний інтерес у контексті забезпечення права людини на освіту. *Публічне право*. 2011. № 1. С. 116-121.
320. Мельничук О. Реалізація прав людини на освіту: сутність та механізм. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 23-29.
321. Мельничук О. Суб'єктивне право на освіту: поняття, структура, зміст. *Юридична Україна*. 2011. № 6 (102). С. 4-10.
322. Мельничук О. Ф. Захист права на освіту Конституційним Судом України. *Адвокат*. 2011. № 3 (126). С. 24-27.
323. Мельничук О. Ф. Право людини на захист суб'єктивного права на освіту. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 7. С. 20-26.
324. Мельничук О. Ф. Правові засоби та способи захисту суб'єктивного права на освіту. *Адвокат*. 2011. № 4 (127). С. 23-27.
325. Мельничук О. Ф. Принципи освіти в механізмі реалізації права людини на освіту. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 5. С. 44-49.
326. Мельничук О. Юридичні гарантії права людини на освіту: загальнотеоретичний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 1. С. 68-71.
327. Микитенко Є. В. Щодо особливостей правового регулювання статусу біженців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 14 (1). С. 38-40.
328. Мисюк Ю. І. Право на здобуття вищої освіти осіб з особливими потребами. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 6, Т. 1. С. 13-15.
329. Митник О. В. Питання вдосконалення механізму захисту прав і свобод людини у зв'язку з конституційними перетвореннями в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 70-74.

330. Михайлова І. О. Дискурсивна етика як проект реалізації універсальності прав людини в умовах глобалізації. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 147 (3). С. 63-66.
331. Мікуліна М. Законні інтереси та суб'єктивні права: потенціал можливостей. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 25-26.
332. Мілова Т. Конституційні принципи регулювання духовно-етичних та ідеологічних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 1. С. 72-75.
333. Мілова Т. М. Нормативно-правові гарантії конституційного права людини і громадянина на свободу наукової творчості в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 3. С. 82-88.
334. Мілова Т. М. Окремі права і свободи громадян України та їх відповідність європейським стандартам. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 3. С. 80-83.
335. Мінка Т. Видворення іноземних громадян як міра відповідальності за порушення порядку перебування в Україні. *Право України*. 2001. № 9. С. 70-72.
336. Мінюков А. Теоретичні та історико-правові засади забезпечення органами державної влади прав і свобод людини і громадянина України. *Право України*. 2007. № 5. С. 15-19.
337. Мірошниченко О. А. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. *Форум права*. 2012. № 1. С. 369-372.
338. Мішина Н. В. Інкорпорація законодавства про права людини: європейський досвід. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 273-279.
339. Мішина Н. В. Конституційна скарга та індивідуальна заява до Європейського суду з прав людини як юридичні гарантії прав людини в Україні. *Право України*. 2018. № 12. С. 178-196.
340. Мойсей Г. Г. Право на людську гідність: поняття та гарантії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 59-61.
341. Мосьондз С. Проблема біженців: історія виникнення, сучасний стан та шляхи розв'язання. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 135-139.
342. Мосьондз С. Становлення державної міграційної політики в Україні. *Право України*. 2005. № 11. С. 114-117.
343. Моткова О. К вопросу применения Европейским судом по правам человека норм конвенции о защите прав человека и основных свобод. *Leges si Viata*. 2018. № 4, ч. 2. С. 105-109.
344. Музика В. В. Особливості атрибуції порушень прав людини, що пов'язані зі зміною клімату. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 63. С. 271-282.

345. Муравйов В. Захист прав людини в Європейському Союзі. *Право України*. 2011. № 6. С. 85-100.
346. Мутусханов А. А. Європейські стандарти прав людини у правовій системі України. *Трипільська цивілізація*. 2012. № 8. С. 63-67.
347. Мушак Н. Механізм правового регулювання відносин України та Європейського Союзу у сфері захисту прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 5. С. 5-14.
348. Навроцький О. О. Набуття дитиною адміністративної дієздатності як самостійного елементу адміністративної правосуб'єктності дитини в аспекті реалізації її права на дошкільну та загальну середню освіту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 27. С. 41-44.
349. Нагорний Є. Удосконалення законодавства України про громадянство – запорука захисту прав людини. *Право України*. 2006. № 10. С. 33-35.
350. Нагорнова Є. А. Громадянство в Україні: правове регулювання, набуття та припинення. *Наше право*. 2013. № 7. С. 42-46.
351. Наливайко Л. Р. Захист прав і свобод в світлі положень Конституції України та конвенції про захист прав людини і основних свобод. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2003. Спецвипуск. С. 343-345.
352. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова регламентація права людини на життя в Україні. *Влада. Людина. Закон*. 2003. № 4. С. 102-106.
353. Наливайко Л. Р. Міжнародний контроль за дотриманням прав і свобод національних меншин в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2002. № 7-8. С. 25-29.
354. Наливайко Л. Р., Вітвіцький С. С. Право на доступ до публічної інформації в контексті контролю громадян за діяльністю держави. *Право і суспільство*. 2014. № 5. С. 28-33.
355. Наливайко Л. Р. Теоретичні та практичні проблеми правового статусу біженців в Україні. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2001. № 2. С. 67-76.
356. Наливайко Л. Р., Романов М. Ю. Політичні права внутрішньо переміщених осіб в Україні: реалії та проблемні аспекти. *National law journal: theory and practice*. 2018. № 5 (21). С. 15-18.
357. Нелін О. І. Правові аспекти забезпечення прав людини в сучасному геополітичному просторі та в Україні. *Юридична Україна*. 2019. № 7. С. 48-53.
358. Нелін О. І. Ідеологія захисту прав людини в Україні в мирний час і під час збройних конфліктів (війни). *Юридична Україна*. 2019. № 5. С. 46-51.
359. Нестеренко С. Судовий розгляд справ in absentia та захист прав особи в механізмі екстрадиції. *Юридична Україна*. 2009. № 10. С. 135-139.
360. Нестерович В. Лобіювання як конституційно-правовий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3. С. 83-93.

361. Нижник А. Питання судового захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Право України*. 2010. № 2. С. 65-69.
362. Нікольська О. Конституційне право на мирні зібрання: проблеми реалізації. *Юридична Україна*. 2013. № 3. С. 33-37.
363. Новик В. Імміграція: пошук шляхів вирішення проблеми. *Право України*. 1999. № 6. С. 61-63.
364. Новіков В. В. Свобода совісті і віросповідання – конституційне право людини. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 1. С. 71-74.
365. Новіцький В. В. Методологія аналізу прав людини та юридичних гарантій їх реалізації. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 80. С. 28-38.
366. Нудненко Л. Деякі проблеми змісту та реалізації конституційного права на свободу слова. *Право України*. 2012. № 8. С. 100-113.
367. Огородник А. Механізм забезпечення прав і свобод людини та принципи законності в Україні. *Право України*. 2008. № 6. С. 14-18.
368. Олещенко В. Соціальні права людини: теоретичні інтерпретації та офіційні класифікації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 2. С. 56-63.
369. Олійник А. Поняття, види і зміст конституційної свободи пересування в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 97-105.
370. Олійник А. Ю. Суб'єкти забезпечення конституційних свобод та недоторканості людини і громадянина в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2005. № 5. С. 78-89.
371. Олійник В. Конституційне право на свободу та особисту недоторканність: поняття та характерні риси. *Право України*. 2000. № 12. С. 33-36.
372. Онишко О. Б. Гарантії забезпечення конституційного права громадянина на невтручання в особисте і сімейне життя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 115-120.
373. Оніщенко Н. До питання про розвиток доктрини прав людини в Україні (роки незалежності). *Право України*. 2013. № 9. С. 176-193.
374. Оніщенко Н. Захист прав і свобод людини в Україні. *Право України*. 2009. № 4. С. 47-54.
375. Опольська Н. Зміст суб'єктивного права на творчість. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 5. С. 17-20.
376. Опольська Н. Проблеми забезпечення прав та свобод дитини у вітчизняній науковій думці кінця ХІХ – першої половини ХХ століть. *Юридична Україна*. 2011. № 6 (102). С. 11-15.
377. Опришко В. Головний обов'язок держави. Проблеми реалізації принципів та норм міжнародного права щодо прав людини в Україні. *Політика і час*. 2001. № 3. С. 16-20.

378. Орзих М. Конституционное положение человека в государстве и обществе Украины. *Юридический вестник*. 1997. № 2. С. 60-61.
379. Орзих М. Национальные меньшинства в правовом государстве. *Юридический вестник*. 2000. № 4. С. 83-85.
380. Орзих М. Судебная власть в механизме защиты прав человека: доктрина и практика. *Юридический вестник*. 2001. № 4. С. 117-127.
381. Остапенко В. В. Конституційна скарга у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Форум права*. 2016. № 4. С. 240-251.
382. Отчак Н. Я. Очищення державної влади у контексті забезпечення конституційних прав і свобод. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 132-134.
383. Павлищев О. Громадянами народжуються. Хто і за яких умов може набути українське громадянство або втратити його. *Закон і бізнес*. 2006. № 3. С. 11-14.
384. Павлищев О. Право на свободу й особисту недоторканість. *Закон і бізнес*. 2005. № 27-28. С. 12-18.
385. Павлович-Сенета Я. П. Адміністративно-правовий механізм видворення за межі країни як різновид адміністративних стягнень, що застосовуються до іноземців та осіб без громадянства. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 209-212.
386. Павлович-Сенета Я. П. Публічна адміністрація – сфера реалізації та захисту прав та свобод людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 195-197.
387. Пазенок А. Конституційне право на охорону здоров'я: сучасний стан та перспективи розвитку. *Право України*. 2010. № 3. С. 120-125.
388. Пайда Ю. Ю. Зарубіжний досвід правового регулювання реалізації прав людини та релігійної свободи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 2. С. 34-39.
389. Папарига Д. Ю. Правове підґрунтя обов'язковості членства в професійних асоціаціях. Бюлетень *Міністерства юстиції України*. 2013. № 8. С. 26-31.
390. Паршичева И. Механизм защиты национальных меньшинств. *Юридический вестник*. 2002. № 2. С. 78-82.
391. Пащенко В. Моделі нормативного обґрунтування «громадянськості». *Політичний менеджмент*. 2004. № 3. С. 58-70.
392. Петришин О. О. Євроінтеграція України: аспекти прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 1. С. 25-28.
393. Петрова Н. Свобода слова як гарантія забезпечення демократії у державі. *Право України*. 1999. № 12. С. 39-41.
394. Писаренко Н. Б. Застосовність гарантій права на справедливий суд в адміністративному судочинстві: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 214-228.

395. Підкуркова І. В. Права і свободи людини як показник зрілості громадянського суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 90. С. 359-362.
396. Погорілко В. Загальна декларація прав людини – одна з найважливіших загальнолюдських цінностей ХХ століття. *Право України*. 1999. № 4. С. 7-11.
397. Погорілко В. Ф. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні (проблеми теорії і практики). *Право України*. 2005. № 8. С. 144-146.
398. Подима Я. Конституційно-правовий принцип рівності громадян: актуальні питання теорії та практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 8. С. 96-99.
399. Подковенко Т. О., Бобер С. Ю. Право на життя як найвища цінність. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 34-38.
400. Подорожна Т. С. Конституційна скарга як форма судового захисту прав людини в Україні. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. *Право*. 2019. № 1. С. 97-101.
401. Поєдинок О. Р. Законодавство України про біженців у світлі міжнародно-правових стандартів захисту: недоліки та шляхи вдосконалення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 50. С. 453-459.
402. Пожар О. М. Процесуальні засади (гарантії) реалізації права на особисту недоторканість як суб'єктивного права людини. *Митна справа*. 2013. № 4 (2.2). С. 43-49.
403. Полетило К. Європейська Конвенція про судовий захист інформаційних прав і свобод людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 11. С. 181-185.
404. Полетило К. Інформаційні права і свободи людини та громадянина й їх судовий захист у конституційних нормах України та Росії. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 114-117.
405. Полетило К. Інформаційні права та свободи людини й їх судовий захист у конституційних нормах Португалії. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 7. С. 67-70.
406. Полетило К. Інформаційні права та свободи людини й їх судовий захист у конституційних нормах Бельгії. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 5. С. 8-11.
407. Полешко А. На захисті прав і свобод людини в Україні. *Право України*. 2007. № 8. С. 141-142.
408. Полешко А. Правові аспекти захисту дітей в Україні. *Право України*. 1996. № 7. С. 32-34.
409. Полешко А. Рада Європи – на захисті прав людини. *Право України*. 1999. № 7. С. 36-38.

410. Полешко А. Рівність прав і можливостей жінки і чоловіка в суспільстві. *Право України*. 2000. № 4. С. 20-22.
411. Полешко А. Що робиться для матеріалізації норм Розділу II Конституції. *Право України*. 1997. № 6. С. 18-19.
412. Полянський Т. Особливості зловживань окремими правами, гарантованими Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. *Юридична Україна*. 2009. № 8. С. 28-33.
413. Полянський Т. Заборона Євроконвенцією зловживання правом та практика її офіційного тлумачення. *Право України*. 2010. № 10. С. 179-183.
414. Пономарьов С. М. Категоріально-понятійний апарат механізму реалізації конституційного права громадян на об'єднання в громадські організації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 11. С. 108-114.
415. Попеску І. Права національних меншин у законодавстві та міжнародних зобов'язаннях України. *Людина і політика*. 1999. № 2. С. 51-52.
416. Постульга В. Термінологічні проблеми визначення меж інформаційних прав людини. *Право України*. 2001. № 11. С. 105-107.
417. Похил О. Поняття і зміст конституційного права на захист своїх прав. *Юридична Україна*. 2009. № 5. С. 25-29.
418. Почанская Е. Понятие, структура и особенности административно-правового статуса субъектов обеспечения прав граждан, осуждённых к лишению свободы в Украине. *Leges si Viata*. 2018. № 1, ч. 2. С. 102-106.
419. Присяжнюк Т. Система Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини – унікальний інструмент захисту порушених прав. *Право України*. 2001. № 6. С. 32-36.
420. Присяжнюк Т. Стаття 5 Європейської конвенції про захист прав та основних свобод людини (підходи до розуміння основних положень). *Право України*. 2001. № 12. С. 28-32.
421. Приходько С. Держава і соціальний захист громадян. *Право України*. 1999. № 9. С. 22-26.
422. Приходько С. Здійснення громадянами права на соціальний захист та гарантії його забезпечення. *Право України*. 2000. № 2. С. 18-22.
423. Пробко І. Б. Поняття та класифікація конституційних прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, гарантії їх реалізації. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. 2013. Вип. 11. С. 86-89.
424. Прокопов Д. Є. Теорія «гарантій держави» М. Алексєєва в контексті проблеми забезпечення прав людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 7 (105). С. 9-18.
425. Прокопчук І. Сутність та структура свободи. *Людина і політика*. 2000. № 1. С. 30-34.
426. Протопопова Я. С. Компенсація моральної шкоди у разі порушення конституційного права та завдання шкоди репутації працівника. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 1. С. 29-35.

427. Процевський В. О. Правове регулювання прав людини, народу і націй в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Право.* 2019. Вип. 30. С. 7-25.
428. Процишен М. Аналіз чинного та перспективного законодавства про право на страйк. *Підприємництво, господарство і право.* 2007. № 5. С. 104-107.
429. Процишен М. Гарантії реалізації права на страйк та можливості їх удосконалення. *Юридична Україна.* 2009. № 11-12. С. 26-31.
430. Процишен М. Право на страйк, його конституційне визначення та можливості вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право.* 2010. № 1. С. 17-20.
431. Пряміцин В. Ю. Зміст права на вищу освіту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2017. Спеціальний випуск, ч. 2. С. 27-30.
432. Пугач С. Положення про рівноправ'я загальної декларації прав людини й їх юридичні гарантії в Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2010. № 2. С. 22-26.
433. Пунда О. О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення здійснення права на гідність. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2016. № 6. С. 123-126.
434. Пустовіт Ж. Поняття соціальних гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Право України.* 2000. № 3. С. 28-30.
435. Пучкова В. Особенности реализации конституционного права на охрану здоровья и медицинскую помощь для иностранных граждан. *East European Science Journal.* 2016. № 9, ч. 2. С. 119-122.
436. Пушкарьов Г. О. Визначення термінів «іноземний громадянин» та «особа без громадянства» за законодавством України. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.* 2004. № 2. С. 162-167.
437. Пушкіна О. В., Чебикіна Т. С. Правовий аналіз статусу біженців та іноземних громадян в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2017. № 2, Т. 1. С. 35-38.
438. Пушкіна О. Інститути громадянського суспільства в системі захисту прав і свобод людини. *Юридична Україна.* 2012. № 1 (109). С. 4-11.
439. Пушкіна О. Особисті права людини в конституційному законодавстві України. *Юридична Україна.* 2013. № 5. С. 17-24.
440. Рабінович А. Основоположні споживчі права людини та їх зв'язок з її правом на достатній рівень життя. *Підприємництво, господарство і право.* 2010. № 9. С. 7-8.
441. Рабінович П. Ефективність впливу Конвенції про захист прав та основних свобод людини на держав-членів Ради Європи. *Право України.* 2000. № 11. С. 34-36.
442. Рабінович П. Загальна декларація прав людини – вселюдський ідеал гуманізму (до 50-річчя прийняття). *Право України.* 1998. № 12. С. 8-14.

443. Рабінович П. Знання практики Європейського суду з прав людини як передумова виникнення ефективного використання механізму їх захисту в Україні. *Право України*. 2009. № 4. С. 42-46.
444. Рабінович П. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: можливості модернізації в Україні. *Право України*. 2012. № 8. С. 50-59.
445. Рабінович П. Конституційно-правовий статус людини і громадянина: можливості оптимізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1 (76). С. 19-31.
446. Рабінович П. М. Конституційне забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні: можливості ефективізації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 5. С. 68-78.
447. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.
448. Рабінович П. М. Права і свободи людини: соціальна сутність. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2005. № 4. С. 27-36.
449. Рабінович П. Межі прав людини і Конституція України. *Право України*. 1997. № 5. С. 19-22.
450. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 18-28.
451. Рабінович П. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація. *Право України*. 2010. № 2. С. 18-22.
452. Рабінович П. Права людини у сучасній православної інтерпретації (у світлі міжнародних стандартів). *Право України*. 2015. № 2 (81). С. 7-16.
453. Рабінович П. Рішення Європейського суду з прав людини: спроба концептуально-методологічного аналізу. *Право України*. 1997. № 12. С. 32-37.
454. Рабінович П. До модернізації конституційно-правового статусу людини і громадянина (львівські пропозиції). *Право України*. 2014. № 7. С. 146-156.
455. Рабінович С. Критерії конституційності обмежень прав людини: можливості уточнення в Основному Законі України. *Право України*. 2012. № 8. С. 139-145.
456. Рабінович С. Критерії конституційності обмежень прав людини: можливості уточнення в Основному Законі України. *Право України*. 2012. № 8. С. 139-145.
457. Рабінович С. Принцип рівності прав людини у практиці Конституційного Суду України: проблеми методики застосування. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 97-111.
458. Рабінович С. Природно-правова очевидність та її юридична позитивація. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 15-21.
459. Рабінович С. Проблеми застосування принципу рівності в захисті прав людини (за матеріалами практики Конституційного суду України). *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 3. С. 7-20.

460. Раданович Н. Міжнародно-судові засоби імплементації Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод. *Право України*. 1999. № 12. С. 36-39.
461. Радзівська В. Вплив діяльності Конституційного Суду України на систему прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 153-159.
462. Радзівська В. Щодо правового визначення поняття «механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 3. С. 149-152.
463. Ракша Н. Підстави адміністративної відповідальності у сфері реалізації права громадян на освіту. *Юридична Україна*. 2011. № 2. С. 36-41.
464. Ракша Н. Процедури адміністративної відповідальності у сфері реалізації права громадян на освіту. *Юридична Україна*. 2011. № 3. С. 56-59.
465. Рачков И. В. Правовая регламентация гражданства Европейского Союза. *Государство и право*. 1999. № 8. С. 75-83.
466. Резнік Г. Право дітей з обмеженими можливостями здоров'я на освіту. *Україна*. 2012. № 12. С. 75-81.
467. Решетник Л. Деякі питання відшкодування моральної шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян. *Право України*. 2001. № 9. С. 18-20.
468. Резнікова В. Право людини на інформацію про стан здоров'я. *Право України*. 2004. № 9. С. 36-39.
469. Рижук Ю. Теоретико-правовий аналіз міжнародно-правового забезпечення економічних прав і свобод людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 8. С. 3-7.
470. Рогатюк К. В. Правовий статус особи: доктринальні аспекти визначення та розуміння. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 4. С. 110-115.
471. Рогожин А. Роль Конституційного Суду і прокуратури в забезпеченні прав людини. *Право України*. 1998. № 12. С. 134-136.
472. Рожок В. Деякі питання щодо позиції Європейського суду з прав людини з питань невиконання рішень національних судів. *Право України*. 2009. № 5. С. 88-91.
473. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 599-602.
474. Романюк І. Щодо визначення поняття «гарантії прав особи» у контексті забезпечення державної безпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 138-140.
475. Романюк І. Щодо ролі правоохоронних органів України у забезпеченні права особи на безпеку. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 9. С. 9-11.

476. Романяк М. М. До питання про вдосконалення правового регулювання процедури захисту прав громадян у позасудовому порядку. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1, Т. 1. С. 98-101.
477. Росоляк О. Б., Вербіцька М. В. Правові основи можливості застосування засобів захисту прав, свобод та інтересів дитини у школі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 4. С. 30-33
478. Ростовська К. В. До питання про основний документ, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2013. № 1082. Вип. 16. С. 93-96.
479. Руднева О. М. Розвиток концепції прав людини під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 11. С. 30-36.
480. Руднева О. М. Теоретичні проблеми класифікації міжнародних стандартів прав і свобод людини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. №9. С. 32-42.
481. Руднева О. Міжнародні стандарти прав людини та принцип верховенства права: до проблеми співвідношення правових явищ. *Юридична Україна*. 2012. № 4. С. 15-19.
482. Руднева О. М. Поняття та види міжнародних інституційних механізмів забезпечення та захисту прав людини. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 27-32.
483. Саблук С. А. Деякі аспекти правового статусу дитини. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3. С. 143-147.
484. Савенко Н. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції. *Право України*. 1999. № 2. С. 3-10.
485. Савчак А. В. Практичні аспекти застосування статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час проведення обшуків. *Слово Національної школи суддів України*. 2018. № 4. С. 64-75.
486. Савченко О. Правове обмеження прав людини як основа і критерій співвідношення публічних та особистих інтересів. *Право України*. 2006. № 3. С. 26-29.
487. Савченко Я. А. Деякі питання визначення статусу біженців та надання їм права притулку. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. Число 3. С. 214-217.
488. Савчин М. В. Систематика судового захисту у світлі зобов'язальної природи прав людини. *Слово Національної школи суддів України*. 2016. № 3. С. 6-18.
489. Самодзен М. В. Конституційне право громадян на звернення. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 31. С. 225-228.

490. Самотуга А. Правові підстави обмеження поліцією особистих прав і свобод людини у США: законодавство штатів та муніципальні нормативні акти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 88-96.
491. Саченко С. С. Конституційно-правовий аналіз прав людини і громадянина, що забезпечують охорону життя. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 1. С. 102-110.
492. Селіванов С. Право як сфера свободи. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 1. С. 17-20.
493. Серьогін В. Зміст та обсяг права на недоторканість приватного життя (прайвесі). *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4 (63). С. 88-97.
494. Серьогін В. Приватне життя як об'єкт конституційного права на недоторканість приватного життя. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1 (64). С. 51-62.
495. Сидей Е. Конституционные гарантии осуществления права на здоровье. *Верховенство Права*. 2016. № 2 (28). С. 20-23.
496. Сиза Н. П. Презумпція невинуватості як складова права на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С. 36-44.
497. Сирота Д. І. Обов'язки громадян як один з центральних елементів їх правового статусу. *Форум права*. 2009. № 2. С. 389-393.
498. Ситник Ю. М. Зміст забезпечення конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 132-142.
499. Сіренко В. Сучасний стан реалізації основних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Право України*. 2009. № 4. С. 22-28.
500. Скавроник В. Обеспечение конституционного права граждан на обращение. *Юридический вестник*. 1999. № 1. С. 26-29.
501. Скомороха В. Захист прав і свобод людини у практиці Конституційного Суду України. *Право України*. 2009. № 6. С. 61-64.
502. Скрипнюк О. Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції). *Право України*. 2015. № 4. С. 179-184.
503. Скрипнюк О. Проблеми розвитку демократичного державного управління в контексті забезпечення прав і свобод людини в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 2. С. 16-20.
504. Скрипнюк О. Свобода думки і слова: конституційно-правові гарантії в Україні. *Юридична Україна*. 2011. № 3 (99). С. 28-32.
505. Скрипнюк О. Права і свободи людини і громадянина: міжнародні стандарти, національна практика та проблеми їх конституційної модернізації в Україні. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. С. 56-63.
506. Скрипнюк О. Конституційні права і свободи людини у сучасній Україні та пошук оптимальної моделі їх захисту. *Вісник національної академії правових наук України*. 2014. № 4. С. 176-182.

507. Слабко С. М. Правове забезпечення та особливості реалізації прав осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 44-46.
508. Славкина Н. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод и национальные законодательства. *Власть*. 2000. № 6. С. 29-34.
509. Слинько Т. Еволюція права на свободу слова: сравнительно-правовой аспект. *Legea si Viata*. 2017. № 9, ч. 2. С. 110-114.
510. Словська І. Механізм захисту прав людини – основоположний принцип сучасного українського конституціоналізму. *Право України*. 2001. № 9. С. 15-17.
511. Слюсар К. Методи гарантування і захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина. *Право України*. 2006. № 4. С. 35-39.
512. Смирнова Е. С. Дискуссия по вопросам формирования института европейского гражданства и поиски альтернативы. *Право и политика*. 2001. № 11. С. 141-146.
513. Смокович М. Право на свободу мирних зібрань: реалії та перспективи в Україні. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 22-30.
514. Соколенко Ю. Поняття культурних прав і свобод людини та громадянина. *Право України*. 2005. № 2. С. 27-32.
515. Соколецька К. М. Правосуб'єктність іноземних громадян в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 18. С. 118-121.
516. Солдатенко О. Конституційний обов'язок громадян щодо сплати податків в Україні та Російській Федерації. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С. 31-37.
517. Солдатенко О. Право на охорону здоров'я у Конституціях України та інших Європейських держав. *Право України*. 2008. № 8. С. 20-24.
518. Соляр С. Проблема обмеження права особи на об'єднання. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2 (65). С. 226-233.
519. Соляр С. Систематизація законодавства України у сфері об'єднання громадян. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 35-45.
520. Сорока О. Значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини для кримінального права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 2. С. 22-26.
521. Софінська І. Д. Ефект консюмеризму в концепції громадянства. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 203-204.
522. Софінська І. Д. Громадянство та міграція: цивілізаційні, конституційні та глобалізаційні виклики сьогодення. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 40-46.
523. Старобор О. Конституційні принципи правового статусу людини і громадянина в Україні. *Право України*. 2007. № 4. С. 30-32.

524. Сташкін Б. Поняття права соціального забезпечення. *Право України*. 2000. № 5. С. 24-26.
525. Стащенко О. До питання про вдосконалення механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 6. С. 115-118.
526. Стеценко С. Обмеження прав людини в діяльності органів виконавчої влади. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. 2006. С. 178-180.
527. Сульженко Ю. О. Судовий захист економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 6. С. 35-42.
528. Сульженко Ю. О. Поняття та система економічних прав та свобод людини і громадянина в Україні. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 14-21.
529. Сурженко О. А. Право дитини на житло. *Форум права*. 2016. № 4. С. 291-295
530. Суржинський М. І. Належність до громадянства України: теоретико-правові питання. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 90-95
531. Сурілова О. О. Екологічні права людини в Україні та Європейському Союзі: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 524-527.
532. Сушко Г. Захистити права людини. *Право України*. 1994. № 3-4. С. 20-21.
533. Танько А. В. Становлення в Україні системи надання поліцейських послуг – основа забезпечення державою прав і свобод людини. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2020. Вип. 8 С. 78-84.
534. Танчак А. Я. Політичні права людини: поняття та зміст. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 24. С. 248-254.
535. Тацій В. Імплементация європейських стандартів у галузі прав людини – важливий напрям правової політики України. *Право України*. 2010. № 10. С. 48-53.
536. Темченко В. Права і свободи людини як критерій розмежування функціональної спрямованості держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 11. С. 55-59.
537. Темченко О. Соціальна функція Української держави у сфері захисту прав дитини: європейський контекст. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 9. С. 3-6.
538. Тептюк Є. П. Конституційне закріплення юридичних гарантій права на доступ до публічної інформації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 58-61.
539. Тиліпська О. Ю. Поняття і зміст адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 124-128.

540. Тимошенко В. І. Формування концепції свободи особистості в історії політико-правової думки. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. № 71. С. 33-48.
541. Тимчик Г. Деякі аспекти правового статусу політичних біженців в Україні. *Юридичний журнал*. 2004. № 5. С. 63-66.
542. Ткаченко Є. Принципи мовної політики України: державно-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2010. № 8 (92). С. 32-38.
543. Ткачук А. Актуальні питання конституційного захисту основних прав і свобод людини. *Право України*. 2010. № 11. С. 297-301.
544. Ткачук Л. В. Роль Уповноваженого з прав людини в системі правозахисних гарантій прав людини в Україні: теоретико-правові аспекти. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. Вип. 84. С. 36-48.
545. Товт М. Міжнародно-правовий захист національних меншин в Україні та система контролю Ради Європи. *Право України*. 2001. № 7. С. 28-31.
546. Тодика Ю. Конституційний принцип гласності як гарантія основних прав і свобод громадян. *Право України*. 1998. № 6. С. 22-24.
547. Толкачова І. Конституційний принцип єдиного громадянства. *Право України*. 2009. № 11. С. 196-200.
548. Толочко О. Європейський досвід застосування ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини у кримінальному судочинстві. *Право України*. 2001. № 6. С. 41-43.
549. Толочко О. Міжнародно-правові стандарти захисту права особи на свободу і особисту недоторканість. *Юридичний журнал*. 2006. № 3. С. 122-127.
550. Тольксдорф К. Національні Верховні суди як гарантії захисту прав людини та верховенства права. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 204-206.
551. Третьяков Д. Застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні. *Віче*. 2007. № 9-10. С. 41-44.
552. Триньова Я. О. Дискусія щодо правового регулювання темпоральних муж життя людини. *Публічне право*. 2019. № 3. С. 176-183.
553. Трофименко Л. Політичні права жінки та їх реалізація. *Юридический вестник*. 2000. № 4. С. 77-79.
554. Тунік А. Міжнародно-правові стандарти захисту інформації про особу: стан і перспективи. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 131-134.
555. Турянський Ю. І. Новий час як етап стрімкого розвитку прав людини. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 21. С. 7-12.
556. Турянський Ю. І. Права людини нового покоління: суспільна мораль vs людська гідність. *Публічне право*. 2019. № 3. С. 9-15.
557. Федоренко В. Політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: поняття, види, характеристика. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 1. С. 80-87.

558. Федоренко В. Економічні права та свободи людини в Україні: поняття, види, загальний огляд. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 2. С. 49-53.
559. Федорова А. Захист соціальних прав у рамках Європейської конвенції з прав людини. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 241-251.
560. Федчишин М. Громадянство України. До питання законодавчого регулювання. *Віче*. 2001. № 8. С. 145-150.
561. Фесенко О. А. Адміністративна відповідальність у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 4. С. 100-104.
562. Француз-Яковець Т. Гарантії забезпечення конституційно-правового статусу особи: Україна на шляху реалізації ідеалу правової, демократичної держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 4. С. 97-106.
563. Француз-Яковець Т. Принцип конституційно-правового статусу особи та специфіка їх системної взаємодії. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 7. С. 118-123.
564. Фролов Ю. Держава – основний організаційно-правовий гарант забезпечення реалізації, охорони та захисту економічних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4. С. 57-60.
565. Хальота А. Класифікація конституційних особистих прав і свобод людини і громадянина. *Право України*. 2000. № 8. С. 55-57.
566. Хальота А. Методи діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню реалізації прав людини. *Право України*. 2001. № 5. С. 43-46.
567. Хальота А. Щодо захисту конституційних прав шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. *Право України*. 2000. № 3. С. 31-33.
568. Халюк С. О. Поняття та структура конституційної системи захисту прав людини та громадянина в Україні. *Митна справа*. 2013. № 4. (2.2). С. 37-43.
569. Хіміч С. Право на житло відповідно до норм Конституції України. *Юридична Україна*. 2009. № 9. С. 55-59.
570. Хоменко О. В. До питання про зв'язок людини й права: темпорально-просторовий вимір. *Держава і право. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 109-117.
571. Христенко Н. Право на недоторканність житла у різних конституціях світу. *Юридична Україна*. 2009. № 4. С. 30-33.
572. Христова Ю. В. Право на розумний строк розгляду справи в практиці Європейського Суду з прав людини. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 69-75.
573. Цветкова Ю. В. Свобода віросповідання: поняття та співвідношення з іншими правами людини у державах західної традиції права. *Публічне право*. 2019. № 3. С. 16-21.

574. Цимбалістий Т. О. Деякі питання захисту прав і свобод людини і громадянина Конституційним Судом України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 4. С. 52-55.
575. Цимбалюк М. М. Нормативне закріплення прав людини як гуманістичної цінності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 52-60.
576. Цьопух К. С. До питання захисту права людини на звернення. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 1. С. 193-198.
577. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України. *Право України*. 2000. № 12. С. 80-86.
578. Чепульченко Т. О. Права людини і громадянина: основи концепції та їх реалізація в законодавстві України. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 2. С. 28-34.
579. Черемних В. Права людини в Україні. *Нова політика*. 2001. № 1. С. 15-20.
580. Червінська Л. М. Громадянство та політичні права мігрантів. *Гілея*. 2013. № 77. С. 309-312.
581. Черней В. Конституційне забезпечення прав людини в Україні. *Право України*. 1999. № 10. С. 93-94.
582. Чернищук Н. В. Роль правознавства в житті людини. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 151 (2). С. 155-158.
583. Черноусов А. Мобільні групи з моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян: на шляху до впровадження національного превентивного механізму із запобігання тортурам. *Право України*. 2008. № 8. С. 25-30.
584. Чехович С. Інститут права притулку як конституційно-правова гарантія захисту прав людини. *Право України*. 2000. № 4. С. 14-17.
585. Чехович Т. В. Правові та історичні передумови закріплення конституційного принципу рівності громадян перед законом у Конституції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 17-23.
586. Чехович Т. В. Принцип рівності громадян перед законом у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 40. С. 21-28.
587. Чехович Т. В. Сутність та зміст конституційного принципу рівності громадян перед законом. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 42. С. 37-45.
588. Чижмар К. Принцип рівності прав жінок і чоловіків у міжнародному праві. *Право України*. 2001. № 3. С. 3-6.
589. Чистоколяний Я. В. Права і свободи людини в конституційному праві України та Європейського Союзу: порівняльний аспект. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 2. С. 43-46.

590. Чорна В. Г. Правовий статус дитини в Україні. *Митна справа*. 2013. № 6 (2.1). С. 229-234.
591. Чорній Н. Конституційне забезпечення прав людини в Україні. *Право України*. 1999. № 10. С. 93-95.
592. Чубар Л. Права жінок в Україні як об'єкт правового захисту. *Право України*. 2000. № 5. С. 12-14.
593. Чукаєва В. О., Діцман К. Д. Права на освіту в Україні: сучасні проблеми реформування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 15-18.
594. Чуприна О. Право на інформацію: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 127-130.
595. Шалабай А. В. Поняття конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами та визначення його складників. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 5. С. 79-81.
596. Шамбрай Б. М. Поняття гарантій конституційних прав і свобод людини і громадянина. *Юридична наука*. 2012. № 7. С. 16-23.
597. Шаповал В. Генезис регламентації права громадян на професійну юридичну допомогу в Україні. *Leges si Viata*. 2017. № 11, ч. 2. С. 154-157.
598. Шаповал В. Загальні характеристики конституційних статусів людини і громадянина в Україні. *Право України*. 2007. № 9. С. 47-51.
599. Шаповал В. Конституційні статуси людини і громадянина. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 5. С. 57-76.
600. Шаповал В. Д. Загальна характеристика права громадян на правову допомогу в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 83-87.
601. Шаповал В. Д. Міжнародні стандарти регламентації права громадян на правову допомогу. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 9-10. С. 160-168.
602. Шаповал Т. Основні права і свободи в механізмі конституційного регулювання. *Юридична Україна*. 2010. № 10 (94). С. 53-57.
603. Шаповалова І. С. Застосування практики Європейського суду з прав людини слідчим суддею при призначенні експертизи. *Слово Національної школи суддів України*. 2019. № 2. С. 91-100.
604. Шаповалова К. Г. Конституційна скарга у механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина: порівняльне дослідження та перспективи запровадження в Україні. *Наше право*. 2014. № 4. С. 32-38.
605. Шаптала Н. Співвідношення конституційних прав і свобод людини і громадянина та забезпечення національної безпеки України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 6. С. 181-186.
606. Швець Ю. Ю. Порядок та підстави обмеження конституційного права особи на охорону здоров'я в законодавстві України та зарубіжних країн. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 4. С. 9-14.

607. Швець Ю. Ю. Роль Конституційного суду в захисті права особи на охорону здоров'я. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 36-39.
608. Шевердяев С. Н. Право на інформацію: к вопросу о конституционно-правовой сущности. *Право и политика*. 2001. № 10. С. 91-101.
609. Шевиріна Т. Д. Автономні концепції як інструмент тлумачення Конвенції Європейським судом з прав людини. *Слово Національної школи суддів України*. 2017. № 1. С. 49-59.
610. Шевчук С. Концепція позитивних обов'язків держави у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2010. № 2. С. 55-59.
611. Шемшученко Ю. Конституція України і права людини. *Право України*. 2001. № 8. С. 13-15.
612. Шмоткін О. В. Конституційно-правовий механізм захисту прав людини Службою безпеки України. *Законодавство України*. 2006. № 4. С. 5-10.
613. Шорський П. О. Виборчі права громадян як об'єкт адміністративно-правового забезпечення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6, Т. 2. С. 72-77.
614. Шорський П. О. Роль та місце адміністративних судів у механізмі забезпечення виборчих прав громадян в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 1. С. 177-182.
615. Шумак І. Поняття громадянських прав і свобод людини в Україні. *Право України*. 1999. № 10. С. 14-16.
616. Шумський П. Роль прокуратури у захисті прав людини. *Право України*. 1997. № 3. С. 36-38.
617. Юдківська Г. Роль верховних судів у захисті прав людини. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 200-203.
618. Юлдашев А. Права человека и гражданское общество. *Юридический вестник*. 2002. № 3. С. 144-149.
619. Яковенко А. Некоторые вопросы ответственности судей в Украине, в случае если Европейский суд по правам человека указал в их решениях на нарушение прав человека. *Legea si Viata*. 2017. № 2, ч. 2. С. 132-134.
620. Яновська О. Адвокатська таємниця як правова гарантія адвокатської діяльності. *Право України*. 1997. № 2. С. 33-37.
621. Яновська О. Система гарантій адвокатської діяльності – крок до громадянського суспільства. *Право України*. 1996. № 5. С. 48-51.
622. Яременко А. Реалізація права громадян на свободу зібрання та громадський порядок: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. 2006. С. 494-495.
623. Ярош Д. В. Конституція Української Народної Республіки 1918 року про права і свободи людини: історичний досвід і сучасність. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 6-11.
624. Ярошевська Т. Становлення і розвиток прав людини в Україні та в окремих іноземних країнах. *Право України*. 2010. № 11. С. 84-89.
625. Ярошенко О. Правове регулювання праці іноземців в Україні. *Право України*. 1998. № 11. С. 103-105.

ТЕМА 8. ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття, ознаки та види правової поведінки. Поняття та основні види, мотиви правомірної поведінки. Правопорушення: поняття, ознаки та види. Юридичний склад правопорушення.

Юридична відповідальність: поняття та ознаки. Принципи юридичної відповідальності. Мета і функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.

Правопорушення – це протиправне, винне, соціально шкідливе діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, яке тягне юридично визначені негативні наслідки для правопорушника¹.

Ознаки правопорушення:

- **є діянням**, тобто вольовим, усвідомленим вчинком, який виражається в дії або бездіяльності;

- **соціальна шкідливість**, тобто воно є таким, яке завдає чи може завдати шкоди юридично захищеним суспільним благам (правам і свободам суб'єктів, власності, життю, здоров'ю, честі, гідності та ін.);

- **протиправність**, яка означає, що відповідні дії чи бездіяльність суб'єкта не відповідають вимогам, сформульованим у конкретній правовій нормі;

- **винність**, тобто правопорушення є усвідомленим (навмисним чи необережним) вчинком;

- **тягне юридично визначені негативні наслідки для правопорушника** (втрати матеріальних, особистих або організаційних благ), їхнє настання гарантується державою, яка «запускає» механізм притягнення особи до юридичної відповідальності з метою відновлення порушених прав суб'єктів².

Склад правопорушення – це сукупність визначених законом об'єктивних і суб'єктивних проявів протиправного діяння, необхідних і достатніх для притягнення особи до юридичної відповідальності. Склад правопорушення є юридичною конструкцією, яка виводиться із змісту норм права і є необхідною при правозастосуванні для юридичної кваліфікації певного діяння як правопорушення.

¹ Штанько А. О. Правопорушення як вид правової поведінки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.

² Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

До елементів складу правопорушення відносять:

➤ **об'єкт правопорушення** – блага, які захищаються та охороняються правом, на які зазіхає правопорушення;

➤ **об'єктивна сторона правопорушення** – зовнішній прояв протиправного вчинку. До обов'язкових елементів об'єктивної сторони належать: **діяння** (дія чи бездіяльність суб'єкта); його **шкідливі наслідки** (або загроза їх настання); необхідний **причинно-наслідковий зв'язок між діянням і наслідками**. Об'єктивна сторона має також **факультативні елементи**: час, місце, спосіб, обставини, знаряддя та засоби вчинення правопорушення;

➤ **суб'єкт правопорушення** – особа, яка вчинила правопорушення. Необхідною ознакою суб'єкта є його деліктоздатність, тобто визнана законом спроможність особи персонально відповідати за протиправні діяння. Фізична особа визнається суб'єктом правопорушення, якщо вона є осудною (здатною контролювати свою поведінку інтелектом і волею) та досягла певного віку;

➤ **суб'єктивна сторона правопорушення** – сукупність ознак, які відображають психічне ставлення особи до власного діяння та його шкідливих наслідків¹.

Кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини.

Злочини поділяються на *нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі*.

Нетяжким злочином є передбачене Кримінальним кодексом України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

Тяжким злочином є передбачене Кримінальним кодексом України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

Особливо тяжким злочином є передбачене Кримінальним кодексом України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

Кримінальним проступком є передбачене Кримінальним кодексом України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі².

¹ Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с.

² Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

Також розрізняють такі **види проступків**:

- **конституційні** – суспільно шкідливі протиправні вчинки, які завдають шкоду порядку організації та діяльності органів влади та управління, конституційним правам та свободам громадян, але не мають ознак складу злочину;

- **адміністративні** – правопорушення, які посягають на громадський або державний порядок, суспільні відносини у сфері державного управління, на відносини у сфері виконавчо–розпорядчої діяльності органів держави тощо (порушення правил протипожежної безпеки, митних правил тощо);

- **цивільно-правові** – правопорушення у сфері майнових та пов'язаних з ними особистих немайнових відносин, які виникають між суб'єктами та складають для них матеріальну чи духовну цінність;

- **дисциплінарні** – суспільно шкідливі вчинки, які завдають шкоду внутрішньому розпорядку діяльності підприємств, установ, організацій;

- **процесуальні** – правопорушення, які посягають на встановлені законом процедури здійснення правосуддя тощо¹.

Отже, правомірна поведінка є поведінкою, яка відповідає приписам правових норм. Вона є специфічним видом соціальної поведінки і визначальною умовою забезпечення законності і правопорядку, прав і свобод людини та громадянина, побудови демократичної, правової держави. Вона означає також реалізацію правових приписів і залежно від їх характеру виступає у формі дотримання, виконання, використання, застосування права. Дотримання заборон, виконання обов'язків, використання наданих громадянину прав, застосування права спеціальними суб'єктами – суть правомірної поведінки. Навпаки, наслідки протиправної поведінки, як правило, асоціюються з настанням небажаних для суб'єкта наслідків, і, перш за все, юридичної відповідальності.

Ключові поняття:

правова поведінка, правомірна поведінка, зловживання правом, об'єктивно протиправна поведінка, неправомірна (протиправна) поведінка, соціально активна поведінка, юридична відповідальність, правоздатність, дієздатність, пасивна поведінка, добровільна поведінка, змушена поведінка, конформістська поведінка, маргінальна поведінка, звичайна поведінка, правопорушення, конституційний делікт, конституційний проступок, казус, склад правопорушення, об'єкт правопорушення, загальний об'єкт правопорушення, родовий об'єкт правопорушення, безпосередній об'єкт правопорушення, об'єктивна сторона правопорушення, суб'єкт правопорушення, суб'єктивна сторона правопорушення, посадова особа, зміст правопорушення, протиправність дій, провина, об'єктивна сторона злочину,

¹ Загальна теорія права: [навч.-метод. посіб.] / [О. О. Орлова, А. М. Кучук, О. В. Мінченко]. Суми: Цьома С. П., 2020. 236 с.

суб'єктивна сторона злочину, умисел, необережність, протиправна самовпевненість, протиправна недбалість, кримінально-протиправна недбалість, мотив, мета, кримінальне правопорушення, класифікація кримінальних правопорушень, проступки, злочин, винні діяння, безвинні діяння, об'єктивно протиправне діяння, рецидив, конституційний проступок, конституційно-правова санкція, дисциплінарний проступок, адміністративний проступок, кримінально протиправна самовпевненість, принцип законності, принцип верховенства права, принцип недоторканості, принцип верховенства права, цивільні проступки, міжнародний проступок, воєнний злочин, міжнародне правопорушення, міжнародні злочини, недружній акт, причини правопорушень.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.).
- ❖ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
- ❖ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.
- ❖ Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
- ❖ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
- ❖ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19-20, 21-22. Ст. 144.
- ❖ Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
- ❖ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.
- ❖ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.
- ❖ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
- ❖ Кодекс законів про працю від 10 грудня 1971 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1971. № 50. Ст. 375.

Дисертації, автореферати:

1. Автаева О. Ю. Гражданские правонарушения: сущность и состав: дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2004. 166 с.
2. Андрущенко А. А. Кваліфікація адміністративних правопорушень у сфері використання та охорони земель: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 20 с.
3. Анісімов Г. М. Зловживання довірою як спосіб вчинення злочину: поняття і кримінально-правове значення: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 233 с.
4. Бакаєв Д. С. Концепція зловживання правом у правовій доктрині: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2013. 18 с.
5. Батанова Н. М. Конституційні делікти в Україні: проблеми теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 238 с.
6. Бондар В. В. Прийняття рішень у справах про адміністративні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 16 с.
7. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 243 с.
8. Ганьба О. Б. Правова поведінка суб'єктів охорони державного кордону України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
9. Гарамита В. В. Вина как основание гражданско-правовой ответственности: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2008. 155 с.
10. Гнатюк С. С. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 18 с.
11. Головатий С. П. Верховенство права: ідея, доктрина, принцип: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2008. 44 с.
12. Горкава В. В. Право на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення та гарантії його реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2015. 20 с.
13. Губар О. С. Недопустимість зловживання правом у цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 20 с.
14. Зайцева С. Г. Злоупотребление правом как правовая категория: вопросы теории и практики: дис. ... канд. юрид. наук. Коломна, 2003. 198 с.
15. Зарян Д. Г. Объективная сторона правонарушения: дис. ... канд. юрид. наук. Тольятти, 2006. 192 с.
16. Зубко Г. Ю. Маргінальна поведінка як вид правомірної поведінки особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 16 с.
17. Ибрагимов М. В. Злоупотребление гражданским правом: понятие, сущность, виды и последствия: дис. ... канд. юрид. наук. Рязань, 2005. 161 с.
18. Идрисов Х. В. Вина как условие ответственности в российском гражданском праве: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 182 с.

19. Іванов І. Є. Адміністративно-правові засади провадження в справах про проступки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2019. 19 с.
20. Іванова Г. С. Дисциплінарний проступок як підстава відповідальності працівників прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
21. Іванюк В. І. Адміністративна відповідальність суддів за правопорушення, пов'язані з корупцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
22. Канашина О. А. Взаимная вина в уголовном праве: дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2006. 217 с.
23. Капітанська С. А. Правомірна бездіяльність як форма правової поведінки: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 15 с.
24. Козачук Н. О. Правові механізми протидії зловживанням правами на патенти, які необхідні для приватних стандартів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
25. Козенко Ю. О. Правова поведінка особи: аксіологічно-нормативна детермінація: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2012. 193 с.
26. Комарницька І. І. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 19 с.
27. Комлик В. В. Склад правопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 18 с.
28. Короєд С. О. Судовий розгляд справ про адміністративні проступки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
29. Кузнець О. М. Суб'єкти зловживання правами у цивільному та виконавчому процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
30. Лазебний А. М. Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2016. 19 с.
31. Лешукова І. В. Процесуальні особливості міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України при розслідуванні злочинів: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 217 с.
32. Луценко О. Є. Дисциплінарний проступок як підстава припинення трудових правовідносин із державними службовцями: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 19 с.
33. Мартиненко Б. Д. Гарантії суб'єктів провадження у справах про адміністративні проступки: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2007. 198 с.
34. Мілетич О. О. Зловживання правом: теоретико-прикладний аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 18 с.
35. Міловідова С. В. Попередження та протидія адміністративним правопорушенням в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
36. Наумов А. Е. Злоупотребление правом: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 144 с.

37. Офман Е. М. Злоупотребление правом субъектам трудовых отношений: дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006. 189 с.
38. Падалка Р. О. Верховенство права як основоположний принцип права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
39. Пашутіна В. Ю. Зловживання корпоративними правами: цивільно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 18 с.
40. Писарев В. Г. Маргінальна поведінка особи: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 200 с.
41. Полянський Т. Т. Зловживання правом: загальнотеоретична характеристика: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2011. 221 с.
42. Правдюк С. М. Інформаційні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 17 с.
43. Резнік С. О. Малозначність правопорушення як підстава звільнення від адміністративної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2011. 236 с.
44. Рогач О. Я. Зловживання правом: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2011. 34 с.
45. Русанова В. Б. Оскарження в суді постанов у справах про адміністративні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 20 с.
46. Сахно Д. С. Зловживання правом у податкових правовідносинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2019. 20 с.
47. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка: теоретико-прикладні засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
48. Серьогін С. Ю. Зловживання правом у сфері корпоративних відносин (порівняльно-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
49. Сидоренко А. С. Зловживання правом суб'єктами трудових правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 19 с.
50. Стрижевська А. А. Сукупність злочинів за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 201 с.
51. Супрун Г. Б. Суд (суддя) як суб'єкт провадження у справах про адміністративні правопорушення в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 225 с.
52. Теремілов А. В. Забезпечення законності в порядку оскарження рішень в справах про адміністративні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2011. 20 с.
53. Хміль М. М. Принцип неприпустимості зловживання правом (теоретико-правові аспекти): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 199 с.
54. Штанько А. О. Правопорушення як вид правової поведінки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.

Монографії:

1. Автономов А. С. Поощрительные санкции в праве: общетеоретический и отраслевой аспекты: моногр. Москва: Юрлитинформ, 2016. 399 с.
2. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: моногр. Одеса: Букаєв, 2014. 415 с.
3. Баев О. Я. Злоупотребление правом в досудебном производстве по уголовным делам: моногр. Москва: Проспект, 2014. 208 с.
4. Бобровник С. В. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження: моногр. Київ: РІ КУП НАНУ, 2004. 20 с.
5. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: моногр. Київ: Ін Юре, 2014. 562 с.
6. Волощук А. М. Діяльність органів внутрішніх справ щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: моногр. Одеса: ОДУВС, 2013. 175 с.
7. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури: моногр. Львів: ЛДУВС, 2012. 155 с.
8. Гогин А. А. Правонарушение: общетеоретический, межотраслевой и отраслевой аспекты: моногр. Москва: Юрлитинформ, 2016. 373 с.
9. Горбунова Л. М. Принцип законності у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади: моногр. Київ: Юніком Інтер, 2008. 240 с.
10. Дмитрук М. М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки: моногр. Одеса: Юрид. літ., 2014. 221 с.
11. Когутич І. І. Теорія і практика використання в розслідуванні злочинів фікцій: моногр. Львів; Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 393 с.
12. Козенко Ю. О. Правова поведінка особи: спроба інтегративного осмислення: моногр. Львів: б. в., 2013. 159 с.
13. Коломоєць Т. О. Експерт у провадженні у справах про адміністративні правопорушення: моногр. Київ: ЗНУ, 2009. 184 с.
14. Коломоєць Т. О. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення: моногр. Київ: Істина, 2008. 184 с.
15. Лещух А. Р. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: організаційно-правове забезпечення: моногр. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 291 с.
16. Личенко І. О. Адміністративно-правові засади профілактики правопорушень у сфері власності: моногр. Львів: Нац. ун-т «Львів політехніка», 2017. 187 с.
17. Логвінова М. В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків (осіб, які їх замінюють) за правопорушення, вчинені неповнолітніми: моногр. Івано-Франківськ: Прикарп. Нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2009. 206 с.

18. Остапенко Л. О. Адміністративна відповідальність за правопорушення, вчинені в сфері охорони праці: моногр. Львів: Нац. ун-т «Львів політехніка», 2016. 223 с.
19. Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ у боротьбі з корисливо-насильницькою організованою злочинністю: моногр. Одеса: ОДУВС, 2012. 526 с.
20. Пухтецька А. А. Європейський адміністративний простір і принцип верховенства права: моногр. Київ: Юридична думка, 2010. 140 с.
21. Рогач О. Я. Зловживання правом: теоретико-правове дослідження: моногр. Ужгород: Ліра, 2011. 366 с.
22. Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації): моногр. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. 145 с.
23. Саєнко С. І. Адміністративна відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: стан і перспективи законодавчого регулювання: моногр. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 270 с.
24. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка: сучасний контекст: моногр. Київ: Юридична думка, 2018. 209 с.
25. Серьогін С. В. Проблемні юридико-філологічні аспекти застосування понять «право» й «закон» в українській правовій доктрині та в контексті принципу верховенства права: моногр. Дніпро: Грані, 2012. 89 с.
26. Сидоренко А. С. Зловживання правом суб'єктами трудових правовідносин: теоретико-практичне дослідження: моногр. Харків: Право, 2014. 197 с.
27. Федотова Г. В. Кримінальний проступок: правова природа, сутність та шляхи упровадження: моногр. Вінниця: Нілан, 2016. 309 с.
28. Чишко К. О. Адміністративно-правова кваліфікація правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки: моногр. Харків: У справі, 2017. 223 с.
29. Шевченко А. Є. Дрібне хуліганство як вид адміністративного правопорушення (питання теорії та практики): монограф. Київ : Леся, 2012. 171 с.
30. Шеремет А. П. Мотив і мета злочину: моногр. Ужгород: ІВА, 2008. 148 с.
31. Шульга А. М. Загальнотеоретичні аспекти правомірної поведінки особи: моногр. Харків: Майдан, 2013. 408 с.

Наукові статті:

1. Адамян А. С. Правова природа казусу як невинного заподіяння шкоди в кримінальному праві України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-2 (2). С. 88-90.

2. Аземша І. Б. Особливості формування інституту юридичної відповідальності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 44-47.
3. Алфьоров С. М. Теоретичні засади конституційно-правового делікту. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 3-8.
4. Андрушко О. В. Методологічні підходи до наукового дослідження юридичної відповідальності за правопорушення у кримінальному процесі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 4. С. 1-16.
5. Андрушко О. В. Правова категорія «зловживання правом» у кримінальному судочинстві. *Право і суспільство*. 2016. № 5, ч. 2. С. 169-174.
6. Артикуленко О. В. Співвідношення понять «правоздатність» та «дієздатність» у правосуб'єктності юридичної особи. *Європейські перспективи*. 2018. № 3. С. 131-136.
7. Базилевський С. Зловживання процесуальними правами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 5. С. 13-23.
8. Бакумов О. С. Проблеми зловживання правами громадян у процесі реалізації форм безпосередньо демократії. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 125-132.
9. Барабаш О. О. Правомірна поведінка як основна форма вираження правової культури. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 12-14.
10. Барабаш О. О. Правомірна поведінка: інтерпретації зарубіжних науковців. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1. С. 3-6.
11. Барабаш О. О. Правопорушення як вид правової поведінки людини. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 1 (1). С. 8-11.
12. Барабаш О. О. Правосвідомість, правопорядок та законність як чинники правомірної поведінки. *Форум права*. 2018. № 3. С. 6-12.
13. Бервено С. М. Принцип неприпустимості зловживання правом у договірних зобов'язаннях. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 32. С. 276-287.
14. Бериславська О. М. Адміністративна відповідальність у сфері інформаційно-правової політики держави. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 2. С. 91-96.
15. Белікова О. Адміністративне покарання як критерій адміністративної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 2. С. 122-125.
16. Беляков К. І. Проблеми формування поняттєво-термінологічної системи інформаційного права: інформаційні правопорушення. *Публічне право*. 2017. № 2. С. 26-33.

17. Біла-Кисельова А. Від антидемократичних тенденцій до сучасної концепції прав людини в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1. С. 43-48.
18. Бобровник С. Структурна характеристика правового конфлікту. *Право України*. 2015. № 1. С. 93-98.
19. Бойко В. І. Застосовність статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при розгляді справ про адміністративні правопорушення. *Вісник Національної академії правових наук*. 2016. № 2. С. 59-71.
20. Бойко В. Н. Злоупотребление правом, как специфическая форма нарушения общеправового принципа осуществления гражданских прав. *Российская юстиция*. 2012. № 2. С. 51-54.
21. Бойчук А. Ю. Аксіологічний зміст принципів юридичної відповідальності за правопорушення проти навколишнього середовища: історичний аспект. *Lex portus*. 2018. № 2. С. 118-127.
22. Болокан І. В. Правомірність поведінки як ознака використання адміністративно-правових норм. *Судова та слідча практика в Україні*. 2017. Вип. 4. С. 17-23.
23. Бочарова Н. Права людини і права інтелектуальної власності: сучасні доктринні підходи. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 1. С. 49-54.
24. Брич Л. П. Значення ознак складів правопорушень (залежно від їхнього функціонального призначення) у розмежуванні відповідних юридичних конструкцій. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2013. Вип. 2. С. 235-251.
25. Брюхно О. В. Зловживання правом як особливий різновид поведінки. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 3. С. 9-13.
26. Буроменська Н. Л. Поняття та ознаки принципу заборони зловживання правом. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 29-35.
27. Буряк Я. Я. Правова природа правоздатності юридичної особи. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 31-37.
28. Вапнярчук Н. М. Деякі питання дисциплінарної відповідальності працівників дипломатичної служб. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2012. 56. С. 267-271.
29. Василів С. С. Суб'єкти, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення: поняття та види. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 40-45.
30. Васьковцов А. О. Місце і роль адміністративного проступку в процесі правозастосування. *Міліція України*. 2012. № 11/12. С. 22-24.
31. Вердиян Г. В. Концепция добросовестности в гражданском праве и проблемы злоупотребления правом. *Аграрное и земельное право*. 2012. № 4. С. 129-133.

32. Вереша Р. В. Казус у кримінальному праві: основні ознаки та необхідність законодавчої регламентації. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 4 С. 130-142.
33. Воронова І. В. Правопорядок і правомірна поведінка (особливості взаємозв'язку в правовій державі). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2015. № 1151. С. 30-33.
34. Ганьба О. Зловживання правом: аналіз наукових поглядів та авторське трактування окремих проблем. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1. С. 95-99.
35. Гарасимів Т. З. Девіантна поведінка в сфері економіки як одна з форм соціального відхилення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2012. Вип. 1. С. 247-255.
36. Гетьман Є. А. Принцип верховенства права у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 61-69.
37. Гнатюк С. С. Провадження у справах про адміністративні проступки у структурі адміністративно-деліктного процесу. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 235-241.
38. Годованець Ю. С. Поняття та особливості об'єкта трудового правопорушення працівника. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 33, ч. 1. С. 178-182.
39. Голубовський В. Є. Діалектика правомірної поведінки та юридичної відповідальності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 6. С. 10-18.
40. Голубовський В. Є. Правомірна поведінка: теоретико-методологічний аспект дослідження. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 68-72.
41. Гончарук С. Т. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Юридичні науки. 2018. № 4. С. 13-17.
42. Гончарук С. Т. Юридичний аналіз адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2018. № 1. С. 60-66.
43. Горбач М. І. Адміністративні обов'язки публічного суб'єкта права як елемента адміністративно-правового статусу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 265-270.
44. Горбова Н. А. Правомірна поведінка: підходи до визначення дефініцій, соціальна значимість та типологія. *Право і суспільство*. 2015. № 5, ч. 2. С. 35-39.
45. Горбова Н. А. Юридична відповідальність у правомірній поведінці – самостійний елемент механізму правового регулювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4, ч. 1. С. 21-24.

46. Грабовий В. В. Юридична відповідальність за правопорушення проти власності в перші роки радянської влади в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 20. С. 17-20.
47. Грудницький В. Гармонізація національного законодавства про зловживання монопольним (домінуючим) становищем із правом Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 59-63.
48. Гуйван О. П. Сутнісні характеристики цивільно-правових санкцій за правопорушення в інформаційній сфері. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 113-117.
49. Гуржій А. В. Об'єкт правопорушення як критерій структуризації адміністративно-деліктного законодавства. *Юридична наука*. 2015. № 4. С. 14-19.
50. Діденко І. В. Співвідношення корупції та конфлікту інтересів як правопорушення, пов'язаного з корупцією. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. 4. С. 48-58.
51. Єрмоленко-Князева Л. С. Поняття та зміст інституту дисциплінарної відповідальності. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2012. Вип. 1. С. 181-187.
52. Жаровська І. М. Інститут відповідальності державної влади в умовах розвиненого громадянського суспільства. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 15-18.
53. Живицька Л. І. Нормативне забезпечення підвідомчості справ про адміністративні правопорушення та його вдосконалення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 146-155.
54. Заборовський В. В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 31 (3). С. 115-118.
55. Заборовський В. В. Перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката як початкова стадія дисциплінарного провадження щодо адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 30, ч. 2. С. 173-178.
56. Задорожна Я. В. Знищення, пошкодження та псування як способи вчинення адміністративного проступку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 5, ч. 2. С. 124-127.
57. Захаркевич Т. С. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 41-44.
58. Зінсу О. І. Роль критичного мислення у формуванні правомірної поведінки особистості. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (1). С. 130-133.

59. Зубрицька О. Адміністративна правоздатність як елемент правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 99-104.
60. Іванов С. О. Зміст цивільної правоздатності непідприємницьких юридичних осіб. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1. С. 208-214.
61. Калашник М. В. Юридична відповідальність працівників органів внутрішніх справ. *Право і Безпека*. 2012. № 1 (43). С. 67-72.
62. Каленіченко Л. І. Об'єктивно протиправне діяння як фактична підстава юридичної відповідальності (аналіз галузевого законодавства). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип. 4. С. 19-28.
63. Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність як динамічне правове явище. *Форум права*. 2017. № 3. С. 67-71.
64. Капітаненко Н. П. Особливості юридичної відповідальності громадських об'єднань за правопорушення у сфері публічного управління та адміністрування. *Держава та регіони*. 2017. № 2. С. 68-73.
65. Капля О. Співвідношення принципів законності та верховенства права в адміністративному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 127-130.
66. Книженко О. Інститут кримінальних проступків: кримінально-правові та процесуальні аспекти. *Вісник прокуратури*. 2013. № 10. С. 136-144.
67. Книш С. В. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я в Україні. *Право і Безпека*. 2018. № 4. С. 43-49.
68. Кобзева Т. А. Удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає відповідальність за правопорушення у фінансовій сфері. *Наше право*. 2017. № 1. С. 172-177.
69. Ковалів М. В. Правоохоронні (поліцейські) заходи реагування на правопорушення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. : Юридична*. 2017. Вип. 4. С. 245-253.
70. Ковальов С. С. Щодо строків та особливостей притягнення до дисциплінарної відповідальності окремих категорій працівників. *Право*. 2012. № 4. С. 416-423.
71. Ковтун О. М. Злочин та проступок (у контексті диференціації природоохоронних правопорушень). *Юридична Україна*. 2017. № 9-10. С. 92-94.
72. Когут О. В. Окремі питання удосконалення загальної частини проекту Кодексу України про адміністративні проступки. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3. С. 293-298.
73. Козаченко Ю. А. Адміністративна відповідальність у сфері забезпечення прав пацієнта: перспективи вдосконалення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1. С. 73-76.

74. Козачук Д. А. Зловживання учасниками процесу своїми процесуальними правами в адміністративному судочинстві. *Молодий вчений*. 2018. № 4, ч. 2. С. 685-689.
75. Козенко Ю. О. Правова поведінка особи як особливий вид діяльності у світлі новітніх наукових студій та філософії. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2011. № 2. С. 22-26.
76. Козюренко Р. С. Заходи адміністративної відповідальності за вчинені правопорушення: поняття та класифікація. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 94-98.
77. Колеснік Т. Склад дисциплінарного проступку як підстава притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 89-94.
78. Колпаков В. К. Фактичні ознаки та юридичний склад адміністративного проступку: поняття та розмежування. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. № 3. С. 160-170.
79. Комзюк А. Т. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні проступки: сутність, система та компетенція міліції щодо їх застосування. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 13. С. 107-113.
80. Комлик В. В. Роль складу правопорушення при застосуванні галузевої юридичної відповідальності. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Вип. 26. С. 189-192.
81. Корнеєв Ю. В. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 13-17.
82. Котько К. І. Зловживання корпоративним правом та шляхи вирішення проблеми. *Молодий вчений*. 2018. № 4, ч. 1. С. 63-68.
83. Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 75-78.
84. Кравчук В. М. Зловживання правом громадського контролю за діяльністю органів публічної влади: теоретико-правовий аналіз. *Публічне право*. 2016. № 3. С. 224-232.
85. Кривенко О. Адміністративна та кримінальна відповідальність за військові правопорушення: аналіз законодавчих змін. *Право України*. 2017. № 1. С. 109-115.
86. Крижановська О. В. Офіційний та неофіційний правопорядок: нормативний та інституційний аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. Т. 1. С. 9-13.
87. Крижова О. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2017. № 865. С. 544-549.

88. Кристева Н. Актуальні питання відповідальності в системі місцевих органів представницької влади. *Legea si Viata*. 2016. № 5. С. 55-58.
89. Крисюк Ю. Соціальний та правовий порядок і стабільність суспільства: взаємозв'язки і взаємообумовленість. *Право України*. 2007. № 7. С. 30-33.
90. Крищенко Л. Інституціоналізація конституційно-правової відповідальності – необхідна складова розширення та оновлення судової системи України. *Право України*. 2003. № 1. С. 20-25.
91. Куровська І. А. Принцип «верховенства права» як провідний принцип права Європейського Союзу та Ради Європи. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 3. С. 86-89.
92. Курочка М. І. Адміністративний примус, обумовлений необхідністю припинення правопорушення. *Форум права*. 2015. № 4. С. 133–136.
93. Кучма О. Л. Принципи законності й верховенства права: проблеми правозастосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 6, ч. 1. С. 150-152.
94. Кучма О. Правоспроможність фізичного об'єкта в правовідносинах соціального страхування і теорії права. *Legea si Viata*. 2016. № 4, ч. 2. С. 35-38.
95. Кучмієнко О. В. Зловживання правом у корпоративних правовідносинах: зарубіжний досвід в українських реаліях. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 205-211.
96. Кушнар'єв І. В. Політична корупція як система протиправних дій: варіативність проявів. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 50-54.
97. Левада О. В. Правові обмеження як засоби попередження зловживання правом (теоретико-правовий аспект). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 192-200.
98. Лещух А. Р. Делікт у сфері здійснення державної влади та конституційно-процесуальна відповідальність: сутнісно-правові характеристики та взаємозв'язок. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 1. С. 173-181.
99. Литвин І. І. Проблема визначення поняття «дисциплінарне правопорушення (проступок) державних службовців». *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 4. С. 108-113.
100. Лихолат І. П. Принцип верховенства права в дихотомії належного та суцього: у пошуках розуміння. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Юридичні науки*. 2017. Т. 200. С. 10-15.
101. Лук'янець В. С. Зловживання домінуючим становищем за антимонопольним правом України та конкурентним правом ЄС: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 43 (1). С. 169-171.

102. Луспеник Д. Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2015. № 6. С. 150-171.
103. Луцький Р. П. Правомірна поведінка: виклики часу, запити громадянського суспільства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2018. № 5. С. 49-50.
104. Ляшук Р. М. Юридичний склад адміністративного правопорушення «Порушення умов і правил здійснення міжнародних автомобільних перевезень вантажів». *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 5. С. 88-94.
105. Магомедов А. А. Правомерное и неправомерное поведение: понятие, признаки и взаимосвязи с государством и правом. *Аграрное и земельное право*. 2012. № 6. С. 72-90.
106. Макаренко Л. О. Поняття та види соціальної відповідальності. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 12-16.
107. Макаров В. О. Генеза санкцій за злочини проти моральності у кримінальному праві України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 4. С. 107-111.
108. Маляренко А. В. Дисциплінарне правопорушення судді: його юридичний склад. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. Вип. 9. С. 62-67.
109. Манжула А. А. Адміністративні відповідальність за проступки, що посягають на громадський порядок: проблеми та перспективи їх вирішення. *Право і Безпека*. 2011. № 4. С. 62-66.
110. Манжула А. А. Особливості провадження по справах проти громадського порядку. *Форум права*. 2011. № 2. С. 573-580.
111. Матанцев Д. А. Проблемы возмещения вреда, возникшего вследствие злоупотребления правом. *Юридический мир*. 2012. № 9. С. 33-34.
112. Мельниченко В. Політична відповідальність у державному управлінні. *Віче*. 2003. № 1. С. 19-24.
113. Мельничук Н. Ю. Еволюція категорій правопорушення та адміністративна відповідальність. *Записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 60-64.
114. Милетич О. О. Злоупотребление правом: теоретико-правовой и некоторые философские аспекты исследования понятия. *Закон и право*. 2013. № 3. С. 27-30.
115. Миронюк С. А. Особливості визначення цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 172-179.
116. Мирошниченко Н. А. Визначення проступку та злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 331-336.

117. Мірошниченко Н. М. Щодо визначення поняття «кримінальне правопорушення». *Право і суспільство*. 2015. № 6, ч. 2. С. 153-157.
118. Моїсеєв М. С. Юридична відповідальність у структурі адміністративно-правового статусу державного бюро розслідувань України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 4. С. 157-165.
119. Муж В. В. Правова свідомість як мотив правомірної поведінки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 278-282.
120. Мусиченко О. Зрозумілість і чіткість закону як складова частина принципу правової визначеності в практиці Європейського суду з прав людини. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1, ч. 2. С. 149-154.
121. Новак О. Д. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності державних службовців. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 129-133.
122. Осадчук С. Форми зловживання цивільним правом. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 4. С. 68-77.
123. Паришкура В. В. Окремі аспекти оптимізації законодавства України в частині притягнення суддів до юридичної відповідальності. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 11. С. 225-229.
124. Пахомова І. А. Юридична відповідальність державних службовців за правопорушення у сфері обігу інформації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2016. Вип. 21. С. 85-89.
125. Петришина-Дюг Г. Г. Конституційно-правова відповідальність політичних партій: поняття, сутність та особливості. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 57. С. 144-150.
126. Петков С. В. До питання про розмежування злочинів і проступків: зміна парадигм. *Публічне право*. 2017. № 2. С. 129-137.
127. Пилипишин П. Склад конституційно правових деліктів у сфері місцевого самоврядування. *Віче*. 2013. № 4. С. 20-24.
128. Пінчук П. А. Характеристика окремих заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. С. 249-252.
129. Погрібний І. М. До проблеми кримінально-правового регулювання казусу: теоретичний аспект. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 180-185.
130. Полонка І. А. Особливості співвідношення правової поведінки та правопорушення: теоретико-методологічний аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 14, ч. 1. С. 12-15.
131. Полонка І. А. Правомірна поведінка: теоретичний аналіз основних складників. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 19-21.

132. Полонка І. А. Роль правомірної поведінки: підвалини теоретико-онтологічного розуміння. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 58-71.
133. Полонка І. А. Теоретико-онтологічне підґрунтя розуміння поняття та класифікації принципів правомірної поведінки. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 37-41.
134. Полонка І. Конструктивно-теоретичний аналіз розуміння поняття та ознак правомірної поведінки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 131-136.
135. Полонка І. Теоретико-оціночні пропозиції щодо класифікації правомірної поведінки (онтологія диференціації). *Право України*. 2016. № 6. С. 99-106.
136. Полянський Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 31-38.
137. Полянський Т. Позитивістсько-правові критерії оцінки дотримання заборони зловживання правом. *Юридична Україна*. 2013. № 9. С. 16-22.
138. Полянський Т. Природно-правові критерії оцінки дотримання заборони зловживання правом: їх зміст та взаємодія. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 14-22.
139. Попова І. Ю. О квалификации злоупотребления процессуальными правами. *Право и политика*. 2012. № 5. С. 902-908.
140. Попович Є Дисциплінарна відповідальність працівників органів прокуратури України: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 22-26.
141. Прокопенко О. Ю. Особа порушника в адміністративних проступках, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. *Форум права*. 2010. № 3. С. 364-370.
142. Пугач А. В. Класифікація заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 99-104.
143. Романова А. Правомірна поведінка як умова самоствердження людини. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 91-95.
144. Савенко В. В. Правова поведінка в умовах правової реальності сучасного соціуму. *Митна справа*. 2014. № 5. С. 139-143.
145. Савіцький Р. Є. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: поняття та особливості застосування. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право*. 2015. Вип. 2. С. 157-166.
146. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка та позитивна юридична відповідальність взаємовплив та взаємообумовленість. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2016. Вип. 71. С. 118-133.

147. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка: вивчення та розгляд у нових реаліях. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 62-65.
148. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка: питання сприйняття та реалізації. *Судова апеляція*. 2018. № 4. С. 6-17.
149. Свириденко Г. В. Сутнісні складові механізму формування правомірної поведінки. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 229-233.
150. Сенік П. Р. Проблеми дієздатності у правовідносинах і їх значення для оптимізації вирішення спорів (справ) в судовому та позасудовому порядку. *Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 199-209.
151. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 30-35.
152. Сердюк І. А. Поняття, що відображають повну або часткову відсутність правових норм чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 1. С. 40-44.
153. Середа В. В. Поняття, ознаки та склад дисциплінарного проступку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 125-129.
154. Серьогін С. Ю. Основні випадки зловживання правом з боку учасника у юридичних особах в Україні. *Європейські перспективи*. 2014. № 9. С. 143-148.
155. Сисоєв Д. О. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: історія криміналізації в Україні. *Наше право*. 2014. № 1. С. 89-95.
156. Сіренко Д. О. Становлення та розвиток інституту протидії адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у національному законодавстві України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 91-95.
157. Солтан А. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану органами публічної влади. *Legea si Viata*. 2016. № 6. С. 38-47.
158. Стародубцев А. А. Поняття та види юридичної відповідальності працівників органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2012. № 3. С. 276-280.
159. Стефанчук М. О. Добросовісність як ознака правомірної поведінки фізичної особи в цивільному праві. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 5 (1). С. 140-142.

160. Стефанчук М. О. Публічно-правовий аспект зловживання правом. *Право і суспільство*. 2016. № 2 ,ч. 2. С. 34-38.
161. Стрельников А. В. Проблеми визначення складу адміністративного правопорушення у сфері захисту персональних даних. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 151-153.
162. Стрельченко О. Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 137-143.
163. Сушинський О. Конституційно-правова відповідальність органів адміністрування виборчим процесом. *Право України*. 2013. № 5. С. 191-199.
164. Теремцова Н. В. Проблеми реалізації норм права щодо правомірної поведінки. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 245-247.
165. Тернавська В. Політико-правові засади відповідальності уряду в Україні. *Право України*. 2010. № 7. С. 88-93.
166. Тихомиров Д. О. Зловживання правом як відхилення від правомірної поведінки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 38 (1). С. 26-29.
167. Томін Е. Є. Співвідношення ознак правопорушення та кримінального процесуального порушення у різних видах юридичної відповідальності. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. Вип. 1. С. 141-146.
168. Трампольська К. О. Проблеми класифікації дисциплінарних проступків державних службовців. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 363-372.
169. Фелик В. Правове бачення громадського порядку і громадської безпеки, що обумовлює зміни в системі адміністративних служб органів внутрішніх справ. *Право України*. 2008. № 2. С. 22-27.
170. Фесенко Є. В. Регламентація відповідальності за злочини та проступки за законодавством України (шляхи вирішення проблеми). *Юридична Україна*. 2017. № 9-10. С. 88-91.
171. Фесенко О. А. Адміністративна відповідальність у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 4. С. 100-104.
172. Шаповал В. Д. Конституційно-правовий делікт як підстава для настання конституційно-правової відповідальності в органах місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 56-62.
173. Шарнина Л. А. Злоупотребление конституционными правами и злоупотребление полномочиями: общее и особенное. *Конституционное и муниципальное право*. 2012. № 12. С. 9-15.
174. Швець О. В. Відповідальність як соціальне явище: теоретико-правові засади. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2012. Вип. 1. С. 84-92.

175. Шевченко А. Є. Відновлювальна функція юридичної відповідальності. *Публічне право*. 2012. № 4. С. 269-275.
176. Шестак Л. До питання про ознаки суб'єкта адміністративного правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 9. С. 32-34.
177. Шестопалова Л. Позитивна юридична відповідальність. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 5. С. 5-12.
178. Шестопалова Л. Юридична відповідальність у структурі права. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 5-15.
179. Шоптенко С. С. Інформаційне забезпечення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, що реалізуються правоохоронними органами. *Держава та регіони*. 2017. № 4. С. 48-53.
180. Шульга А. М. Мотивація правомірної поведінки особи як результат і проблема її правового виховання. *Право і Безпека*. 2017. № 3. С. 6-14.
181. Шульга А. М. Об'єктивно протиправне діяння, об'єктивно правомірна поведінка. *Форум права*. 2012. № 3. С. 846-849.
182. Шульга А. М. Особливості суб'єктивної сторони як елемента складу правомірної поведінки особистості. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 88-95.
183. Шульга А. М. Страх притягнення до юридичної відповідальності як мотив правомірної поведінки особи. *Право і Безпека*. 2012. № 5. С. 51-55.
184. Шульга А. М. Юридично значуща поведінка: «негативна» і «позитивна» відповідальність. *Право і Безпека*. 2012. № 1. С. 55-58.
185. Яковенко А. В. Окремі питання притягнення до адміністративної відповідальності за невиконання судових рішень в Україні. *Держава та регіони*. 2016. № 3. С. 107-112.
186. Ямненко Т. М. Співвідношення поняття «зловживання правом» із суміжними правовими категоріями. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 5 (3). С. 96-100.

ТЕМА 9. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Система права. Поняття та ознаки правової системи (правової сім'ї). Типи (сім'ї) правових систем світу: процес виникнення та розвитку.

Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї. Правова система України.

Змішаний тип правових систем – скандинавська і латиноамериканська групи: поняття та характеристика. Релігійний тип (сім'я) правових систем: поняття та загальна характеристика. Традиційний тип правових систем: поняття та загальна характеристика.

У загальному вигляді *правова система* – це сформована під впливом об'єктивних закономірностей розвитку суспільства сукупність усіх його правових явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами.

До *ознак* правової системи слід віднести:

- є одним з різновидів соціальної системи;
- формується, як правило, в межах певної держави (національна правова система). У деяких випадках правова система може діяти лише на частині території держави (субнаціональна правова система) або виходити за межі держави і охоплювати системи різних країн (наднаціональна правова система, яка може бути міжнародною або релігійною);
- формується під впливом різноманітних чинників (культурних, релігійних, моральних, економічних та ін.), які є унікальними для кожного суспільства та зумовлюють специфіку певної правової системи;
- має цілісність, що обумовлює появу у неї якісно нових рис, відсутніх у її окремих складових;
- має відносно стійкий характер у часі;
- складається з різнорідних елементів. Головним елементом правової системи є право, навколо та для сприяння реалізації якого формуються всі інші статичні і динамічні елементи цієї системи¹.

Основою правової системи, її фундаментом виступає праворозуміння, яке водночас є одним з елементів правової системи. До *елементів*, які формують правову систему, відносять:

- *систему законодавства*, тобто сукупність законів і підзаконних нормативних актів, які прийняті та діють у країні;
- *систему права*, тобто внутрішню будову права, яка виражається у поділі права на відносно самостійні частини (структурні елементи системи

¹ Удовика Л. Г. Правова система України: глобалізаційні трансформації: моногр. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2014. 319 с.

права), які, своєю чергою, є певним чином узгодженими між собою єдностями діючих у суспільстві груп юридичних норм;

➤ **принципи права**, тобто основні, вихідні начала, положення, ідеї, що виражають закономірності та сутність права як специфічного соціального регулятора;

➤ **правову культуру**, тобто систему духовних і матеріальних цінностей у правовій сфері, які є у розпорядженні певного суспільства;

➤ **юридичні установи**, тобто сукупність органів, організацій, посадових осіб, які займаються правотворчою, правозастосовною або правоохоронною діяльністю;

➤ **юридичну техніку**, тобто систему засобів, правил і прийомів підготовки нормативно-юридичних актів;

➤ **юридичну термінологію** та **категоріально-понятійний апарат**, тобто терміни та поняття, в тому числі словосполучення, якими позначаються правові явища та феномени;

➤ **правові традиції та звичаї**;

➤ **правову політику**, тобто засади, принципи, напрями та завдання правового регулювання суспільних відносин, а також стратегію і тактику його здійснення, які цілеспрямовано реалізуються уповноваженими державою органами;

➤ **правотворчість**, тобто діяльність уповноважених державою органів (посадових осіб), а також усього населення держави, яка пов'язана з утворенням, зміною, скасуванням і систематизацією нормативно-юридичних актів;

➤ **правореалізацію**, тобто процес втілення юридичних норм у реальних суспільних відносинах, у поведінці та діяннях соціальних суб'єктів;

➤ **юридичну практику**, тобто діяльність і накопичений в її результаті досвід компетентних органів, посадових осіб, юридичних і фізичних осіб з прийняття та реалізації юридичних норм;

➤ **правові відносини**, які ґрунтуються на юридичних нормах¹.

Для кожної окремо взятої країни ця названа сукупність досить різнорідних явищ є унікальною та неповторною. Водночас якщо абстрагуватись від великої кількості особливостей кожної правової системи, то всі існуючі правові системи можна поділити на певні групи – правові системи, які називають «правовими сім'ями».

Правова сім'я – це сукупність правових систем, об'єднаних спільністю їх найбільш важливих рис. Ці риси характеризують притаманні тій чи іншій правовій системі структуру системи права, систему джерел права, правову культуру і правосвідомість, юридичну доктрину, юридичну техніку та ін.²

¹ Теорія держави і права у схемах та таблицях: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек, 2020. 296 с

² Загальна теорія права: підруч. / М. С. Кельман, В. М. Стратонов. 6-те вид., допов. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 720 с.

Основні правові сім'ї сучасного світу:

- англо-американська правова сім'я;
- романо-германська правова сім'я;
- традиційна правова сім'я;
- релігійна правова сім'я¹.

Історія формування **англо-американської правової сім'ї** почалася з XI-XIII ст., коли в Англії виникає загальне право. Пізніше це право було запозичене США та деякими іншими державами світу. Зараз до цієї сім'ї поряд із правовою системою Англії та США входять більш ніж 50 країн Співдружності націй.

Характерні **ознаки** правових систем **англо-американської сім'ї**:

- вони не зазнали значного впливу з боку римського та канонічного права, розвивалися під впливом внутрішніх чинників;
- найбільший вплив на його розвиток здійснили юристи-практики, в першу чергу судді;
- менш абстрактний характер правил, обумовлений тим, що більшість таких норм створювалася при розгляді судових справ і тому розраховані насамперед на вирішення конкретних суперечок;
- судовий прецедент та нормативно-правовий акт (статут) як основні джерела права;
- відсутність принципового значення для поділу системи права на публічне і приватне, а також на галузі;
- поділ права на статутне та прецедентне.

У свою чергу в прецедентному праві виокремлюється **загальне право та право справедливості**;

- нехарактерність кодифікації;
- змагальна судова процедура².

Романо-германська правова сім'я почала формуватися в континентальній Європі з XI-XII ст. та пізніше набула значного поширення в неєвропейських державах, які запозичили її основні риси.

Характерні **ознаки** правових систем **романо-германської сім'ї**:

- формування правової системи на основі рецепції (запозичення) римського права;
- єдиний підхід до розуміння права, що склався завдяки дослідженню і викладанню римського та канонічного права в середньовічних європейських університетах;
- єдине розуміння норми права, яка розглядалася як абстрактне і загальне правило поведінки;

¹ Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

² Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2018. 193 с.

- нормативно-правовий акт (закон) як основне джерело права. Інші джерела права також визнаються, але мають менше значення;
- традиційне заперечення нормотворчих повноважень судді та судових прецедентів як джерела права;
- поділ права на публічне та приватне, а також на галузі (конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне та ін.);
- поширеність кодифікації законодавства;
- загальний понятійний фонд та термінологія, тобто подібність правових понять і категорій, які використовуються у кожній національній правовій системі;
- наявність загальних принципів права, на яких ґрунтується правовий порядок¹.

Змішаний (конвергентний) тип правової системи – сукупність національних правових систем, які мають загальні закономірності розвитку і подібні ознаки, що склалися на основі місцевих джерел права та широкого запозичення елементів правових систем романо–германського та англо-американського типу.

До цього типу правової системи відносяться північноєвропейська (скандинавська) і латиноамериканська групи правових систем. Здавалося б, країни Північної Європи і Латинської Америки, знаходячись в різних частинах світу, не могли розвиватися однотипно. Однак, незалежно один від одного, північноєвропейське і латиноамериканське право сформувалися під впливом рецепції ряду елементів одних і тих же типів правової системи – континентальної та загального права.

Ознаками змішаного типу правових систем є:

- домінує нормативно-правовий акт як формальне джерело права;
- судовий прецедент використовується нарівні з нормативно-правовим актом;
- визнається поділ права на приватне і публічне;
- норми права (зразок поведінки) надається основна роль у регулюванні суспільних відносин;
- проводиться кодифікація законодавства;
- дотримується ієрархія нормативно-правових актів;
- існує паритет процесуального і матеріального права².

Релігійна правова сім'я об'єднує правові системи мусульманського, індуського, іудейського та канонічного права³.

¹ Задорожний Ю. А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 214 с.

² Дашковська Т. М. Співвідношення правових норм і юридичного процесу у деяких правових системах світу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 19 с.

³ Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2018. 193 с.

Релігійним правовим системам притаманні наступні **рис**и:

- нерозривний зв'язок із релігією. Кожна правова система, що входить до цієї правової сім'ї, є частиною певної релігії – **ісламу, індуїзму, іудаїзму, християнства**. Норми права засновані на релігійних уявленнях і віруваннях, унаслідок чого правові і релігійні норми тісно переплетені, а часто й збігаються;

- розгляд права як результату божественного відкриття, а не як наслідку раціональної діяльності людини і держави. У такому випадку завдання людини зводиться насамперед до правильного усвідомлення і тлумачення божественних норм;

- визнання соціальної цінності права. В усіх релігіях присутня ідея богоугодного характеру права та воно визнається необхідним елементом справедливого суспільного устрою;

- персональний характер дії права. Це означає, що засноване на релігії право поширює свою дію не на певну територію, а персонально – на членів релігійної громади. Тому релігійні правові системи поширюють свою дію насамперед на осіб, які сповідують певну релігію, незалежно від того, де територіально вони проживають^{1 2}.

Сім'я традиційного права охоплює національні правові системи, засновані на звичаєвому праві. Традиційна правова сім'я поділяється на два підтипи правових систем – держав Далекого Сходу і країн Африки. До далекосхідної підсистеми належать насамперед правові системи Китаю і Японії, а також деяких інших країн, що розвивалися під їх впливом (Монголія, Південна Корея, Малайзія, Індонезія). До другої підсистеми – держави, розташовані на африканському континенті, а також Мадагаскар.

Особливості традиційних правових систем:

- провідним джерелом права виступає звичай. На відміну від правових систем Заходу, що визнали головну роль держави у створенні права (шляхом законодавчої чи судової діяльності), в традиційних системах у формуванні права пріоритет належить самому суспільству. Протягом багатьох століть підвалини правового регулювання цих країн становили норми звичаєвого права, що базувалися на традиціях і моральних уявленнях;

- негативне ставлення до законодавства. Таке джерело права, як законодавство, вважалось неприродним для суспільства явищем. Негативне ставлення до нього, що сформувалося за багато століть, й дотепер має відчутні наслідки. У ХХ ст. після широкої рецепції західного права, значного поштовху в розвитку законодавства і кодифікації склалася ситуація, при якій досить велика частина населення ігнорує ці правила, а реальні суспільні відносини, як і раніше, регулюються на підставі традиційних норм;

¹ Галюк С. Є. Порівняльно-правова характеристика джерел сучасного мусульманського права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 16 с.

² Лук'янов Д. В. Релігійно-правові системи світу: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 41 с.

- ігнорування державних структур у процесі реалізації права. Визнання звичаєвого права та ігнорування законодавства спричинили особливості реалізації права, у тому числі за наявності правових спорів. Протягом століть дія звичаїв підтримувалася за допомогою самокерованих суспільних структур і соціального тиску на правопорушників, без звернення до державних структур, у тому числі судів. Переважна більшість спорів й дотепер вирішується у процесі процедур примирення за посередництвом авторитетних членів суспільства на основі норм звичаєвого права;

- слабкий розвиток юридичної інфраструктури. Століттями ці країни не знали юридичної професії – суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів та ін.; не існували відповідні навчальні заклади, були відсутні правова наука, юридичні школи, видатні учені.

Кожна національна правова система є самобутньою, унікальною, хоча й кожна має спільне (ознаки й риси) з іншими системами.

Ключові поняття:

порівняльне правознавство, система права, система законодавства, принципи права, правова культура, юридичні установи, юридична техніка, юридичні терміни, інтегративна функція правової системи, регулятивна функція правової системи, комунікативна функція правової системи, охоронна функція правової системи, правова сім'я, романо-германська правова сім'я, англосаксонська правова сім'я, судовий прецедент, загальне право, право справедливості, соціалістична правова сім'я, сім'я релігійного і традиційного права, Коран, Суна, Іджма, іудаїзм, буддизм, сім'я цивільного права, правова система, змішані правові системи, європейське право, правовий звичай, правова доктрина, канонічне право, рецепція, формальні джерела права, іудейське право, мусульманське право, статутне право, делеговане законодавство, структура правової системи, інституціональна складова структура правової системи, нормативна складова структура правової системи, ідеологічна складова структура правової системи, функціонально-соціальна складова структура правової системи, комунікативна складова структура правової системи.

Нормативні акти:

- ❖ Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканості народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.).
- ❖ Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

Дисертації, автореферати:

1. Анакіна Т. М. Судовий прецедент у праві Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 231 с.
2. Балко О. О. Інститут шлюбу за римським правом та його рецепція у континентальному типі правової системи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 20 с.
3. Баранько Я. С. Канонічне право як нормативно-регулятивна система східнохристиянської церкви: релігієзнавчо-правовий контекст: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2015. 16 с.
4. Бигич О. Л. Порівняльне правознавство: природа та методологічне значення: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 208 с.
5. Бичковський Є. Л. Науково-практичний коментар в правовій системі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 20 с.
6. Білорицький Г. О. Імплементация міжнародних стандартів прав людини в правовій системі держави Ізраїль: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 20 с.
7. Братасюк В. М. Правова реальність як форма прояву інтелектуальної традиції епохи (на матеріалах романо-германської правової сім'ї): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 192 с.
8. Вовк Т. В. Дія міжнародних договорів у країнах англосаксонської правової системи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 20 с.
9. Гавронська Т. В. Правове забезпечення прав і свобод людини в правових системах світу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
10. Галюк С. Є. Порівняльно-правова характеристика джерел сучасного мусульманського права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 16 с.
11. Гладких В. В. Синкретичний характер становлення традиції дзен-буддизму: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2005. 177 с.
12. Гураленко Н. А. Судовий прецедент в системі джерел права: філософсько-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 223 с.
13. Дашковська Т. М. Співвідношення правових норм і юридичного процесу у деяких правових системах світу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 19 с.
14. Жебровська К. А. Правові цінності у взаємодії правових систем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 20 с.
15. Задорожний Ю. А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 214 с.
16. Закоян А. А. Роль и значение судебного прецедента в правовых системах Англии и США: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ереван, 2008. 26 с.
17. Калинина Е. В. Государственно-правовое учение иудаизма. Ветхозаветная и талмудическая концепция: дис. ... д-ра юрид. наук. Нижний Новгород, 2012. 529 с.

18. Карпічков В. О. Правова реальність: поняття та місце в системі категорій права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 19 с.
19. Кононенко В. П. Звичаєва природа прецедентного характеру рішень Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 19 с.
20. Корчевна Л. О. Проблема різноджерельного права: дослід порівняльного правознавства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2005. 36 с.
21. Куандыков М. К. Судебный прецедент как источник права в англосаксонской системе права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Алматы, 2002. 29 с.
22. Лисенко О. М. Порівняльне правознавство як наука та його місце в системі юридичних наук: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2001. 169 с.
23. Лук'янов Д. В. Релігійно-правові системи світу: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 41 с.
24. Маїк І. С. Синергетичний підхід у порівняльному правознавстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2013. 16 с.
25. Малишев Б. В. Судовий прецедент у правовій системі Англії (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 229 с.
26. Марченко А. А. Судовий прецедент у правовій системі України (1991-2010 рр.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.
27. Матвєєва Ю. І. Принцип правової визначеності як складова верховенства права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 21 с.
28. Мельничук О. С. Міська правова система в Україні: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2016. 36 с.
29. Михайлова Е. В. Эффективность правовой системы как фактор процесса социально-правовой адаптации: дис. ... канд. соц. наук. Майкоп, 2004. 181 с.
30. Місевич С. В. Джерела канонічного права (теоретико-правовий аналіз): дис. ... канд. юрид. наук. Чернівці, 2005. 212 с.
31. Мочульська М. Є. Правова доктрина в континентальній правовій системі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2013. 20 с.
32. Нірода М. В. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в країнах романо-германської правової системи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2015. 19 с.
33. Огаренко Т. О. Соціальний механізм регулювання правової системи українського суспільства: дис. ... д-ра соціол. наук. Запоріжжя, 2012. 419 с.
34. Полатайко І. В. Втілення правової ідеології у правових системах сучасності: теоретико-правова характеристика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2018. 20 с.
35. Саркисян О. З. Проблемы применения судебного прецедента в национальной правовой системе: автореф. дис... канд. юрид. наук. Ереван, 2007. 23 с.

36. Сунегін С. О. Теоретико-правова характеристика статичних та динамічних елементів в романо-германській правовій сім'ї: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
37. Удовика Л. Г. Теоретико-правові засади трансформацій правової системи України в умовах глобалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2014. 42 с.
38. Хомюк Н. С. Сучасна система джерел права України: загальнотеоретичні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 16 с.

Монографії:

1. Васянович О. А. Правовий звичай у правових системах сучасності: моногр. Київ: КНЕУ, 2014. 183 с.
2. Волошин Ю. О., Гоша І. О. Гармонізація правових систем в сучасній доктрині конституційного права в умовах європейської інтеграції: моногр. / за заг. ред. М. О. Баймуратова. Одеса: Фенікс, 2013. 291 с.
3. Гураленко Н. А. Судовий прецедент у системі джерел права: філософське та теоретичне осмислення: моногр. Чернівці: Рута, 2012. 256 с.
4. Задорожна С. М. Загальні принципи сучасного міжнародного права: еволюція та сучасність: моногр. Чернівці: ЧНУ: Рута, 2019. 359 с.
5. Лук'янов Д. Релігійні правові системи в сучасному світі: моногр. Харків: Право, 2016. 352 с.
6. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: моногр. Харків: Права людини, 2015. 277 с.
7. Макаренко Л. О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження: моногр. 2019. 574 с.
8. Марченко М. Н., Дерябина Е. М. Правовая система Европейского Союза: моногр. Москва: Норма, 2012. 703 с.
9. Мельничук О. С. Міська правова система: теоретичні та нормативні засад: моногр. Одеса: Фенікс, 2015. 404 с.
10. Міхайліна Т. В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: моногр. Вінниця: [б. в.], 2018. 312 с.
11. Павлишин О. В. Правова реальність як знакова система: моногр. Харків: Право, 2017. 336 с.
12. Пайда Ю. Права людини і релігійна свобода в умовах діалогового характеру правової культури: моногр. Херсон: Гельветика, 2018. 362 с.
13. Подорожна Т. С. Теоретико-прикладні засади конституціоналізації правової системи та модернізації Конституції України: моногр. Львів: ПАІС, 2014. 307 с.
14. Удовика Л. Г. Правова система України: глобалізаційні трансформації: моногр. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2014. 319 с.

Наукові статті:

1. Zvyagina I. The common law system of precedent in England: legal comparative and historical research. *Leges si Viata*. 2018. № 2, ч. 2. С. 33-36.
2. Балко О. Становлення інституту шлюбу в римському праві та у країнах романо-германського типу правової системи. *Віче*. 2010. № 12. С. 5-8.
3. Барабаш О. Протестантизм у становленні західної традиції права. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 53-61.
4. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: сучасні грані досліджень. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1-2. С. 278-285.
5. Бехруз Х. Конституціоналізм в ісламських державах: становлення, сучасний стан і напрями трансформації. *Право України*. 2012. № 11-12. С. 349-356.
6. Бирюкова А. К вопросу о функциях адвокатуры как института правовой системы Украины. *Leges si Viata*. 2018. № 4, ч. 2. С. 3-6.
7. Бицюра Л. В. Гармонізація законодавства у процесі конструювання національної правової системи: загальнотеоретичний вимір. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 2. С. 3-8.
8. Бондар Н. А. Вплив римського права на становлення правової системи Польщі: історико-правові аспекти. *Приватне та публічне право*. 2017. № 1. С. 3-8.
9. Вовк Д. Вплив християнства на право держав європейської цивілізації: концептуальні засади осмислення. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 25-34.
10. Вовк Д. Правова традиція: розуміння у контексті співвідношення з правовою системою і правовою культурою. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 42-52.
11. Вовк Д. Правові системи християнських країн (особливості та проблема неоднорідності). *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3. С. 249-258.
12. Галета О. А. Сучасні інтерпретації системи права: у пошуках нової методології. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 35 (2.1). С. 23-28.
13. Галюк Р. Г. Співвідношення системи права та системи законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 129-134.
14. Гордимов А. В. Доктринальні джерела права та права людини в романо-германській та англосаксонській правових системах. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 59. С. 43-47.
15. Дамірлі М. Методологія порівняльного правознавства: основні елементи і проблеми. *Право України*. 2014. № 4. С. 184-196.
16. Дуда С. М. Структура романо-германської правової сім'ї. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 11. С. 183-186.

17. Дуднік Р. М. До проблеми виокремлення системоутворюючих чинників, що впливають на процес формування нових галузей українського права. *Право і суспільство*. 2015. № 4, Ч. 4. С. 8-12.
18. Жовтобрюх М. Ідеологія лібералізму як складова англо-саксонської правової культури. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 4. С. 7-10.
19. Завидняк В. І. Роль судового прецеденту в романо-германській системі права. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2014. № 2. С. 140-144.
20. Задорожний Ю. Правова доктрина в країнах романо-германської та англо-американської правових сімей: порівняльний аналіз. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 10. С. 17-24.
21. Зайчук О., Оніщенко Н. Правові системи сучасності та тенденції їх розвитку. *Право України*. 2002. № 11. С. 23-27.
22. Зайчук О., Оніщенко Н. Середовище права та формування правових систем сучасності. *Право України*. 2003. № 12. С. 37-40.
23. Кагадій М. Поняття та елементи правової системи. *Право України*. 2004. № 12. С. 32-37.
24. Казарян К. А. Інститут шлюбного договору в англосаксонській та континентальній правових сім'ях. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2013. № 1062. Вип. 14. С. 268-271.
25. Козаченко В. М. Правова свідомість як джерело права в англосаксонській правовій системі. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 56-60.
26. Колодяжна В. В. Історія формування та сучасний стан романо-германської правової сім'ї. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2013. Вип. 1. С. 46-53.
27. Косович В. Принципи права, принципи правотворчості та принципи у нормативно-правових актах. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2016. Вип. 63. С. 3-9.
28. Крапив'янський А. В., Куртакова А. О. Судовий прецедент – джерело права країн англосаксонської правової сім'ї. *Трипільська цивілізація*. 2012. № 7. С. 63-67.
29. Кресін О. В. Правові системи сучасності: взаємодія та конфлікти. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 584-587.
30. Кресін О. В. Порівняльне правознавство: історична ретроспектива і нові виклики. *Правова держава*. 2016. Вип. 27. С. 661-667.
31. Кресін О. Становлення та розвиток порівняльно-правових досліджень. *Право України*. 2014. № 5. С. 236-249.
32. Кресін О. Сучасні проблеми порівняльного правознавства (нотатки з круглих столів у листопаді-грудні 2014 р.). *Право України*. 2015. № 4. С. 185-190.

33. Кривов'яз О. В. Забезпечення правопорядку в країнах англо-американської та романо-німецької правових сімей. *Митна справа*. 2013. № 4 (2). С. 49-54.
34. Кучук А. М., Перепьолкін С. М. Принципи права як категорія внутрішньо державного й міжнародного права. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 3. С. 22-26.
35. Ландо О. Нордичні країни – правова сім'я? Діагноз і прогноз. *Порівняльне правознавство*. 2012. № 3-4. С. 197-208.
36. Легка О. В. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 101-107.
37. Лук'янов Д. В. Релігійні правові системи: виклики сучасності. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 130. С. 18-27.
38. Лук'янов Д. Сучасні погляди на проблему класифікації та типології правових систем. *Право України*. 2012. № 9. С. 376-382.
39. Лукьянов Д. Национальная правовая система Украины среди правовых семей современности. *Право Украины*. 2013. № 1. С. 152-165.
40. Макеєва О. М. Правова культура як чинник розвитку правової системи. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 4. С. 48-53.
41. Мерзлякова А. В. Влияние традиций романо-германской и англо-саксонской правовых систем на современное авторское право. *Журнал правовых и экономических исследований*. 2013. № 2. С. 51-54.
42. Мірошніченко М. Ідентичність-легітимність-правопорядок: до проблеми реформування правової системи України. *Право України*. 2003. № 5. С. 31-36.
43. Мішина І. Міцкевич І. Порівняльне правознавство – шлях до елітної юридичної освіти. *Порівняльне правознавство*. 2012. № 3-4. С. 479-482.
44. Муллокандова О. М. Мусульманське релігійне право щодо шлюбів з іновірцями: філософсько-релігієзнавчий аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 6. С. 63-67.
45. Мурашин О. Проблема ідентичності національних правових систем в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аспект. *Вісник національної Академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 44-51.
46. Мурашин О., Мірошніченко М. Правова система України в генезисній структурі правових систем: поняття і основні ознаки. *Юридичний вісник*. 2013. № 1. С. 6-11.
47. Огаренко Т. Структура та функції правової системи. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 5. С. 12-16.
48. Оксамитний В. Міждержавні правові системи як реальність сучасного світу. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1-2. С. 286-299.
49. Оксамитний В. Сучасні правові системи у компаративістському вимірі. *Порівняльне правознавство*. 2012. № 3-4. С. 392-407.

50. Оленчук І. В. Типологічні особливості романо-германського права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С. 77-79.
51. Онищенко Н., Зайчук О., Журавський В. Правовая система-интегративная категория правовой науки. *Право Украины*. 2013. № 1. С. 7-26.
52. Оніщенко Н. Механізм розвитку національних правових систем як сукупність зовнішньоінтеграційних та внутрішньонаціональних складових. *Право України*. 2009. № 10. С. 83-88.
53. Погребняк С. Загальні принципи права як джерело права. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1 (64). С. 14-25.
54. Полянничко А. О. Принципи права: сучасний загальнотеоретичний погляд. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3. С. 55-60.
55. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2014. № 782. С. 123-128.
56. Поповський Д. П. Застосування суддівського розсуду в країнах романо-германської правової сім'ї. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1 (1). С. 15-19.
57. Рабінович П. Соціальна сутність правових систем і забезпеченість ними прав людини-складові предмета юридичної компаративістики. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 16-24.
58. Рожко В. В. Особливості іудейського (єврейського) права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2014. Вип. 4. С. 84-97.
59. Саїдов А. Порівняльне правознавство та закономірності розвитку права в умовах глобалізації. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 463-472.
60. Саміло Г. О. Змішані правові системи: проблеми класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 33 (1). С. 46-49.
61. Семініхін І. В. Правова доктрина в релігійних правових системах (на прикладі мусульманського права). *Форум права*. 2013. № 3. С. 552-566.
62. Сліпець В. М. Сутність Європейського права як правової системи. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 2. С. 28-31.
63. Слюсар К. С. Права людини в іудейському праві. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 6, ч. 1. С. 35-38.
64. Смітс Я. Європейське приватне право як змішана правова система. *Європейське право*. 2012. № 2-4. С. 215-225.
65. Стрельцова О. В. Європейське право як багатовимірний феномен: підходи до розуміння і визначення поняття. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 7. С. 72-80.

66. Супрун Т. М. Правова презумпція в англо-американській та романо-германській правових системах. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. Серія: Економіка, право.* 2013. № 4. С. 161-167.
67. Ткаченко В. І. Щодо поняття та вмісту юридичних категорій «правова система» та «система права». *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка.* 2013. Вип. 1. С. 36-42.
68. Тополь Ю. О. Правові системи сучасності: поняття та проблеми класифікації. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права.* 2002. № 4. С. 27-34.
69. Уварова О. О. Шляхи дослідження правозастосовної функції принципів права. *Форум права.* 2007. № 2. С. 217-221.
70. Харитонов Є. О., Гейко М. О. Формування «права загальної справедливості» в англосаксонській системі права. *Актуальні проблеми держави і права.* 2010. Вип. 53. С. 7-16.
71. Харитонов Р. Ф. Порівняльне правознавство та галузева юридична компаративістика: співвідношення і взаємодія (російською мовою). *Публічне право.* 2015. № 2. С. 345-351.
72. Хаустова М. Г. Ідеологічна складова правової системи в умовах її модернізації. *Право і суспільство.* 2015. № 2. С. 58-64.
73. Хаустова М. Г. Правова система серед інших узагальнюючих категорій правової науки. *Вісник Академії правових наук України.* 2010. № 4. С. 48-57.
74. Хаустова М. Г. Проблеми і перспективи розвитку правової системи України. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2014. № 1 (76). С. 54-64.
75. Хаустова М. Структура правової системи суспільства. *Вісник Академії правових наук України.* 2010. № 1. С. 49-58.
76. Цюкало Ю. В. Принципи здійснення суб'єктивних цивільних прав у англосаксонській правовій системі. *Адвокат.* 2012. № 10. С. 45-48.
77. Шаганенко В. П. Особливості системи права у романо-германській правовій сім'ї. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* 2013. Вип. 6-1 (1). С. 88-91.
78. Шаганенко В. П. Сутнісні характеристики системи права. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 2. С. 69-74.
79. Швед З. В. Правова система іудаїзму. *Гілея.* 2013. № 72. С. 588-592.
80. Шевчук О. М. До питання про поняття правової системи. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.* 2001. № 3. С. 165-171.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

ДСТУ 8302:2015 «ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРАВИЛА СКЛАДАННЯ»

1. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

1.1 Цей стандарт установлює основні види бібліографічних посилань, загальні положення щодо їхнього складу й структури, а також правила складання та розміщування в документах (виданнях, депонованих документах тощо).

1.2 Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації.

1.3 Стандарт призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо.

2. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такі нормативні документи:

ДСТУ 2732:2004 Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять

ДСТУ 3017:2015 Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять

ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ)

ДСТУ 6095:2009 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікацій (ГОСТ 7.88-2003, MOD)

ДСТУ 7093:2009 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами (ГОСТ 7.11-2004, MOD; ISO 832:1994, MOD)

ДСТУ 7157:2010 Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT)

ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та

правила складання (ГОСТ 7.80-2000, IDT).

ГОСТ 7.0-84 Система стандартів по інформації, бібліотечному и издательскому делу. Библиографическая деятельность. Основные термины и определения (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічна діяльність. Основні терміни та визначення)

ГОСТ 7.12-93 Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів російською мовою. Загальні вимоги та правила).

3. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У тексті стандарту використано терміни, які встановлено в ДСТУ 2732, ДСТУ 3017, ГОСТ 7.0 та наведені в ДСТУ 7157 і ДСТУ ГОСТ 7.80, а також вжито зазначені нижче терміни та визначення означених ними понять:

3.1 бібліографічне посилання

Сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний у тексті документа інший документ, що є необхідними й достатніми для його загальної характеристики, ідентифікування та пошуку

3.2 об'єкт бібліографічного посилання

Усі види опублікованих і неопублікованих документів, їхні окремі складники або групи документів на будь-яких носіях інформації

3.3 знак виноски

Умовна позначка у вигляді арабських цифр (порядкових номерів), літер чи астериска (зірочки), що використовують для пов'язування підрядкових і позатекстових бібліографічних посилань з частиною основного тексту документа

3.4 електронний ресурс віддаленого доступу

Електронний ресурс, що має електронну адресу, потенційно доступний через глобальні телекомунікаційні мережі (зокрема Інтернет) необмеженому колу користувачів

3.5 електронний ресурс локального доступу

Електронний ресурс, що має вихідні відомості, розміщений на електронному носіїві, призначеному для використання в режимі прямого доступу.

4. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Бібліографічне посилання призначено для ідентифікування, загальної характеристики та пошуку документа, що є об'єктом бібліографічного посилання (далі — об'єкт посилання).

4.2 Об'єктами посилання можуть бути всі види опублікованих чи неопублікованих документів або їхні складники на будь-яких носіях інформації (зокрема в телекомунікаційних мережах).

4.3 Види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й подання в документі наведено в розділах 5-8.

4.4 Елементи бібліографічного запису (заголовки і бібліографічний опис) та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80 і ДСТУ ГОСТ 7.1 з урахуванням таких особливостей:

- у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у бібліографічному описі у відомостях про відповідальність (за навскісною ризикою) не повторюють;

- за потреби у заголовку бібліографічного запису позатекстового посилання можна зазначати більше ніж три імені авторів;

- замість знака «крапка й тире» («. —»), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка» (при цьому в межах одного документа застосування в бібліографічних посиланнях розділових знаків уніфікують);

- відомості, запозичені не з титульної сторінки документа, дозволено не брати у квадратні дужки;

- після назви дозволено не зазначати загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Картини», «Ноти» тощо — перелік згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1);

- у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я) видавця;

- у складі відомостей про фізичну характеристику документа можна зазначати або його загальний обсяг (наприклад: 285 с.), або номер сторінки, на якій подано об'єкт посилання (наприклад: С. 19);

- дозволено не наводити відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер (ISBN, ISMN, ISSN).

4.5 В усіх елементах бібліографічного опису (за винятком основної назви документа й відомостей, що належать до назви та містять одне слово) дозволено скорочувати окремі слова та словосполучення згідно з ДСТУ 3582, ДСТУ 6095, ДСТУ 7093, ГОСТ 7.12.

4.6 Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит. за:» («Цитовано за») і зазначають джерело, з якого запозичено текст.

Приклад

Підрядкове посилання

*Цит. за: Грушевський М. С. Історія України — Руси. Київ, 1995. Т. 2. С. 72.

4.7 Підрядкові та позатекстові бібліографічні посилання пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски: арабських цифр, літер, астериска (зірочки).

4.8 Відомості про згадуваний документ, опублікований іншою мовою, у

бібліографічних посиланнях наводять мовою оригіналу.

4.9 У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічному посиланнях на складник документа (наприклад, статтю з журналу, збірника) дозволено зазначати бібліографічні відомості тільки про ідентифікувальний документ і номер сторінки — за наявності в його тексті відомостей про автора (якщо він є) та назву.

Приклад

У тексті: У статті Добровольської В. «Діяльність органів управління культурою як об'єкт керування документацією» подано таке визначення: ... 1.

У підрядковому посиланні:

1 Вісник Книжкової палати. 2012. № 4. С. 18—20.

4.9.1 У бібліографічних посиланнях на складник документа у формі аналітичного бібліографічного опису розділовий знак «дві навскісні риски» («//») можна замінювати крапкою, а відомості про документ (його назву), в якому розміщено складник, виділяти шрифтом (наприклад, курсивом).

Приклад

Підрядкове посилання

4 Національна доктрина розвитку освіти : затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. С. 2-4.

5. ВИДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ТА ПРАВИЛА ЇХНЬОГО СКЛАДАННЯ

5.1 Бібліографічні посилання розрізняють залежно від складу елементів бібліографічного запису, місця розташування в документі, повторності наведення та вмісту бібліографічних записів.

5.1.1 За складом елементів бібліографічного запису розрізняють повне та коротке бібліографічне посилання.

5.1.1.1 Повне бібліографічне посилання містить усі обов'язкові елементи, що використовують для загальної характеристики, ідентифікування й пошуку об'єкта посилання.

5.1.1.2 Коротке бібліографічне посилання містить частину обов'язкових елементів, які використовують тільки для пошуку об'єкта посилання.

5.1.2 За місцем розташування в документі розрізняють такі бібліографічні посилання (відповідно до 5.2, 5.3, 5.4):

— внутрішньотекстове;

— підрядкове;

— позатекстове.

5.1.3 За повторністю наведення посилань на один і той самий об'єкт розрізняють первинне та повторне бібліографічне посилання (відповідно до 5.5).

5.1.4 За вмістом бібліографічних записів може бути комплексне бібліографічне посилання (відповідно до розділу 6).

5.2 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання.

5.2.1 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт посилання внесено до тексту документа.

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання використовують для зручнішого читання тексту, кращого його сприйняття та заощадження місця у невеликих за обсягом документах.

5.2.1.1 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання розміщують безпосередньо в тексті документа.

5.2.2 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання може містити такі елементи:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);
- вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);
- позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;
- відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);
- назву документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);
- відомості про місцезнаходження об'єкта посилання — номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);
- примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

5.2.3 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання подають у круглих дужках.

5.2.4 Знак «крапка й тире» («. — «) у внутрішньотекстовому бібліографічному посиланні замінюють знаком «крапка».

5.2.5 Внутрішньотекстове посилання може бути у повній або короткій формі (якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті). Рекомендовано складати внутрішньотекстове бібліографічне посилання в короткій формі.

Приклади

- (Вступ до медичної геології. Київ, 2011. Т. 2. С. 422);
- (Бібліотечна планета. 2012. № 2. С. 36—37);
- (Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. С. 167);
- (Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку. Київ, 2010. 268 с.); (Книжкова палата України : сайт. URL: <http://www.ukrbook.net>).

5.3 Підрядкове бібліографічне посилання

5.3.1 Підрядкове бібліографічне посилання на джерела інформації використовують за умов, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано, щоб не переобтяжувати текст та не ускладнювати його читання.

5.3.1.1 Підрядкове бібліографічне посилання розміщують як примітку в нижній частині сторінки (полоси набору), відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою.

5.3.2 Підрядкове бібліографічне посилання пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски, які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті (наприклад: Текст 29) та перед підрядковим посиланням (наприклад: 29 Посилання).

Знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком.

5.3.3 Під час нумерування кількох підрядкових бібліографічних посилань можна застосовувати наскрізне нумерування в межах усього документа чи в межах його окремої глави (розділу, частини тощо) або нумерування в межах певної сторінки тексту (арабськими цифрами).

5.3.4 Підрядкове бібліографічне посилання може містити такі елементи:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);
- вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);
- позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;
- відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);
- назву документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);
- відомості про місцезнаходження об'єкта посилання — номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);
- примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

5.3.5 Підрядкове бібліографічне посилання можна наводити у повній або короткій формі. Коротку форму застосовують, якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті.

Приклади

Повна форма

2 Україна в цифрах. 2007 : стат. зб. / Держ. ком. статистики України. Київ: Консультант, 2008.

С. 185-191.

5 Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України : монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ : УБС НБУ, 2008. С. 302-310.

Коротка форма

2 Україна в цифрах. 2007. Київ, 2008. С. 185-191.

5 Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України. Київ, 2008. С. 302-310.

5.3.6 У підрядковому бібліографічному посиланні на електронний ресурс віддаленого доступу за наявності в тексті бібліографічних відомостей, що його ідентифікують, дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URI» або «URL» (відповідно до 7.4.4.3).

Приклад

У тексті:

Маніфест ІФЛА про Internet : прийнято Сесією Ради ІФЛА 23 серпня 2002 р. / пер. з англ. В. С. Пашкова*

У підрядковому посиланні:

*URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf> (дата звернення: 15.09.2002).

5.4 Позатекстове бібліографічне посилання

5.4.1 Позатекстове бібліографічне посилання використовують переважно у наукових виданнях у разі багаторазових посилань на одні й ті самі документи задля уникнення повторного подання однакових бібліографічних записів або через їхню велику кількість, або за браком місця для підрядкових посилань.

5.4.1.1 Позатекстові бібліографічні посилання нумерують у межах усього документа або в межах окремих глав, розділів, частин тощо, застосовуючи наскрізне нумерування (арабськими цифрами).

5.4.1.2 Позатекстові бібліографічні посилання наводять як перелік бібліографічних записів і розміщують наприкінці основного тексту (або після заключної статті, післямови, коментарів — за їх наявності) документа або його складника (зазначаючи, наприклад, «Список бібліографічних посилань»).

5.4.2 Сукупність позатекстових бібліографічних посилань, оформлених як перелік бібліографічних записів, не можна вважати бібліографічним списком (списком використаної літератури) чи покажчиком, що мають самостійне значення як бібліографічні посібники.

Проте текст документа можна пов'язувати знаками виноски з бібліографічним списком використаної літератури.

5.4.3 У позатекстовому бібліографічному посиланні повторюють бібліографічні відомості про об'єкт посилання, який згадано в тексті документа.

Приклад

У тексті:

«... про що зазначено у Законі України «Про видавничу справу»⁴».

У позатекстовому посиланні:

4. Про видавничу справу : Закон України за станом на 20 берез. 2004 р. / Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2004. 17, [3] с. (Закони України).

5.4.4 Позатекстове бібліографічне посилання може містити такі елементи:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього);
- вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа);
- позначення та порядковий номер тому, номера або випуску, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа;
- відомості про обсяг (кількість сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом);
- назву документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю);
- відомості про місцезнаходження об'єкта посилання — номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину);
- примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

5.4.5 Позатекстове бібліографічне посилання пов'язують із фрагментом тексту документа, до якого воно належить, за допомогою знаків виноски, які або виносять на верхню лінію шрифту після відповідного тексту та перед позатекстовим посиланням, або складають в одну лінію зі шрифтом основного тексту (у квадратних дужках у тексті та без дужок перед позатекстовим посиланням).

Приклад 1

У тексті:

Правила банківського кредитування підприємств державної форми власності викладено у навчальному посібнику «Кредитування та ризику» (автори Денисенко М. П., Догмачов В. М., Кабанов В. Г.)³⁵.

У позатекстовому посиланні:

35 Денисенко М. П., Догмачов В. М., Кабанов В. Г. Кредитування та ризики : навч. посіб. Київ, 2008. 213 с.

Приклад 2

У тексті:

Правила банківського кредитування підприємств державної форми власності викладено у навчальному посібнику «Кредитування та ризики» (автори Денисенко М. П., Догмачов В. М., Кабанов В. Г.) [35].

У позатекстовому посиланні:

35. Денисенко М. П., Догмачов В. М., Кабанов В. Г. Кредитування та ризики : навч. посіб. Київ, 2008. 213 с.

5.4.6 Якщо в тексті згадують конкретну частину тексту документа, після неї можна зазначати (у квадратних дужках) порядковий номер позатекстового бібліографічного посилання та сторінку, на якій подано цей об'єкт посилання. Між поданими відомостями проставляють знак «кома».

Приклади

У тексті:

[2, с. 28]; [2, с. 154].

У позатекстовому посиланні:

2. Нагайчук Н. Г. Фінанси страхових компаній: навч. посіб. Київ : УБС НБУ, 2010. 527 с.

5.4.6.1 Якщо у позатекстовому посиланні бібліографічні записи не нумеровано, в тексті (у квадратних дужках) після згадування подають відомості, що є достатніми для ідентифікування об'єкта посилання (ім'я автора, назва документа тощо).

5.4.6.1.1 Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є одна, дві чи три особи, у квадратних дужках зазначають їхні прізвища, розділяючи знаком «кома».

Приклад

У тексті:

[Кушнарченко, Удалова].

У позатекстовому посиланні:

Кушнарченко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 223 с.

5.4.6.1.2 Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, у квадратних дужках зазначають тільки його назву.

Приклад

У тексті:

[Управління персоналом в умовах економіки знань].

У позатекстовому посиланні:

Управління персоналом в умовах економіки знань : монографія / Азаренкова Г. М. та ін. Київ, 2011. 406 с.

5.4.6.2 Якщо в тексті є посилання на таку саму книгу того самого

автора, але видану в іншому році, після прізвища автора зазначають відомості про рік її виходу у світ та сторінки, на яких подано об'єкти посилань, розділяючи ці відомості знаком «кома».

Приклади

[Іванченко, 1995, с. 52];

[Іванченко, 2009, с. 38].

5.4.6.3 Дозволено у посиланні в тексті скорочувати довгі назви документів, позначаючи останні видалені слова назви знаком «три крапки».

Приклад

У тексті:

[Розвиток обліково-аналітичних ... , с. 85].

У позатекстовому посиланні:

Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні : монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2010. 447 с.

5.4.6.4 Якщо об'єктом позатекстового бібліографічного посилання є багаточастинний документ, у посиланні в тексті потрібно зазначити номер тому (частини) або випуску видання.

Приклад

У тексті:

[Ушинський, т. 1, с. 192-193].

У позатекстовому посиланні:

Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.

5.4.6.5 Якщо у посиланні в тексті наведено відомості про кілька об'єктів посилань, їх відділяють один від одного знаком «крапка з комою».

Приклад

[Вовчак, 2011; Зубець, 2012]; [3, с. 18; 2, с. 45].

5.5 Повторне бібліографічне посилання

5.5.1 Повторне бібліографічне посилання на один і той самий документ або його частину, або групу документів наводять у скороченій формі за умови, що всі потрібні для ідентифікування та пошуку цього документа бібліографічні відомості зазначено у первинному посиланні на нього.

5.5.1.1 Повторне бібліографічне посилання може бути внутрішньотекстовим, підрядковим і позатекстовим.

5.5.1.2 До повторного бібліографічного посилання дозволено долучати елементи, що не увійшли до складу первинного бібліографічного посилання, однак є потрібними для ідентифікування документа.

5.5.2 У повторному бібліографічному посиланні на документ, авторами якого є одна, дві або три особи, подають заголовок бібліографічного запису, основну назву та номер сторінки.

Приклади

Внутрішньотекстове посилання

Первинне:

(Копиленко О. Л. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення.

Київ, 2010. 692 с.).

Повторне:

(Копиленко О. Л. Законотворчий процес. С. 292).

Підрядкове посилання

Первинне:

1 Захара І. Лекції з історії філософії. Вид. 2-ге. Львів, 1997. 322 с.

Повторне:

3 Захара І. Лекції з історії філософії. С. 86.

5.5.2.1 У повторному бібліографічному посиланні на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, подають основну назву та номер сторінки.

Приклади

Внутрішньотекстове посилання

Первинне:

(Аналіз інвестиційних проектів / Череп А. В. та ін. Київ, 2011. 259 с.).

Повторне:

(Аналіз інвестиційних проектів. С. 18).

Позатекстове посилання

Первинне:

8. Фінанси суднобудівних підприємств : монографія / І. А. Воробйова та ін. Миколаїв, 2012. 232 с.

Повторне:

15. Фінанси суднобудівних підприємств. С. 158.

5.5.3 У повторному бібліографічному посиланні дозволено застосовувати скорочування довгих назв, позначаючи видалені останні слова назви знаком «три крапки».

Приклад

Позатекстове посилання

Первинне:

13. Правова основа діяльності органів державної влади / упоряд. Любченко П. М. Харків, 2010. 303 с.

Повторне:

20. Правова основа діяльності С. 290.

5.5.4

У повторному бібліографічному посиланні на багатотомний документ, авторами якого є одна, дві або три особи, подають заголовок бібліографічного запису, основну назву (або тільки основну назву, якщо заголовок немає), номер тому, сторінки.

Приклад

Підрядкове посилання

Первинне:

3 Франко І. Твори : у 50 т. Т. 45. Київ, 1986. 480 с.

Повторне:

5 Франко І. Твори : у 50 т. Т. 45. С. 300.

5.5.5 У повторному бібліографічному посиланні на серіальний документ, яке подають безпосередньо за первинним бібліографічним посиланням, зазначають його основну назву, а також ті відомості, що відрізняються від відомостей у первинному посиланні — рік, номер (у періодичному виданні), випуск (у продовжуваному виданні), число, місяць (у газетах), а також номер сторінки.

Приклад

Внутрішньотекстове посилання

Первинне:

(Вісн. прокуратури. Київ, 2011. Вип. 4. 128 с.).

Повторне:

(Вісн. прокуратури. 2012. Вип. 1. С. 10).

5.5.6 Повторне бібліографічне посилання на публікації в серіальному документі складають відповідно до 5.5.2, 5.5.2.1, 5.5.3.

5.5.7 У повторному бібліографічному посиланні на патентний документ подають позначення виду документа, його номер, назву країни, що видала цей документ, та сторінку, на якій розміщено об'єкт посилання в патентному документі.

Приклад

Позатекстове посилання

Первинне:

8. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей : пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Повторне:

10. Пат. 76509 Україна. С. 3.

5.5.8 У повторному бібліографічному посиланні на нормативний документ зі стандартизації (стандарти з позначками ДСТУ, ДСТУ ГОСТ, ДСТУ ISO, СОУ тощо) подають його позначку, номер разом із роком затвердження та номер сторінки.

Приклад

Підрядкове посилання

Первинне:

2 ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Київ, 2010. 16 с.

(Інформація та документація).

Повторне:

3 ДСТУ 7152:2010. С. 6.

5.5.9 Якщо первинне й повторне бібліографічні посилання на одну й ту саму сторінку (сторінки) документа розміщено одне за одним, текст повторного посилання замінюють словами «Там само» («Там же» — рос. мовою, «Ibid» — латин. мовою).

Приклад

Підрядкове посилання

1 Танюк Л. С. Твори : у 60 т. Київ, 2011. Т. 18. С. 250-253.

2 Там само.

5.5.9.1 У повторному бібліографічному посиланні на іншу сторінку одного й того самого документа до слів «Там само» («Там же» або «Ibid») додають номер цієї сторінки.

Приклад

Внутрішньотекстове посилання

Первинне:

(Литвиненко Н. П. Тлумачний словник медичних термінів. Київ, 2010. С. 175).

Повторне:

(Там само. С. 92).

5.5.10 У повторному бібліографічному посиланні на багаточастинний документ, крім номера сторінки, зазначають номер тому (частини, випуску тощо).

Приклад

Позатекстове посилання

Первинне:

13. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН історії України, Ін-т історії України. Київ : Наук, думка, 2005. Т. 9. С. 36-37.

Повторне:

14. Там само. Т. 7. С. 18.

5.5.11 Якщо у складі первинного та повторного бібліографічних посилань, наведених одне за одним, є аналітичні бібліографічні записи на різні публікації, які розміщено в одному й тому самому періодичному чи продовжуваному виданні, у повторному посиланні замість бібліографічних відомостей про цей документ, що збігаються з бібліографічними відомостями у первинному посиланні, наводять слова «Там само» («Там же» або «Ibid»).

Приклад

Позатекстове посилання

Первинне:

5. Сенченко М. Чи вміємо ми читати? // Вісн. Книжкової палати. 2012. № 3. С. 3.

Повторне:

6. Афонін О. Українська книга 2011: рух по сходинках униз // Там само. С. 6-8.

5.5.12 Якщо у повторному бібліографічному посиланні, поданому не після первинного, є бібліографічний запис на один і той самий документ, створений одним, двома або трьома авторами, в ньому подають заголовок бібліографічного запису, а основну назву та наступні за нею повторювані елементи замінюють скороченими словами: «Зазнач. твір» («Зазначений твір»), «Цит. твір» («Цитований твір»), «Указ. соч.» («Указанное сочинение» — рос. мовою), «Цит. соч.» («Цитированное сочинение» — рос. мовою), «Op. cit.» («Opus citato» — латин. мовою).

У повторному бібліографічному посиланні на інший том (частину),

іншу сторінку після цих слів зазначають номер цього тому (частини), цієї сторінки.

Приклад

Підрядкове посилання

Первинне:

2 Криворучко О. Ю. Сучасна архітектура : термінол. слов. / Нац. ун-т «Львів, політехніка». Львів, 2008. С. 87.

Повторне:

4 Криворучко О. Ю. Зазнач. твір. С. 59.

6. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОСИЛАННЯ

6.1 Якщо в бібліографічному посиланні використано кілька об'єктів посилання, їх об'єднують в одне — комплексне бібліографічне посилання (далі — комплексне посилання).

6.2 У комплексному посиланні кілька об'єктів бібліографічного посилання подають в алфавітному чи хронологічному порядку або за алфавітом назв мов, тобто за принципом єдиної графічної основи — кириличної, латинської тощо, або кожною мовою окремо.

6.3 Комплексні посилання можуть бути внутрішньотекстовими, підрядковими, позатекстовими, а також можуть містити первинні та повторні посилання.

6.4 Бібліографічні посилання у складі комплексного посилання розділяють між собою знаком «крапка з комою».

6.5 Кожне з бібліографічних посилань у складі комплексного посилання оформлюють за загальними правилами, ураховуючи зазначені далі особливості.

6.5.1 Якщо кілька бібліографічних посилань у складі комплексного посилання мають ідентичні заголовки (один і той самий автор кількох праць), у другому й наступних посиланнях ці заголовки можна замінити словами: «Його ж», «її ж», «їх же» («Его же», «Ее же», «Их же» — рос. мовою або «Idem», «Eadem», «Ibidem» — латин. мовою).

Приклад

Підрядкове комплексне посилання:

Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. С. 128 ; Його ж. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2011. С. 230.

6.5.2 Ідентичні заголовки у бібліографічних посиланнях у складі комплексного посилання можна не наводити. У цьому разі після заголовка в першому посиланні ставлять знак «двокрапка», а перед основною назвою наступного бібліографічного посилання проставляють його порядковий номер.

Приклад

Позатекстове комплексне посилання:

27. Кузьмінський А. І.: 1) Методика навчання англійської мови в аспекті комунікативно-когнітивного підходу : навч.-метод. посіб. Черкаси,

2011. С. 31 ; 2) Моделювання професійної діяльності майбутнього фахівця в умовах інтеграції України в європейський освітній простір : навч. посіб. Черкаси, 2011. С. 78.

7. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОСИЛАННЯ НА ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС

7.1 Залежно від режиму доступу електронні ресурси поділяють на електронні ресурси локального та віддаленого доступу.

7.2 За видом інформації, призначеної для сприйняття, розрізняють такі електронні ресурси: електронні дані, електронні програми, електронні дані та програми.

7.3 Джерелами інформації для складання бібліографічного посилання на електронний ресурс є титульний екран, основне меню, програма, головна сторінка сайту чи порталу, що містять відомості про автора, назву, відповідальність, перевидання (версію), місце та рік видання. Основним джерелом інформації є титульний екран. За потреби використовують й інші джерела інформації: етикетку на фізичному носіїві електронного ресурсу, технічну та іншу супровідну документацію до нього або контейнер, коробку, конверт тощо (згідно з ДСТУ 7157).

7.4 Бібліографічне посилання складають як на електронні ресурси загалом (електронні документи, бази даних, портали чи сайти, веб-сторінки, форуми тощо), так і на їхні складники (розділи та частини електронних документів, порталів чи сайтів; публікації в електронних серіальних документах, повідомлення на форумах тощо) згідно з загальними правилами (відповідно до розділів 4-6) та з урахуванням зазначених далі особливостей.

7.4.1 Якщо є зміни в змісті електронного ресурсу — доповнено зміст або вилучено з нього певну інформацію, модифіковано мову програмування або операційної системи тощо, у бібліографічному посиланні наводять ці відомості, що крім слова «видання» (наприклад, «2-ге вид., доповнене»), можуть містити слова «версія» (наприклад, «Версія 3.1»), «рівень» (наприклад, «Тренувальний рівень»), «модифікація» (наприклад, «Третя модифікація»).

7.4.2 У бібліографічному посиланні після відомостей про відповідальність дозволено не подавати відомості про вид електронних даних чи програм, наприклад: електронні текстові дані (скорочено — електрон. текст. дані), електронні графічні дані (електрон. граф. дані), електронний журнал (електрон. журн.), електронні картографічні дані (електрон. картогр. дані), електронна пошукова програма (електрон. пошук. прогр.) тощо.

7.4.3 У бібліографічному посиланні на електронний ресурс локального доступу після вихідних даних подають відомості про кількість фізичних одиниць (арабськими цифрами) та вид носія інформації (наприклад, електронний оптичний диск). У дужках можна подавати відомості про вид оптичного диска (CD-R, CD-RW, DVD-R тощо).

Приклад

Підрядкове посилання

11 Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового

обслуговування [Електронний ресурс] : практикум / Черкас, держ. технол. ун-т. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

7.4.4 У примітці до бібліографічного посилання на електронний ресурс подають відомості, необхідні й достатні для пошуку та характеристики технічних специфікацій цього електронного ресурсу, в такій послідовності:

- системні вимоги;
- відомості про доступ;
- дата оновлення документа або його частини;
- електронна адреса;
- дата звернення до документа.

7.4.4.1 Відомості про доступ до електронного ресурсу подають у бібліографічних посиланнях на документи з комп'ютерних мереж, а також із повнотекстових баз даних, доступ до яких здійснюють на договірній основі або за передплатою (наприклад, «ЛІГА-ЗАКОН», «Атлас Аналітика», «Нормативні акти України» тощо).

Приклад

Позатекстове посилання

3. Про відзначення 150-річчя з дня народження видатного вченого Володимира Івановича Вернадського [Електронний ресурс] : проект постанови Верховної Ради України. Документ не було опубліковано. Доступ із інформ.-правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».

7.4.4.2 Відомостям про дату (день, місяць, рік) останнього оновлення електронного ресурсу віддаленого доступу (його частини) передують слова «Дата оновлення». Ці відомості в бібліографічному посиланні наводять перед відомостями про режим доступу («URI», «URL»).

Приклад

Підрядкове посилання

2 Берташ В. Пріоритети визначила громада // Голос України : електрон, версія газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення: 04.08.2012. URL: <http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf> (дата звернення: 06.08.2012).

7.4.4.3 Для позначення електронної адреси електронного ресурсу віддаленого доступу в примітці дозволено замість слів «Режим доступу» (чи «Доступ») або їхнього еквівалента іншою мовою (наприклад, «Available from») застосовувати аббревіатури «URI» (Uniform Resource Identifier — Уніфікований ідентифікатор ресурсу) або «URL» (Uniform Resource Locator — Уніфікований покажчик ресурсу).

7.4.4.3.1 Якщо електронний ресурс має унікальний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier — Ідентифікатор цифрового об'єкта) або інший постійний ідентифікатор, замість електронної адреси цього ресурсу рекомендовано зазначати його ідентифікатор.

7.4.4.3.2 Інформацію про протокол доступу до електронного ресурсу (http, ftp тощо) та його електронну адресу наводять у форматі «URI» або «URL».

7.4.4.3.3 Довгу електронну адресу можна переносити на наступний

рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак «навскісна риска» («/»).

Приклад

Підрядкове посилання

12 Біланюк О. П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах // Економіка. Управління. Інновація : електрон. наук. фахове вид. 2012. № 2. URL: http://archive.nbu.gov.ua/e-/journals/eui/2012_2/pdf/12borupv.pdf (дата звернення: 17.06.2013).

Для запобігання помилок у наведенні електронної адреси рекомендовано подавати її в один рядок.

Приклад

Підрядкове посилання

12 Біланюк О. П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах // Економіка. Управління. Інновація : електрон. наук. фахове вид. 2012. № 2. URL: http://archive.nbu.gov.ua/e-/journals/eui/2012_2/pdf/12borupv.pdf (дата звернення: 17.06.2013).

7.4.4.3.4 Дозволено подавати відомості про інше місцезнаходження чи форму електронного ресурсу, використовуючи слова «Також доступний» (наприклад, «Також доступний у PDF:...») чи подібні еквівалентні фрази (наприклад, «Відомості доступні також в Інтернеті:...»).

7.4.4.4 Після електронної адреси подають відомості про дату звернення до електронного ресурсу віддаленого доступу: число, місяць і рік (в круглих дужках) після слів «дата звернення».

Приклад

Позатекстове посилання

4. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.02.2012).

7.4.4.5 У бібліографічному посиланні на електронні ресурси локального та віддаленого доступу в примітці можна не подавати відомостей про джерело назви («Назва з етикетки диска», «Назва з екрана» тощо).

8. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОСИЛАННЯ НА АРХІВНИЙ ДОКУМЕНТ

8.1 Бібліографічне посилання на архівний документ дає можливість ідентифікувати його та визначати місцезнаходження в архіві, музеї, бібліотеці тощо.

8.2 Бібліографічне посилання на архівний документ складають за загальними правилами, викладеними в цьому стандарті, з урахуванням зазначених далі особливостей.

8.2.1 У бібліографічному посиланні на архівний документ відомості про об'єкт посилання відокремлюють від пошукових даних знаком «дві

навскісні риси» (« // «) з проміжками до та після нього.

Приклад

Підрядкове посилання

3 Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки // ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8-12. Копія ; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1-3.

8.2.2 Для позначення пошукових даних архівного документа використовують такі скорочення слів: «Ф.» («Фонд»), «Оп.» («Опис»), «К.» («Картон»), «Спр.» («Справа»), «Од. зб.» («Одиниця зберігання»), «Арк.» («Аркуш»).

Між елементами пошукових даних ставлять знак «крапка».

Приклад

Внутрішньотекстове посилання

(ЦДІАК України. Ф. 4703. Оп. 3. Спр. 23. Арк. 45-49).

8.3 Бібліографічне посилання на архівний документ може містити такі елементи:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- пошукові дані архівного документа;
- примітки.

8.3.1 Пошукові дані архівного документа містять такі відомості:

- назву архіву;
- номер архівного фонду;
- номер опису;
- номер справи (одиниці зберігання) за описом;
- місцезнаходження об'єкта посилання (кількість аркушів загалом чи аркуш, на якому подано об'єкт посилання).

Приклад

Позатекстове посилання

8. ЦДНТА України. Ф. Р-72. Оп. 2. К. 1 - 272. Од. зб. 1. 10 арк.

8.3.1.1 Назву архіву подають у вигляді аббревіатури чи скорочення, які прийнято в архівній галузі. Розшифрування аббревіатури наводять у списку скорочень, який додають до тексту. Якщо списку скорочень немає, назву архіву подають повністю або скорочують окремі слова та словосполучення згідно з ДСТУ 3582, ДСТУ 7093, ГОСТ 7.12. Повну або скорочену назву архіву можна подавати після аббревіатури.

Приклади

ЦДІАК України (Центральний державний історичний архів України, м. Київ);

ДА СБ України (Держ. архів Служби безпеки України);

ЦДНТА України (Центр. держ. наук.-техн. архів України);

Держархів м. Києва.

У повторному бібліографічному посиланні назву архіву наводять у вигляді аббревіатури або в скороченій формі.

8.3.1.2 Номер архівного фонду наводять після назви архіву, зазначаючи ті необхідні елементи пошукових даних, які прийнято подавати саме в цьому архіві. Після номера архівного фонду в круглих дужках може бути зазначено його назву.

Приклад

ЦДАВО України. Ф. 14 (Фонд «Товариство отців Василіан» у Львові).

Якщо номера архівного фонду немає, після назви архіву подають, зазвичай у називному відмінку, назву цього архівного фонду.

Приклад

Держархів Донецької обл. Фонд Донецького обкому КП(б)У.

8.4 Внутрішньотекстове бібліографічне посилання на архівний документ зазвичай містить тільки пошукові дані цього документа.

Приклад

Внутрішньотекстове посилання

(ЦДАЛ України. Ф. 183. Оп. 4. Спр. 2. Арк. 10).

За потреби можна наводити його повний опис.

Приклад

Внутрішньотекстове посилання

(Наукове товариство ім. Шевченка // Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1-7).

8.5 У підрядкових і позатекстових бібліографічних посиланнях рекомендовано наводити відомості про архівний документ — об'єкт посилання (його заголовки та основну назву або тільки його основну назву; відомості, що належать до назви тощо) та пошукові дані.

Приклад

Позатекстове посилання

5. Діяльність історичної секції при ВУАН та зв'язаних з нею історичних установ Академії в 1929-1930 рр. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Ф. X (Всеукраїнська Академія Наук). Спр. 1686. 30 арк.

Проте можна наводити у підрядкових і позатекстових посиланнях на архівний документ тільки пошукові дані цього документа за умови, якщо основні відомості про нього є в тексті.

8.6 Якщо справа (одиниця зберігання) чи певний архівний документ, який зберігають у цій справі, не має назви, її формулює дослідник. У цьому разі назву справи подають у квадратних дужках до або після пошукових даних про документ.

Приклад

Позатекстове посилання

17. [Праці П. К. Грімстед] // ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19. 284 арк. або:

17. ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19. 284 арк. [Праці П. К. Грімстед].

8.7 Якщо потрібно зазначити автора та назву або тільки назву справи, в якій зберігають архівний документ — об'єкт посилання, ці відомості подають після пошукових даних у круглих дужках.

Приклад

Підрядкове посилання

3 Науковий архів Інституту історії України НАН України. Ф. 2. Оп. 3. Спр. 170. № 1. Арк. 5. (План праці НДКІУ на 1924 р.).

8.8 У примітках можна наводити відомості про автентичність, автографічність, мову, спосіб відтворення, відомості про особливості зовнішнього вигляду архівного документа, про його опублікування тощо. Примітки подають після пошукових даних.

Приклади

Підрядкові посилання

* ЦДАВО України. Ф. 3866. Оп. 3. Спр. 3. Арк. 1-37. Копія.

2 ЦДАК України. Ф. 127. Оп. 3. Спр. 38. Арк. 45. Оригінал. Рукопис.

8.9 Якщо текст архівного документа розміщено на зворотному боці аркуша, у пошукових даних бібліографічного посилання зазначають слово «зворот» у скороченій формі — «зв.».

Приклад

Позатекстове посилання

21. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. // ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.

8.10 Бібліографічні посилання на архівні документи із зарубіжних архівів подають мовою певної країни згідно з прийнятими в цій країні та в цьому архіві правилами описування та складання посилань (зі скороченнями).

Приклади

Внутрішньотекстове посилання

(ARw Lublinie. Zespol 95. Sygn.125. K. 6-7).

Підрядкове посилання

11 Sygn.126. Wisyta Generalna dekanatu Patenskiego w roku 1793. 1793 r. 57 k.

Позатекстове посилання

13. Государственный архив Российской Федерации. Ф. Р-7008. Украинская библиотека им. С. Петлюры в Париже. 1922 - 1940. Оп. 1. Д. 65. Каталог книг по истории Украины и другим вопросам на украинском языке, 1908-1940. 80 л.¹

¹ ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ В СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У НАУКОВІЙ РОБОТІ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с. 2. Шемшученко Ю. С. Проблеми теорії конституційного права України. Київ: Парламентське вид-во, 2013. 616 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Грицай І. О. Неурядові правозахисні організації України: навч. посіб. (2-ге вид., перероб. та допов.). Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 245 с. 2. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В., Щербина Є. М. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 152 с. 2. Наливайко Л. Р., Костицький В. В., Грицай І. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Про громадські об'єднання». Київ: АртЕк, 2015. 228 с. 3. Аніщук Н. В., Афанасьєва М. В., Бакаянова Н. М. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лазор Л. І., Михайлюк В. П., Рашидов С. Ф., Дроговоз В. А. Конституційне право України: словник-довідник. Луганськ: Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2008. 215 с. 2. Філонов О. В., Субботін В. М., Пашутін В. В., Тодоров І. Я. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін: навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ: Знання, 2008. 215 с.
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Касяненко Є. В., Обушко В. В., Сеньків О. М., Чепік-Трегубенко О. С. Конституційне право України в тестових завданнях: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 432 с. 2. Наливайко Л. Р., Голобутовський Р. З., Звягіна Е. В., Кузьміна І. С., Наливайко О. І., Чепік-Трегубенко О. С. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях: навч. посіб. / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2017. 316 с.

<p>Без автора (на початку джерела)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш та ін.]. 4-те вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 369 с. 2. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська та ін.; за ред. Т. Є. Кагановської. Харків: Право, 2017. 303 с.
<p>Частина книги, періодичного, продовжуваного видання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Грицай І. О. Забезпечення принципу гендерної рівності на місцевому рівні в Україні: проблеми теорії та практики / Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, лінгвістичні та культурологічні засади: кол. моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. С. 72-113. 2. Тимченко І. А. Механізм конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина / Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Харків: Право, 2008. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. С. 103-130. 3. Nalyvayko L. The principle of state sovereignty in terms of globalization processes. <i>International Journal of Experimental Education</i>. 2012. № 12. С. 33-35. 4. Наливайко Л., Чепік-Трегубенко О. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства. <i>Підприємництво, господарство і право</i>. 2015. № 10. С. 44-47.
<p>Матеріали конференцій, з'їздів</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Принцип відкритості та прозорості діяльності Національної поліції України як чинник демократичного розвитку. <i>Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 27 січня 2017 р.</i> Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 74-76. 2. Nalyvayko L., Korshun A. Concept of «Electronic Judiciary» in Ukraine: Theoretical and Legal Aspects. <i>Jurisprudenta – componenta fundamentală a proceselor integrative și a comportamentului legal contemporan conferința internațională științifico-practică, Chișinău, Republica Moldova, 3-4 noiembrie 2017.</i> Chișinău: S.n. (Tipogr. «Tipocart Print»), 2017. P. 36-39.
<p>Дисертації</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 535 с.

	2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 180 с.
Автореферати дисертацій	1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 40 с. 2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.
Багатотомний документ	1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. 952 с. 2. Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. Том 3: К-М. 792 с.
Словники	1. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с. 2. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с. 3. Словник юридичних термінів і понять: навч. посіб. / [В. Г. Гончаренко та ін.]; за ред. В. Г. Гончаренка та З. В. Ромовської. Київ: Юстініан, 2013. 597 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України від 28 червня 1996 року. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 2016. № 28. Ст. 532). 2. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 року (зі змінами і допов.). <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 1998. № 29. Ст. 191.
Електронні ресурси	1. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011 2. Даниленко Л. І. Забезпечення легітимності конституційних змін в Україні: історичний аспект. <i>Державно-управлінські студії</i> . 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_2_4

Навчальне видання

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

**для написання курсових та наукових робіт
з навчальної дисципліни
«Актуальні проблеми теорії держави та права»
(для здобувачів вищої освіти
юридичного факультету та
Навчально-наукового інституту заочного навчання
та підвищення кваліфікації)**

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Лариси НАЛИВАЙКО*

Редактор, оригінал-макет, дизайн –
А.В. Самотуга

Підп. до друку 27.04.2021. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 18,75. Обл.-вид. арк. 19,00. Тираж – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018